

Ons nummer: 024.003054

Jaarstukken 2024

Colofon

Gemeente Súdwest-Fryslân
Postbus 10.000
8600 HA Sneek
(0515) 48 90 00
www.sudwestfryslan.nl

Voor u liggen de jaarstukken 2024: het jaarverslag en de jaarrekening. Het college legt hiermee verantwoording af aan de gemeenteraad over het afgelopen bestuursjaar. We leggen vast hoe, vanuit de Programmabegroting 2024 (vastgesteld in november 2023), ontwikkelingen gestalte hebben gekregen. Is gelukt wat we voor ogen hadden? Of hebben onvoorziene ontwikkelingen of bewuste koerswijzigingen geleid tot een aangepaste uitkomst?

1. Bestuurlijke hoofdlijnen

We geven op hoofdlijnen inzicht in de resultaten van de jaarstukken. In de hierna genoemde punten 2 en 3 lichten we dit nader toe. Daarnaast tonen we enkele overzichten en geven we de bestuurlijke structuur weer per ultimo 2024.

2. Jaarverslag

In het jaarverslag geven we de beleidsinhoudelijke en financiële hoofdlijnen van 2024 aan. Zijn de voorgenomen doelstellingen en resultaten bereikt? Welke activiteiten en middelen zijn ingezet? De verantwoording vindt plaats per programma. We beantwoorden de vragen “Wat wilden we bereiken?” en “Wat hebben we daarvoor gedaan?” Ook vermelden we “Wat heeft het gekost?”

3. Jaarrekening

In de Jaarrekening gaan we (aanvullend) in op de financiële toelichting op 2024. We brengen de balans in beeld en geven hierop een toelichting. Daarna geven we een financieel beeld per programma. We richten ons specifiek op de grotere afwijkingen. We vermelden of afwijkingen al dan niet een incidenteel of een structureel effect hebben.

4. Controleverklaring

De Jaarrekening is door de (onafhankelijke) accountant gecontroleerd. De verklaring is bijgevoegd.

5. Bijlagen

Er zijn drie bijlagen opgenomen:

A: Beleidsindicatoren

B: Overzicht investeringskredieten groter dan € 100.000

C: Overzicht incidentele kredieten groter dan € 100.000

Inhoudsopgave

Leeswijzer.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Aanbiedingsbrief	6
1. Bestuurlijke hoofdlijnen.....	7
1.1. Resultaten op hoofdlijnen	7
1.2. Enkele overzichten.....	10
1.3. Bestuurlijke structuur	11
1.4. Verlenen van ‘decharge’ en Controleverklaring	12
2. Jaarverslag	13
2.1. Vooraf.....	13
2.2. Verantwoording programma’s	13
2.2.1. Programma 1: Sociaal	14
2.2.2. Programma 2: Ruimte	47
2.2.3. Programma 3: Bestuur.....	68
2.2.4. Overzichten	81
2.3. Verantwoording paragrafen.....	85
2.3.1. Paragraaf 1: Lokale heffingen.....	86
2.3.2. Paragraaf 2: Weerstandsvermogen/risicobeheersing	90
2.3.3. Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen	95
2.3.4. Paragraaf 4: Financiering	111
2.3.5. Paragraaf 5: Bedrijfsvoering.....	114
2.3.6. Paragraaf 6: Verbonden partijen	121
2.3.7. Paragraaf 7: Grondbeleid	129
2.3.8. Paragraaf 8: Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid	136

3.	Jaarrekening	137
3.1.	Vooraf.....	137
3.2.	Balans	139
3.3.	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	141
3.4.	Toelichting op de balans	144
3.5.	Overzicht van baten en lasten	158
3.5.1.	Programma 1: Sociaal	160
3.5.2.	Programma 2: Ruimte	172
3.5.3.	Programma 3: Bestuur.....	184
3.5.4.	Overzichten	187
3.6.	Overzicht incidentele baten en lasten	192
3.7.	Overzicht verloop onvoorzien	195
3.8.	Vennootschapsbelasting.....	196
3.9.	Wet WNT (Wet normering topinkomens).....	198
3.10.	Overzicht van de baten en lasten per taakveld.....	200
3.11.	Sisa-bijlage.....	201
3.12.	Rechtmatigheidsverantwoording.....	207
4.	Overige gegevens	208
4.1.	Controleverklaring	208
5.	Bijlagen	213
5.1.	Bijlage A: Beleidsindicatoren	214
5.2.	Bijlage B: Overzicht investeringskredieten groter dan € 100.000	216
5.3.	Bijlage C: Overzicht incidentele kredieten groter dan € 100.000.....	218

Aanbiedingsbrief

Hierbij bieden wij u de jaarstukken over 2024 aan. Het tweede volledige jaar van de bestuursperiode 2022-2026 en het jaar dat vooral in het teken stond van 'útfiering en realisme'. Waarvoor we ruim € 380 miljoen hebben geïnvesteerd in onze mienskip, omgeving, inwoners, ondernemers en bezoekers. We sluiten het jaar positief af met een resultaat van € 9,6 miljoen. Dit resultaat is € 5,4 miljoen hoger dan begroot omdat er incidentele voordelen waren op onderhoud wegen (€ 1,6 miljoen), WMO begeleiding (€ 1,0 miljoen), Jeugdzorg (€ 0,9 miljoen), Stipe Tichtby (€ 0,7 miljoen), Afval (€ 0,7 miljoen), vluchtelingen hulp (€ 0,3 miljoen) en tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO) (€ 0,2 miljoen).

In 2024 hebben we ons volop ingezet voor een Súdwest-Fryslân waar de basis op orde is - sociaal én economisch. We zijn blijven investeren in brede welvaart, als basis voor de toekomst: een gemeente waar mensen goed kunnen wonen, leven, werken en elkaar ontmoeten. Dat kunnen we niet alleen. Daarom werkten we intensief samen met partners binnen en buiten de regio, zoals bij Leader, de IJsselmeeragenda, onze verstedelijkingspropositie F4 en uiteraard ook de Regiodeal Zuidwest-Friesland die in 2024 is toegekend.

Ook zijn we letterlijk dichterbij onze inwoners gekomen, met bijvoorbeeld spreekuren op locatie. We hebben miniregelingen beter onder de aandacht gebracht en gezorgd voor duidelijke informatie via onze digitale kanalen. We hebben ervoor gezorgd dat een toekomstbestendig gezondheidslandschap en de borging van kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg in onze grote gemeente volop op de (landelijke) agenda staat. We bouwen woningen voor de mensen die ze nodig hebben, zorgen voor een vitaal platteland, voeren de hervormingsagenda jeugd uit en investeren in goed bereikbare voorzieningen voor onderwijs, zorg, werk, cultuur en ontmoeting. Alles met het oog op een sterke en weerbare mienskip.

Want juist als we samen optrekken - in het dagelijks leven én in crisistijd - laten we zien hoe krachtig onze mienskip is. Daarom zetten we in op het versterken van netwerken, het ondersteunen van initiatieven vanuit de samenleving en het samenwerken tussen inwoners, organisaties en de overheid. Zo bouwen we aan een gemeente waarin iedereen zich welkom, veilig en gewaardeerd voelt.

Tegelijkertijd staan al deze ambities onder druk. Bij het opstellen van de begroting voor 2024 zagen we al aankomen dat de bijdrage van het Rijk zou kunnen dalen en de negatieve financiële gevolgen daarvan voor de meerjarenbegroting. Daarom zijn we in 2024 gestart met het verkennen van kansen en scenario's. Die aanpak heeft geleid tot de Voorjaarsnota 2025, waarmee we verschillende richtingen voor de toekomst in kaart hebben gebracht.

Hoewel we in 2024 belangrijke stappen hebben gezet richting brede welvaart en de samenwerking met inwoners en partners hebben versterkt, realiseren we ons ook dat er nog veel te doen is. Met die realiteit voor ogen én met vertrouwen in onze mienskip, zetten we koers naar het laatste deel van deze bestuursperiode.

Sneek, mei 2025

Burgemeester en wethouders van Súdwest-Fryslân

1. Bestuurlijke hoofdlijnen

1.1. Resultaten op hoofdlijnen

De resultaten op hoofdlijnen zijn te verdelen in beleidsmatige en in financiële resultaten.

Beleidsmatig

In de Programmabegroting 2024 zijn 125 speerpunten opgenomen. In het jaarverslag rapporteren wij over de realisatie van deze speerpunten. De meeste speerpunten zijn uitgevoerd. Verdeeld over de programma's ziet het er als volgt uit:

Programma	Aantal speerpunten	Uitgevoerd	Deels uitgevoerd	Niet uitgevoerd
1 Sociaal	50	48	2	0
2 Ruimte	47	44	3	0
3 Bestuur	21	18	3	0
Overzichten	7	6	1	0
Totaal	125	116	9	0

Een nadere toelichting op uitvoering van de speerpunten is opgenomen in hoofdstuk 2.

Financieel

De jaarrekening toont een financieel resultaat van € 9,6 miljoen voordelig. Verdeeld over de programma's ziet het er als volgt uit:

Overzicht per programma (bedragen x € 1.000)	Voordelig	Nadelig
Programma 1 - Sociaal	6.787	0
Programma 2 - Ruimte	2.179	0
Programma 3 - Bestuur	0	-659
Overzichten	1.251	0
Totaal	10.218	-659
Totaal gerealiseerd resultaat	9.559	

Het resultaat van € 9,6 miljoen voordelig is ontstaan door:

Sociaal (€ 6,8 miljoen voordelig)

De grootste afwijkingen betreffen:

- € 1,0 miljoen voordeel vanuit WMO begeleiding. Binnen het contract is sprake van een verrekening bij overwinsten bij hoofdaanbieders. Hieruit volgt dit voordeel.
- € 0,9 miljoen voordeel vanuit Jeugdzorg. Er is sprake van een nieuwe inkoop voor jeugdzorg. Deze nieuwe inkoop heeft een andere indeling op productniveau, derhalve de analyse op totaalniveau en ontbreekt vergelijkend inzicht ten opzichte van voorgaande jaren.
- € 0,7 miljoen voordeel vanuit Stipe tichtby. Er is besloten om het hulpfonds tot 2025 te verlengen.
- € 0,7 miljoen voordeel vanuit wet inburgering. Dit betreffen de inkomsten van de specifieke uitkering wet inburgering welke betrekking hebben op voorgaande jaren.
- € 0,6 miljoen voordeel vanuit de minimaregeling. In 2024 zijn minder bijdragen versterkt dan begroot.
- € 0,6 miljoen voordeel vanuit opvang ontheemde Oekraïners. De lasten zijn lager dan was voorzien, dit komt met name door lagere personele lasten.
- € 0,4 miljoen voordeel vanuit de toeslagenaffaire. We ontvangen van het Rijk vergoeding in verband met de uitvoering van de hersteloperatie Toeslagenaffaire. De kosten die we

hiervoor maken (zoals personele inzet en ondersteuning) zijn verspreid terug te vinden op andere plekken in de jaarstukken. Er is dus geen directe koppeling tussen deze inkomsten en specifieke uitgaven, hierdoor ontstaat op dit onderdeel van de jaarstukken een voordeel.

- € 0,3 miljoen voordeel vanuit vluchtelingen hulp. We hebben kosten ten laste kunnen brengen van een specifieke uitkering, derhalve ontstaat dit voordeel.

Ruimte (€ 2,2 miljoen voordelig)

De grootste afwijkingen betreffen:

- € 1,6 miljoen voordeel vanuit onderhoud wegen. In 2024 is een deel van het planmatige onderhoud aan wegen niet uitgevoerd vanwege een geschil met de aannemer.
- € 0,7 miljoen voordeel vanuit afval. Door een campagne omtrent het scheiden van afval zijn de verwerkingskosten lager. Daarnaast hebben niet alle investeringen plaatsgevonden, waardoor sprake is van lagere kapitaallasten.
- € 0,2 miljoen voordeel vanuit verkoop panden. Mede door de verkoop van een voormalige basisschool in Easterwierrum aan een projectontwikkelaar, is er een meeropbrengst. De ontwikkelaar zal hier woningen realiseren.
- € 0,2 miljoen voordeel vanuit toeristenbelasting. De meeropbrengst betreft het resultaat over het belastingjaar 2023, omdat de aanslag toeristenbelasting altijd achteraf volgt. Dit is veroorzaakt doordat er in 2023 meer overnachtingen waren dan begroot.
- € 0,5 miljoen nadeel vanuit de dotatie aan de voorziening riolering. Deze dotatie vindt plaats, omdat dit middelen van de burger betreffen. Hiervoor dienen in de toekomst nog werkzaamheden voor riolering te worden uitgevoerd.

Bestuur (€ 0,7 miljoen nadelig)

De grootste afwijkingen betreffen:

- € 0,2 miljoen voordeel vanuit leges. Dit ontstaat door € 0,5 miljoen voordeel vanwege een stijging van de uitgifte van reisdocumenten. Hier staat tegenover een nadeel van € 0,3 miljoen, vanwege hogere lasten.
- € 0,9 miljoen nadeel vanuit de voorziening pensioenen en wachtgeld wethouders. Pensioenen zijn geïndexeerd, waardoor de dotatie en aanvulling hoger uitvallen.

Overzichten (€ 1,3 miljoen voordelig)

De grootste afwijkingen betreffen:

- € 1,0 miljoen voordeel vanwege een hogere algemene uitkering (decembercircular 2024).
- € 0,6 miljoen voordeel vanuit verrekeningen. Wij hebben een ambitieuze organisatie, waar projecten en opdrachten zo snel mogelijk opgepakt worden. Dit heeft geresulteerd in een voordeel op de opgavegelden.
- € 0,3 miljoen nadelig vanuit de dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren. De actualisatie van deze voorziening heeft geleid tot een hogere dotatie dan begroot.

Kortom: We hielden rekening met een tekort van € 0,2 miljoen (conform vastgestelde primitieve begroting). Door diverse begrotingswijzigingen over 2024 (in totaal € 4,4 miljoen voordelig) is het begrotingssaldo aangepast in € 4,2 miljoen voordelig. Dit is het begrote saldo zoals vermeld in de bestuursrapportage Oktober - November - December 2024. Het uiteindelijke saldo van de jaarrekening komt uit op € 9,6 miljoen voordelig. Dit is dus € 5,4 miljoen hoger dan we hadden verwacht vanuit de bestuursrapportage. Dit is met name ontstaan vanwege de volgende verschillen: onderhoud wegen (€ 1,6 miljoen), WMO begeleiding (€ 1,0 miljoen), Jeugdzorg (€ 0,9 miljoen), Stipe Tichtby (€ 0,7 miljoen), Afval (€ 0,7 miljoen), vluchtelingenhelp (€ 0,3 miljoen) en tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO) (€ 0,2 miljoen).

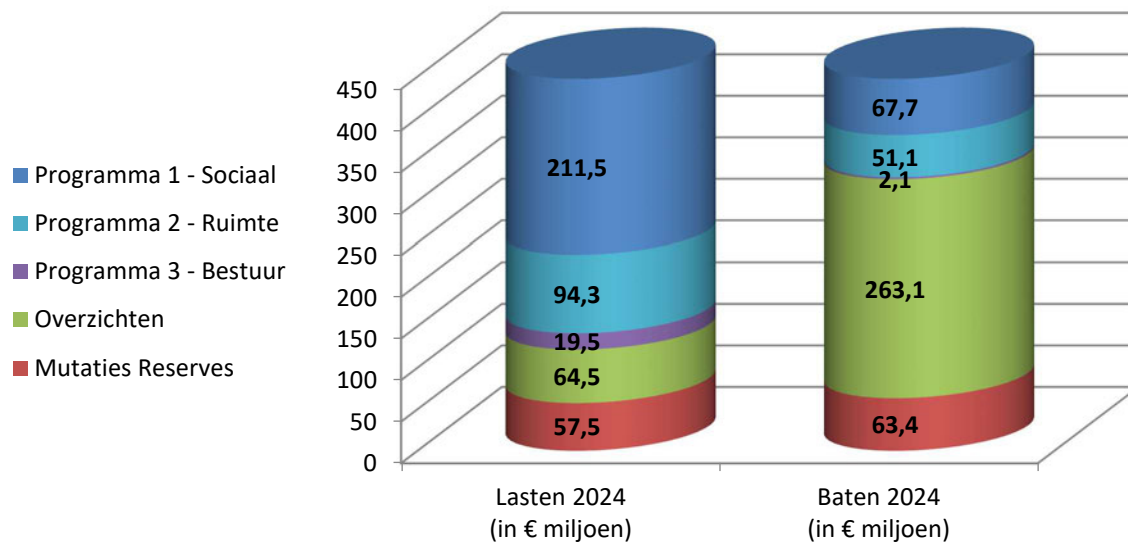
Een nadere toelichting op de afwijkingen is opgenomen in paragraaf 3.5.

1.2. Enkele overzichten

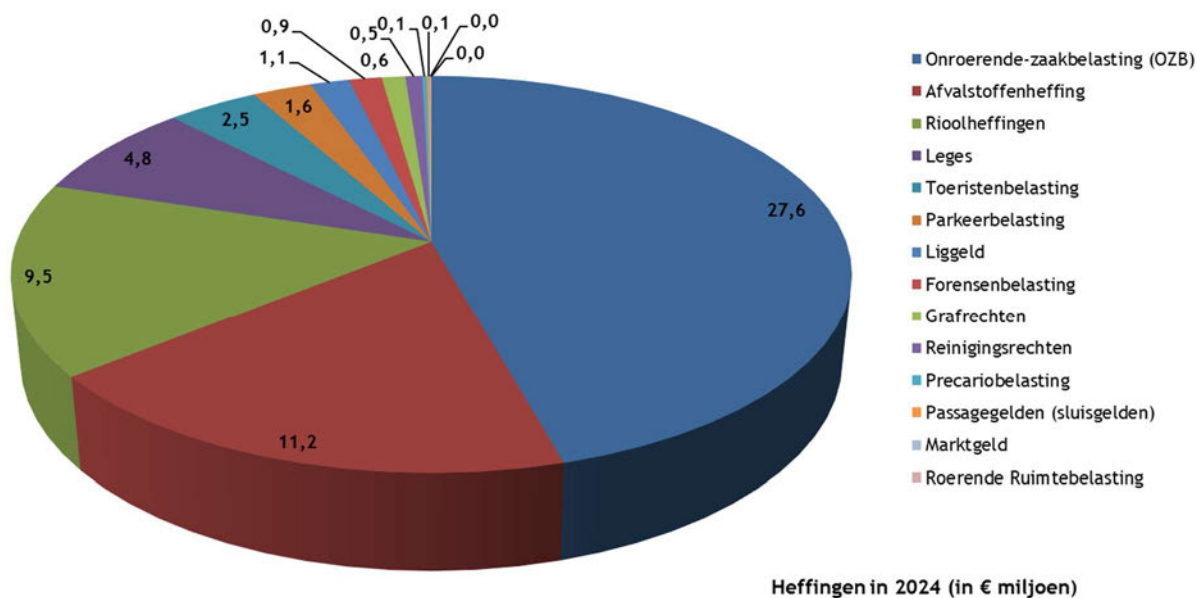
Baten en Lasten

In 2024 bedroegen de lasten en baten van de gemeente een bedrag van € 447,4 miljoen. In het volgende overzicht zijn de bedragen per onderdeel weergegeven.

Heffingen

Het totaal aan lokale heffingen bedroeg in 2024 € 60,5 miljoen. In onderstaand diagram is de verdeling per onderdeel aangegeven.

1.3. Bestuurlijke structuur

Gemeenteraad

Jannewietske de Vries
Vries
Voorzitter

Grietsje Stegenga
Griffier

De gemeenteraad van Súdwest-Fryslân bestaat uit 37 leden, die verdeeld zijn over 12 fracties (situatie per december 2024).

PvdA
Marijke Roskam
Fractievoorzitter

PvdA
Aagje Bouwhuis-
Harkema

PvdA
Johan Feenstra

PvdA
Jan Flikkema

PvdA
Mark Konst

PvdA
Paula van der
Veer

PvdA
Piety van der
Veer

CDA
Uilkje Attema-
De Groot
Fractievoorzitter

CDA
Jos de Boer

CDA
Arjen Doedel

CDA
Samantha
Jansma

CDA
Haye Ketelaar

CDA
Theunis de Vries

CDA
Bob van der Werf

FNP
Tsjerk Bouwhuis
Fractievoorzitter

FNP
Corrie Bergstra-
Veldhuis

FNP
Douwe Blom

FNP
Thea Hoekstra-
Vleer

FNP
René van der Leij

FNP
Jikkie Ruiter-
Postma

VVD
Debbie Kruit
Fractievoorzitter

VVD
Lianne van der
Wal

VVD
Simon de Witte

GBTL
Carla van der
Hoek
Fractievoorzitter

GBTL
Sjoerd Hettinga

GBTL
Pommeline Preij

D66
Luuk Adema
Fractievoorzitter

D66
Mare de Vries

Nieuw Sociaal
Pieter Greidanus
Fractievoorzitter

Nieuw Sociaal
Jacoline
Engelmoer-
Leeuwen

VNLB
Cees Riezebos
Fractievoorzitter

VNLB
Menno de Vries

GroenLinks
Idske Koopmans-
Douma
Fractievoorzitter

GroenLinks
Edwin Cnossen

ChristenUnie
Geartsje Horjus-
Vos
Fractievoorzitter

FVD
Barry Bibb
Fractievoorzitter

Mooi SWF
Pieter Jan
Scholtanus

College van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders (B&W) is het dagelijks bestuur van de gemeente en bestaat uit de burgemeester en vijf wethouders. Elk collegelid heeft een eigen portefeuille. Zie het overzicht (situatie per december 2024):

Jannewietske de Vries - Burgemeester

- Algemeen bestuur
- Bestuurlijke samenwerking en coördinatie netwerken
- Openbare orde en veiligheid
- Brandweer
- Rampenbestrijding
- Communicatie
- Burgerzaken

Marianne Poelman - Wethouder

- Werk en inkomen
- MBO-onderwijs
- Zorg (inclusief Wmo, welzijn en gebiedsteams)
- Dienstverlening
- Europa

Bauke Dam - Wethouder

- Ruimtelijke ontwikkeling en Omgevingswet
- Economische zaken (inclusief Afsluitdijk)
- Sport en Bewegen
- Ontmoetingsplaatsen
- Agenda Sneek
- Gebiedsagenda Zuidwesthoek

Henk de Boer - Wethouder

- Financiën
- Duurzaamheid en klimaatagenda
- Kernenbeleid
- Landbouw, natuur en landschap
- Kapitaalgoederen (inclusief vastgoed)
- Agenda IJsselmeerkust

Michel Rietman - Wethouder

- Wonen en grondbedrijf
- Gastvrijheidseconomie
- Mobiliteit
- Afval, waterbeheer en riolering
- Strategisch Ontwikkelfonds
- Bedrijfsvoering
- Agenda Merengebied, Lege Geaën en Greidhoeke

Petra van den Akker - Wethouder

- Jeugd(zorg)
- Onderwijs
- Cultuur en Kunst, inclusief erfgoed
- Vernieuwing lokale democratie
- Agenda Bolsward
- Toezicht en Handhaving

Kristiaan Strijker - Gemeentesecretaris

1.4. Verlenen van ‘decharge’ en Controleverklaring

De gemeenteraad beoordeelt de verantwoording en stelt de jaarstukken vast. De gemeenteraad keurt hiermee de uitgaven goed en accepteert de verklaring bij de cijfers. Hiermee sluiten we het financiële jaar af en verleent de gemeenteraad ‘decharge’ aan het college. Met het verlenen van decharge accepteert de gemeenteraad dat het college zijn taak naar behoren heeft verricht en ontlast het college van aansprakelijkheid voor hun bestuur over dat jaar.

De accountant heeft de jaarrekening gecontroleerd. De verklaring is opgenomen onder 4. Overige gegevens.

2. Jaarverslag

2.1. Vooraf

In het jaarverslag geven we de beleidsinhoudelijke en financiële hoofdlijnen van 2024 aan. Zijn de voorgenomen doelstellingen bereikt? Welke activiteiten zijn uitgevoerd en welke middelen zijn ingezet? De verantwoording vindt plaats per programma. Dat gebeurt aan de hand van de onderdelen:

1. Wat hebben we bereikt?
2. Wat hebben we daarvoor gedaan?
3. Wat heeft het gekost?

Het jaarverslag is de spiegel van de begroting. De gegeven verantwoording in dit jaarverslag is ten opzichte van de Programmabegroting 2024.

Het jaarverslag bevat de onderdelen:

- Verantwoording programma's
- Verantwoording paragrafen

2.2. Verantwoording programma's

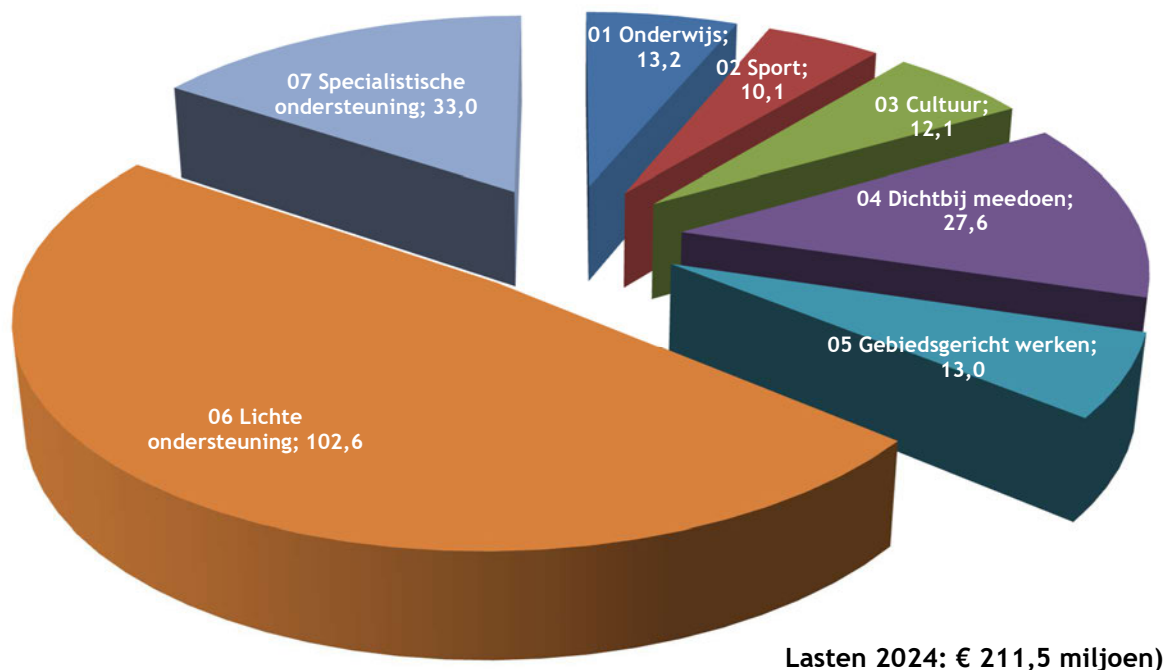
Hierna beantwoorden we per programma de drie W-vragen. Dit doen we in de volgorde van de Programmabegroting 2024.

Net als in de bestuursrapportages werken we bij het onderdeel "Wat hebben we daarvoor gedaan?" met een kleurcodering. In het Jaarverslag 2024 rapporteren we over alle speerpunten, ook als er geen afwijkingen zijn.

Per speerpunt kennen we een kleur toe. De kleuren hebben de volgende betekenis:

Het speerpunt is <u>volledig</u> uitgevoerd.		Het speerpunt is <u>deels</u> uitgevoerd.		Het speerpunt is <u>niet</u> uitgevoerd.	
--	--	---	--	--	--

2.2.1. Programma 1: Sociaal

1. Wat hebben we bereikt?

Dit programma bestaat uit 7 hoofdtakvelden met in totaal 50 actiepunten. Per actiepunt geven we aan wat we in 2024 hebben bereikt en wat we daarvoor hebben gedaan. We beginnen met een terugblik op 2024 in grote lijnen.

Herijken visie sociaal domein

Door de transities op het gebied van werk, Wmo, jeugd en onderwijs zijn gemeenten in 2015 verantwoordelijk geworden voor bijna de gehele maatschappelijke ondersteuning aan inwoners; jongeren, volwassenen en ouderen. De gemeente heeft hiervoor reeds in 2013 een visie opgesteld, Veerkracht in het sociaal domein. Deze visie is nog steeds het kader voor het beleid en handelen in het sociaal domein, maar ondertussen zijn we ruim tien jaar verder en is er veel veranderd. In 2024 is een proces gestart om deze visie te herijken. In 2025 zal dit proces, waarbij onze maatschappelijke partners en adviesorganen een belangrijke rol spelen, worden afgerond en de herijkte visie worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

Ontmoeten en meedoen

Onze inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving. Als het nodig is, bieden we de inwoner lichte of specialistische ondersteuning of hulp vanuit Participatiewet, Jeugdwet, Wmo of schulddienstverlening. Zodat inwoners (zo lang mogelijk) kunnen meedoen aan het gewone dagelijkse leven in hun eigen vertrouwde buurt, jeugdigen veilig opgroeien en er geen stagnatie in de ontwikkeling ontstaat, werkzoekenden worden toegeleid naar werk of een zinvolle dagbesteding en wordt voorkomen dat mensen door armoede en schulden vastlopen of niet mee kunnen doen.

Voor een deel van onze inwoners was bestaanszekerheid in 2024 geen vanzelfsprekendheid, bijvoorbeeld door de inflatie en hoge energielasten. Inwoners met een laag inkomen konden, net als in 2023, een energietoeslag aanvragen. Daarnaast is er het Hulpfonds bestaanszekerheid, bedoeld om inwoners te helpen die in acute financiële nood zijn gekomen én om initiatieven in een buurt, wijk of dorp die bijdragen aan het verminderen van het koopkrachtverlies een financieel duwtje in de rug te geven. Het hulpfonds is gestart met een bedrag van € 1 miljoen. Het college heeft het hulpfonds tot 1 januari 2026 verlengd.

Na het vaststellen van het beleidskader Bestaanszekerheid in 2023 hebben we in 2024 het uitvoeringsplan Schuldhulpverlening 2025-2026 vastgesteld. We gaan de toegang tot schuldhulpverlening breder en toegankelijker maken en zetten in op het versterken van de samenwerking met de ketenpartners. Dit zijn onder andere organisaties op het gebied van (thuis)zorg en welzijn, onderwijs en financieel vrijwilligers.

In 2024 hebben we een uitvoerige analyse gemaakt van de jeugdzorg, omdat de afgelopen jaren het gebruik van en de uitgaven aan jeugdzorg fors zijn toegenomen. De raad is uitgebreid geïnformeerd en er zijn beheersmaatregelen genomen. Tegelijkertijd is er met volle kracht gelobbyd voor meer middelen van het Rijk. Daarnaast zijn we in 2024 gestart met het opstellen van nieuw jeugdbeleid.

Súdwest-Fryslân heeft, gelijk aan voorgaande jaren, in 2024 aan de vraag naar asielplekken invulling gegeven met de opvang van 600 asielzoekers in het azc in Sneek en circa 180 in de noodopvang in Heeg. Beide locaties vallen onder de verantwoordelijkheid van het COA. Hiermee is de opgave vanuit de Spreidingswet ruim gehaald. Voor de opvang van ontheemde Oekraïners voldoet Súdwest-Fryslân ook ruim aan de opgave (Friese verdeelsleutel). In 2024 zijn 154 statushouders gehuisvest in sociale huurwoningen. Deze mensen zijn door Vluchtelingenwerk bijgestaan in hun eerste stappen vanuit het azc. Gemeente SWF is met deze nieuwe inwoners gestart met het inburgeringstraject. De taakstelling huisvesting statushouders is in 2024 niet gehaald, waardoor de achterstand in de huisvesting van statushouders verder is opgelopen. In 2024 is gemeente SWF met twee andere gemeenten deelnemer geworden aan de landelijke pilot Proeven voor Startbanen, met als doel statushouders snel en goed te laten integreren middels begeleiding naar passend betaald werk.

In 2023 is de Lokale inclusieagenda vastgesteld. In 2024 is een uitvoeringsnotitie gemaakt voor de inclusie van lhbtq+-personen. De gemeente wil dat alle inwoners zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen als individu en dat iedereen zich veilig voelt en het gevoel heeft zichzelf te kunnen zijn. De uitvoering gebeurt samen met het Netwerk Inclusie en Tûmba, het anti-discriminatiemeldpunt Friesland.

Ontmoeten is ook belangrijk om mee te kunnen doen. Geschikte ontmoetingsplaatsen zijn hierbij essentieel. In 2023 is hiervoor beleid vastgesteld om een inhaalslag op (achterstallig) onderhoud te kunnen maken en in te zetten op maximale verduurzaming van alle 63 ontmoetingsplekken. Inmiddels zijn we hiermee al goed op weg. In het afgelopen jaar is er contact geweest met zo'n 50 ontmoetingsplaatsen waarbij ondersteuning is geboden op diverse vraagstukken. 24 dorpshuizen zijn gestart met verduurzaming of hebben dit traject afgerond en ter ondersteuning hiervan is in 2024 onder andere een nieuwe subsidieregeling groot onderhoud en verduurzaming vastgesteld die op 1 januari 2025 is ingegaan. Voor het uitwisselen van ervaring en het delen van kennis is er een grote bijeenkomst georganiseerd voor bestuursleden van diverse ontmoetingsplaatsen.

Ook door cultuur ontmoeten mensen elkaar. De raad heeft in 2023 cultuurbeleid vastgesteld, met als doel dat er verspreid over de gemeente een divers cultuuraanbod is, waaraan iedereen kan meedoen. Zo is in 2024 bijvoorbeeld de subsidieregeling 'Een jaarrond cultuur 2025' ingesteld en is er een museumcommissie gekomen.

Preventie en Positieve gezondheid

We willen dat onze gemeente een plek is waar iedereen gelijke kansen krijgt om gelukkig en gezond te zijn. Tegelijkertijd groeit de vraag naar zorg, onder andere doordat steeds meer mensen langer leven. We werken aan de transitie van zorg naar gezondheid vanuit het concept van positieve gezondheid en gezond ouder worden. Bij positieve gezondheid staat een bredere kijk op gezondheid centraal. Gezondheid is meer dan niet ziek zijn. Gezondheid gaat ook over veerkracht, meedoen in de maatschappij, betekenisvol werk of andere activiteiten en over de omgeving waarin je leeft. Mensen zijn er zelf verantwoordelijk voor dat ze gezond eten, goed voor zichzelf zorgen, genoeg bewegen, sociale contacten onderhouden en naar school of werk gaan. Maar niet iedereen kan dat, waardoor gezondheidsverschillen kunnen ontstaan.

Positieve gezondheid is ook een leidend principe van het provinciale transformatieplan Mentale Gezondheid en Veerkracht. Door middel van het transformatieplan willen we de beweging van geestelijke gezondheidszorg naar mentale gezondheid maken. In 2023 en 2024 hebben we samen met andere Friese gemeenten, (een vertegenwoordiging van de) huisartsen, GGZ zorgaanbieders en de zorgverzekeraar gewerkt aan een integraal plan om deze transformatie mogelijk te maken,

waarbij gemeente Súdwest-Fryslân voorzitter is van de opgave. In 2025 zal o.b.v. dit transformatieplan een aanvraag worden gedaan voor de zogenoemde transformatiemiddelen, zodat het plan tot uitvoering kan worden gebracht.

Voor onze wijken en dorpen ontwikkelden we een gebiedsgerichte integrale aanpak, waarbij we de kwetsbare groepen ondersteunen bij het versterken van de basisvoorwaarden voor een gezond en vitaal leven. In 2024 zijn we met deze wijkaanpak gestart in Bolsward-Noord. We organiseren in de hele gemeente activiteiten voor jong en oud, onder andere via Sociaal Collectief, Welzijn op Recept en Cool Súdwest.

In 2023 maakten de vier Friese ziekenhuizen en zorgverzekeraars bekend dat zij onderzoek deden naar toekomstbestendige ziekenhuiszorg in Friesland. Eén van de mogelijkheden was dat het ziekenhuis in de huidige vorm in Sneek zou verdwijnen. Inmiddels is duidelijk geworden dat ziekenhuis Antonius in Sneek zich uit dit traject heeft teruggetrokken.

De kwaliteit, nabijheid en toegankelijkheid van zorg voor onze inwoners staan voor ons voorop. In 2024 zijn we voortvarend aan de slag gegaan met de uitvoering van de moties van de gemeenteraad. Zo hebben we een impactanalyse laten uitvoeren, waarin de gevolgen voor onze regio in kaart zijn gebracht. Daarnaast hebben we inwoners actief betrokken via bijeenkomsten in Makkum, Koudum en Sneek.

Ook hebben we ziekenhuizen en zorgverzekeraars opgeroepen om samen met ons te komen tot een toekomstvisie voor de zorg in onze regio. Die oproep blijven we krachtig herhalen, in gesprekken en overleggen op lokaal, regionaal en landelijk niveau. We zetten ons in voor een sterke, bereikbare zorgstructuur die past bij onze grote en uitgestrekte gemeente – nu én in de toekomst.

Onderwijs is ook onderdeel van de preventieve aanpak. Het is belangrijk voor de talentontwikkeling, het bieden van gelijke kansen en opleiding van toekomstige generaties. We stellen samen met de schoolbesturen een nieuw toekomstbestendig Integraal Huisvestingsplan (IHP) op voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. We kiezen voor een zorgvuldig proces. Dit kost meer tijd dan aanvankelijk verwacht.

Sporten en bewegen horen bij een gezonde leefstijl. In de visie ‘Sport ferbynt, de krêft fan bewege 2024+’ geven we aan dat we ons inzetten voor goed onderhouden, maatschappelijk inzetbare, gebruiksvriendelijke, toekomstbestendige en uitdagende sportaccommodaties. Dit heeft in 2024 geresulteerd in het onderzoek Binnensportaccommodaties en het memo Duurzaamheidsonderzoek drie zwembaden. Beiden zullen onderdeel gaan uitmaken van de nieuwe Visie duurzame en toekomstbestendige binnen- en buitensportaccommodaties. Verder is er goed gebruik gemaakt van de subsidieregeling Bewegen in de openbare ruimte en zijn flinke stappen gezet in de ontwikkeling van Groene Sporthart Bolsward.

2. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Onderwijs	
1.	<i>We stellen een nieuw huisvestingsplan op voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We hebben een nieuw toekomstbestendig Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs opgesteld voor; het primair, voortgezet en speciaal onderwijs.	
	<u>Toelichting:</u> We stellen samen met de schoolbesturen een nieuw toekomstbestendig Integraal Huisvestingsplan (IHP) op voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. We worden daarbij ondersteund door een externe partij. De gegunde partij is een specialist met ervaring in de regio, waarin ook de schoolbesturen hun vertrouwen hebben uitgesproken. We kiezen voor een zorgvuldig proces, dit kost tijd. We verwachten de uitkomst te kunnen delen met de raad in	

	een raadsvergadering in de loop van 2025. Dit is uitstel van de oorspronkelijke planning. Dit komt met name door de financiële uitdaging van de gemeente. Een gedegen financiële onderbouwing is voor het investeringsprogramma, dat bij het IHP hoort, namelijk van groot belang. In het proces richting de begroting 2026, waarbij de voorjaarsnota het eerste ijkpunt is, zullen we de financiering van het IHP meenemen.	
2.	<i>We versterken de integrale kindaanpak.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We versterken de integrale kindaanpak door de bestaande IKA's te ondersteunen en te subsidiëren en stimuleren ontwikkeling van nieuwe IKA's.	
	<u>Toelichting:</u> Om kinderen gelijke kansen te bieden is het belangrijk dat kinderopvang, onderwijs, zorg, sport en cultuur goed op elkaar aansluiten. We leggen voortdurend verbindingen tussen de verschillende beleidsterreinen en stimuleren de samenwerking tussen de diverse partijen. Via de gemeentelijk subsidieregeling IKA kunnen zij hiervoor subsidie ontvangen. We bespreken dit onderwerp actief in een werkgroep waarbij onder andere schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en GGD zijn aangehaakt. Huisvesting van kinderopvang is geen zorgplicht van de gemeente, maar een integraal kindcentrum komt zonder gemeente moeilijk tot stand. In het nieuwe onderwijshuisvestingsplan is daarom opgenomen dat bij ieder huisvestingsvraagstuk de visie op opgroeien en ontwikkelen zo mogelijk wordt vertaald naar de huisvesting.	
3.	<i>We gaan door met de weekend- en zomerschool.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Er zijn weekend en -zomerscholen in Workum en Sneek en Weekendschool Studio (13-18 jaar).	
	<u>Toelichting:</u> We verlenen een jaarlijkse subsidie aan stichting Weekendschool. Het is een uitdaging om voor het begrote budget uitvoering te geven aan alle initiatieven. We voeren gesprekken met stichting Weekendschool over de voorgenomen activiteiten en de bekostiging hiervan. Omdat de zomerschool een kostbaar aanbod is, gaan we met elkaar onderzoeken of er andere mogelijkheden zijn om de kosten te dekken en activiteiten efficiënter te organiseren. We kijken kritisch naar de voorgestelde activiteiten. Dit heeft ertoe geleid dat de incidentele subsidie trapsgewijs is afgebouwd en deze activiteiten op korte termijn binnen het financiële kader van de jaarlijkse subsidie passen.	
4.	<i>We investeren in preventie en vroegtijdige signalering om complexe trajecten en duurdere zorg te voorkomen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De schoolmaatschappelijk werkers ondersteunen jeugdigen van 2-18 jaar op school en op de peuteropvang. - We werken samen met onderwijs en partners in onderwijszorgarrangementen. - We ontwikkelen een peuterplusgroep voor kinderen die niet in een reguliere peutergroep passen.	
	<u>Toelichting:</u> De schoolmaatschappelijk werkers verrichten lichte ondersteuning op de scholen. Daarmee voorkomen we dat problemen groter worden en een beroep wordt gedaan op duurdere specialistische jeugdzorg. Alle scholen hebben voor een bepaald aantal uren schoolmaatschappelijk werkers, die jeugdigen op school kunnen ondersteunen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling. Door middel van NPO-middelen (Nationaal Programma Onderwijs) kon er extra ingezet worden op schoolmaatschappelijk werk. Positieve effecten hiervan waren onder andere: - meer verbinding met de scholen en de medewerkers op de school;	

- meer tijd om met ouders te praten;
- meer gesprekken met de kinderen;
- verkorten van de wachttijden en meer tijd voor groepstrainingen.

Tijdens de LEA-bestuursvergadering (Lokale Educatie Agenda) eind 2024 hebben drie van de vijf schoolbesturen (Kyk, Wiis, Nije Gaast) van het primair onderwijs (PO) ingestemd met een financiële bijdrage voor het behoud van de inzet van schoolmaatschappelijk werk (SMW). BMS doet niet mee. De drie scholen die meedoen, zetten hiervoor de subsidie Zorg voor leerlingen in, dus niet hun eigen middelen. Hierdoor hebben we 1 fte van de 2 fte kunnen behouden. Al met al komen we dus wel tekort ten opzichte van de voorgaande jaren. Dit merken de scholen ook omdat er nu wachtlijsten ontstaan voor schoolmaatschappelijk werk. Wanneer kinderen aangemeld worden door de school voor ondersteuning van een schoolmaatschappelijk werker, kunnen zij niet altijd meteen geholpen worden. Het voortgezet onderwijs (VO) betaalt in zijn geheel niet (meer) mee, dus daar worden nu minder uren SMW ingezet. De ureninzet vanuit de kant van de gemeente op het VO is gelijk gebleven.

De pilot lichte ondersteuning is gestart per oktober 2024. Deze pilot is opgezet om een stevig lokaal netwerk neer te zetten voor jeugdigen en hun ouders op het gebied van lichte ondersteuning. Door de pilot willen we meer inzicht krijgen in de ondersteuningsvragen. Daarnaast willen we zicht krijgen op de mogelijkheden om de ondersteuningsvragen op te laten pakken door het gebiedsteam en andere partijen in het voorliggend veld. Denk hierbij aan de Jeugdgezondheidszorg (jgz), inzet van praktijkondersteuner GGZ-Jeugd bij de huisartsen, jongerenwerk (Sociaal Collectief), inzet van Home Start of Kind aan Huis (Humanitas), et cetera. Ook de lichte ondersteuning die het schoolmaatschappelijk werk biedt wordt daarin meegenomen. Door te investeren in lichte ondersteuning verwachten we ten eerste bij te dragen aan het welbevinden van de inwoners door deze te ondersteunen bij vragen en zorgen rondom opgroeien en opvoeden. Daarnaast verwachten we de druk op de specialistische jeugdzorg uiteindelijk te kunnen verminderen. Er wordt in de eerste maanden een nulmeting uitgevoerd om onder andere duidelijk te krijgen wat er onder lichte ondersteuning wordt verstaan, welke partijen dit al uitvoeren etc. Hiervoor worden onder andere de jeugdwerkers en school maatschappelijk werkers uit het gebiedsteam geïnterviewd.

Sommige kinderen of jongeren hebben naast ondersteuning in het onderwijs ook jeugdhulp en/of zorg nodig om naar school te kunnen gaan. In een collectief onderwijs-zorg-arrangement wordt dit op school aangeboden. Kinderen of jongeren krijgen in een kleine groep een gecombineerde aanpak van onderwijs en specialistische jeugdhulp. Op deze manier willen we voorkomen dat kinderen de school verlaten, een langere tijd nauwelijks of geen onderwijs krijgen of in meer intensieve zorgtrajecten terecht komen. Er vinden in onze gemeente verschillende pilots met collectieve onderwijs-zorg-arrangementen plaats. We zijn deze pilots verder aan het evalueren en onderzoeken hoe we het aanbod van onderwijs-zorg-arrangementen structureel kunnen inbedden in onze gemeente. Vanaf januari 2025 zal het onderwijszorgarrangement op SBO Wetterwille voor het derde jaar ingezet gaan worden. Ook provinciaal wordt er ingezet op de verbinding tussen onderwijs en zorg. De onderwijszorgarrangementen in SWF worden meegenomen in het provinciale actie onderzoek en in het provinciale overzicht van voorbeelden. Hieruit worden kaders ontwikkeld voor bestuurders voor de structurele inzet van onderwijszorgarrangementen.

We onderzoeken de mogelijkheden voor een passende plek voor kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar met gedrags-, ontwikkelings- of opgroei problemen, waarbij de ondersteuningsbehoefte momenteel niet valt binnen de reguliere kinderopvang en ook niet binnen het BEC (Behandel en Expertise Centrum). We zijn met partners in de kinderopvang, jeugdhulp, GGD en onderwijs in gesprek om een passende oplossing voor deze doelgroep te vinden. In het kader van inclusief onderwijs is de insteek om met elkaar de bestaande ondersteuningsstructuren te versterken.

5. *We faciliteren jongeren tot het behalen van een startkwalificatie, het verkleinen van schooluitval en het maken van keuzes die kansrijk zijn op de arbeidsmarkt.*

Indicatoren/te behalen resultaat:

	- We faciliteren dat jongeren (12-23 jaar) goede keuzes maken die kansrijk zijn op de arbeidsmarkt. - We werken aan het voorkomen van schooluitval en begeleiden jongeren en jongvolwassenen naar het halen van een startkwalificatie, naar passend werk of dagbesteding.																																					
	<u>Toelichting:</u> We stimuleren dat scholen de leerlingen die verzuimen melden bij team Leerplicht, zodat deze leerlingen zo snel mogelijk in beeld komen. PO en VO Leerplicht, MBO Leerplicht en Doorstroompunt werken hiervoor samen met scholen, de collega's van de Gebiedsteams, de GGD en met samenwerkende partijen als Pastiel en AZC. Daarnaast blijft de monitoring van "oud-uitvallers" ook doorgaan. Dankzij de genoemde samenwerking en contacten met de scholengemeenschappen om uitval te voorkomen, zien we dat in 2024 de verzuimmeldingen omhooggaan. Ten opzichte van eind 2023 is er eind 2024 een stijging van 15%. Er wordt beter en sneller gemeld door scholen, waardoor we problematiek eerder signaleren en kunnen voorkomen dat jongeren langdurig thuis komen te zitten of voortijdig schoolverlater worden. We zien dit ook in de cijfers terug. In het vierde kwartaal is het aantal voortijdig schoolverlaters gedaald van 56 (derde kwartaal) naar 19.																																					
6.	<i>Als een leerling aan het begin van het schooljaar in aanmerking komt voor een OV- kaart, regelen we dat.</i>																																					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We verstrekken een OV-pas als de school voor voortgezet (speciaal) onderwijs meer dan 11 kilometer van het woonadres gelegen is.																																					
	<u>Toelichting:</u> Deze regeling loopt al een aantal jaren, vanaf 2018. De regeling loopt goed. Mensen met een inkomen tot en met 120% van de voor hen van toepassing zijnde bijstandsnorm krijgen het volledige abonnement vergoed, mensen met een inkomen hoger dan 120% van de bijstandsnorm, 30% korting op een abonnement. Met het busabonnement (Busvrij) kunnen scholieren door heel Fryslân reizen. De treinabonnementen zijn voor Stavoren-Sneek, Koudum-Molkwerum-Sneek, Hindeloopen-Sneek en Workum-Sneek. Op basis van de hardheidsclausule kennen we heel soms een ander traject toe, bijvoorbeeld Sneek-Leeuwarden. De abonnementen lopen meestal per schooljaar, maar er zijn ook abonnementen die later dan begin schooljaar ingaan. Alle abonnementen lopen een jaar. Over de financiering van deze regeling zijn afspraken gemaakt met de provincie. De provincie zou met ingang van schooljaar 2024-2025 met de subsidie stoppen. Maar in april 2024 is door de provincie besloten om de regeling ook voor schooljaar 2024-2025 te financieren. De Scholierenregeling OV 2024-2025 is recentelijk nog aangepast. Hoe het vanaf 2025-2026 komt, is nog niet duidelijk. Er worden gesprekken gevoerd tussen de treinvervoerder (Arriva) en de provincies (Groningen en Fryslân) over eventuele nieuwe producten voor de regionale trein. Ook het Rocov (Regionaal Overleg Consumentenbelangen Openbaar Vervoer) wordt hierbij betrokken. Er wordt onderzocht of er nieuwe of vernieuwde producten kunnen worden geïntroduceerd, waaronder een kortingsproduct voor scholieren in de hele treinconcessie. Zodra er meer duidelijkheid is, brengt de provincie ons op de hoogte. Daarnaast hebben we vanaf 15 december 2024 een nieuwe busvervoerder, Qbuzz. Tot 1 maart 2025 kunnen inwoners met een Arriva Meedoenpas gratis met Qbuzz reizen. De gemeente onderhandelt met Qbuzz over de situatie vanaf 1 maart 2025.																																					
<table><tr><td>Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td></tr><tr><td>Opstellen nieuw huisvestingsplan</td><td>40</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Indexeren investeringsprogramma onderwijshuisvesting</td><td>37</td><td>46</td><td>55</td><td>64</td><td>73</td></tr><tr><td>Doorgaan met de weekend- en zomerschool</td><td>42</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td>Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Bestaande activiteiten intensiveren)</td><td>10</td><td>10</td><td>10</td><td>10</td><td>10</td></tr><tr><td>Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Pilot Onderwijs-zorgarrangementen)</td><td>100</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>			Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027	Opstellen nieuw huisvestingsplan	40	0	0	0	0	Indexeren investeringsprogramma onderwijshuisvesting	37	46	55	64	73	Doorgaan met de weekend- en zomerschool	42	50	50	50	50	Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Bestaande activiteiten intensiveren)	10	10	10	10	10	Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Pilot Onderwijs-zorgarrangementen)	100	0	0	0	0
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027																																	
Opstellen nieuw huisvestingsplan	40	0	0	0	0																																	
Indexeren investeringsprogramma onderwijshuisvesting	37	46	55	64	73																																	
Doorgaan met de weekend- en zomerschool	42	50	50	50	50																																	
Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Bestaande activiteiten intensiveren)	10	10	10	10	10																																	
Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Pilot Onderwijs-zorgarrangementen)	100	0	0	0	0																																	

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtaakveld Sport	
7.	<i>We stellen nieuw sportbeleid en een visie voor sport en bewegen in de openbare ruimte op.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - In november 2022 is een visie op Bewegen in de Openbare Ruimte vastgesteld onder de naam Bûtengewoan bewege yn Súdwest-Fryslân. - In 2023 is het sportbeleid herijkt en vastgesteld.	
	<u>Toelichting:</u> In december 2023 is de sport- en beweegvisie ‘Sport ferbynt, de krêft fan bewege 2024+’ vastgesteld. Dit actiepunt is afgerond. <u>Visie op duurzame en toekomstbestendige sportaccommodaties</u> In de visie ‘Sport ferbynt, de krêft fan bewege 2024+’ geven we aan dat we ons inzetten voor goed onderhouden, maatschappelijk inzetbare, gebruiksvriendelijke, toekomstbestendige en uitdagende sportaccommodaties. In 2023 is onderzoeksbureau HEVO gevraagd om een quickscan uit te voeren naar de 16 gemeentelijke binnensportaccommodaties en de duurzaamheid van onze drie gemeentelijke zwembaden. Dit heeft in 2024 geresulteerd in het onderzoek Binnensportaccommodaties en de Memo Duurzaamheidsonderzoek drie zwembaden. Het onderzoek Binnensportaccommodaties beschrijft de aspecten die bepalend zijn voor de afweging tussen sloop, renovatie of nieuwbouw. Behalve de bouwkundige- en installatietechnische staat van de binnensportaccommodatie wordt in het onderzoek ook gekeken naar onder andere de uitstraling van het gebouw, veiligheid, de exploitatie (energielasten) en de sociale cohesie. Oftewel, het gebruik van het gebouw, het toekomstperspectief, de vitaliteit in de kern en de beschikbaarheid van een alternatieve fysieke ontmoetingsplaats binnen de kern. Samen zijn stappen gezet om vanuit een integrale benadering van duurzaamheid de sportaccommodaties in de gemeente toekomstproof te maken. Dit doen we vanuit het Raamwerk voor Strategische Duurzame Ontwikkeling (RSDO). De essentie van dit afwegingskader is dat je van alle kanten kijkt naar het betreffende sportobject om een integrale afweging te maken, met uiteenlopende criteria, zoals duurzaamheidscriteria (energie, circulariteit en biodiversiteit) en assetmanagementcriteria (gewenste levensduur, huidig en toekomstig gebruik en onderhoudbaarheid). En natuurlijk maatschappelijke criteria als de behoefte van huidige en toekomstige gebruikers en de verbindende rol van de locatie. Met dit kader hebben we geleerd hoe we eenduidig gefundeerde, integrale keuzes kunnen maken waarmee sportaccommodaties niet alleen duurzaam, maar in alle opzichten toekomstbestendig worden. Het onderzoek Binnensportaccommodaties en het Memo Duurzaamheidsonderzoek drie zwembaden zullen onderdeel gaan uitmaken van de nieuwe Visie duurzame en toekomstbestendige binnen- en buitensportaccommodaties.	
8.	<i>We zetten in op gratis buitensportmogelijkheden en speelmogelijkheden.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We keuren, onderhouden en vervangen de sport- en speelvoorzieningen in openbare ruimten.	

	<u>Toelichting:</u> Per jaar worden alle speeltoestellen die openbaar toegankelijk zijn driemaal geïnspecteerd. Alle toestellen zijn in 2024 driemaal geïnspecteerd. De geconstateerde gebreken zijn direct opgelost. Openbaar toegankelijke speeltoestellen bij basisscholen zijn in 2024 tweemaal geïnspecteerd. In Exmorra, Warns, Dearsom en diverse locaties in Sneek zijn speeltoestellen vervangen en in Ysbrechtum is het trapveld opgeknapt. In Molkwerum is in samenwerking met dorpsbelang de volledige speelplek en het trapveld aangepakt. In Hemelum, Wommels, Itens, Stavoren zijn voorbereidende gesprekken gevoerd. Het doel is om voor de zomervakanties zoveel mogelijk van deze vervangingen uit te voeren. Vier voetbal-/pannakooien uit de projecten Sneker Wijkaanpak en nieuwbouwwijk Oudvaart zijn toe aan groot onderhoud of vervanging. Dit gaat met name om het vervangen van de kunstgrasondergrond. Met een leverancier is een proef opgestart met een nieuwe vorm van ondergrond waarbij de bestaande kunstgrasondergrond kan blijven liggen. De proef loopt een jaar. De resultaten nemen we mee in de vervangingsplanning voor de kunstgrasondergronden. We voeren daarnaast een verbeterslag door in de digitale registratie van speeltoestellen in ons beheersysteem Geovisia. We kunnen met dit systeem nog beter grip houden op veilige speelplaatsen en continuïteit in onze werkwijze.	
9.	<i>In wijken met weinig groen investeren in speeltoestellen, wandelpaden en gratis buitensportfaciliteiten met extra aandacht voor kinderen met een beperking.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We kennen subsidies toe voor beweeg- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte.	
	<u>Toelichting:</u> Naast de vastgestelde Visie BIOR, Bûtengewoan bewege yn Súdwest-Fryslân, is de subsidieregeling Bûtengewoan bewege yn Súdwest-Fryslân ingericht. Binnen de nieuwe initiatieven is veel vraag naar vergroening maar ook naar Urban Sports. Voorbeelden van Urban Sports zijn skateboards, BMX, inlineskaten, stuntsteppen, pannavoetbal en freestyle voetbal, freerunning, tricking, 3x3 basketbal. Vanuit BIOR-subsidieaanvragen is een calisthenics-toestel geplaatst in het Zwetepark. Dit is onderdeel van een revitalisatie van het totale Zwetepark. Er is een werkgroep samengesteld met onder andere de wijkvereniging en basketbalvereniging Menhir, die een plan ontwikkelt (oktober) voor een 3x3-veld en nieuwe skateattributen voor Zwetepark. In de zomer zijn vanuit Simmer yn Súdwest al activiteiten in het Zwetepark georganiseerd op een tijdelijke pumptrack. Daar was veel deelname. Met behulp van een procesbegeleider is een projectplan opgesteld in het laatste kwartaal van 2024 en is de subsidie voor de aanleg van een pannakooi en 3x3-veld in het Zwetepark ingediend en goedgekeurd. De realisatie van de plannen zal plaatsvinden in 2025. In de plannen is verwerkt dat de 3 x 3 ook toegankelijk zal zijn voor rolstoelgebruikers. De subsidies voor een beachveld in Stavoren en een jeu-de-boulesbaan in Iens zijn toegekend. De realisatie zal in 2025 plaatsvinden. Voor de aanleg van multicourts in Heeg en Scharnegoutum is vanuit de servicelijn van sportakkoord 2.0 een procesbegeleider in de zomer aan de slag gegaan om vanuit een breed participatietraject te komen tot plannen. De plannen zullen in het eerste halfjaar van 2025 klaar zijn. Hiervoor zullen dan ook subsidieaanvragen worden ingediend. Er zijn daarnaast aanvragen voor advies over BIOR-initiatieven binnengekomen voor een jeu de boules-baan in Tsjerkwerd, een beweegcircuit in Bolsward en de aanleg van een multicourt (o.a. 3x3) in Workum. Vanuit Spitaal in Noorderhoek is een vraag gekomen voor een speeltoestel dat geschikt is voor kinderen met een lichamelijke beperking. Bij het verlenen van een subsidie wordt extra aandacht gegeven aan 'toegankelijkheid'. Bij toegankelijkheid gaat het erom dat iedereen, met of zonder beperking, de kans krijgt gebruik te	

	maken van onze voorzieningen. Iedereen moet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving.	
10.	<i>We hebben specifieke aandacht voor beweegpaden in wijken en we onderzoeken de mogelijkheid voor een gravel-mountainbike-route in onze gemeente. Dit gaan we samen met inwoners verder vormgeven.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We onderzoeken de behoefte aan specifieke wandel- en beweegroutes en een gravel-mountainbike-route en nemen een besluit over het vervolg.	
	<u>Toelichting:</u> In het coalitieakkoord staat dat de gemeente onderzoek gaat doen naar het gebruik van mountainbike- en gravelbikepaden. De gemeente vindt de ontwikkeling van dergelijke paden belangrijk en wil daarom graag aansluiten bij het in het najaar van 2024 door de Nederlandse Toerfietsunie (NTFU) gepresenteerde landelijke document “Nieuwe paden. Mountainbike- en gravelbikevisie 2035”, over de ontwikkeling van gravel- en mountainbikeroutes in Nederland. De NTFU vraagt daarin medewerking van provincies, gemeenten, natuurorganisaties, ANWB, et cetera, om zo te komen tot een landelijk netwerk van veilig toegankelijke paden in 2035. De NTFU presenteert zich als regiehouder en expert. Door aan te sluiten bij de NTFU-visie komt de gemeente tegemoet aan de ambitie uit het coalitieakkoord, alleen niet door het doen van eigen onderzoek, maar door uit te gaan van de NTFU-visie en zo mee te liften op landelijke ontwikkelingen.	
11.	<i>We stimuleren de samenwerking tussen verenigingen en zorgen er voor dat iedereen zo lang mogelijk mee kan doen in het verenigingsleven.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We nemen deel aan de pilot Leve de Vereniging. - We subsidiëren verenigingen voor het toekomstbestendig maken van of vitaliseren van hun vereniging. - Verenigingsondersteuners ondersteunen de verenigingen bij het toekomstbestendig maken van hun vereniging. - We herijken de sportsubsidies.	
	<u>Toelichting:</u> We hebben deelgenomen aan de pilot Leve de Vereniging. Er is een evaluatie geweest van het proces en de resultaten. Tijdens de pilot zijn per regio verschillende onderzoeken of acties uitgezet. Dit heeft veel informatie opgeleverd. De pilot heeft uiteindelijk niet geleid tot één oplossing of een methode opgeleverd om te komen tot toekomstbestendige verenigingen, die over de hele gemeente en provincie uitgerold kan worden. Verenigingen hebben elk hun eigen uitdagingen en daarvoor is maatwerk nodig. De raad is actief geïnformeerd over de pilot en de resultaten. Het blijven inzetten op toekomstbestendige cultuur- en sportverenigingen is onder andere een vervolg op de pilot Leve de Vereniging en heeft onder voorbehoud een plek gekregen in de Regiodeal Zuidwest-Fryslân. Ondertussen ligt er een globale opzet voor een plan van aanpak voor het project Vitale verenigingen, voor de toekomstbestendigheid van verenigingen en vrijwilligers ten behoeve van de pijler Mienskip. Dit is in samenwerking opgesteld door Keunstwurk, Sport Fryslân en Doarpswurk. Het doel van dit project is een toekomstbestendig verenigingsleven (cultuur en sport) creëren, waarin vrijwilligers zich gewaardeerd voelen en duurzaam betrokken blijven, en waar inwoners actief kunnen deelnemen en elkaar ontmoeten. Er is een eerste brainstorm over de invulling van de pilot Leve de vereniging onder de regiodeal geweest <u>is</u> . Dit heeft geresulteerd in een houtskoolschets. Binnen de regelingen voor sportsubsidies is een regeling voor vitalisering van verenigingen en stichtingen. Verenigingen en stichtingen kunnen gebruikmaken van deze regeling als ze plannen hebben om te verduurzamen of te vitaliseren. Deze regeling staat gedurende het hele jaar open.	

	Verenigingsondersteuners, behorende bij het beweegteam SWF, ondersteunen verenigingen als het gaat om het versterken van samenwerking, (mee)organiseren van activiteiten of nieuw aanbod en het aantrekken van vrijwilligers en nieuwe leden. Ook worden verenigingen ondersteund om het bestuurlijk kader op orde te brengen of te professionaliseren. In 2024 zijn de sportsubsidieregelingen herijkt. De basis hiervoor ligt in het in december 2023 vastgestelde sport- en beweegbeleid 'Sport ferbynt, de krêft fan bewege 2024+'. Hierbij zijn twee sportsubsidies, de vitaliseringssubsidie en de opleidingensubsidie, samengevoegd. Ook de subsidie voor gehandicaptenteams is aangepast en heet voortaan Iedereen doet mee.	
12.	<i>We blijven investeren in buitensport accommodaties waaronder de ontwikkeling van sporthart Bolsward.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We vervangen minimaal twee kunstgrasvelden. - Ontwikkeling Sporthart Bolsward gaat van initiatieffase naar definitiefase.	
	<u>Toelichting:</u> Kunstgrasveld In Makkum is een kunstgrasveld gerealiseerd. In Arum is dat in oktober gestart. In Bolsward is in september een gesprek geweest tussen de werkgroep en de gemeente. De werkgroep heeft als wens extra kunstgras en vervanging van een half kunstgrasveld. Er wordt een doorrekening van de kosten gemaakt. Nu het bij Sporthart Bolsward mogelijk is om het verlies van een volwaardig veld te compenseren, ontstaat er ook ruimte om het parkeerterrein zodanig te vergroenen dat hittestress kan worden voorkomen. Sporthart Bolsward De basis van Sporthart Bolsward is de Gebiedsvisie het Groene Hart van Bolsward met als ondertitel "van sportcomplex naar sportpark". Deze visie is gemaakt samen met partijen in en rondom dit gebied en bevat een stappenplan. Op 8 december 2022 heeft de Werkgroep het Groene Sporthart van Bolsward - mede namens 22 belanghebbende partijen - een plan van aanpak overhandigd. Dit plan vormt de sleutel naar succes, omdat na de realisatie van nieuwbouw het gewenste park kan worden aangelegd. Daarnaast hebben deze partijen aangegeven breed te willen samenwerken aan een inclusieve samenleving ter bevordering van een brede welvaart. Het gaat hier om een integrale afweging waarbij het sociaal en ruimtelijk domein worden verbonden. Onze leidraad is samenwerken met de Mienskip op basis van co-creatie. De ruimtelijke kwaliteit wordt gebruikt om de gezondheid van onze inwoners te faciliteren, bevorderen en beschermen in samenwerking met lokale zorgaanbieders. Ontwikkelgebied A (de multifunctionele sportaccommodatie) Op 23 mei 2024 heeft de raad unaniem ingestemd met het beschikbaar stellen van een bijdrage uit het Ontwikkelfonds van € 1.000.000. De Werkgroep Groene Sporthart Bolsward kan met verwijzing naar dit besluit fondsen en donateurs aanschrijven voor een bijdrage voor een nieuw gebouw. Deze aanpak heeft al effect. Eind 2024 was er een bedrag van € 600.000 toegezegd door 3 fondsen. Ontwikkelgebied B (het zwembadterrein met stadscamping) Op 16 juli 2024 heeft het college een actieve raadsinformatie vastgesteld over de Procesaanpak toekomstbestendig plan Ontwikkelgebied B Bolsward.	

Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027
Bewegen in de Openbare Ruimte	140	140	140	140	140
Motie Sportmiddelen voor gehandicapten	100	100	100	100	100
Keuren buitensport- en speelmogelijkheden	55	55	55	55	55
Investeren in buitensport accommodaties	0	35	35	35	35

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Cultuur	
13.	<i>We willen in deze coalitieperiode een groot sport of cultuur evenement dat bijdraagt aan positieve gezondheid en past bij onze identiteit.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We onderzoeken of we naast The Passion en Arcadia in deze coalitieperiode nog een groot sport of cultuurevenement kunnen binnenhalen of organiseren.	
	<u>Toelichting:</u> The Passion heeft in 2023 plaatsgevonden. Arcadia vindt plaats in 2025. Hiervoor zijn middelen beschikbaar. We hebben onderzocht of we deze coalitieperiode nog een groot cultuurevenement kunnen binnenhalen of organiseren. Hiervoor zijn echter geen specifieke middelen beschikbaar gesteld. De beperkte financiële ruimte vraagt om creatieve oplossingen en mogelijk nieuwe samenwerkingsverbanden met externe partijen. Daarnaast is in de laatste maanden van 2024 een subsidieregeling 'Een jaarrond cultuur 2025' opgesteld. Het college van B&W heeft deze subsidieregeling begin december vastgesteld en heeft besloten voor deze subsidieregeling als subsidieplafond een budget van € 180.000,- beschikbaar te stellen. Een bedrag van € 20.000,- wordt ingezet voor capaciteit voor de behandeling van deze subsidieregeling. De raad is hierover in december via Actieve Informatie geïnformeerd. Het college van B&W wil met de regeling bijdragen aan een jaarrond cultureel programma, door activiteiten in het voor- en naseizoen te stimuleren, en hiermee de aantrekkelijkheid van de gemeente te vergroten, zowel voor inwoners als bezoekers. De regeling stimuleert daarnaast samenwerking tussen culturele instellingen en andere partijen, wat bijdraagt aan de bredere economische ontwikkeling en gastvrijheidseconomie van de gemeente. Dit sluit tevens aan bij de ambities uit het vastgestelde Cultuurbeleid, Gastvrijheidseconomie en de Evenementenvisie. De regeling treedt in werking op 1 januari 2025.	
14.	<i>We doen mee aan Arcadia als grote gemeente, omdat er mooie activiteiten geprogrammeerd kunnen worden voor eigen inwoners en toeristen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We stellen samen met Arcadia een plan op met daarin thema en activiteit(en).	
	<u>Toelichting:</u> In 2025 vindt de tweede editie van Cultuurtriënnale Arcadia plaats van 17 mei tot en met 24 augustus. Arcadia is een 100-daags cultuurprogramma verspreid door Friesland met professionele kunst en een open programma waar initiatieven uit de mienskip aan mee kunnen doen. Vanuit Súdwest-Fryslân sluiten we aan bij Arcadia waarbij wij inzetten op het faciliteren van initiatieven uit onze gemeente en de mienskip. In de programmabegrotingen van 2023, 2024 en 2025 is jaarlijks €75.000 gereserveerd. Dat betekent dat er tot en met 2025 €225.000 beschikbaar is. De beoogde besteding van deze middelen is op 12 november 2024 in de collegevergadering vastgesteld. De middelen worden ingezet via een subsidieregeling 'Arcadia SWF 2025 (€145.000), het project 'De Siel van Súdwest (€50.000) en organisatiekosten van Arcadia (€30.000). Op 3 december 2024 is de subsidieregeling in werking getreden. De gemeenteraad ontvangt via Actieve Informatie een nadere toelichting op de inzet van het budget.	

15.	<i>We maken het Frysk, Stadsfries en Hylpersk meer zichtbaar, op straat en digitaal.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We stellen een uitvoeringsplan op, inclusief SMART doelen van zaken die geschikt zijn om in het Fries (of Stadsfries en Hylpersk) te vertalen en geven aan welke communicatiemiddelen geschikt zijn.	
	<u>Toelichting:</u> Het beleidsplan ‘Frysk...en mear! Taalbelied gemeente Súdwest-Fryslân’. gold tot en met 2024. In 2024 zijn we gestart met de ontwikkeling van nieuw beleid. Het nieuwe beleid zal in 2025 worden vastgesteld. Tussen rijk en provincie is een nieuwe bestuursafpraak voor de periode 2024-2028 vastgesteld. Hierbij is onder andere geld beschikbaar gesteld voor meertaligheidscoördinatoren voor gemeenten. Over de invulling en bekostiging hiervan zijn we in gesprek met de provincie. De provincie wil dat elke gemeente bijdraagt met een cofinanciering. Een cofinanciering zal, vanwege het ontbreken van extra middelen, ten koste gaan van uitvoeringsmiddelen. We gaan in overleg met de gemeenten De Fryske Marren en Heerenveen over de bekostiging en de invulling van de (rol van de) meertaligheidscoördinator. De provincie heeft een nieuwe nota “Fansels Frysk” opgesteld naar aanleiding van de nieuwe bestuursafpraak. Er is een subsidieregeling Friese taal. Doel hiervan is activiteiten te organiseren die de Friese taal, het ‘Stedsk’ of het ‘Hylpers’ meer zichtbaar maken in de gemeente. In het nieuwe taalbeleid komen voorstellen om de subsidieregeling bekender te maken.	
16.	<i>We ontwikkelen nieuw cultuurbeleid met focus op toekomstbestendige verenigingen en toegankelijkheid van cultuurvoorzieningen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We hebben in 2023 het cultuurbeleid geactualiseerd; daarmee is het actiepunt reeds gerealiseerd.	
	<u>Toelichting:</u> Aan de hand van de in het beleid geformuleerde ambities en doelen werken we samen met het culturele veld aan de uitvoering van het beleid. Met Cultuurplein Súdwest-Fryslân hebben we regelmatig afstemming over ontwikkelingen op het gebied van kunst en cultuur(beleid). Om inzicht te krijgen in de effectiviteit van het cultuurbeleid wordt een keer per drie jaar een enquête afgenomen over de beleving van cultuur in onze gemeente. Daarover maken we een rapportage voor de raad. Hierin gaan we ook in op de voortgang en resultaten van het beleid, met onder andere aandacht voor de toekomstbestendigheid van het verenigingsleven.	
17.	<i>Blijven ondersteunen van kunst en cultuur en musea en voldoende laagdrempelige voorzieningen voor beoefenen van (amateur) kunst voor onze inwoners.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We stellen 1 museumcommissie aan.	
	<u>Toelichting:</u> In februari zijn er gesprekken gevoerd met kandidaten voor de museumcommissie. In maart heeft het college een besluit genomen over de benoeming van de commissieleden. In april zijn vijf museumcommissieleden benoemd. De museumcommissie heeft alle musea bezocht en de plannen en ambities voor de periode 2025-2028 beoordeeld. In oktober 2024 heeft de commissie haar advies aangeboden aan het college van B&W. Op basis van onder meer dit advies heeft het college van B&W de subsidies voor de musea voor de periode 2025-2028 verleend.	

18.	<i>We ondersteunen actief de samenwerking van onze musea.</i>					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De Museumcoöperatie ontwikkelt drie projectvoorstellen en voert deze uit.					
	<u>Toelichting:</u> Stichting Samenwerkende Musea voert drie projecten uit: 1. Narratief/website (gezamenlijk verhaal en presentatie) 2. Súdwest-Fryslân Academy (kennisdeling en versterken onderlinge samenwerking) 3. Publieksonderzoek (data genereren i.s.m. provincie en Waterland van Friesland) De website is gelanceerd op 26 januari 2024. De Súdwest-Fryslân Academy is opgezet en voor de zomer van 2024 afgerond. De SWF Academy is door alle musea als zeer positief ervaren. De musea hebben afgesproken de SWF Academy voort te zetten in een iets lagere frequentie. Vanuit de Stichting Samenwerkende Musea wordt met de uitvoering van het project Siel fan Súdwest het gezamenlijke verhaal (narratief) geformuleerd. Het project “Siel fan Súdwest” maakt deel uit van het programma van Arcadia 2025 (17 mei t/m 24 augustus), dat als thema Grûn heeft. Op acht plekken in de gemeente Súdwest-Fryslân benaderen kunstenaars deze thema’s vanuit regionaal en historisch perspectief. Ze verdiepen zich in het idee van ‘grûn’ (grond) als fysieke bodem, culturele basis of fundament van tradities. Zij dragen met hun werk bij aan de gezamenlijke verhaallijn over de regio. De Stichting Samenwerkende Musea SWF heeft samen met de provinciale en regionale marketingorganisaties (Merk Fryslân en VVV Waterland van Friesland) een uitgebreid publieksonderzoek geïnitieerd dat kan dienen als basis voor zowel collectieve marketing als marketing per individueel museum.					
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023	2024	2025	2026	2027
Ondersteunen van kunst en cultuur en musea		0	0	410	370	330
Ondersteunen van de samenwerking van onze musea		8	8	8	8	8

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Dichtbij meedoen	
19.	<i>We investeren in toekomstbestendige ontmoetingsplaatsen en stimuleren meervoudig gebruik en activiteiten, ook overdag.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We stimuleren het meervoudig gebruik van de ontmoetingsruimten door meer verbinding te leggen met diverse (sociale) partners en hen te wijzen op de bestaande ontmoetingsplaatsen.	
	<u>Toelichting:</u> Onze 63 ontmoetingsplaatsen zijn belangrijke plekken, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en waar laagdrempelige en preventieactiviteiten plaatsvinden. We investeren op meerdere manieren in toekomstbestendige ontmoetingsplaatsen. Zo maken we een inhaalslag met (achterstallig) onderhoud en verduurzaming van de gebouwen. Maar we willen ook inzetten op multifunctioneel gebruik en activiteiten. Dit doen we onder andere door meer verbinding te leggen met (sociaal-maatschappelijke) partners en hen te wijzen op de ruimtes van bestaande ontmoetingsplaatsen. We zien dat dit steeds vaker gebeurt, waardoor de ontmoetingsplekken een hogere bezettingsgraad krijgen en kwetsbare inwoners eerder bereikt kunnen worden. Dit past ook bij de ambitie om onze dienstverlening dichtbij aan te bieden. Door het gebruik van de	

	lokale ontmoetingsplekken in de dorpen en wijken zijn we als gemeente dicht bij onze inwoners aanwezig, waardoor inwoners op een laagdrempelige manier bereikt kunnen worden. Gemeentelijke bijeenkomsten waarbij ook externe partners aanwezig zijn worden, indien mogelijk, steeds vaker gehouden in ontmoetingsplekken. Deze partners (zoals de welzijnsorganisatie en hoofdaanbieders) sluiten met activiteiten ook steeds vaker aan bij de lokale ontmoetingsplekken. Op deze manier ontstaat er bovendien meer aandacht voor verschillende doelgroepen.	
20.	<i>We ondersteunen ontmoetingsplaatsen in verduurzaming.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We verstrekken subsidies aan ontmoetingsruimten voor groot onderhoud en verduurzaming.	
	<u>Toelichting:</u> Een van de pijlers van het beleid ‘Ontmoetingsplaatsen 2023-2033’ is een inhaalslag op (achterstallig) onderhoud en het inzetten op maximale verduurzaming van alle 63 ontmoetingsplekken. Om dit te kunnen doen, zijn in februari 2024 twee projectleiders gestart om deze opgave uit te voeren. Op basis van de opgave is er een nieuwe subsidieregeling groot onderhoud en verduurzaming opgesteld. Deze is in oktober 2024 vastgesteld. Op 10 december 2024 is een collectieve bijeenkomst georganiseerd waar 60 bestuursleden aanwezig waren van diverse ontmoetingsplaatsen. Tijdens deze bijeenkomst is er veel informatie uitgewisseld en is een toelichting gegeven op de nieuwe subsidieregeling. Aanvullend op de vernieuwde regeling zijn besturen van alle ontmoetingsplaatsen actief benaderd over de mogelijkheden voor (ondersteuning bij) verduurzaming en financieringsmogelijkheden. Op dit moment zijn, vooruitlopend op de nieuwe subsidieregeling, al een aantal ontmoetingsplaatsen bezig met groot onderhoud en verduurzaming. Deze plannen stimuleren we en hiervoor kennen we een incidentele subsidie toe. Ook bij besturen van ontmoetingsplaatsen wordt de noodzaak en wens om te investeren in verduurzaming van gebouwen steeds vaker ingezien en groter. Er is de afgelopen maanden vaker een beroep gedaan op de gemeente om mee te kijken naar de opgave, of op Doarpswurk om te ondersteunen bij het opstellen van een goed investerings- en dekkingsplan. Met dit plan kunnen besturen ook overige bronnen van financiering aanvragen, zoals fondsen en andere regelingen. Er zijn nu een aantal concrete subsidieverzoeken in behandeling en er is ook zicht op verzoeken die er dit jaar nog aankomen. Er zijn in totaal zo’n 24 besturen actief bezig met (plannen voor) verduurzaming, vaak in combinatie met groot onderhoud.	
21.	<i>Betere ondersteuning van besturen bij het verduurzamen van ontmoetingsplaatsen en exploitatie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We ondersteunen de vrijwillige besturen bij exploitatie en verduurzaming van het gebouw. Daarbij hebben we extra aandacht voor besturen in aandachtswijken.	
	<u>Toelichting:</u> We willen besturen zo goed mogelijk ondersteunen. De vorm van ondersteuning kan verschillen, omdat er overal weer andere vraagstukken zijn: op het gebied van onderhoud en verduurzaming, versterken van bestuur of activiteiten aanbod. De afgelopen maanden is het vaakst ingezet op ondersteuning bij het opstellen van een concreet plan voor bijvoorbeeld onderhoud/renovatie en verduurzaming. In veel gevallen vragen we Doarpswurk om de besturen te ondersteunen. Doarpswurk kan begeleiding bieden in concretisering van het plan, het vinden van bronnen van financiering, et cetera. In een aantal gevallen is er ook behoefte aan extra ondersteuning, omdat het moeilijk is om bestuursleden te vinden. Ook het vinden en binden/vasthouden van vrijwilligers is vaak een uitdaging. We proberen om hierin meer verbinding te leggen met stichting Sociaal Collectief. Deze stichting kan bemiddelen in het vinden van vrijwilligers. Uiteraard wordt er dan zo goed mogelijk gekeken naar een passende match en naar vrijwilligers ‘tichtby’. De ondersteuning die wordt ingezet, is vooral vraaggericht en passend bij de behoefte vanuit een bestuur. We hebben te maken met een diversiteit aan besturen en vraagstukken, maar er is	

	ook overlap. De komende maanden willen we voor deze vraagstukken onderzoeken hoe we hier meer een collectieve vorm van ondersteuning in kunnen ontwikkelen en aanbieden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het vinden en binden van vrijwilligers en het uitbreiden van het activiteitenaanbod voor meerdere doelgroepen. We doen dit samen met Doarpswurk en Sociaal Collectief. Om te achterhalen wat actuele vraagstukken zijn, worden alle 63 ontmoetingsplaatsen actief en laagdrempelig benaderd. Tijdens de collectieve bijeenkomst op 10 december 2024 is de ondersteuningsvraag bij besturen opgehaald. Hierin kwamen een aantal centrale thema's naar voren, zoals vinden en binden van vrijwilligers, het bereiken van jongvolwassenen en de behoefte aan het onderling uitwisselen van kennis. Op basis van deze gedeelde vraagstukken is er een oproep gedaan voor het starten van een expertteam. Met elkaar nadenken over de lopende vraagstukken om samen de toekomstbestendigheid van ontmoetingsplaatsen vorm te geven. Het doel is om in 2025 deze resultaten inzichtelijk te krijgen.	
22.	<i>We gaan laagdrempelige activiteiten subsidiëren.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We subsidiëren laagdrempelige activiteiten, zodat er geen financiële drempel is om deel te nemen aan een activiteit. - We ontwikkelen samen met woningcorporaties en zorginstellingen aanvullend beleid voor de ontmoetingsplaatsen in relatie tot onze kwetsbare inwoners.	
	<u>Toelichting:</u> Activiteiten in de lokale ontmoetingsplekken horen laagdrempelig te zijn en toegankelijk voor iedereen. Een uitgangspunt vanuit het beleid is dat de kosten voor activiteiten hierin geen belemmering mogen zijn. Jaarlijks is er € 50.000 beschikbaar voor besturen om laagdrempelige activiteiten te kunnen organiseren. We werken nu aan een regeling met weinig voorwaarden, waar besturen aanspraak op kunnen maken. Hierbij kijken we ook naar samenhang met andere regelingen die hetzelfde doel hebben (onder andere het Kernenfonds). Er zijn namelijk best veel regelingen, die als doel hebben om het activiteitenaanbod in dorpen en wijken te stimuleren. Voor inwoners en besturen kan dit verwarrend zijn. We bekijken hoe we hier slimme koppelingen in kunnen maken. In 2024 konden besturen van ontmoetingsplaatsen eenmalig een subsidie aanvragen van € 750 voor de organisatie of het aanbieden van laagdrempelige activiteiten. Met deze impuls willen we toegankelijke activiteiten stimuleren voor diverse doelgroepen, die aansluiten bij onze beleidsdoelstellingen van ontmoeten, preventie en activering. We hopen hiermee besturen te prikkelen om naast de huidige exploitatie- en beheersfunctie ook een rol te spelen in het aanbod van activiteiten. In oktober is de subsidie voor laagdrempelige activiteiten opengesteld en hier hebben 36 ontmoetingsplaatsen gebruik van gemaakt. De reacties op deze eenmalige subsidie zijn erg positief. Op basis van het Omgevingsprogramma Wonen & Zorg is er met woningcorporaties, zorginstellingen, het zorgkantoor, huurdersverenigingen en de adviesraad sociaal domein overeenstemming bereikt over de onderwerpen waarover we afspraken gaan maken betreffende de realisatie en exploitatie van ontmoetingsplaatsen voor kwetsbare inwoners. Het gaat hier veelal om ontmoetingsruimten binnen woonzorgvoorzieningen. Hierbij wordt ook goed gekeken of en zo ja hoe de bestaande ontmoetingsplekken ingezet kunnen worden en of er een koppeling gemaakt kan worden met bestaand activiteitenaanbod. De huidige besturen zullen hierbij betrokken worden.	
23.	<i>We zetten kernenbeleid voort, maatwerk per kern die aansluit bij de behoefte.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Iedere stad, dorp en wijk heeft een coördinator.	

	<u>Toelichting:</u> Dit resultaat is behaald. Alle steden, dorpen en wijken hebben een coördinator. Alle vacatures zijn in de loop van 2023 ingevuld. Er is daarnaast gekeken naar hoe het kernenbeleid loopt, bijvoorbeeld de relatie met de gebiedsgerichte aanpak, de inzet van de coördinatoren, de actualisatie van de Wijkaanpak Sneek en Bolsward en de harmonisatie van diverse subsidieregelingen op het gebied van leefbaarheid. De raad wordt hierover in 2025 geïnformeerd.	
24.	<i>De subsidieregeling 'Ut de Mienskip' en het Kernenfonds worden verlengd.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We verlenen subsidie vanuit het kernenfonds. - We honoreren de aanvragen Ut de Mienskip tot het eenmalige budget op is.	
	<u>Toelichting:</u> Kernenfonds 2024 - In het eerste kwartaal zijn er 24 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 95.923. - In het tweede kwartaal zijn er 21 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 49.213. - In het derde kwartaal zijn er 9 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 24.200. - In het vierde kwartaal zijn er 54 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 100.004. Overige uitgaven die gedurende het jaar zijn gedaan: - In totaal is een bedrag van € 12.217 uitgegeven aan overige ondersteuningskosten. - Er is aan 86 stads-, dorps- en wijkbelangen organisatiegeld 2024 uitgekeerd voor hun bestuurskosten. Totaalbedrag is € 92.655. - Per abuis is aan 32 stads-, dorps- en wijkbelangen organisatiegeld voor 2025 uitgekeerd. Totaalbedrag is € 34.464. Het restantbedrag is € 44.886. Ut de Mienskip 2024 - In het eerste kwartaal zijn er 4 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 49.500. - In het tweede kwartaal zijn 3 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 29.896. - In het derde kwartaal zijn 2 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 16.000. - In het vierde kwartaal zijn er 9 aanvragen toegekend met een totaalbedrag van € 44.525. Er is circa € 5.054 meer uitgegeven dan begroot. Het eenmalige budget Ut de Mienskip is uitgegeven en daarmee eindigt deze subsidieregeling.	
25.	<i>We zetten ons in om een dementievriendelijke gemeente te worden.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We organiseren trainingen voor medewerkers van de gemeente zodat er meer begrip ontstaat voor mensen met dementie. - We nemen deel aan de pilot voor acute respijtzorg.	
	<u>Toelichting:</u> In het netwerk dementievriendelijk Súdwest-Fryslân worden verschillende initiatieven ontwikkeld om inwoners met dementie zo lang mogelijk mee te laten doen in hun eigen omgeving. Dit gaat van trainingen, gespreksgroep, wandelgroep tot verbeteren van samenwerking tussen betrokken partijen. Deelnemers aan dit netwerk zijn: casemanagers dementie, sociaal collectief, gebiedsteams, hoofdaanbieders, wijkverpleegkundigen, Odensehuizen Alzheimer Nederland (afdeling Friesland) en praktijkondersteuner huisarts. Sociaal Collectief is trekker van het netwerk. Op 24 september startte in Wommels de eerste gespreksgroep voor partners van inwoners met dementie. De gespreksgroep wordt daarna uitgerold in meerdere kernen. Dit doen we in samenwerking met de casemanager dementie, vrijwilligers, Sociaal Collectief en het gebiedsteam. Voor de casemanagers dementie is een nieuw formulier ontwikkeld voor Wmo-dagbesteding.	

	Op 9 september is in Sneek een wandelgroep gestart voor mensen met dementie en hun mantelzorger. Start- en eindpunt is bij het Odensehuis. De wandelgroep wordt begeleid door een buurtsportcoach en vrijwilligers. Als de mantelzorger plotseling uitvalt, waardoor zijn naaste niet langer thuis kan blijven, dan neemt de huisarts contact op met het loket voor eerstelijnsverblijf (ELV-loket). In de praktijk is er dan niet altijd zicht op een beschikbare plek. Via een pilot acute respijtzorg wordt dit probleem Fryslân-breed ondervangen.	
26.	<i>We stellen een mantelzorgcoördinator aan.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Op basis onderzoek een onderzoek van Mantelzorg NL besluiten we hoe we mantelzorg coördinatie versterken en voeren dat uit.	
	<u>Toelichting:</u> Naar aanleiding van het onderzoek van MantelzorgNL is bij stichting Sociaal Collectief de mantelzorgcoördinator in september 2024 gestart. Deze coördinator is aan de slag met het verbeteren van de organisatie van de mantelzorgondersteuning. Mantelzorgers zijn niet altijd op de hoogte van de beschikbare hulp en vinden het soms lastig om ondersteuning te regelen. Veel mantelzorgers weten niet dat ze mantelzorger zijn en dus recht hebben op ondersteuning. Het Stiepunt Mantelzorg is hiervoor de aangewezen plek. In diverse media zijn in november 2024 artikelen en advertenties verschenen over en voor mantelzorgers.	
27.	<i>We verhogen waardering mantelzorgers naar 100 euro.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We maken de informatie op de gemeentelijke website over mantelzorg toegankelijker. - We hebben de waardering voor mantelzorgers verhoogd in 2023.	
	<u>Toelichting:</u> Beide resultaten zijn inmiddels gerealiseerd.	
28.	<i>We werken aan een goed netwerk voor preventie en de zorg voor kwetsbare ouderen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We werken samen met partners Gezond Ouder Worden aan het versterken van de basisvoorwaarden. - Sociaal Collectief organiseert diverse activiteiten met partners en inwoners, die gericht zijn op het elkaar ontmoeten en ondersteunen. - De GGD zorgt voor de coördinatie en de uitrol van valpreventie in onze gemeente.	
	<u>Toelichting:</u> - Op 22 april 2024 heeft de gemeente een inspiratiebijeenkomst voor de partners van 'Gezond ouder worden' georganiseerd. - Sociaal Collectief werkt vanuit het gedachtegoed positieve gezondheid en organiseert meerdere bijeenkomsten en activiteiten. De nieuwsbrief Gezond Ouder Worden, december 2024, geeft hier een overzicht van, met een vooruitblik op 2025. - Binnen het programma 'Gezond ouder worden' wordt ingezet op de basisvoorwaarden gezonde leefstijl en waardevolle relaties - De ketenaanpak Valpreventie (opdracht vanuit GALA) is verder uitgerold in onze gemeente. In 2024 zijn er 23 groepen (met ongeveer 12 á 15 deelnemers per groep) gestart (en grotendeels ook in 2024 afgerond). Valpreventie richt zich op het verminderen van de kans op vallen door middel van oefeningen (zoals balans- en spierversterkende oefeningen) en wordt aangeboden aan inwoners van 65+ die thuis wonen en een valrisico hebben. Naast het aanbieden en organiseren van de trainingen zijn er extra aanbieders (fysiotherapeuten) van valpreventie geschoold. Tevens is een inkooptraject ontwikkeld, dat vanaf 2025 operationeel is. Daarnaast is een communicatieplan ontwikkeld, met bijbehorende materialen (zoals flyers, posters, informatiekraant, narrowcasting).	

29.	<i>We versterken de Stipepunten in onze gemeente, promoten vrijwilligerswerk en ondersteunen vrijwilligers in het contact met onze gemeente.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We hebben het concept It Stipehûs ontwikkeld, zodat er een gemakkelijke inloop ontstaat en inwoners, waaronder mantelzorgers, minder drempels ervaren om hulp te zoeken als ze vragen hebben.	
	<u>Toelichting:</u> Door in de Stipepunten met meerdere zorgpartners aanwezig te zijn, kunnen inwoners onder het genot van een kop koffie, hun vragen stellen op het gebied van vrijwilligerswerk, mantelzorg en papierhulp. Bovendien stimuleren we via het ontmoetingsbeleid om in dorpshuizen en wijkgebouwen ook overdag activiteiten te organiseren, zodat ontmoetingen en vrijwilligerswerk in eigen buurt plaatsvinden. Vanuit de Stipepunten in Koudum, Bolsward en Sneek wordt maandelijks een koffieochtend georganiseerd voor mantelzorgers en vrijwilligers. In opdracht van de gemeente heeft Sociaal Collectief nagedacht over hoe het vrijwilligerswerk beter te ondersteunen. Het heeft een plan van aanpak Expertisecentrum vrijwilligerswerk opgesteld. In 2025 wordt bekeken of dit (financieel) haalbaar is.	
30.	<i>We ondersteunen ten volste maatschappelijke initiatieven als kerken, Humanitas, Leger des Heils ed.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We organiseren en ondersteunen laagdrempelige inloop- en ontmoetingsplekken. - We werken aan het uitbreiden van plekken voor mensen met een bijzondere woonbehoefte.	
	<u>Toelichting:</u> Afgelopen periode hebben we een subsidie toegekend aan het Leger des Heils voor het organiseren van de buurtkamer aan de Worp Tjaardastraat in Sneek. Dit is een laagdrempelige inloopvoorziening in de Noorderhoek. Hier vinden allerlei activiteiten plaats, zoals het gezamenlijk nuttigen van een maaltijd, een kledingwinkel, een huiskamerinloop, et cetera. Ook worden kwetsbare inwoners waar mogelijk in contact gebracht met verenigingen en andere activiteiten in de wijk en zo nodig met huisarts, gebiedsteam, et cetera. Partners, waaronder Dynhus, Stjoer, Sociaal Collectief, AtHomeFirst, Alliade/GGZ, zijn samen met inwoners plannen aan het ontwikkelen voor ontmoetingsplekken/inloopvoorzieningen in Bolsward, Workum en Sneek. Inmiddels is in Workum het Ikkershûs van start. Omdat de inloop in een voormalig schoolgebouw plaatsvindt dat gesloopt gaat worden, vinden nog gesprekken plaats om de mogelijkheden te bespreken om deze ontmoetingsplaats een plek te geven in De Klameare. Ook in Bolsward is er dringend behoefte aan een inloop/netwerkcentrum. Tijdelijk is nu in Bolsward-noord hiervoor een leegstaande locatie beschikbaar gesteld. Er wordt nog onderzocht of dit toekomstige netwerkcentrum in de Kerkstraat ondergebracht kan worden. In Sneek is aan de Veemarkt een voorloper van de laagdrempelige steunpunten zelfregie en herstel gerealiseerd. Diverse organisaties gaan hier gezamenlijk een ontmoetingsruimte voor psychisch kwetsbare inwoners realiseren. In 2024 is een verkenning uitgevoerd naar uitbreiding van het woonzorgaanbod voor de groep jongvolwassen die in Súdwest-Fryslân dreigen uit te vallen. Zij dreigen door uiteenlopende omstandigheden dakloos te raken en hebben op meerdere leefgebieden ondersteuning nodig. Deze groep jongvolwassenen wordt ook wel beschreven als 'bankhoppers'. Een bankhopper is een jongere, tussen de 16 en 25 jaar, zonder thuis, die tijdelijk verblijft binnen zijn of haar netwerk. Deze jongvolwassenen hebben ondersteuning nodig, omdat zij een achterstand laten zien in vaardigheden op meerdere leefgebieden waardoor zelfstandig wonen (nog) te hoog gegrepen is. Om op korte termijn te komen tot huisvesting voor primair de SWF-bankhoppers wordt vanuit een projectgroep gewerkt aan het ontwikkelen van nieuwe woonvorm voor kwetsbare jongeren. We verkennen diverse locaties en panden waar deze jongeren mogelijk kunnen worden begeleid en ondersteund bij het ontwikkelen van woonvaardigheden om de stap naar volledig zelfstandig wonen te maken.	

	Stichting de Herberg is in de jaren '80 vanuit de gezamenlijke kerken in Sneek en omstreken opgericht als noodopvang voor de samenleving van Sneek en een doorgangshuis geworden voor mensen die plotseling, om diverse redenen, op straat komen te staan. Door onder andere de steeds complexere problematiek van de doelgroep van de Herberg, terugloop van vrijwilligers, krapte op de woningmarkt en terugloop van het aantal bestuursleden heeft het bestuur aangegeven de activiteiten te moeten beëindigen. Omdat de vraag naar noodopvang nog steeds groot is, heeft De Herberg samenwerking gezocht met stichting De Schuilplaats en gemeente Súdwest-Fryslân. Het is wenselijk dat de activiteiten van de Herberg, aangepast aan de huidige tijd, onder een andere vlag kunnen worden voortgezet. Hiervoor wordt in samenwerking een visie ontwikkeld en een uitvoeringsplan opgesteld. Pand6 in Sneek is een laagdrempelige inloopvoorziening waar mensen komen die verslaafd en/of dak- en thuisloos zijn. In Pand6 kan men gebruikmaken van verschillende faciliteiten als douchen, wassen, computergebruik, omruilen spuiten en afhaken condooms. Daarnaast kan een tijdelijk briefadres worden aangevraagd voor inwoners die geen vaste woon- of verblijfplaats hebben. Door het vrijkomen van een verdieping in het gebouw is de mogelijkheid ontstaan te onderzoeken of er woonruimte gecreëerd kan worden voor urgente doelgroepen, zoals tijdelijke woonruimte voor ex-gedetineerden. De gemeente verkent de mogelijkheden in samenwerking met VVN, Limor, SDF.	
31.	<i>We ondersteunen initiatieven waarin mensen elkaar helpen, kunnen doneren (bijvoorbeeld d.m.v. website).</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We faciliteren op maat initiatieven van inwoners om elkaar te helpen.	
	<u>Toelichting:</u> Dit valt onder het hulpfonds bestaanszekerheid, zie nummer 42 voor de toelichting.	
32.	<i>We helpen ouders laagdrempelig en tijdig met problemen in thuis en opvoedingssituatie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We faciliteren verschillende programma's om ouders laagdrempelig te ondersteunen bij (kleine) opvoedproblemen of dilemma's. - Met partners uit het primair en voortgezet onderwijs en GGD Fryslân zetten we in op het versterken van ouderbetrokkenheid en -verbondenheid bij ouders van tieners.	
	<u>Toelichting:</u> Wat je als kind meemaakt is van invloed op hoe je later als volwassene bent en hoe je met de uitdagingen die bij het leven horen, omgaat. In onze aanpak kiezen we voor de levensloopbenadering: we kijken naar het hele leven, van (pre-)conceptie tot de dood. Dit begint al tijdens de eerste 1000 dagen. Hierin worden aanstaande ouders voorbereid op wat komen gaat. Dit doen we van licht preventief tot de zwaardere vormen van preventie. Om gezond en gelukkig te zijn is het belangrijk dat een aantal basisvoorwaarden op orde zijn. Dit geldt voor alle mensen. Daarom is het belangrijk dat we investeren in deze basisvoorwaarden. Daarnaast kijken we naar gebeurtenissen in het leven, waarbij een risico bestaat dat er problemen ontstaan. De gedachte hierbij is dat hoe beter de basis op orde is, hoe beter je weet om te gaan met deze veranderingen. De belangrijkste partners hierbij zijn GGD Fryslân, Sociaal Collectief en Humanitas. Samen met hen proberen we steeds de programma's te verbeteren en verder te ontwikkelen. Zo draait bij ons nu de pilot Kind aan Huis van Humanitas. Hierbij worden kinderen, die het thuis even niet makkelijk hebben, opgevangen bij vrijwillige gastgezinnen. Uit de Jeugdmonitor blijkt dat 80% van de kinderen in een gezin met twee ouders opgroeit. Ook weten we dat steeds meer kinderen bij een ouder of in een samengesteld gezin opgroeien en dat dit percentage groeiende is. Dit verloopt niet altijd soepel en we zien een groeiende behoefte aan ondersteuning hierbij. Daarom bieden we verschillende vormen van ondersteuning aan. Van heel preventief, zoals de ouderschapsbelofte en het relatie- en ouderschapspunt, tot ondersteuning bij complexe relatieproblematiek.	

	Ook in de tienertijd bieden we ondersteuning. Hierbij is het belangrijkste programma Cool Súdwest, dat zich richt op de belangrijkste factoren in de leefomgeving van jongeren waarvan bekend is dat zij het risico op middelengebruik verkleinen (beschermende factoren) of het risico vergroten (risicofactoren). De aanpak bestaat uit vier pijlers. Een van de pijlers is ouderbetrokkenheid. Deze pijler vullen we onder andere met de pilot Triple P. Deze is gestart in Bolsward en Koudum in samenwerking met het basis- en voortgezet onderwijs. Triple P staat voor Positive Parenting Program en is een methode waarin ouders een positieve opvoedstijl aanleren. Het programma bestaat uit verschillende onderdelen, van een publiekscampagne, lezingen en workshops tot korte gesprekken over alledaagse opvoedvragen en intensieve individuele begeleiding. Wij zetten in op de eerste drie niveaus. Er wordt al langer met Triple P gewerkt, maar dit is voornamelijk op de jonge jeugd (0-6 jaar) gericht. Deze pilot wordt landelijk begeleid en gemonitord door het Trimbos Instituut en de Family Foundation, en is onderdeel van de doorontwikkeling van Cool Súdwest. In april bestond Cool Súdwest 5 jaar. Dit hebben we gevierd met partners en ouders door bijvoorbeeld lezingen over het puberbrein te organiseren in Koudum en Sneek. Ook hebben we met een kleine subsidieregeling dorpsbelangen, verenigingen en stichtingen gestimuleerd om activiteiten voor en met jongeren te organiseren. Daarnaast hebben we met de betrokken partners op basis van de Jeugdmonitor de inzet voor de komende twee jaar bepaald.	
33.	<i>We stimuleren dat er meer activiteiten voor de jeugd zijn en laten jongeren daarbij meedenken, we werken samen met Cool Súdwest, buurtsportcoaches, jongerenwerkers en cultuurcoaches.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Rndom iedere school is een Coolteam actief.	
	<u>Toelichting:</u> Een andere pijler van Cool Súdwest is Zinnolle Vrije Tijd. Het idee is dat als tieners hun vrije tijd zinvol besteden, ze hier gelukkiger van worden en minder alcohol en middelen gebruiken. Dit gaat hand in hand met het ontwikkelen van je talenten. De jongerenwerkers, buurtsport- en cultuurcoaches werken samen met scholen en lokale verenigingen. Cool Súdwest is een 'mienskipsoanpak'. Dit houdt in dat we inzetten op de directe leefomgeving van tieners. In het kader van het lustrumjaar van Cool Súdwest konden dorpsbelangen, verenigingen en stichtingen een subsidie van € 200 aanvragen om activiteiten voor tieners te organiseren. Deze actie is afgelopen. In totaal waren er 37 aanvragen, waarvan 30 toegekend.	
34.	<i>De Sociaal Raadsvrouw staat voor inwoners klaar om oneerlijke en/of onbegrijpelijke zaken uit te zoeken of aan te kaarten.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De inzet van de sociale raadsvrouw is verlengd tot en met 2025.	
	<u>Toelichting:</u> Dit doel is behaald. De inzet van de sociaal raadsvrouw is verlengd tot en met 2025.	
35.	<i>Positieve campagnes om positieve gezondheid voor het voetlicht te brengen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We onderzoeken of we een training positieve gezondheid gegeven voor de gebiedsteam-medewerkers en samenwerkingspartners in een pilot gebied wijkaanpak kunnen organiseren. - We hebben 1 campagne positieve gezondheid voor inwoners opgezet.	
	<u>Toelichting:</u> - De eerste twee groepen van gebiedsteammedewerkers zijn medio juli gestart met de training positieve gezondheid. - Begin dit jaar is er aandacht besteed in de media aan valpreventie, onder de naam Stevig Staan. Zie ook actiepunt 28.	

36.	<i>We versterken de basisvoorwaarden en zetten de brede preventieaanpak Fryslân door.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We zetten diverse programma's in om de basisvoorwaarden te versterken. - Er zijn integrale ketenaanpakken voor: valpreventie voor ouderen, gezonde leefstijl interventie voor volwassenen, gezonde leefstijl interventie voor kinderen, kansrijke start en Welzijn op Recept.	
	<u>Toelichting:</u> - De ketenaanpak Welzijn op Recept is provinciaal ontwikkeld, mede vanuit de ervaringen in onze gemeente. - De uitvoering van Welzijn op Recept wordt versterkt met uitbreiding in formatie van 28 uur/week in het buitengebied. Dit is per 1 mei gerealiseerd. - De integrale wijkaanpak, gericht op het verminderen van de gezondheidsachterstanden, is in april gestart in Bolsward Noord. Er worden voorbereidingen getroffen om in Workum te starten. - Vanuit de coalitie Fitaal Wiis, onderdeel van de Friese Preventieaanpak (FPA), is de ketenaanpak Valpreventie gestart. Onder de naam Stevig Staan is de campagne eind 2023 gestart en inmiddels nemen ruim 100 ouderen deel aan de cursus In Balans. - Vanuit het programma Iedereen doet mee wordt breed ingezet op kennisvermeerdering bij medewerkers van de gemeente en maatschappelijke partners over de vijf basisvoorwaarden en welke inzet (gezamenlijk) nodig is om deze te versterken. De vijf basisvoorwaarden zijn een gezonde leefstijl, beschikken over basisvaardigheden, waardevolle relaties, financiën op orde, een gezonde leefomgeving. - Voor de ketenaanpak Kansrijke Start is een goede samenwerking tussen het medisch en sociaal domein essentieel. De verloskundigen zien zwangeren al vroeg in de zwangerschap en kunnen eventuele uitdagingen signaleren en doorverwijzen naar de GGD. De GGD betreft eventueel het gebiedsteam. Om deze samenwerking verder vorm te geven, zijn er twee lokale aanjagers (GGD en gebiedsteam) aangewezen.	
37.	<i>We stellen meer geld beschikbaar om inwoners te helpen een gezonde leefstijl te volgen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Aanpak voor jeugd en jongeren op het thema voeding is ontwikkeld. - De wijkaanpak 'Een rookvrij leven voor iedereen' wordt uitgevoerd. - We stimuleren scholen tot het behalen van het vignet Gezonde School.	
	<u>Toelichting:</u> - In Bolsward draait de pilot In Gesprek Over Roken. Dit sluit aan bij de aanpak Rookvrije Generatie. Dit wordt uitgevoerd door de GGD en Sociaal Collectief met als doel meer rokers begeleiden naar (gratis toegankelijke) stoppen met roken begeleiding. Dit is een aanvulling op wat we al eerder ontwikkeld hebben binnen het programma De Rookvrije Generatie. - Door het Gezond en Actief Leven Akkoord hebben we ons gecommitteerd aan een ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht. Dit doen we samen met De Fryske Marren. Hierin worden we ondersteund door GGD Fryslân, die het afgelopen jaar in kaart heeft gebracht welke stappen we hierin het beste kunnen nemen. - Voor dit thema in het kader van GALA/FPA is een lokale aanjager gestart, met financiering via de FPA (Friese Preventieaanpak). - Het aantal jongeren dat vapet en rookt, neemt schrikbarend toe. Dit is een verontrustende ontwikkeling. We willen onderzoeken of we samen met alle VO-scholen een gezamenlijke aanpak kunnen ontwikkelen in Súdwest-Fryslân. Hiervoor hebben we Wanda de Kanter uitgenodigd. Zij is longarts en activist tegen de tabaksindustrie. Scholen erkennen het probleem. Vervolgens is aan scholen gevraagd of zij samen met VNN, GGD en ons hierin willen optrekken. Dit hebben ze in beraad.	

38.	<i>We zetten ons actief in om het gebruik van roken, drank- en drugsgebruik in de sportkantines tegen te gaan.</i>				
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - In de sportkantines is roken en drugsgebruik reeds niet toegestaan. - We verbeteren de handhaving op verstrekken alcohol aan jeugdigen in sportkantines. - We stellen een alcohol- en handhavingsplan op in het kader van de alcoholwet.				
	<u>Toelichting:</u> We onderzoeken de mogelijkheden voor het alcohol- en handhavingsplan. De GGD bezoekt verschillende sportkantines. Mocht hier sprake zijn van alcoholverstrekking aan jongeren, dan gaan zij in gesprek over welke mogelijkheden er zijn.				
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027
Nieuwbouw Klameare	60	60	198	198	198
Subsidieregeling verduurzaming ontmoetingsplaatsen	0	75	150	225	300
Ondersteunen ontmoetingsplaatsen aandachtswijken en -dorpen	40	40	40	40	40
Subsidiëren laagdrempelige activiteiten	50	50	50	50	50
Voorfinanciering SPUK (Preventie)	140	0	0	0	0
Verhogen waardering mantelzorgers naar 100 euro	45	45	45	45	45
Investeren in preventie en vroegtijdige signalering (Helpen ouders in thuis en opvoedsituatie)	15	15	15	15	15

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Gebiedsgericht werken	
39.	<i>Ouderen, hulpbehoevenden en mensen met veel stress (emoties rondom schulden of gezin, psychosociale aandoeningen) worden thuis bezocht door ambtenaren die invoelend en meedenkend zijn.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Gebiedsteammedewerkers bezoeken kwetsbare inwoners thuis, als het mogelijk is, worden inwoners daarna uitgenodigd op kantoor.	
	<u>Toelichting:</u> De gebiedsteammedewerkers gaan na een melding in principe altijd voor een eerste gesprek op huisbezoek bij de inwoner en indien nodig ook daarna nog. Dit is de basis van waaruit zij handelen.	
40.	<i>Het Gebiedsteam en overige medewerkers organiseren laagdrempelige (inloop)sprekken dicht bij de inwoners en heeft wekelijks zitting in een ontmoetingsruimte in wijk, dorp of kern.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Er zijn inloopsprekken in huisartsenpraktijken Workum, Makkum en Koudum en vanuit Súdwest-Tichtby. - Vanuit de gebiedsgerichte aanpak in de meest kwetsbare wijken zijn de medewerkers Gebiedsteam onderdeel van het netwerk van professionals dat in de wijk aanwezig is. - De inwoners ervaren dat de gemeente dichtbij is. We onderzoeken welke vormen daarbij passen.	
	<u>Toelichting:</u> <u>Inloopsprekken</u> Er zijn door de gebiedsteams inloopsprekken ingericht in Workum, Makkum en Koudum. De inloopsprekken vinden plaats in huisartsenpraktijken. In Koudum is de locatie De Klink, waar ook het Stipepunt zit. De pr voor de inloopsprekken wordt geregeld, met daarin vermeld	

de data van de inlooppreekuren en locaties. Berichtgeving hierover wordt met regelmaat herhaald in de verschillende media.

Daarnaast zijn de schoolmaatschappelijk werkers uit de gebiedsteams aangesloten bij en aanwezig in de scholen.

Gebiedsgerichte aanpak - gemeente dichtbij

Vanuit de gebiedsgerichte aanpak in de meest kwetsbare wijken zijn de gebiedsteam-medewerkers onderdeel van het netwerk van professionals dat in de wijk aanwezig is. In de Gezondheidsnota 2022-2026 is de ambitie beschreven om in vier wijken/buurtten te starten met een integrale wijkaanpak. Met deze integrale aanpak willen we een beweging in gang zetten om meer positieve gezondheid in de dorpen/wijken te brengen. We sluiten aan bij de leefwereld van de inwoners, nodigen hen uit om aan de slag te gaan met dat wat voor hen het meest urgent is. Hierbij blijft het eigenaarschap bij de inwoners en vervullen zij zelf een actieve rol, zowel individueel als collectief (inwoners met elkaar). We werken daarnaast aan 'de context'/omgeving van de inwoners. De afgelopen jaren hebben we geleerd dat het belangrijk is met een brede(re) blik naar de aandachtswijken en -dorpen te kijken en dus oog voor deze context te hebben. Hier liggen vaak veel kansen die positief bijdragen aan de gezondheid en het welzijn van inwoners. Voorbeelden zijn bestaanszekerheid, gezonde leefomgeving, mogelijkheden om elkaar te ontmoeten, et cetera. Hierbij horen ook de professionals in de wijk en publieke- en private partijen. Doel is om de samenwerking en het (integrale) aanbod te optimaliseren.

Sociaal Collectief levert de projectleider die de vier wijkaanpakken aanjaagt. De projectleider is halverwege 2023 gestart. Er is een koersdocument geschreven en er volgt per wijk/buurt een concreet plan van aanpak. Sinds mei 2024 is er binnen het gebiedsteam meer tijd vrijgemaakt om in deze 'nieuwe' aanpak te participeren. Voor gebiedsteammedewerkers betekent dit af en toe een andere manier van werken, waarbij we actiever op zoek gaan naar de vragen van de inwoner en inzetten op aanwezig en dichtbij zijn.

Begin 2024 is ervoor gekozen om met de eerste wijkaanpak in Bolsward Noord te starten. Er is een kerngroep geformeerd, bestaande uit de projectleider, gemeente (beleid en uitvoering), Sociaal Collectief en GGD. Daarnaast is er een klankbordgroep van inwoners, uit de wijk Bolsward Noord, samengesteld die met de projectleider nadenkt over de leefbaarheid in de wijk. In Bolsward zijn met inwoners op verschillende momenten 'buurtbabbels' georganiseerd. (67 inwoners gesproken). Er is met de inwoners gesproken over de leefbaarheid in de wijk Bolsward Noord en eventuele verbeterwensen. Inwoners gaven (o.a.) aan behoefte aan (meer) contacten met andere inwoners te hebben. Daarnaast speelden vragen rondom bestaans(on)zekerheid een rol. Op basis van de buurtbabbels wordt een buurtagenda ontwikkeld. Samen met de ketenpartners zijn inmiddels diverse acties in gang gezet, zoals afstemming over het realiseren van een eventuele ontmoetingsplek, contacten met woningbouwcorporatie over sloop- en nieuwbouw in deze wijk, verbinding met het project 'in gesprek over roken', verkennen gezamenlijke activiteit met SWF Tichtby, et cetera. Ook zijn in Workum rondom 'de lkkers' de eerste stappen gezet voor het ontwikkelen van een wijkaanpak. Hierin is nauwe samenwerking met de hoofdaanbieder WMO en woningcorporatie Dyn Hûs. Daarnaast is er ook afstemming met de huisartsenpraktijk in Workum. Eind november 2024 is een kick-off georganiseerd om een gezamenlijke start te maken met deze aanpak. Hier waren diverse netwerkpartners en buurtbewoners bij betrokken. Op dit moment fungeert de voormalige school 'It Finster' als ontmoetingsplaats voor de buurt. Hier vinden wekelijks diverse activiteiten voor en door inwoners plaats. Omdat dit pand te zijner tijd gesloopt wordt, vindt er onderzoek plaats om deze activiteiten te laten plaatsvinden in de Klameare.

SWF Tichtby

SWF Tichtby heeft wekelijks inloophmomenten op ruim 10 locaties: Bolsward, Dearsum, Heeg, Hindeloopen, Makkum, Sneek (4 locaties), Stavoren, Witmarsum, Wommels, Workum en Woudsend. Daarnaast organiseert SWF Tichtby eenmalige inloophmomenten in de wijken en dorpen. Ook leggen de medewerkers huisbezoeken af en doen zij verschillende belacties.

SWF Tichtby werkt met vijf ervaringsdeskundige medewerkers. Zij helpen inwoners dichtbij, vanuit vertrouwen en met maatwerk onder andere met het aanvragen van minimaregelingen, energiebespaartips en advies over isolatiesubsidies, en met een nieuwe start voor gedupeerden van de toeslagenaffaire in het kader van de brede ondersteuning.

Met de inzet van deze medewerkers, een gebiedsgerichte en datagedreven aanpak en een uitgebreide communicatieaanpak werkt SWF Tichtby aan het vergroten van het bereik van de verschillende regelingen. Dit heeft er mede toe geleid dat het bereik van de energietoeslag dit jaar is uitgekomen op 90 procent. Het bereik van andere minimaregelingen steeg vorig jaar al van 40 % naar 60 %.

Nieuw in de communicatieaanpak van SWF Tichtby is een contentplanning. Dit houdt in dat wordt gewerkt met thematische campagnes, waarbij de verschillende regelingen onder de aandacht worden gebracht op het moment dat deze voor inwoners spelen. Bijvoorbeeld de AV Frieso in november/december. Hiervoor zijn samen met De Friesland/BS&F extra inloophmomenten georganiseerd in Sneek, Bolsward en Workum. Deze inloophmomenten zijn met veel communicatie ondersteund.

SWF Tichtby werkt op de locaties en daarbuiten ook met andere partijen samen, waaronder de Papierwinkel, de sociaal raadvrouw en de gebiedsteams. Op de locaties in Sneek (Sudwesthûs) en Bolsward is het gebiedsteam inmiddels bij SWF Tichtby aangesloten met eigen spreekuren, waarbij inwoners ook gezamenlijk worden geholpen. Er wordt gekeken naar verdere samenwerking op andere locaties. Een voorbeeld is Empatec, waar SWF Tichtby al een maandelijks inloophmoment heeft. Verder werkt SWF Tichtby domeinoverschrijdend (duurzaamheid) aan het terugdringen van energiearmoede, onder meer met de inzet van de energiecoach in de wijken en dorpen.

Inwoners geven aan dat deze aanpak werkt. De ervaringsdeskundige medewerkers van SWF Tichtby maken de verbinding met de inwoner, signaleren problemen op tal van terreinen, helpen vaak direct of verwijzen actief door naar de juiste loketten binnen en buiten de gemeente. Het gaat hierbij niet alleen om inkomensregelingen, maar om uitdagingen op tal van gebieden, zoals schulden, zorg, veiligheid en huisvesting. Bezoekers van de inloophmomenten waarderen deze dienstverlening in hoge mate, zo blijkt uit een SWF Tichtby-enquête. Opvallend is verder dat bijna driekwart van de bezoekers terugkomt voor hulp. Met deze werkwijze draagt SWF Tichtby bij aan het herstel van het vertrouwen in de overheid.

Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027
Laagdrempelige dienstverlening tichtby	100	0	0	0	0

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Lichte en Specialistische ondersteuning	
41.	<i>We investeren in een aanpak armoede, ook voor kinderen. De bestaande regelingen worden beter gecommuniceerd. Dit geldt ook voor regelingen voor kinderen voor sport en cultuur.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We vereenvoudigen het aanvragen van minimaregelingen. - We passen onze website aan zodat regelingen gemakkelijker te vinden zijn en laaggeletterden de mogelijkheid hebben om informatie te beluisteren.	
	<u>Toelichting:</u> Voor diverse minimaregelingen zijn de aanvraagprocedures reeds vereenvoudigd. Dit proces wordt doorontwikkeld om zoveel mogelijk regelingen hierin mee te nemen. Vanuit SWF Tichtby wordt actief en continu ingezet op de communicatie van de diverse regelingen en wordt er ondersteuning geboden bij het aanvragen (indien gewenst door de inwoner). Op de website is nu een aparte pagina 'Check je recht' gerealiseerd waar door het beantwoorden van een aantal vragen in één oogopslag het (mogelijke) recht op bepaalde regelingen in te zien is. Daarnaast is er vanaf deze zomer een contentplanning voor een heel jaar ontwikkeld (zie actiepunt 40).	

	De gemeenteraad heeft op 26 september 2024 besloten om de Individuele inkomenstoeslag en de Bijdrageregeling ambtshalve toe te kennen aan inwoners met een uitkering van de gemeente. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid om één formulier aan te bieden voor het aanvragen van meerdere regelingen. Dit draagt bij aan het vergroten van het bereik en het vereenvoudigen van aanvragen. Hiermee zetten we in op proactieve dienstverlening. We zetten deze lijn door en zijn doorlopend opzoek naar nieuwe mogelijkheden.	
42.	<i>We richten een energienoodfonds in. Dit werken we verder uit.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We hebben in 2023 het fonds Stipe Tichtby beschikbaar gesteld.	
	<u>Toelichting:</u> Het Hulpfonds Bestaanszekerheid is in oktober 2023 opengesteld. Dit Hulpfonds bestaat uit een noodfonds voor inwoners en een subsidieregeling voor maatschappelijke initiatieven, die gericht zijn op het verminderen van koopkrachtverlies van onze inwoners. Beide regelingen (noodfonds en tijdelijke subsidieregeling) lopen door tot eind 2025. Er is door team communicatie een flyer ontwikkeld en eind augustus 2024 is een artikel in Groot Sneek en op de gemeentelijke website geplaatst. In 2024 hebben 72 inwoners gebruik gemaakt van het noodfonds met een gemiddelde van 6 per maand. De meeste aanvragen gaan om tandartskosten en de aanschaf van een bril. Vanuit de subsidieregeling zijn kleine maatschappelijk initiatieven bekostigd zoals voedselkasten, maar ook een subsidie voor de aanschaf van een kledingbus.	
43.	<i>We brengen het percentage inwoners dat gebruik maakt van voor hen bestemde regelingen van 40 naar 80%.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We brengen met SWF Tichtby onder andere miniregelingen en kindpakket onder de aandacht.	
	<u>Toelichting:</u> Vanuit het nieuwe armoede- en schuldenbeleid werken we aan het verhogen van het bereik van de bestaande miniregelingen en het vereenvoudigen van de aanvragen. Het project SWF Tichtby is voor meerdere jaren verlengd (tot en met 2027). Hiermee blijven we inzetten op nauw(er) contact met inwoners om zo het bereik van de miniregelingen te verhogen. Daarnaast zijn we bezig om de communicatie over de miniregelingen te verbeteren door onder andere de website aan te passen, zodat regelingen makkelijker te vinden zijn voor inwoners. Tevens hebben laaggeletterden de mogelijkheid om informatie te beluisteren. Vanaf september 2023 zijn we gestart met een grote communicatiecampagne om de diverse miniregelingen onder de aandacht te brengen. We zien op basis van data duidelijk dat vanaf begin september (start communicatiecampagne) het aantal aanvragen toeneemt ten opzichte van dezelfde periode in 2021 en 2022. Aan het einde van 2023 hadden we meer aanvragen (circa 3100) dan de jaren ervoor (2022; 2700 en 2021; 2400). Over 2024 zijn er circa 3.750 aanvragen voor miniregelingen gedaan. Dat is inclusief 850 ambtshalve toegekende aanvragen. Het totaal aantal huishoudens dat we daarmee hebben bereikt ligt op 3.008. Volgens de laatst bekende cijfers van het CBS over 2022 zijn er in onze gemeente 4.883 huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Ons bereik voor 2024 ligt daarmee op bijna 62%. Bereik energietoeslag Het bereik van de energietoeslag ligt in 2024 op circa 90%. Dit is vergelijkbaar met 2023. De energietoeslag was een tijdelijke regeling en liep tot 1 juli 2024.	

44.	<i>We combineren de aanpak voor de energietransitie en de armoedebestrijding.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We verstrekken vouchers voor witgoedwissel. - We ondersteunen mensen met een laag inkomen bij het energiezuiniger maken van de woning.	
	<u>Toelichting:</u> We pakken de armoedebestrijding en energietransitie gezamenlijk op met een langjarig integraal traject. We ontwikkelen hiervoor een plan van aanpak energiearmoede. Onderdeel hiervan is de besteding van de Specifieke Uitkering Energiearmoede. Zie ook speerpunt 18 van programma ruimte. De raad heeft op 28 september 2023 ingestemd met de subsidieregeling Witgoedvervanging en de subsidieregeling Bodem- of vloerisolatie. Inwoners die tot de doelgroep behoren zijn uitgenodigd om gebruik te maken van deze regelingen. Een aanvraag indienen voor bodem- en vloerisolatie kon tot 1 november 2024. De subsidieregeling Witgoedvervanging is verlengd tot 1 april 2025. Met de subsidieregeling Witgoedvervanging hebben we vanaf de start tot nu 4441 mensen geholpen met een voucher voor nieuw energiezuinig witgoed. Woningeigenaren kunnen zonder ecologisch onderzoek en een omgevingsvergunning hun woning laten isoleren door een isolatiebedrijf dat natuurvriendelijk isoleert. Dit heeft voornamelijk betrekking op spouwmuurisolatie en dakisolatie vanaf de buitenzijde. Dat heeft het Kabinet op 28 mei 2024 laten weten aan de Tweede Kamer. Met de methodiek Natuurvriendelijk isoleren (NVI) maken isolatiebedrijven gebouwen van tevoren natuurvrij en registreren ze hun werkzaamheden in een meldingsapplicatie. Het bijhouden van werkzaamheden is van belang, omdat landelijk is afgesproken dat maximaal 6% van de gebouwen per CBS-buurt geïsoleerd mag worden: 3% voor 2024, 2% voor 2025 en 1% voor 2026. Hierdoor kunnen we meer doen om mensen te helpen hun woning te verduurzamen. Inwoners kunnen gratis een bezoek van de gemeentelijke energiecoach aanvragen. Door samen met bewoners te kijken naar de mogelijkheden tot besparen, krijgen mensen meer inzicht in hun energieverbruik. Op 11 juni 2024 heeft het college de Subsidieregeling Lokale Aanpak Isolatie vastgesteld. Deze regeling is bedoeld voor woningeigenaren met een woning met een WOZ-waarde van maximaal € 295.000,- en een energielabel D tot en met F of vergelijkbare energetische staat. Sinds de start van de Isolatieregeling hebben we 107 inwoners geholpen hun woning te isoleren.	
45.	<i>Om te voorkomen dat schulden tot problematische hoogte oplopen, voeren we een zogenoemde pauzeknop in; bij inwoners die hulp inschakelen worden uitstaande vorderingen vanuit de gemeente bevroren. Dit moet verergering van de problemen voorkomen. Tevens gaat de gemeente in gesprek met veelvoorkomende schuldeisers om zo'n pauzeknop met elkaar in te drukken.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We onderzoeken deelname aan de Landelijke Schuldpauzeknop NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet). - We werken samen met andere organisaties om betalingsachterstanden en schulden bij inwoners vroeg te signaleren. - We gaan met inwoners in gesprek en ondersteunen bij het zoeken naar een oplossing.	
	<u>Toelichting:</u> De landelijke Schuldenknop is nog volop in ontwikkeling en nog niet alle onderdelen zijn gerealiseerd. Het is al wel mogelijk om te starten met het aansluiten op onderdelen hiervan, zoals het Schuldenknooppunt. We gaan dit onderwerp breder aanpakken door ook naar onze positie als schuldeiser te kijken. Daarbij nemen we ook sociale incasso binnen onze organisatie en het Convenant Lokale Overheid mee. Deze onderdelen en ook de overige genoemde punten (zie de indicatoren) zijn verder uitgewerkt in het Uitvoeringsplan Schuldhulpverlening 2025-2026. Het uitvoeringsplan is op 10 december 2024 door het college van B&W vastgesteld. De raad heeft hierover een actieve informatie gekregen.	

46.	<i>We onderzoeken of we een gratis OV-pas kunnen invoeren voor mensen met een laag inkomen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We ronden het onderzoek naar de gratis OV-pas af en nemen een besluit over wel of niet invoeren van de pas.	
	<u>Toelichting:</u> Er zijn reeds gesprekken gevoerd met Arriva over het afnemen van een Meedoenpas, een pas waarmee minima in de daluren onbeperkt met bus en trein kunnen reizen. Momenteel wordt onderzocht hoe en voor welke doelgroep de pas ingezet kan worden en of er mogelijkheden zijn om de Meedoenpas te financieren uit de Regiodeal Zuidwest-Friesland (programmalijn 'Mobiliteit'). Daarnaast zijn we in afwachting van de gevolgen van de nieuwe busconsessie aan Qbuzz voor een dergelijke regeling.	
47.	<i>Bij de kostendelersnorm en de handhaving erop passen we maatwerk toe. Het mag het zorgen voor en opvangen van mensen of dat een volwassen kind niet in huis kan blijven wonen niet in de weg staan.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We hebben de gewijzigde kostendelersnorm ingevoerd per 1-7-2022. - We passen maatwerk toe, passend binnen de mogelijkheden van de participatiewet.	
	<u>Toelichting:</u> Wij werken zoals beschreven bij te behalen resultaten.	
48.	<i>We blijven investeren in praktijkondersteuners GGZ Jeugd en onderhouden actief contact in de zorgketen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We continueren de inzet van POH-GGZ Jeugd in deelnemende huisartsenpraktijken. - We houden contact met praktijken die nog niet met een POH-GGZ Jeugd werken. - We hebben minimaal 2x per jaar contact met een delegatie van de huisartsen.	
	<u>Toelichting:</u> We blijven investeren in de inzet van de POH-GGZ Jeugd, omdat zij lichte ondersteuning bieden en er daardoor minder doorverwijzingen plaatsvinden. Het streven is een dekking van 100% (bij elke huisartsenpraktijk een POH-GGZ Jeugd). Er zijn verschillende redenen waarom huisartsen geen POH-GGZ Jeugd willen of kunnen faciliteren, zoals gebrek aan ruimte, een eigen POH-GGZ in dienst die ook jeugdigen ziet of weinig vraag naar jeugdhulp. De gemeente heeft tweemaandelijks overleg met de POH's-GGZ jeugd. Daarnaast organiseren we twee keer per jaar een netwerkbijeenkomst met de schoolmaatschappelijk werkers van het gebiedsteam, de POH GGZ Jeugd en de pedagogen van de GGD. Deze netwerkbijeenkomsten helpen om de juiste zorg op de juiste plaats te organiseren, doordat verschillende hulpverleners elkaar weten te vinden. De overleggen zijn bedoeld om signalen op te halen en ontwikkelingen te delen. Daarnaast is er twee keer per jaar overleg met een delegatie van de regiocommissie huisartsen, waarin naast de POH-GGZ Jeugd ook overige zaken in de samenwerking met huisartsen worden besproken.	
49.	<i>We stemmen de zorg en ondersteuning vanuit de Wmo, Jeugdwet, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige Zorg beter op elkaar af.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Er zijn integrale ketenaanpakken vanuit IZA en GALA. - Er is een goed functionerende lokale gezondheidstafel. - Het aantal netwerken wijkgericht werken is met 25% toegenomen.	
	<u>Toelichting:</u> We zijn, als een van de koppelgemeenten van mandaatgemeente Smallingerland, nauw betrokken bij de ontwikkelingen van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Friese Integraal Zorgakkoord (FrIZA). We hebben provinciaal een regioplan opgesteld om de zorg toekomstbestendig te houden en domein overstijgende afspraken maken. Zo maken we onder	

	andere afspraken over respijtzorg, zodat de inwoners die acuut een beroep moeten doen op respijtzorg geholpen worden en achteraf gekeken wordt waar de rekening neergelegd wordt. We zijn ook ondermandaatgemeente voor de opgave mentale gezondheid en veerkracht, waarin we met partijen uit het medisch en sociaal domein een transformatieplan mentale gezondheid opstellen om de juiste zorg op de juiste plaats te organiseren. Zo werken we onder andere aan een integrale aanpak voor mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA), zetten we laagdrempelige steunpunten op waar mensen samen met ervaringsdeskundigen kunnen werken aan hun herstel en richten we verkennende gesprekken in samen met de zorg, zodat de inwoners naar de juiste zorg of ondersteuning worden doorverwezen. Het gedachtegoed van positieve gezondheid is hierin leidend. In de regio Zuidwest-Friesland hebben we samen met zorgorganisaties en het Zorgkantoor een bestuurlijke regiotafel ingericht om de plannen uit het provinciale regioplan regionaal uit te voeren. Vanuit het IZA en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) hebben we de verplichting om domein overstijgend vijf integrale ketenaanpakken te implementeren. We organiseren deze ketenaanpakken in overleg. De gebiedsteams maken onderdeel uit van het wijkgericht werken waarin huisarts, wijkverpleging, gebiedsteams en de welzijnsmedewerkers samenwerken aan de juiste zorg op de juiste plek voor onze inwoners. Wijkgericht werken vind nu plaats in Heeg, Witmarsum, Nijland, Koudum en Sneek. Workum treft voorbereidingen om ook te gaan starten. Alle huisartsen in Sneek zijn collectief aangesloten bij Wijkgericht Werken.																																																							
50.	<i>We gaan de komende tijd samen met Empatec, de raad en andere partners in gesprek over een bestendige toekomststrategie.</i>																																																							
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We voeren het implementatieplan uit. - We ronden de besluitvorming van de 2de fase van de aanpassing van de GR Fryslân-West af. - We evalueren de aantallen en werkzaamheden die in de Businesscase en Implementatieplan staan benoemd en stellen waar nodig bij.																																																							
	<u>Toelichting:</u> In 2023 is het implementatieplan door het dagelijks bestuur (DB) van de gemeenschappelijke regeling Fryslân-West vastgesteld. Vanaf 1 januari 2024 vormen dit plan en de Businesscase de basis voor de uitvoering. Nadat alle raden hun colleges toestemming hadden verleend om de Gemeenschappelijke Regeling te wijzigen heeft Súdwest-Fryslân de gewijzigde GR gepubliceerd. De raden hebben enkele omissies geconstateerd in de conceptverordening over de gezamenlijke raadsadviescommissie en deze kenbaar gemaakt aan de wethouders c.q. DB-leden. Het DB heeft hiermee ingestemd en het algemeen bestuur (AB) heeft deze verwerkt in de verordening. Het AB heeft vervolgens de raadsadviescommissie ingesteld. Inmiddels zijn ook stappen gezet om de Businesscase te evalueren. Ook is gestart met het opstellen van een strategisch plan voor Empatec. Beide moeten nog voor de zomer van 2025 worden opgeleverd.																																																							
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen: <table><tr><th></th><th>2023</th><th>2024</th><th>2025</th><th>2026</th><th>2027</th></tr><tr><td>Communiceren miniregelingen</td><td>50</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Opstartkosten Súdwest Tichtby</td><td>350</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Verhogen energietoeslag tot 140% sociaal minimum</td><td>1.200</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Stipe Tichtby</td><td>1.000</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Verhogen gebruik regelingen van 40 naar 80%</td><td>425</td><td>500</td><td>500</td><td>500</td><td>500</td></tr><tr><td>Investeren in praktijkondersteuners GGZ Jeugd</td><td>25</td><td>50</td><td>25</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Indexeren jeugdzorg</td><td>500</td><td>500</td><td>500</td><td>500</td><td>500</td></tr><tr><td>Voorkomen tekort Jeugdzorg (via amendement)</td><td>0</td><td>88</td><td>175</td><td>250</td><td>250</td></tr></table>				2023	2024	2025	2026	2027	Communiceren miniregelingen	50	0	0	0	0	Opstartkosten Súdwest Tichtby	350	0	0	0	0	Verhogen energietoeslag tot 140% sociaal minimum	1.200	0	0	0	0	Stipe Tichtby	1.000	0	0	0	0	Verhogen gebruik regelingen van 40 naar 80%	425	500	500	500	500	Investeren in praktijkondersteuners GGZ Jeugd	25	50	25	0	0	Indexeren jeugdzorg	500	500	500	500	500	Voorkomen tekort Jeugdzorg (via amendement)	0	88	175	250	250
	2023	2024	2025	2026	2027																																																			
Communiceren miniregelingen	50	0	0	0	0																																																			
Opstartkosten Súdwest Tichtby	350	0	0	0	0																																																			
Verhogen energietoeslag tot 140% sociaal minimum	1.200	0	0	0	0																																																			
Stipe Tichtby	1.000	0	0	0	0																																																			
Verhogen gebruik regelingen van 40 naar 80%	425	500	500	500	500																																																			
Investeren in praktijkondersteuners GGZ Jeugd	25	50	25	0	0																																																			
Indexeren jeugdzorg	500	500	500	500	500																																																			
Voorkomen tekort Jeugdzorg (via amendement)	0	88	175	250	250																																																			

Jeugdzorg

Jeugdzorg heeft al ruime tijd de aandacht, niet alleen inhoudelijk, maar ook gezien de toename van het gebruik en de kosten. Het gebruik van jeugdzorg is zowel in onze gemeente als in vergelijkbare gemeenten toegenomen. In Súdwest-Fryslân is het gebruik tussen 2019 en 2023 met 17% toegenomen. In mei heeft de raad een rapportage over de jeugdzorg ontvangen, die voortaan elk jaar wordt opgesteld.

Op 12 juni 2024 was er een informerende bijeenkomst voor de raad over het thema Jeugd. Hier zijn de ontwikkelingen in de jeugdzorg toegelicht en is vooruitgekeken naar het opstellen van nieuw jeugdbeleid. Daarnaast heeft onderzoeker Sharon Stellaard een presentatie gegeven over haar onderzoek naar vijftig jaar jeugdbeleid. Zij liet zien hoe weerbarstig het jeugdzorgvraagstuk in Nederland is.

Er is in het tweede en derde kwartaal in samenwerking met de VNG een verdiepende analyse gemaakt om beter te begrijpen waardoor de hoge uitgaven ontstaan. Via ons onderzoek hebben we de volgende oorzaken van de (lokale) kostenstijging jeugdzorg geconstateerd op basis van cijfers over de periode 2019-2023:

- Indexatie van tarieven van zorgaanbieders; dit vormt een groter aandeel van de kostenstijging dan tot nu toe gedacht;
- Toename gebruik jeugdzorg;
- Toename in de intensiteit van de ingezette zorg;
- De zorg per jeugdige blijkt omhoog te gaan: de behandelingsduur is langer of een indicatie wordt vaker verlengd;
- Meer maatwerkcontracten.

Op basis van onze analyse van de gegevens over de periode 2019-2023 zijn extra beheersmaatregelen geformuleerd en in uitvoering genomen. Deze beheersmaatregelen zorgen er voor dat we als gemeente scherp blijven op doelmatige inzet van jeugdhulp en hoe we dit (kwalitatief) organiseren.

In het derde kwartaal is de startnotitie voor nieuw jeugdbeleid opgesteld. Het vernieuwen van het jeugdbeleid ondersteunt tevens in doelmatige inzet van jeugdhulp; door met elkaar een visie vast te stellen met bijbehorende keuzes. De op te stellen ambities binnen het jeugdbeleid gaan over inhoudelijke keuzes. De beheersmaatregelen zijn hier aanvullend op. In september heeft de raad via een actieve informatie de startnotitie ontvangen.

De raad heeft begin november een actieve informatie ontvangen over de beheersmaatregelen. In deze actieve informatie zijn ook de actuele ontwikkelingen in gebruik en kosten van de jeugdzorg opgenomen. Over de actuele ontwikkelingen wordt gerapporteerd in de bestuursrapportages.

Ontwikkelingen BUIG

Gemeenten ontvangen van het Rijk de gebundelde uitkering inkomensvoorziening gemeenten (BUIG-budget). Gemeenten betalen hiermee de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ, Bbz 2004 en de loonkostensubsidie. Het Rijk stelt jaarlijks een macrobudget vast dat onder gemeenten wordt verdeeld. De jaarlijkse aanpassing van het verdeelmodel van de BUIG roept jaarlijks landelijk veel vragen op en een eenduidige verklaring die aansluit bij de praktijk wordt niet gegeven door de makers van het BUIG-model.

In oktober 2024 is het definitieve budget voor 2024 door het Rijk vastgesteld op € 35,2 miljoen. Het uiteindelijke tekort in 2024 is positiever dan eerder begroot en bedraagt € 1,4 miljoen. Het tekort wordt veroorzaakt door de lagere inkomsten. Ter vergelijking: in 2023 was het definitieve budget € 35,5 miljoen. De uitkeringspopulatie is daarbij redelijk stabiel gebleven.

Het voorlopig budget voor 2025 is vastgesteld op € 34,6 miljoen. Dit is € 600.000 lager dan het definitieve budget voor 2024.

Ons uitgangspunt is dat de inwoners van onze gemeente zich bij onze gemeente niet melden voor een bijstandsuitkering, maar vragen om duurzaam mee te kunnen doen. Het uitgangspunt is zelf een inkomen genereren waar dit kan, om toe te kunnen werken naar onafhankelijkheid. We weten dat we dit alles willen blijven doen, terwijl we minder middelen vanuit het Rijk ontvangen. We zetten in op preventie om instroom daar waar kan te voorkomen, zoals het begeleiden van jongeren naar een opleiding en kandidaten sneller koppelen aan passende vacatures. Er zijn acties gepleegd op het vereenvoudigen en verkorten van processen en er wordt actief gestuurd op meedoen en

uitstroom. We nemen zoveel mogelijk drempels weg om vanuit een uitkering aan het werk te gaan. Een voorbeeld daarvan is automatische inkomstenverrekening, waarmee we een stabiel inkomen kunnen garanderen. Ook hebben wij onderzocht welke mogelijkheden er zijn om meer inwoners met een arbeidsbeperking aan het werk te krijgen. Het is gebleken dat wij de praktijkroute meer kunnen inzetten, dus daar hebben we een extra impuls aan gegeven. Door deze impuls zijn 5 praktijkrouters gestart in de afgelopen 6 maanden.

We doen dit samen met de andere gemeenten binnen de gemeentelijke regeling en het werkleerbedrijf Empatec. De opgave is behoorlijk, we zien deze ontwikkeling als stimulans om de dienstverlening op orde te houden, instroom te voorkomen en extra in te zetten op meedoen en uitstroom. We werken aan een breed projectplan, waarover de gemeenteraad in 2025 wordt geïnformeerd.

Beschermd wonen

Beschermd wonen voorziet in de uitvoering van een wettelijke taak binnen de Wmo en gaat om het bieden van onderdak en begeleiding aan mensen met psychische of psychosociale problemen. De inkoop van deze zorg is belegd bij de centrumgemeente, gemeente Leeuwarden. Door een verschuiving in de wetgeving (toevoeging WLZ-GGZ) is er minder gebruikgemaakt van de ingekochte zorg voor beschermd wonen (BW-zorg). Na de toevoeging van doelgroep-GGZ in de wet WLZ heeft het Rijk geen bijstelling doorgevoerd voor deze zorg. Door de verschuiving in de financiering zijn er als neveneffect minder BW-plekken gekomen, waardoor er ook minder BW-zorg wordt ingezet. Deze was al wel ingekocht tot 2026, waardoor er de afgelopen jaren door centrumgemeente Leeuwarden een overschot is terugbetaald. De behoefte is overigens niet minder groot, we kennen een grote schaarste aan beschikbare BW-plekken.

Suïcidepreventie

Op 15 mei 2024 is in de informerende raadsbijeenkomst over het Programma Landelijk Gebied kort gesproken over de mentale gezondheid van en suicidepreventie bij de doelgroep agrariërs. In het 'Plan van aanpak Suicidepreventie in Súdwest-Fryslân 2023 - 2026' zijn agrarisch ondernemers als specifieke risicogroep benoemd. Op 10 september 2024, Wereld Suicidepreventie Dag, stond de doelgroep agrarisch ondernemers in de gemeente Súdwest-Fryslân centraal. Door Taboer en GGZ Friesland is die dag in Sneek de bijeenkomst 'Mentale gezondheid in de agrarische sector' georganiseerd voor betrokkenen rondom agrariërs. Daarnaast wordt (samen met regionale ketenpartners) onderzocht welke verdere preventieve inzet wenselijk en mogelijk is. In juni 2024 is de initiatiefwet integrale suicidepreventie aangenomen waarmee integrale suicidepreventie een wettelijke (lokale) overheidstaak wordt en bestaand beleid geborgd wordt. Hiervoor wordt de Wet publieke gezondheid aangepast. De wet treedt naar verwachting in werking op 1 juli 2025. Omdat gemeenten een belangrijke rol krijgen, is door de VNG is een uitvoeringstoets uitgevoerd. Met de Voorjaarsnota van het Rijk wordt nadere informatie verwacht over het beschikbare budget voor uitvoering van deze wet.

In de gemeente Súdwest-Fryslân wordt al uitvoering gegeven aan het thema suicidepreventie door het Plan van aanpak Suicidepreventie in Súdwest-Fryslân 2023-2026. In 2024 is er uitvoering gegeven aan dit plan op basis van de vier pijlers van de Supranet Community- aanpak: publiekscampagne, gatekeepertraining, benaderen van risicogroepen en het versterken van de ketenaanpak.

Opvang vluchtelingen en ontheemde Oekraïners, huisvesting statushouders

Vanuit de Rijksoverheid wordt veelvuldig opgeroepen tot het realiseren van opvangplekken voor asielzoekers en Oekraïense ontheemden en tot het huisvesten van statushouders vanuit de COA-opvang.

- Súdwest-Fryslân heeft, gelijk aan voorgaande jaren, in 2024 aan de vraag naar asielplekken invulling gegeven met de opvang van 600 asielzoekers in het azc in Sneek en ca. 180 in de noodopvang in Heeg, beide locaties vallen onder de verantwoordelijkheid van het COA. Hiermee is de opgave vanuit de Spreidingswet ruim gehaald. Ondertussen wordt gewerkt aan de ruimtelijke procedure om te komen tot een nieuwe opvang in Harinxmaland. Het huidige azc sluit zodra de nieuwe opvang met 450 opvangplekken in gebruik wordt genomen.
- In 2024 hebben we onze eerste locatie aangekocht voor de opvang van Oekraïense ontheemden aan de Eeltjebaasweg in Sneek. In de eerste helft van 2025 worden hier de eerste mensen opgevangen. Verder is de locatie Woldenhof in Sneek in gebruik genomen ter vervanging van de opvang in Nij Ylostins in IJlst en is de opvang in het Amicitiahotel in Sneek uitgebreid met 60

plekken. In Pingjum is in 2024 gestart met het gereedmaken van een opvanglocatie in recreatieboerderij De Welstand. Deze wordt begin 2025 in gebruik genomen. Súdwest-Fryslân voldoet hiermee ruim aan de opgave conform de Friese verdeelsleutel.

- In 2024 zijn 154 statushouders gehuisvest in sociale huurwoningen. Deze mensen zijn door Vluchtelingenwerk bijgestaan in hun eerste stappen vanuit het azc. Gemeente Súdwest-Fryslân is met deze nieuwe inwoners gestart met het inburgeringstraject. De taakstelling huisvesting statushouders is in 2024 niet gehaald waardoor de achterstand in de huisvesting van statushouders verder is opgelopen. Er wordt gewerkt aan oplossingen die aansluiten bij landelijke regelingen die in 2024 nog niet door het kabinet bekend zijn gemaakt.
- Eind 2024 is de eerste kinderwoonvoorziening (KWV) opgeleverd aan Nidos en is er gestart met de werkzaamheden om hier 12 alleenstaande minderjarige vluchtelingen te huisvesten en te begeleiden. De KWV is gevestigd in de pastorie van de Protestantse gemeente Bolsward aan het Groot Kerkhof te Bolsward.
- In 2024 zijn met gebruik van de HAR-regeling drie grote gezinnen opgevangen aan de Koopmansgracht in Sneek. Voor alle gezinnen is inmiddels een permanente woning gevonden.
- In 2024 is gemeente Súdwest-Fryslân met twee andere gemeenten deelnemer geworden aan de landelijke pilot Proeven voor Startbanen, met als doel statushouders snel en goed te laten integreren door begeleiding naar passend betaald werk.

3. Wat heeft het gekost?

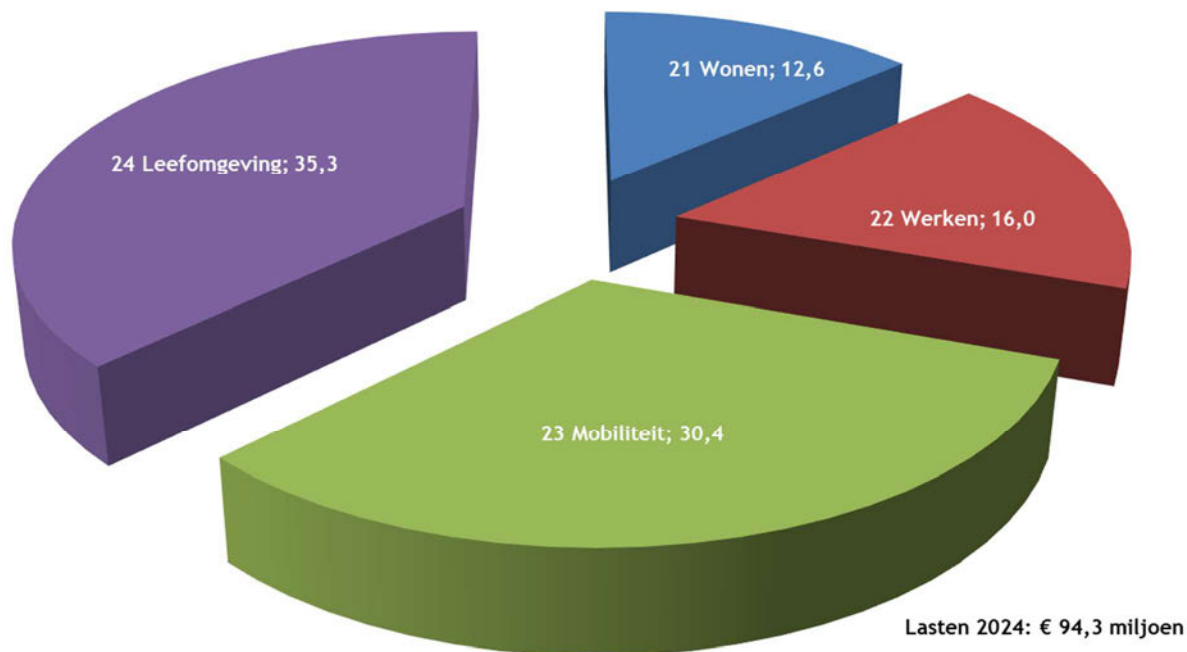
Overzicht lasten en baten per hoofdtakveld (bedragen x € 1.000)

Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
01 Onderwijs	11.931	13.237	13.218	19	V
02 Sport	7.724	9.440	10.056	-616	N
03 Cultuur	9.654	12.114	12.052	63	V
04 Dichtbij meedoen	11.913	29.604	27.605	1.999	V
05 Gebiedsgericht werken	16.884	12.816	12.976	-160	N
06 Lichte ondersteuning	98.817	105.362	102.614	2.748	V
07 Specialistische ondersteuning	24.391	33.418	32.990	428	V
Totaal lasten	181.314	215.991	211.511	4.480	V

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
01 Onderwijs	2.760	3.450	3.206	-244	N
02 Sport	1.660	2.412	3.053	641	V
03 Cultuur	660	1.087	1.092	4	V
04 Dichtbij meedoen	242	16.474	17.859	1.385	V
05 Gebiedsgericht werken	121	777	867	90	V
06 Lichte ondersteuning	37.456	38.943	39.611	668	V
07 Specialistische ondersteuning	1.093	2.070	2.058	-12	N
Totaal baten	43.992	65.213	67.747	2.533	V

Saldo baten en lasten	-137.322	-150.778	-143.764	7.013	V
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-18	-33.421	-33.646	-225	N
Onttrekkingen (uit reserve)	399	37.494	37.494	-1	N
Gerealiseerd resultaat	-136.941	-146.704	-139.917	6.787	V

2.2.2. Programma 2: Ruimte

1. Wat hebben we bereikt?

In 2024 zijn we koers gehouden en doorgewerkt aan de grote opgaven die er liggen.

Als het gaat om ruimte kunnen we in deze jaarstukken niet om de inwerkingtreding van de Omgevingswet in januari 2024 heen. Het resultaat van een jarenlang en vaak uitgesteld wetstraject waarmee 26 bestaande wetten en honderden regelingen zijn vervangen op het gebied van ruimte, infra, milieu en water. De omgevingswet heeft invloed op vrijwel alle grote opgaven die we vaak in samenhang dienen op te pakken. Voor ons betekende dit een grote herziening van procedures en werkwijzen waar jarenlange voorbereiding aan is vooraf gegaan. De wet heeft brede impact op vrijwel alle beleidsterreinen.

We blijven op koers met de zo belangrijke woningbouwopgave. Van de beoogde minimaal te realiseren 1000 woningen hebben we er inmiddels 787 gerealiseerd. We werken in diverse kernen aan nieuwe plannen en er komen nog steeds nieuwe plannen bij. Dat is onder meer een resultaat van de kleine kernen aanpak die we hebben voortgezet en het actieve grondbeleid dat we voeren. In samenwerking met inwoners kwamen we in Gaastmeer, Warns en Kimsward tot nieuwe mogelijke plannen. We zijn erg tevreden over deze participatieve aanpak omdat het bijdraagt aan betrokkenheid en het draagvlak vanuit de kernen.

Binnen alle projecten wordt de regionale woondeal aangehouden als één van de kaders voor de programmering. Het bouwen van sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen levert vaak een onrendabele businesscase op. Daarom streven we naar een mix van goedkopere en duurdere woningen. Voor een aantal woonplannen is de WBI-subsidie toegekend om de onrendabele top te compenseren. Het tempo van toevoeging van sociale woningen baart ons wel zorgen. De bouw, blijft mede door geringe investeringsmogelijkheden van corporaties achter bij wat nodig is. In 2024 hebben we een woningmarktonderzoek uitgevoerd om de komende periode goed bij te kunnen sturen op woningbouwplannen. Met onze F4 partners hebben we vanuit gezamenlijke kracht actief gelobbyd voor het stedelijk netwerk F4.

De uitdagingen in ons landelijk gebied blijven onverminderd groot. We hebben de handschoen hierin opgepakt door samen met boeren, natuurorganisaties, en andere partners te werken aan Us PLG 2025-2030. Een visie en een uitvoeringsagenda met concrete oplossingen voor natuur, water en

klimaat in het landelijke gebied. We blijven samen met onze partners in onze gemeente en de provincie aan de slag om gebiedsgericht tot oplossingen te komen. Ook nu vanuit het Rijk de onzekerheid groot blijft over hoe ze willen omgaan met onder meer stikstofproblematiek en de middelen die men daar beschikbaar voor wil stellen.

Ook in 2024 zijn we doorgegaan op een pad van energietransitie dat ons steeds dichterbij de doelstellingen moet brengen. We zetten hierin goede stappen, zowel in de visie die we met elkaar ontwikkelen over wat te doen als richting de uitvoering. Zo leren we van onze samenwerking met Deense partners. We onderzoeken hoe we haalbare en betaalbare warmtenetten kunnen ontwikkelen en waar we het meest kansrijk kunnen zijn om uiteindelijk zoveel mogelijk woningen van het gas te krijgen. Naast het aspect van duurzaamheid blijft betaalbaarheid van energie zorgen baren. In de eerste helft van 2024 zijn mensen met een laag inkomen nog geholpen met energietoeslag. De energieprijzen zijn sindsdien gedaald maar laten nu toch weer een snelle stijging zien. De conclusie is dus wel dat de energiemarkt nog steeds niet stabiel is en daarmee voor veel onzekerheid zorgt.

De economie vormt de bestaansbasis voor onze inwoners. We werken er aan om zowel de fysieke randvoorwaarden als de sociaal economische randvoorwaarden goed op orde te hebben. Zodat onze ondernemers goed kunnen ondernemen. De Hemmen III hebben we in 2024 bouwrijp gemaakt. Met andere plannen, o.a. in Bolsward zijn we gestart. Ook in andere kernen als Workum en Makkum werken we naar mogelijke uitbreiding. Tegelijkertijd zijn we met onze bedrijven aan de slag met toekomstbestendigheid, circulariteit en om de randvoorwaarden te bieden voor een goed vestigingsklimaat en arbeidsmarkt. In april 2024 hebben we het meerjarenplan circulaire economie vastgesteld in aansluiting op het economische actieplan. Dit plan richt zich op een transitie naar de circulaire economie.

Ook in de voor ons zo belangrijke gastvrijheidseconomie hebben we belangrijke stappen gezet met de vaststelling door de raad van de visies “Súdwest-Fryslân activeert je” en de evenementenvisie “Aan de slag met evenementen”. Op basis van deze visies gaan we met de sector aan de slag met de toekomstbestendigheid en kwaliteit van onze gastvrijheidseconomie. Het college heeft 10 december 2024 ook ingestemd met het ontwerp ontwikkelkader- en beleidsregels voor logiesaccommodaties. Hier leggen we de focus op kwaliteitsverbetering en het stimuleren van jaarrond toerisme met focus op verblijfsopties voor de winter.

Goede en veilige verbindingen en prettige verblijfsgebieden zijn essentieel voor onze inwoners en bedrijven. Ook in 2024 hebben we hier aan gewerkt. Met de proef autoluwe binnenstad Sneek werkten we aan een aantrekkelijker, veiliger en leefbaarder binnenstad. Door minder autoverkeer ontstaat er meer ruimte en veiligheid voor voetgangers, fietsers en bezoekers. Ondernemers kunnen profiteren van een gastvrije binnenstad waarin bezoekers graag en langer verblijven. We hebben een Toolbox voor dorpsbelangen en wijkverenigingen ontwikkeld die ze in hun buurt kunnen inzetten om het gedrag rondom verkeersveiligheid te versterken. Naast de realisatie van het fietspad Nijland is ook de fietsverbinding Sneek naar Joure voorzien van een doorfietsroute.

We hebben te maken met aanzienlijke uitdagingen als het gaat om netcongestie. In 2024 heeft zich dit verscherpt. Het stroomnet zit op veel plekken vol. De beoogde versterking van het net (NuLelie) door Tennet loopt forse vertraging op. Met name in Bolsward en Sneek wordt de meeste hinder verwacht. Oplossingen zijn nodig om de negatieve effecten zoveel als mogelijk te bestrijden. Enerzijds hebben we dat gedaan door meer regie, onder meer op bedrijventerreinen. We werken aan coöperatieve oplossingen die inspelen op energievraag en de beperkingen van het energienetwerk. Maar we werken ook aan nieuwe infra zoals het 110 Kv station. Dat zijn belangrijke stappen om de netcongestie te verminderen.

We blijven vol gaan voor een leefomgeving van hoge kwaliteit. In het landelijk gebied zien we daar onverminderd grote transitieopgaven die ons ook kansen kunnen bieden. Ondanks de onzekerheid vanuit Den Haag over koers en middelen hebben we ook in 2024 met de partners doorgewerkt aan ons eigen perspectief voor het landelijk gebied. In december 2024 heeft de raad het visiedocument Us Plg Súdwest-Fryslân opgesteld. Door het college is de Uitvoeringsagenda 2025 vastgesteld (november 2024). Hiermee ligt er een mooie basis om verder met elkaar aan de slag te gaan met de landbouw transitie, natuur en wateropgaven. Binnen het Veenweideprogramma wordt vanaf begin 2024 gewerkt aan een Gebiedsplan Idzegea.

2. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Wonen	
1.	<i>We gaan in deze coalitieperiode minimaal 1000 woningen bouwen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Minimaal 1000 woningen in 2026 gerealiseerd. - Woondeal Rijk: 1980 woningen tot 2030, waarvan 30% sociale huur en 30% betaalbare koop. - Lagere vraagdruk sociale huur (monitor sociale huur). Kortere wachtlijst in tijd en meer mutaties (meer woningen die naar een nieuwe huurder gaan) en inschrijfduur naar beneden.	
	<u>Toelichting:</u> Zie actuele factsheet woningbouw 2023 https://sudwestfryslan.nl/onderwerp/factsheet-woningbouw-2023/. Het woononderzoek, de woningbouwprogrammering 2022-2031 is met de raad gedeeld. Zie ook: https://sudwestfryslan.nl/publicatie/ruimte-voor-3-200-woningen-voor-2031/ Locatieontwikkeling Er zijn diverse woningbouwplannen, in diverse stadia, in voorbereiding en uitvoering, zoals Sneek-Harinxmaland, Boazum, Folsigare, Scharnegoutum, Woudsend, Heeg, Bolsward-Oost, Hindeloopen, die ter besluitvorming worden voorgelegd. Er zijn voldoende plannen in voorbereiding om de bouw van minimaal 1000 woningen mogelijk te maken. De plannen zijn altijd onzeker. Er kan vertraging of uitval optreden door bijvoorbeeld bezwaarprocedures, hoge bouwkosten, vertraging bij de aansluiting van nutsvoorzieningen. Voor de daadwerkelijke realisatie is de gemeente uiteindelijk ook afhankelijk van marktpartijen. In het actieplan SWF bouwt zijn, naast locatieontwikkeling, een aantal andere sporen opgezet, zoals de kleine kernenaanpak wonen. Binnen dit proces wordt samen met een kern naar geschikte woningbouwlocaties gezocht. Dit levert ook nieuwe woningbouwprojecten op. In 2024 zijn we in de kernen Gaastmeer, Warns en Kimsward op zoek gegaan naar nieuwe woningbouwlocaties. De verwachting is dat de aanpak voor deze kernen deels in 2025 door zal lopen om de aanpak in deze kernen af te kunnen maken. De raad heeft in 2023 besloten over het vestigen van voorkeursrecht op een aantal locaties. Ook de ontwikkeling van deze locaties wordt (gefaseerd) opgepakt. Op een aantal van deze locaties is de verwerving van de gronden een aandachtspunt. Vanwege capaciteitsproblemen is er onzekerheid over de termijn waarbinnen de gebiedsontwikkeling van deze (en andere nieuwe) locaties opgestart kan worden. Dit heeft geen effect op de realisatie van 1000 woningen, maar is wel een aandachtspunt voor de realisatie van de woondeal en de ontwikkeling van de plannen die binnen de WBI-afspraken vallen. Binnen alle projecten wordt de woondeal aangehouden als één van de kaders voor de programmering. Het bouwen van sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen levert vaak een onrendabele businesscase op. Daarom wordt vaak gestreefd naar een mix van goedkopere en duurdere woningen. Voor een aantal woonplannen is de WBI-subsidie toegekend om de onrendabele top te compenseren. Sociale huur Toevoeging van sociale huur is zorgelijk. De investeringsmogelijkheden van de corporaties zijn laag. Ondertussen verkopen de corporaties beperkt sociale huurwoningen (op basis van huurwoningen die vrijkomen). Ook om het aantal huurwoningen zoveel mogelijk in stand te houden. Corporaties kijken in hun portefeuillestrategie naar het toevoegen van sociale huurwoningen daar waar de vraag groot is. De tendens hierbij is dat woningcorporaties liever bouwen in grotere plaatsen in plaats van kleine kernen. Er worden bruto voldoende sociale huurwoningen toegevoegd om (op papier) te kunnen voldoen aan de woondeal. Er worden echter de komende jaren te weinig sociale huurwoningen toegevoegd om aan de behoefte te	

kunnen voldoen. In de periode 2022-2031 is er behoefte aan ongeveer 650 extra sociale huurwoningen (gebaseerd op het woningmarktonderzoek 2024 en de meest recente demografische prognoses). In 2023 en 2024 zijn 108 sociale huurwoningen gerealiseerd. De corporaties hebben momenteel¹ in totaal een netto toevoeging van 314 in de planning staan. In de Meerjarenprestatieafspraken Sociale huur 2025-2029 hebben woningcorporaties, huurdersorganisaties en gemeente afgesproken dat gezamenlijk gezocht wordt naar mogelijkheden voor de bouw van circa 230 extra sociale huurwoningen. Ondertussen zijn de corporaties terughoudend met de verkoop van sociale huurwoningen. De sociale huur die we als gemeente zelf in woonplannen hebben opgenomen, waar corporaties niet in gaan participeren, gaan we via tenders op de markt brengen. Hierdoor worden er, buiten corporatiewoningen om, wel goedkope (huur)woningen op de markt gebracht.

Uit de rapportage ‘vraagdruk woningbouwcorporaties Fryslân’ (september 2024) www.planbureau Fryslan.nl/wp-content/uploads/2024/09/Rapportage-vraagdruk-woningbouwcorporaties-Fryslan-2024.pdf, blijkt dat de vraagdruk in alle regio’s is toegenomen. Voor SWF geldt dat zowel de inschrijfduur als de reactiegraad is gestegen. De slaagkans is gedaald, net als de mutatiegraad. Dat geeft aan dat er minder mutaties zijn geweest en de vraagdruk het afgelopen jaar is gestegen. Omdat er te weinig sociale huurwoningen worden toegevoegd, is de verwachting dat de cijfers de komende jaren geen verbeterd beeld zullen gaan opleveren.

Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027
In 2026 minimaal 1000 woningen gerealiseerd	80	80	40	40	0
Onderzoeken t.b.v. realiseren van minimaal 1000 woningen	160	0	0	0	0
Opstellen omgevingsprogramma ‘Wonen en Zorg’	20	0	0	0	0

2. *Er komt een gemeentelijke taskforce die met een integrale aanpak regie neemt op de woningmarkt.*

Indicatoren/te behalen resultaat:

- Taskforce is actief (2023).
- Het college wordt geadviseerd over de manier waarop woningbouwprocedures kunnen worden versneld, zodat er eerder gebouwd kan worden op een gemeentelijke locatie of locaties van derden.
- Voorstellen om regelgeving te verruimen of er gemotiveerd van af te kunnen wijken om (meer) woningen te kunnen realiseren op particuliere erven, boerenerven en op het water. De taskforce krijgt daarbij de opdracht om voorstellen voor aanpassingen van regelgeving, procesvoorstellen met aanpakken en concrete pilots voor te leggen aan het college.

Toelichting:

De opdracht van de taskforce voorziet in creatieve woonvormen: boerenerven, wonen op het water en wonen op particulier erf. De taskforce heeft de opdracht om concrete voorstellen te doen om meer mogelijkheden te creëren hiervoor. Onderdelen worden gefaseerd opgepakt. Opdracht loopt over de jaren 2023 en 2024. Begin maart 2024 is een eerste rapportage met het college gedeeld over de bevindingen, kansen en vervolgacties op de genoemde thema’s. Een actieve sturing van de gemeente op het thema wonen op water wordt binnen dit proces weinig kansrijk gezien. Voor de andere thema’s starten pilots of worden concrete beleidsvoorstellen gedaan. Deze volgen begin 2025.

3. *We versnellen procedures.*

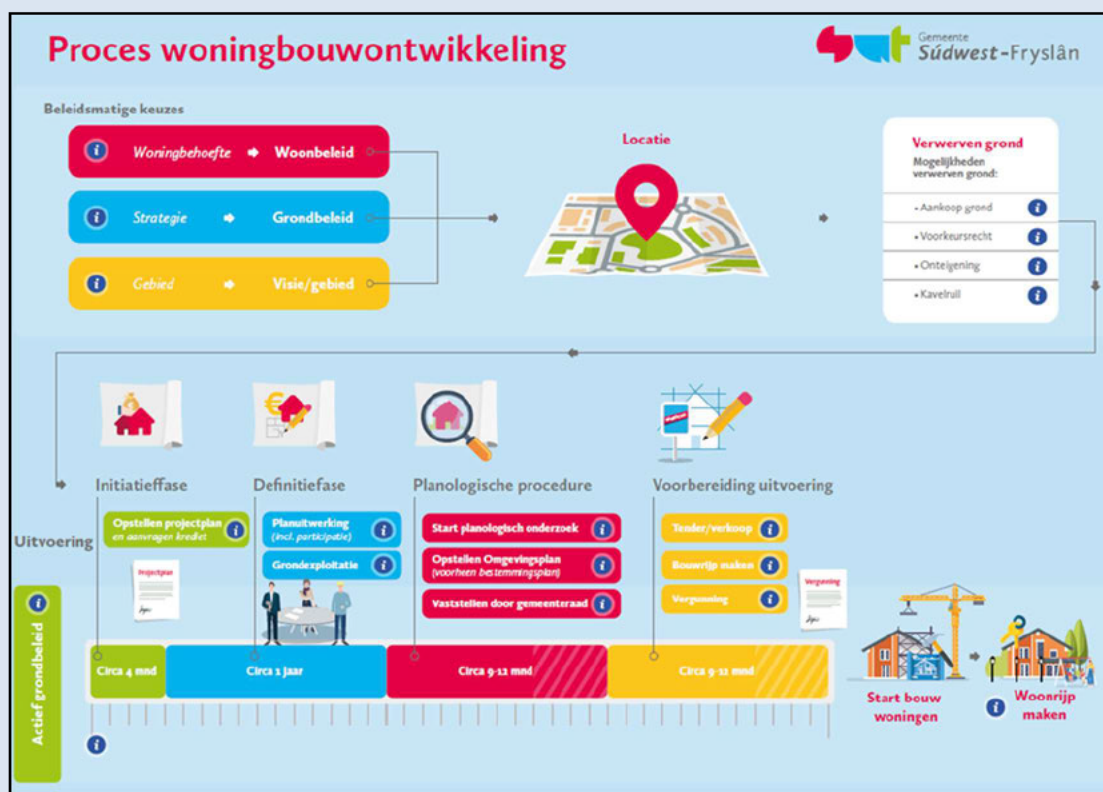
Indicatoren/te behalen resultaat:

- Een snellere, gemiddelde doorlooptijd van procedures.

¹ Er vinden nog gesprekken plaats over mogelijkheden van corporaties om in te stappen in lopende projecten

Toelichting:

Zie proces woningbouw (infographic). Dit blijft onder de aandacht binnen gebiedsontwikkelingen. Er wordt altijd gezocht naar de mogelijkheid om processen parallel te laten verlopen. Waar mogelijk wordt versneld. Momenteel lopen er veel projecten en loopt de organisatie tegen capaciteitsproblemen aan. Dit kan ervoor zorgen dat sommige projecten in bepaalde fases vertragen. Ook het opstarten van nieuwe plannen, om de productie op peil te kunnen houden, vertraagt (zie ook in toelichting onder 1).

4. We zetten in op erfpacht en lagere grondprijzen om projecten van de grond te krijgen.

Indicatoren/te behalen resultaat:

- Per project advies over de wijze van exploitatie. Daarbinnen komt de afweging ten aanzien van erfpacht terug. Ook met de doelgroepenverordening wordt indirect gestuurd op lagere (grond)prijzen.

Toelichting:

Er is een woningbouwimpuls subsidie (WBI) binnengehaald die verwerkt wordt in de grexen van de plannen waar extra betaalbare woningen worden toegevoegd. De raad is hierover geïnformeerd en heeft een besluit genomen op de uitgangspunten. Volgens de nieuwe Omgevingswet, die op 1 januari 2024 is ingegaan, worden de verschillende soorten woningen en de termijnen voor in stand houden voor een bepaalde doelgroep vastgelegd in een Bopa (een besluit omgevingsplanactiviteiten) of een aanpassing van het omgevingsplan.

5. Bij nieuwbouwprojecten en sociale huur geven we inwoners met een sociaaleconomische binding waar mogelijk voorrang.

Indicatoren/te behalen resultaat:

- We komen tot pilots waarbinnen we afspraken maken met corporaties en ontwikkelaars. Daarnaast bereidt de minister een wijziging van de huisvestingswet voor. Zodra hier meer over bekend is, wordt een voorstel over dit onderwerp door ons voorbereid.

	<u>Toelichting:</u> Er loopt een tweejarige pilot van Elkien. De raad is daar in december 2023 over geïnformeerd. In anterieure overeenkomsten worden (waar mogelijk) afspraken gemaakt over het eerst lokaal bekend maken van aanmeldingsmogelijkheid voor woningen.													
6.	<i>We bevorderen dat de doelgroep ‘jonge ouders’ (55- tot 70-jarigen) eenvoudiger kunnen verhuizen naar levensloopbestendige woningen.</i>													
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Zie beoogde resultaten Actieplan SWF bouwt. Doelgroep is onderdeel van afwegingskader wonen. - Uitvoering actieplan SWF bouwt waarin dit een belangrijke doelgroep is. In de planvorming van zowel gemeente als markt worden woningen voor deze doelgroep opgenomen.													
	<u>Toelichting:</u> Ter uitvoering van het omgevingsprogramma Wonen & Zorg zijn dit jaar 2 trajecten doorlopen: A. Het maken van samenwerkingsafspraken met woningcorporaties en Zorginstellingen bij ontmoetingsplaatsen; B. Voor drie grote kernen gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma’s Wonen & Zorg voorbereiden. Deze kernen zijn Sneek Sperkhem/Tuindorp, Heeg en Wommels. Uitgangspunt is dat de levensloopbestendige woningen beschikbaar komen voor 70-plussers met een relatief zware zorgvraag, omdat deze groep inwoners, anders dan voorheen, langer zelfstandig moeten blijven wonen. Door deze inwoners meer te concentreren kan er betere zorg en ondersteuning worden geleverd op een meer efficiënte wijze. Uit onderzoek blijkt dat men pas dan naar een generatiebestendige of geschikte woning gaat verhuizen, indien de huidige woningen niet of minder geschikt is. Zolang men fit is, wordt er in de categorie 55-70 jaar weinig verhuisd naar een generatiebestendige woning.													
<table><tr><td>Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td></tr><tr><td>Bevorderen verhuizen naar levensloopbestendige woningen</td><td>15</td><td>15</td><td>15</td><td>15</td><td>15</td></tr></table>			Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027	Bevorderen verhuizen naar levensloopbestendige woningen	15	15	15	15	15
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027									
Bevorderen verhuizen naar levensloopbestendige woningen	15	15	15	15	15									
7.	<i>We zetten in op een afspraak dat alle sociale huurwoningen in 2050 energieneutraal zijn.</i>													
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Prestatieafspraken met de woningcorporaties, waarin dit wordt meegenomen. De sociale huurwoningen zijn onderdeel van de huidige en toekomstige wijkuitvoeringsplannen.													
	<u>Toelichting:</u> Corporaties zijn wettelijk verplicht om alle sociale huurwoningen in 2050 CO2-neutraal te hebben. In de Meerjarenprestatieafspraken Sociale huur 2025-2029 is afgesproken welke stappen corporaties de komende jaren zetten om toe te werken naar CO2-neutraal in 2050 en welke investeringen zij doen. In de meerjarenprestatieafspraken is vastgelegd dat corporaties en gemeente verder samenwerken in de verduurzamingstrajecten. Corporaties isoleren woningen en voorzien woningen van PV-installaties met extra focus op woningen met EFG-labels. De gemeente stelt een warmteplan op met kansrijke locaties voor warmtenetten. Op basis daarvan en de complexanalyses van de woningcorporaties stelt de gemeente in afstemming met woningcorporaties uiterlijk 2026 het Warmteprogramma (TVW 2.0) op.													
8.	<i>We gaan creatief aan de slag met verpauperde panden en panden die leegkomen en geschikt zijn voor woongroepen.</i>													
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Deze acties maken onderdeel uit van beoogd resultaten actieplan SWF bouwt en de totale doelstelling om tot minimaal 1000 woningen te komen.													
	<u>Toelichting:</u> In 2024 hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan.													

9.	Waar mogelijk bieden we ruimte voor creatieve woonvormen waar de woningnood het hoogst is.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Deze acties maken onderdeel uit van beoogde resultaten actieplan SWF bouwt en de totale doelstelling om tot minimaal 1000 woningen te komen.					
	<u>Toelichting:</u> De raad heeft een besluit genomen over de ontwikkeling van een ‘tijdelijk wonen concept’ in Sneek. Eind 2024 is de tender hiervoor uitgezet.					
10.	We onderzoeken mogelijkheden voor het bouwen op boerenerven.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Deze acties maken onderdeel uit van beoogd resultaten actieplan SWF bouwt en de totale doelstelling om tot minimaal 1000 woningen te komen.					
	<u>Toelichting:</u> Zie taskforce Dit onderzoek maakt deel uit van de opdracht van de taskforce. In Q1 van 2025 wordt de raad over dit onderwerp geïnformeerd.					
11.	We experimenteren om inwoners, bij aangewezen projecten, welstandsvrij te laten bouwen.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Deze acties maken onderdeel uit van beoogde resultaten actieplan SWF bouwt en de totale doelstelling om tot minimaal 1000 woningen te komen.					
	<u>Toelichting:</u> Een van de aangewezen projecten valt binnen Sneek De Wending.					
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023	2024	2025	2026	2027
Ruimte creatieve woonvormen		130	0	0	0	0
12.	We stellen een doelgroepenverordening op.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Doelgroepenverordening gereed in kwartaal 2 2024.					
	<u>Toelichting:</u> Deze is gereed. Op basis van de op 1 januari 2024 ingevoerde Omgevingswet worden de woningcategorieën en instandhoudingstermijnen uit de doelgroepenverordening in een Bopa of aanpassing van het omgevingsplan geborgd.					
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023	2024	2025	2026	2027
Opstellen doelgroepenverordening		20	0	0	0	0
13.	Een huisvestingsverordening en gebiedsgericht verbod op verhuur van woningen tot de NHG-grens (zelfwoonplicht).					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Voorstel voorrangscriteria zodra wijziging huisvestingswet er is.					
	<u>Toelichting:</u> De noodzaak om als gemeente een zelfbewoningsplicht in te stellen voor woningen tot de NHG-grens is vervallen door een aantal recentelijk ingevoerde landelijke regels en wetten. Hierdoor					

is het voor beleggers minder aantrekkelijk geworden om woningen op te kopen en voor een hoge prijs te verhuren. De inzet van dit instrument komt terug bij de begroting 2025.

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Werken	
14.	<i>We versterken de arbeidsmarktaanpak.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Campagne Open Hiring waarin werkgevers worden getriggerd op deze manier van medewerkers werven. Meerdere artikelen en story telling in de lokale kranten. - We stellen een jobcoach aan voor werkgevers op de werkvloer, zodat kans op uitval wordt beperkt. - Een campagne en Harrie trainingen, waardoor werkgevers en collega's worden ondersteund en getraind in het begeleiden en versterken van werknemers met afstand tot de arbeidsmarkt. - We organiseren bijeenkomsten over o.a. culturele diversiteit en inclusief werkgeverschap. Er zijn op de vakantieperiodes na 2 bijeenkomsten per maand over diverse thema's die relevant zijn voor ondernemers en werkgevers. De arbeidsmarkt is daar een belangrijk onderdeel van. - Uitbreiding SROI (Social return on investment) projecten. <u>Toelichting:</u> Harrie trainingen worden gecontinueerd. Open Hiring wordt door een aantal grote bedrijven toegepast, Kleinere bedrijven zien vaak geen aanleiding toe in de huidige arbeidsmarkt om Open Hiring in te zetten. We blijven het als tool inzetten in voorkomende gevallen, evenals de jobcoach. Maandelijks wordt in GrootSneek/Bolsward een Impact bijlage en Súdwest Werkt bijlage gevuld met items over Impact Ondernemen en Werk. Activiteiten worden uitgelicht en de agenda m.b.t. bijeenkomsten wordt gepubliceerd. Er zijn in 2024 ongeveer 20 bijeenkomsten georganiseerd. In het kader van uitbreiding SROI hebben accountmanagers pro-actiever bedrijven benaderd en Empatec hierbij betrokken. Inspiratiekaart SROI is gemaakt voor ondernemers. Een HR-poule wordt gevormd door 6 werkgevers (waaronder SWF) die elke twee maanden bij elkaar komen om HR-gerelateerde onderwerpen te bespreken. Denk aan onboarding, laaggeletterdheid, verzuim, gespreksvoering, veiligheid op de werkvloer en anderstaligen. Volgend jaar wordt deze groep uitgebreid met meer werkgevers. Vorbereidingen voor de Regiodeal hebben plaatsgevonden, waarin volop wordt ingezet op het versterken van de arbeidsmarkt. Op vier onderdelen gaan we aan de slag met een gestructureerde aanpak: Aantrekken en ontwikkelen van talent Behouden van gekwalificeerd personeel in de regio Leren en ontwikkelen Duurzame inzetbaarheid. Er wordt hierbij goed samengewerkt met De Fryske Marren en partijen als Innovatiepact Fryslân en WRK.frl.	
15.	<i>We blijven investeren in het platform onderwijs en arbeidsmarkt.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Technolab, On Stage en 30 buro.	

	Toelichting: De 30 samenwerking in de Arbeidsmarkt wordt aangejaagd en georganiseerd via het Súdwest Werkt platform (Convenant en stichting Súdwest Werkt), wij subsidiëren dit, tezamen met Technolab en Onstage/30 buro. De projectleider van Sudwest Werkt heeft verschillende projecten opgestart die we ondersteunen: inspiratietours ISK leerlingen, aansluiting Kom aan Boord, voorbereiding project in de Zorg. Samenwerking Technolab, On Stage en 30 buro geïntensiveerd, o.a. door een gecombineerde SWW bijlage in GrootSneek/Bolsward.																									
16.	<i>We ontwikkelen onze arbeidsmarktaanpak verder door om baankansen te creëren binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.</i>																									
	Indicatoren/te behalen resultaat: - Zie punt 14.																									
	Toelichting: We sluiten met bijvoorbeeld de aanpak voor mentoring zowel intern als extern op elkaar aan, beleid wat we extern ontwikkelen volgen we zoveel als nodig ook intern. Het platform Súdwest Werkt ondersteunt daarin door Onderwijs, Ondernemers en Overheid met elkaar te verbinden zodat opleidingstrajecten en projecten goed op de arbeidsmarkt aansluiten. Vanuit het Doorstroompunt worden ondernemers direct gekoppeld aan BBLtrajecten/jongeren. Vanuit de Arbeidsmarktregio is er aansluiting bij Fryslân Werkt om de beschikbare arrangementen in te zetten bij werkgevers. Ook de samenwerking met Firda is hier een voorbeeld van, om samen met ondernemers een RVS cluster te vormen en daarmee gericht onderwijs voor zij instromers en bijstandsgerechtigden te organiseren zodat zij direct kunnen instromen in deze bedrijven.																									
17.	<i>We zetten in op een mentorprogramma.</i>																									
	Indicatoren/te behalen resultaat: - Een mentorprogramma uit voor werknemers en werkgevers.																									
	Toelichting: Er is gestart met het Plan van Aanpak, 2 collega's vanuit het gebiedsteam zijn coördinator en zijn met de voorbereidingen gestart. De eerste gesprekken met de mentoren zijn geweest en enkele zijn al gekoppeld aan een mentor. In 2025 wordt dit verder uitgebouwd, o.a. met meer promotie materiaal om mentoren te werven.																									
<table><tr><td>Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td></tr><tr><td>Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Subsidies o.a. Technolab)</td><td>70</td><td>70</td><td>70</td><td>70</td><td>0</td></tr><tr><td>Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Arbeidsmarktaanpak o.a. Súdwest Werkt)</td><td>20</td><td>10</td><td>10</td><td>10</td><td>0</td></tr><tr><td>Mentorprogramma</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td></tr></table>			Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027	Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Subsidies o.a. Technolab)	70	70	70	70	0	Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Arbeidsmarktaanpak o.a. Súdwest Werkt)	20	10	10	10	0	Mentorprogramma	50	50	50	50	50
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027																					
Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Subsidies o.a. Technolab)	70	70	70	70	0																					
Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Arbeidsmarktaanpak o.a. Súdwest Werkt)	20	10	10	10	0																					
Mentorprogramma	50	50	50	50	50																					
18.	<i>We focussen op parelsectoren.</i>																									
	Indicatoren/te behalen resultaat: - Concrete uitvoeringsplannen en capaciteit wordt georganiseerd om focus en actie voor de parelsectoren te realiseren Maritieme (maakindustrie), Gastvrijheid en Agro, o.a. samenwerking met andere gemeenten in kennisplatforms, beurzen en kennissessies, uitvoeringsaanpak Circulaire Economie, ondernemersbijeenkomsten en steun ondernemersprojecten en ideeën. - Noordelijke agroagenda. Versterking Agrofood in noordelijk verband met Innovatie pact Fryslân (IPF). Focus voor SWF op gezonde bodem.																									

Toelichting: Onder andere het congres Frisian Foodture (2024) in Bolsward is gesubsidieerd, met als doel ook jongeren en jonge ondernemers te betrekken, kennis delen en zicht geven op de toekomst van de agro- foodsector. Het meerjarenplan CE heeft de focus op Circulair Bouwen en MKB circulair (met name parelsectoren). Voorbereidingen voor een Circulair Ambachtsnetwerk zijn gestart. Verschillende projecten, onder andere t.b.v. meer Circulaire uitvragen in woningbouwprojecten, meer Circulair Inkopen, een pilot voor ontwikkeling circulaire kaders “it nije normaal”, een “Smart Circular Challenge” voor studenten van Firda om ideeën te ontwikkelen voor innovaties in de bouw. Een planning voor beurzen en bijeenkomsten is gereed en wordt uitgevoerd (minimaal 18 bijeenkomsten voor 2025). Samen met de Nederlandse Jachtbouw Industrie, onderdeel van Koninklijke Metaalunie, denken wij mee met de organisatie van Maritime Innovation Platform om Jachtbouw nadrukkelijker op de agenda te zetten.																	
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen: <table><tr><td></td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td></tr><tr><td>Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Extra activiteiten parelsectoren)</td><td>100</td><td>125</td><td>125</td><td>145</td><td>145</td></tr></table>							2023	2024	2025	2026	2027	Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Extra activiteiten parelsectoren)	100	125	125	145	145
	2023	2024	2025	2026	2027												
Versterken parelsectoren en arbeidsmarkt (Extra activiteiten parelsectoren)	100	125	125	145	145												
19.	<i>We gaan verder met de Hemmen III en bieden mogelijkheden in andere kernen voor uitbreiding bedrijventerreinen. Daarvoor maken we afspraken met provincie.</i>																
Indicatoren/te behalen resultaat: - De Hemmen III is in 2024 bouwrijp. - Er liggen plannen voor andere bedrijventerreinen in SWF (in ieder geval Bolsward en Makkum). Samen met lokale ondernemersverenigingen kijken we naar behoefte en werken we waar mogelijk samen aan uitvoering.																	
Toelichting: - Door de nijpende situatie rondom netcongestie en de daarvoor benodigde NuLelie aanpak, staat zowel uitbreiding op bestaande terreinen als de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen onder druk. In het najaar van 2024 is een besluit genomen over de ontwikkeling en uitgifte(beleid) van Hemmen 3 fase 2. - Bouwrijp maken Hemmen III conform planning - Voorbereidingen voor uitbreidingen in Bolsward en Makkum zijn gestart. De uitdaging van netcongestie speelt hierbij ook een belangrijke rol. Voor de uitbreiding van bedrijventerrein Makkum is een projectleider gestart en zijn de eerste gesprekken met de omgeving gevoerd. Voor Bolsward geldt dat de start van het project vertraging heeft opgelopen, onder meer vanwege de samenhang met de plannen voor mogelijke locatie waterstoffabriek en klimaatstad Bolsward. Er is gestart met visie voor gebied.																	
20.	<i>We organiseren kennis- en ontmoetingsmomenten met ondernemers.</i>																
Indicatoren/te behalen resultaat: - In 2024 organiseren we tenminste 2x per maand een bijeenkomst met onderwerpen die belangrijk zijn voor ondernemers. (i.v.m. vakantieperiodes is dit 18 per jaar)																	
Toelichting: Een belangrijke rol die ondernemers ons als gemeente hebben gevraagd te blijven vervullen is die van verbinder, en informatie- en kennisdelen mogelijk maken. Dit doen we o.a. door het organiseren van bijeenkomsten. Er hebben in Q1 5 bijeenkomsten plaatsgevonden. Er hebben in Q2 weer meerdere bijeenkomsten plaatsgevonden, onder andere op het gebied van circulair inkopen en innovatie. In Q3 zijn vanwege de vakantieperiode de minste bijeenkomsten. In																	

	september 2024 is er een bijeenkomst over klimaatadaptatie in binnensteden gehouden en een grote bijeenkomst in het theater over het project Sliepe yn a takomst.	
21.	<i>We stellen een visie en uitvoeringsprogramma gastvrijheidseconomie op.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We stellen in 2023 een lange termijn visie (2035) voor de gastvrijheidseconomie op met een bijbehorend uitvoeringsprogramma. Deze in navolging van het startdocument dat in 2023 is vastgesteld. We doen dit in nauwe samenwerking met stakeholders betrokken bij de gastvrijheidseconomie.	
	<u>Toelichting:</u> De visie is op 18 april 2024 vastgesteld in de raad. In de begroting 2025 is eenmalig € 200.000 toegekend voor de uitvoering van de visie. Samen met de werkgroep Gastvrijheidseconomie van de Ondernemersfederatie Súdwest-Fryslân bekijken wij op welke onderdelen uit het uitvoeringsprogramma wij de middelen inzetten. Het college zal hierover in Q1 2025 besluiten en de raad actief informeren.	
22.	<i>Voldoende en betaalbaar vrijetijdsaanbod betaalbare voor eigen inwoners.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Samen met het Cluster Participatie en Toerisme Alliantie Friesland (TAF) kijken we naar de realisatie van vier Buurtcampings in 2024 in onze gemeente. Daarnaast kijken we naar de mogelijkheid om in 2024 vijftientig gezinnen een vakantie te bezorgen via het initiatief De Vakantiebank.	
	<u>Toelichting:</u> Als onderdeel van het programma Simmer yn Súdwest zijn er in 2024 10 buurtcampings georganiseerd: een viertal in Sneek, twee in Bolsward en daarnaast in Koudum, Witmarsum, Wommels en Workum. Een impressie ziet u hier: Buurtcamping op Instagram Met Toerisme Alliantie Fryslân (TAF) zijn we er niet in geslaagd mogelijkheden te vinden om gezinnen een vakantie te bezorgen via het initiatief De Vakantiebank.	
23.	<i>We ondersteunen ondernemers in de gastvrijheidssector om jaarrond interessant te zijn voor bezoekers en op een duurzame manier hun bedrijfsmodel in te richten.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Geen indicator.	
	<u>Toelichting:</u> Dit speerpunt is opgenomen in de visie gastvrijheidseconomie, die op 18 april is vastgesteld in de raad.	
24.	<i>We versterken het organisatorisch vermogen van de gastvrijheidseconomie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We herijken het Ontwikkelkader om de planvoorraad logiesaccommodaties beter (ruimtelijk) te kunnen beoordelen. We starten samen met de gemeente De Fryske Marren en in samenwerking met IPF met het opstellen van een regionale kansenkaart voor logiesaccommodaties. We onderzoeken in samenwerking met Circulair Friesland en meerdere Friese gemeenten een eventuele deelname aan Green Destinations.	
	<u>Toelichting:</u> - Aanleiding voor herijking van het Ontwikkelkader Logiesaccommodaties is driedelig: 1) de nieuwe visie Gastvrijheidseconomie 2035, 2) Provinciale Omgevingsverordening die op	

	1 januari jl. in werking is getreden en 3) opnemen van aspecten van ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit in het Ontwikkelkader. Het college heeft 10 december 2024 ingestemd met het ontwerp ontwikkelkader- en beleidsregels voor logiesaccommodaties. De stukken liggen t/m 20 februari 2025 ter inzage en eenieder kan een inspraakreactie indienen. De raad is in december 2024 over de voortgang actief geïnformeerd <u>O24.003068</u>. Na de inspraaktermijn verzamelen we de zienswijzen in een reactienota en in april 2025 volgt een voorstel aan het college over de vaststelling van het ontwikkelkader en beleidsregels. Over de uitkomsten zal het college de raad wederom informeren via een actieve info. - Onderzoek naar een eventuele deelname aan Green Destinations is gaande. Provincie Fryslân heeft eind 2024 het initiatief genomen om te bezien of er een groepstraject opgezet kan worden voor gemeenten in Fryslân die aan de slag willen met het certificeringstraject. Voor gemeente Súdwest-Fryslân is deelname alleen zinvol in gezamenlijkheid met de gemeente De Fryske Marren. Dit omdat beide gemeenten als regio Zuidwest één bestemming vormen. Afstemming hierover met de gemeente De Fryske Marren loopt.																																		
25.	We zetten in op verduurzaming en vernieuwing van de gastvrijheidssector, waaronder Súdwest-Fryslân als elektrische vaarregio.																																		
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We werken samen met diverse partners aan de uitwerking en pilot elektrische vaarregio Zuidwest-Friesland. In de pilot onderzoeken we de mogelijkheden bij onder meer jachthavens om duurzame opwek en opslag te combineren met laden. En dit idealiter ook te koppelen aan andere maatschappelijk gebruik van duurzame energie. We maken dit ook onderdeel van de beoogde regiodeal ZWF.																																		
	<u>Toelichting:</u> De pilot elektrisch varen loopt. Met een groot recreatiebedrijf in de gemeente onderzoeken we de mogelijkheden duurzame opwek en opslag. Ten behoeve van de eigen bedrijfsvoering en elektrisch laden van boten. Inmiddels is dit ook een Europese aanvraag om subsidie geworden in het kader van duurzaam toerisme. Hierin zitten diverse projecten in Europa. Onze regiodeal kan het middel zijn voor het verder uitrollen van elektrisch varen op basis van wat we leren in de pilot.																																		
<table><tr><td>Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td></tr><tr><td>Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Begroting Gastvrijheidseconomie)</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td>Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Visie en uitvoeringsprogramma gastvrijheidseconomie)</td><td>80</td><td>30</td><td>30</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Visitor monitor)</td><td>40</td><td>40</td><td>40</td><td>40</td><td>40</td></tr><tr><td>Pilot elektrisch varen</td><td>20</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>						Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027	Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Begroting Gastvrijheidseconomie)	50	50	50	50	50	Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Visie en uitvoeringsprogramma gastvrijheidseconomie)	80	30	30	30	30	Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Visitor monitor)	40	40	40	40	40	Pilot elektrisch varen	20	0	0	0	0
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027																														
Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Begroting Gastvrijheidseconomie)	50	50	50	50	50																														
Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Visie en uitvoeringsprogramma gastvrijheidseconomie)	80	30	30	30	30																														
Ondersteunen gastvrijheidseconomie (Visitor monitor)	40	40	40	40	40																														
Pilot elektrisch varen	20	0	0	0	0																														

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Mobiliteit	
26.	<i>We gaan aan de slag met het herinrichten (eventueel autoluw) van binnensteden, zodat ondernemers, horeca en bezoekers veilig de ruimte krijgen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We realiseren transferpunten in Sneek en Bolsward	
	<u>Toelichting:</u> Het transferpunt Bolsward is in voorbereiding. Eind 2024 is er een inloopbijeenkomst geweest, welke goed bezocht is. De voorbereidingen worden verder getroffen. De uitvoering is rond de zomer bedacht. Het transferpunt Sneek is in onderzoek.	
27.	<i>We maken de stadscentra van Sneek en Bolsward autoluw.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Geen verslechtering van bezoekers aan de binnenstad. - Minder doorgaand verkeer, circa 25% op de doorgaande routes in de binnenstad. - Geen verschuiving van het probleem naar andere straten die hiervoor ongeschikt zijn. - Het verbeteren van de algehele beleving van de binnenstad.	
	<u>Toelichting:</u> Met de proef autoluwe binnenstad Sneek werkten we aan een aantrekkelijker, veiliger en leefbaarder binnenstad als verblijfsgebied voor bewoners en gasten, voor jong en oud. Een gebied met economisch sterk perspectief. Uit alle reacties op de proef, positief en negatief blijkt de grote betrokkenheid bij de uitvoering van de proef autoluwe binnenstad Sneek. Die betrokkenheid is ook van groot belang voor het slagen. Dat is ook de reden van het intensieve participatieproces dat met de binnenstad voor en gedurende de proef is gevoerd. Vanuit die participatie zijn we ook met veranderingen gekomen. Het is immers ook een leertraject dat we met elkaar doorlopen. Zo is in oktober besloten om de geslotenverklaring op de Prins Hendrikkade op te heffen. Besloten is ook om de twee geslotenverklaringen op de Singel en de Harinxmakade ongewijzigd voort te zetten totdat op deze plek een definitieve situatie is gerealiseerd. Gestart zal worden met een participatief traject om samen met belanghebbenden te komen tot die definitieve situatie. De voorbereidingen zijn gestart voor het project 'de nieuwe Singel', waarbij de raad gevraagd zal worden een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen. De gemeenteraad heeft in de raadsvergadering van 21 december 2023 bij de behandeling van de berap juli-augustus-september een bedrag van € 300.000 beschikbaar gesteld voor de proef, te dekken uit de post 'Werken aan sterke, aantrekkelijke stads- en dorpskernen'. Medio oktober 2024 is middels actieve info een toelichting gegeven op de aard en omvang van de overschrijding. In de komende periode werken we samen met Bolsward aan een gezamenlijk en breed gedragen document. Dit document brengt duidelijk in kaart welke richting we op willen met de binnenstad van Bolsward en welke stappen we daarvoor kunnen zetten. Een belangrijk onderdeel van dit proces is het bepalen van de aanpak voor 'Gastvrij Bolsward'.	
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		
		2023 2024 2025 2026 2027
Stadscentra Sneek en Bolsward autoluw maken (Transferpunt Sneek (Oppenhuizerweg))		0 1 28 55 55
Stadscentra Sneek en Bolsward autoluw maken (Transferpunt Bolsward (Oordje))		700 0 0 0 0
Stadscentra Sneek en Bolsward autoluw maken (Wegbewijzing Sneek)		300 0 0 0 0

Stadscentra Sneek en Bolsward autoluw maken (Sneek)	25	25	25	25	25
Herinrichting binnenstad Bolsward (herstel)	365	0	0	0	0
Herinrichting binnenstad Bolsward (nieuw)	1.650	0	0	0	0
28. Onveilige verkeerssituatie pakken we zo snel mogelijk op.					
<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We pakken verkeerssituaties aan. - We herinrichten de Oppenhuizerweg en de kruising Bolsward-West. - In 2024 hebben we een toolbox verkeersgedrag.					
<u>Toelichting:</u> Om de verkeersveiligheid te vergroten pakken we enerzijds concrete verkeerssituaties aan en anderzijds zetten we in om het verkeersgedrag te verbeteren. Het plan Oppenhuizerweg is gekoppeld aan de ontwikkeling van het Flexaterrein in Sneek. Inmiddels wordt er volop gebouwd aan de supermarkt en de appartementen. De herinrichting van de Oppenhuizerweg wordt verder voorbereidt. De reconstructie van de kruising Bolsward-West is samen met de provincie volop in voorbereiding. Vorig jaar is het plan gedeeld met Bolsward. De uitvoering staat voor 2026 gepland. Een onderdeel van het plan is de verplaatsing van de carpool. Deze is eind vorig jaar opgesteld. De Toolbox is inmiddels operationeel en wordt ingezet in verschillende wijken en dorpen. Alle dorpen en wijken hebben de Toolbox gekregen. Een aantal dorpen/wijken hebben extra acties aangevraagd (denk hierbij aan: Makkum, Gaast, Jutrijp, Hommerts, IJsbrechtum, Easterwierum, Kimswerd, Burgwerd, Tjerkwerd, de wijken Houkepoort, Noorderhoek en de Stadsfenne).					
29. 30-km zones moeten heringericht worden. Dat geeft zekerheid en vertrouwen bij inwoners en voorkomt ongelukken.					
<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Geen indicator.					
<u>Toelichting:</u> In de aanpak van onveilige situaties vallen ook de 30 km/u zones. Meerdere herinrichtingen zijn in voorbereiding (denk hierbij aan: De nieuwe Singel, Oppenhuizerweg, Van Eysingaleane, Johan Willem Frisostraat, Bargefenne).					
30. We vragen dit jaar een specifieke uitkering van het Rijk aan voor het verbeteren van de verkeerveiligheid.					
<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Geen indicator.					
<u>Toelichting:</u> Op basis van het Strategische Plan Verkeersveiligheid is er Rijkssubsidie aangevraagd. Met deze middelen stellen we een uitvoeringsprogramma samen, waarmee we de komende jaren uitvoering geven aan verkeersveiligheidsprojecten. De projecten (zie ook eerdergenoemde wegen onder punt 29) die hieronder vallen zijn in voorbereiding en een aantal zijn afhankelijk van de onderhoudsplanung.					
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:	2023	2024	2025	2026	2027
Oppakken onveilige verkeerssituaties (Investering € 1 miljoen/jaar)	0	81	161	242	322
Oppakken onveilige verkeerssituaties (Verkeer Oppenhuizerweg)	0	4	44	44	44
Oppakken onveilige verkeerssituaties	0	6	46	87	87

Campagne verkeersgedrag (toolbox)		100	0	0	0	0
Verbeteren verkeersveiligheid (via amendement)		0	87	175	275	275
31.	We gaan stimuleringsmaatregelen en acties in zetten om inwoners meer op de fiets, wandelend of met het OV naar het werk of vrijetijdsactiviteiten te laten gaan.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - In 2025 is de mobiliteitsvisie gereed.					
	<u>Toelichting:</u> Het mobiliteitsprogramma geeft in hoofdlijnen weer waar onze gemeente heen wil op het gebied van mobiliteit. Het plan begint vorm te krijgen. Er zijn in 2024 verschillende ophaalsessies geweest. Begin 2025 staat er een consulterende sessie met de raadscommissie gepland. Daarna volgen er inloopbijeenkomsten voor de inwoners en ondernemers. De planning is om het mobiliteitsprogramma voor de zomer vast te stellen.					
32.	We realiseren minimaal 2 fietspaden de komende 4 jaar ten behoeve van de verkeersveiligheid woon-werk en school.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We verbeteren minimaal twee fietsverbindingen.					
	<u>Toelichting:</u> Het fietspad Nijland is in 2024 aangelegd en wordt begin 2025 feestelijk geopend.					
33.	We onderzoeken of fietsers voorrang kunnen krijgen op rotondes binnen de binnensteden.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - In 2024 hebben we onderzoek gedaan naar voorrang fietsers op rotondes binnen de bebouwde kom.					
	<u>Toelichting:</u> De uitkomsten van het onderzoek worden voor de zomer bestuurlijk voorgelegd.					
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023	2024	2025	2026	2027
Realiseren fietspaden (Investering € 1 miljoen/jaar)		0	81	161	242	322
Realiseren fietspaden (Fietsverbinding Exmorra)		0	0	48	48	48
Onderzoeken voorrang fietsers op rotonde		50	0	0	0	0
Stimuleren fiets, wandelend of OV (Campagne en mobiliteitsvisie)		150	0	0	0	0
34.	We onderzoeken innovatieve OV alternatieven in kleine kernen (opstappers).					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Op de agenda van de beslissers brengen (lobby). - Het OV ligt bij de provincie. We gaan daarom in 2024 met het nieuwe provinciale bestuur om tafel.					
	<u>Toelichting:</u> Qbuzz is vanaf 15 december 2024 het busvervoer in Fryslân gaan verzorgen. Ten opzichte van 2023 worden er meer dienstregelingen aangeboden en is er een aantal busroutes toegevoegd.					
35.	We spannen ons in om de trein tussen Sneek en Stavoren vaker te laten rijden.					
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u>					

	- Onderdeel van beoogde regiodeal waarin bereikbaarheid en voorzieningen zijn gekoppeld.
	<u>Toelichting:</u> We trekken de inspanningen voor bereikbaarheid van onze regio en kernen breder. Onder meer in de regiodeal is bereikbaarheid van voorzieningen een belangrijk onderdeel. Daar kan een meer frequente treinverbinding ook deel vanuit maken.

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Leefomgeving	
36.	<i>We faciliteren de landbouwsector in de omslag naar een toekomstbestendige wijze van ondernemen. Het gesprek met de landschapspartners zetten we voort.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Doorvertaling Friese opgaven voor natuur, water en klimaat naar Súdwest-Fryslân (in samenhang met de FPLG-aanpak) en daarbij aansluiten bij concrete initiatieven. - Het vormgeven van de intergemeentelijke afstemming binnen het FPLG (o.a. governance-aanpak); - In samenspraak met de FPLG-aanpak komen tot een goede monitoringsystematiek.	
	<u>Toelichting:</u> - Ús PLG Súdwest-Fryslân. Het Ús PLG visiedocument voor het landelijk gebied in de gemeente is in december 2024 door de raad vastgesteld. Door het college is de Uitvoeringsagenda 2025 vastgesteld (november 2024). - NPLG/FPLG. De verwachte gang van zaken rond het vervolg op het ontwerp Fries Gebiedsprogramma FPLG (juli 2023) is anders gelopen dan verwacht. De NPLG-aanpak is gestopt; eind november 2024 is in een Kamerbrief eerste informatie gegeven over nieuwe aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur (RLN), als vervolg op de NPLG. Met provincie en Wetterskip en Friese gemeente wordt de betekenis voor de Friese aanpak en samenwerking begin 2025 verder opgepakt. - Regiobijeenkomsten FPLG. De bijeenkomsten zijn in 2024 voorbereid (in klei-, veen- en zandgebieden), maar het vervolg 'on hold' gezet. De aanpak in het veen (op basis van het Veenweideprogramma) wordt wel doorgezet. - Voortgangsrapportage Friese samenwerking. De rapportage is in oktober 2024 door G5 toegestuurd aan het Rijk. - Maatregelpakketten NPLG. Voor Fryslân is € 180 miljoen toegekend voor vier maatregelenpakketten (medio 2024). O.a. wordt de inzet van deze bedragen binnen de Veenweide verkend (€ 46 miljoen), o.a. in Idzegea. - Wegvallen mestderogatie. De consequenties van het stapsgewijs wegvallen van mogelijkheden voor mestplaatsing wordt met vertegenwoordigers vanuit de landbouw voor Súdwest-Fryslân verkend. - Diverse (legalisatie PAS-melders en -interimmers, problematiek bodem/water, CO2-vastlegging in veenbodem). Mogelijkheden worden besproken met betrokkenen.	
37.	<i>We ondersteunen onze boeren om te experimenteren met nieuwe vormen van natuurinclusieve landbouw.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Geen indicator.	
	<u>Toelichting:</u> - Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland. De Regio Deal loopt door t/m 2024. Daarna worden nog resterende middelen binnen het kleiweidegebied (Greidhoeke Plus) benut. Het gaat dan om projecten waarvoor in 2024 stappen zijn gezet en vervolgstappen worden voorbereid. O.a. zoals toegelicht in de Uitvoeringsagenda Ús PLG: • Project Mei it ferline foarút op 'e klaai. In dit project verkennen we hoe de blauwgroene dooradering in de Greidhoeke kan worden versterkt.	

	• Project Korte ketens. De inzet is om in 2025 een pilot te draaien met het inrichten van een logistieke hub. • Project Wetter+. Een pilot waarbij we in twee polders nabij Wommels bekijken wat een andere bedrijfsvoering bij landbouwers doet met de waterkwaliteit. Wetterskip Fryslân is hiervan de trekker. • Programma Bioregio. We laten een verkenning uitvoeren naar de mogelijkheden om in de Greidhoeke een programma Bioregio uit te rollen. De bureaus Weusthuis & Partners (Kroes) en Avalon (Lankester) stellen hiervoor een programmaplan op (incl. financieringsstromen). In de ontwikkeling van de Bioregio wordt samen met de landbouw, natuur, gezondheidszorg, voeding en onderwijs gewerkt naar een houdbaar systeem waarin deze facetten elkaar bevorderen en versterken.	
38.	<i>Integrale gebiedsgerichte aanpak met aandacht voor alle ontwikkelingen in het landelijk gebied. We gaan dit ook financieel mogelijk maken door o.a. in te zetten op transitiefondsen (zowel EU als landelijk): Green Deal, Gemeenschappelijk landbouwbeleid.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De Gebiedsgerichte Aanpak voortvarend oppakken, waarbij binnen Gebiedsproces Idzegea vanaf 2024 stapsgewijs wordt toegewerkt naar een Gebiedsplan.	
	<u>Toelichting:</u> - Gebiedscommissie Idzegea. Binnen het Veenweideprogramma wordt vanaf begin 2024 gewerkt aan een Gebiedsplan (op te stellen in 2024-2025). O.a. speelt hier de inzet vanuit het Maatregelpakket Veenweide (zie punt 36). In 2024 is gewerkt aan een concept Compensatiesystematiek Veenweide (CSV); deze ligt nu voor een staatsteuntoets bij de EU. Er is een grondtafel ingericht. Er is een studiegroep jonge boeren in het gebied. Er is een gezamenlijke aanvraag GLB-subsidie (Europees landbouwgeld) ingediend om te experimenteren met verhogen waterpeilen (bericht over toekenning: begin 2025).	
39.	<i>De agrarische collectieven blijven we faciliteren.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Meerdere stakeholdersoverleggen SWF met landschapspartners, minimaal 4x per jaar. - Een jaarlijks samenwerkingsoverleg met collectief Súdwestkust.	
	<u>Toelichting:</u> - Gebiedspartners/stakeholders. Er is regelmatig overleg. O.a. gekoppeld aan consequenties wegvallen mestderogatie. - Ús PLG. In de Uitvoeringsagenda 2025 is een verdere verkenning/agendering van onderwerpen opgenomen. Ook afgestemd op dynamiek actuele ontwikkelingen. Bijv. inzet bedrijfsgerichte doelsturing.	
40.	<i>We geven steun aan het weidevogelbeheer.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Concrete projecten weidevogelbeheer. - Provinciale monitoring van weidevogelbeleid (waar mogelijk doorvertaald naar het SWF-grondgebied).	
	<u>Toelichting:</u> - Aanvalsplan Grutto. Bespreking mogelijkheden en aanpak in gebieden. - GLB-aanvraag verhogen peilen (zie punt 38 gebied Idzegea, maar ook daarbuiten): ontwikkelingen afwachten. Meekoppelmogelijkheid weidevogelbeheer. - Afstemming over o.a. de inzet van het Aanvalsplan Grutto in samenhang met de FPLG-aanpak (c.q. het vervolg hierop) biedt mogelijkheden om tot de inzet van concrete projecten te komen. Mogelijkheden worden onderzocht (o.a. in overleg met collectief Súdwestkust). Ook de gewijzigde inzet van middelen binnen de Europese GLB-regeling (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) geeft extra ruimte om stappen te zetten. De	

	beschikbaarheid van langjarige structurele middelen voor vergoedingen is een belangrijk zorgpunt. Zie bij punt 37 de extra ruimte die met meer middelen voor agrarisch natuurbeheer (vanaf 2026) kan ontstaan. Overigens is het broedseizoen 2024 zeer slecht verlopen (hoewel formele rapportages nog moeten verschijnen). Door diverse omstandigheden was de predatiedruk dit jaar zeer fors. De motivatie in gebieden hooghouden is een aandachtspunt.				
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:					
Faciliteren landbouwsector naar toekomstbestendig ondernemen	2023	2024	2025	2026	2027
Natuurinclusief pachtbeleid (Lagere pachtinkomst)	271	256	200	200	200
Insectennetwerk	20	20	20	20	20
	150	150	150	150	150
41.	Sterke, aantrekkelijke stads- en dorpskernen.				
<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u>					
- Gebiedsagenda's en plan van aanpak verbetering stads en dorpskernen. - Integrale ruimtelijke visie voor Sneek. - Integrale aanpak in gebieden samenhangende acties.					
<u>Toelichting:</u>					
Aan de verschillende, integrale gebiedsagenda's wordt gewerkt, met als insteek de diverse opgaven per gebied op een integrale manier op te pakken. Het project voor de nieuwe Ruimtelijke Strategie Sneek 2050 loopt volop. De eerste resultaten (analyses) zijn opgeleverd. Door vertraging van het vervolgproces (hoofdzakelijk veroorzaakt door capaciteitsproblemen zowel intern als extern) is de oplevering uitgesteld. De aanvankelijke geplande vaststelling in 2024 wordt daarom verschoven naar 2025. Tevens wordt, parallel hieraan, gewerkt aan de omgevingsprogramma's (visies) voor de binnenstad en Spoorzone-Veemarktterrein in Sneek. Deze worden ook in 2025 opgeleverd.					
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:					
Sterke, aantrekkelijke stads en dorpskernen	2023	2024	2025	2026	2027
Motie vergroening dorpen/steden	250	250	250	250	250
	50	50	50	50	50
42.	We zetten in op het gebruik van restwarmte en gebruik maken van geo- en aquathermie waar dit mogelijk is zoals in Bolsward en Heeg.				
<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u>					
- Bronnenstrategie (per kern).					
<u>Toelichting:</u>					
Afgelopen half jaar is duidelijker geworden dat een bronnenstrategie nodig is voor de realisatie van de warmtetransitie (warmtenetten). Onderdeel van deze bronnenstrategie is het samenspel tussen diverse bronnen zoals restwarmte, aquathermie, aardgas/groengas, collectieve luchtwarmtepomp etc. Hiermee kan worden gestuurd op leveringszekerheid en betaalbaarheid van de warmtetransitie. Hierdoor kiezen we per kern de optimale bron(nen). De bronnenstrategie is leidend over het speerpunt en kan betekenen dat er andere bronnen in Bolsward en Heeg komen.					
De eerste stappen zijn inmiddels gezet om tot een goede bronnenstrategie te komen. Verwachting is dat er in Q1 van 2025 een concept bronnenstrategie ligt voor een aantal kernen. De overige kernen volgen later samen met een aantal potentiëstudies voor diverse warmtebronnen.					
In de contourennota energiebronnen (in wording) wordt op hoofdlijnen naar de wenselijkheid van verschillende bronnen gekeken en worden beleidsuitgangspunten geformuleerd.					

43.	<i>We stimuleren het lokaal en sociaal opwekken en gebruiken van energie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> Er ligt een onderzoek gemeentelijk energiebedrijf en er wordt een aanvullend onderzoek gedaan (Q2 afgerond).	
	<u>Toelichting:</u> Na het afronden van het onderzoek naar een gemeentelijk energiebedrijf is een notitie opgesteld voor de oprichting van een gemeentelijk energiebedrijf. Hierin staat dat de gemeente een cruciale rol heeft binnen de lokale energie- en warmtetransitie. Samenwerken met initiatiefnemers uit de mienskip zorgt voor een lokale borging van opwek en levering van energie. Naar aanleiding van de raadsbijeenkomst is een aanvullend onderzoek uitgevraagd over het energiebedrijf. Dit onderzoek is in Q2 afgerond. Na de informerende bijeenkomst van 2 oktober is het raadsvoorstel eind Q3 op route gebracht en op 19 december 2024 vastgesteld door de raad.	
44.	<i>We stimuleren zonnepanelen op daken van bedrijven, verenigingen en huizen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Uitwerking zonnepanelenbeleid vindt plaats.	
	<u>Toelichting:</u> We werken aan toekomstige ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie (en opslag) en bestuurlijke uitgangspunten van de toekomst van het energiesysteem voor SWF. De omvang en impact van de energietransitie tot 2050 wordt op hoofdlijnen beschreven in de contourennota energiebronnen. De contourennota komt in april 2025 in de raad en dient als onderbouwing en context voor alle nodige energiebronnen (inclusief opslag en infra). Zonnepanelenbeleid volgt logischerwijs na de contourennota energiebronnen. Bij zonnedaken van bedrijven is de netcongestieproblematiek nog steeds een knelpunt. Oplossingen worden onderzocht (o.a. in bedrijventerreinen aanpak van de Hemmen). Aandacht voor zon op dak voor woningeigenaren loopt conform planning o.a. via het Duurzaam Bouwloket.	
46.	<i>We zetten volop in op energievoaches en onafhankelijk advies en ondersteuning bij het isoleren van woningen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Communicatieplan en aanpak vastgesteld.	
	<u>Toelichting:</u> De energievoach heeft in 2024 structureel een plek gekregen binnen de organisatie. Onderdeel van SWF Tichtby. Alle medewerkers binnen Tichtby worden tevens energievoach. De opleiding start eind maart 2025. Daarnaast blijft de gemeente samenwerken met initiatieven van onderop via de Lokale Aanpak Isolatie. Er zijn twintig vrijwilligers opgeleid tot energievoach voor laagdrempelig advies aan huis.	
47.	<i>Er komen fysieke punten om inwoners laagdrempeliger kennis te laten maken met duurzame energie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Uitvoer van het plan (kerngericht).	
	<u>Toelichting:</u> Naast het Duurzaam Bouwloket kan SWF Tichtby worden ingezet voor vragen van inwoners over de energietransitie en bijbehorende subsidies. Dit is gemeentebreed. Zij beantwoorden bijvoorbeeld vragen over het aanvragen van de NIP gelden.	

48.	<i>Samen met de verantwoordelijke netbeheerders maken we het elektriciteitsnet snel toekomstbestendig en zoeken we naar passende oplossingen voor het overschot van duurzame energie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Versnelling trajecten robuust netwerk (o.a. bouw onderstation). - Concrete lokale oplossingen, o.a. met bedrijven Hemmen.	
	<u>Toelichting:</u> <i>Vertraging realisatie verzwaring elektriciteitsnet - netcongestie duurt langer</i> In juni 2024 zijn we geconfronteerd met een enorme vertraging van het netverzwaring- en uitbreidingsprogramma NuLelie van Liander. Voor een 12-tal locaties in SWF is een vertraging afgekondigd die varieert tussen de 2 en 12 jaar. Ook de realisatie van een nieuw onderstation Sneek is vertraagd. Liander is voor de nieuwe locatie afhankelijk van Tennet, die bezig is met een haalbaarheidsstudie. In Bolsward wordt momenteel door zowel Tennet als Liander gebouwd aan een nieuw 110/20kv station, met een verwachte realisatiedatum van eind 2025/begin 2026. Of de stroom op de plek van bestemming kan komen hangt echter af van de aanwezigheid en aansluiting van het verzwaaarde middenspanningsnet. De vertraging NuLelie betekent voor Bolsward dat er naar verwachting per 2028-2030 extra capaciteit beschikbaar is en voor Sneek pas vanaf 2036-2038. De impact hiervan is in december met college gedeeld en wordt op 26 maart tijdens een informerende bijeenkomst met de raad gedeeld. De woningbouw, bedrijven en nieuwe bedrijventerreinen ervaren de grootste hinder van de vertraging. De noodzaak om intern te coördineren, regie te voeren, samen te werken en af te stemmen op het onderwerp netcongestie is zowel ambtelijk als bestuurlijk onderschreven. In Q1 2025 wordt daarom gewerkt aan een organisatieplan om het onderwerp beter te beleggen in de organisatie en in beeld te brengen met welke extra kosten eventueel rekening moet worden gehouden. <i>Bedrijventerrein aanpak</i> Om ondanks de netcongestie toch te verkennen hoe we op de bedrijventerreinen extra elektriciteit beschikbaar kunnen krijgen zijn we op de Hemmen 1 & 2 met de VOS de pilot bedrijventerreinaanpak gestart. De 1^e fase, het in beeld brengen van het energiegebruik en de behoefte in de komende 5 jaar, is afgerond. Voor de 2^e fase gaan we aan de slag met het ontwerpen van scenario's voor slimmer elektriciteitsgebruik door samen te werken. Hierbij wordt gekeken naar energieprofielen, opwekmogelijkheden, afname, opslag en slim energiemanagement. We doen dit samen met de VOS, de bedrijven en experts. Deze aanpak is nog urgenter geworden omdat via het elektriciteitsnet er nu veel langer op stroom gewacht moet worden. Het vestigings- en ondernemersklimaat hebben hier onder te leiden. Deze aanpak wordt hierna verder uitgerold naar andere bedrijventerreinen in Sneek en andere kernen.	

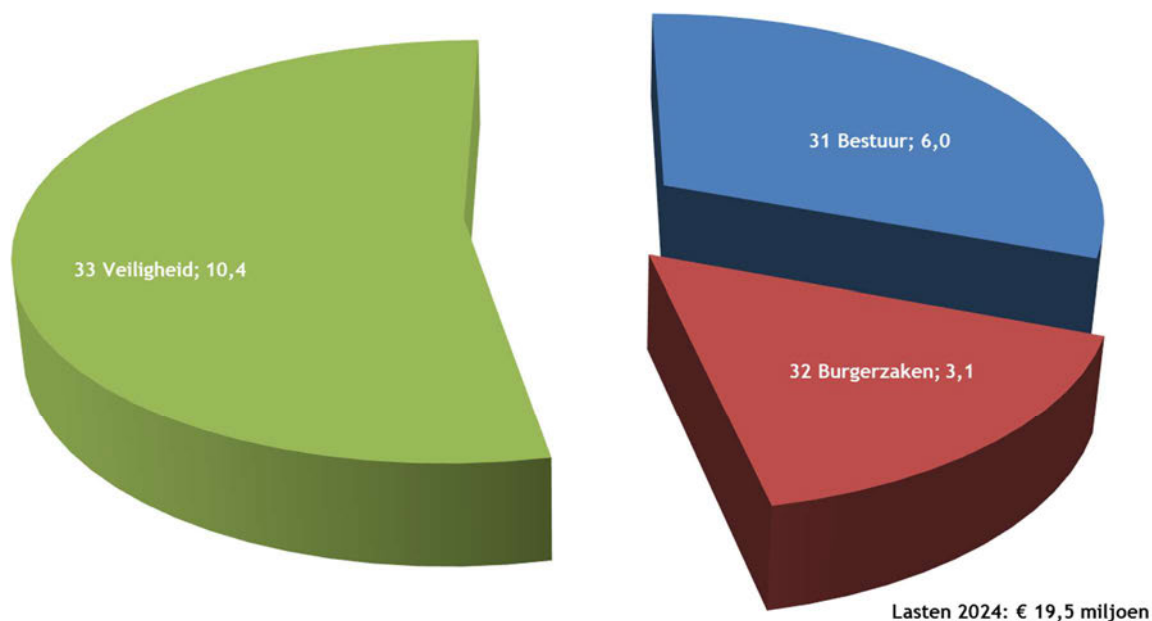
3. Wat heeft het gekost?

Overzicht lasten en baten per hoofdtakveld (bedragen x € 1.000)					
Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
21 Wonen	6.836	34.213	12.638	21.575	V
22 Werken	7.968	12.315	16.030	-3.714	N
23 Mobiliteit	27.369	30.909	30.385	524	V
24 Leefomgeving	33.928	35.658	35.263	395	V
Totaal lasten	76.101	113.095	94.316	18.779	V

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
21 Wonen	3.684	32.430	9.932	-22.498	N
22 Werken	6.265	7.071	11.612	4.541	V
23 Mobiliteit	3.426	4.662	4.852	189	V
24 Leefomgeving	22.663	23.274	24.670	1.396	V
Totaal baten	36.038	67.438	51.065	-16.372	N

Saldo baten en lasten	-40.063	-45.657	-43.251	2.407	V
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-335	-17.981	-18.075	-94	N
Onttrekkingen (uit reserve)	449	21.356	21.224	-133	N
Gerealiseerd resultaat	-39.949	-42.282	-40.102	2.179	V

2.2.3. Programma 3: Bestuur

1. Wat hebben we bereikt?

De gemeente Súdwest-Fryslân kenmerkt zich door een groot waterlandschap, veelkernigheid & de Mienskip, niche-ondernemerschap (specialisatie) en heeft veel rijk cultuurhistorisch erfgoed. De gemeente is een aantrekkelijk woon- en leefgebied, door het bijzondere landschap én de sterke sociale samenhang. Een regio met een uitgestrekt landelijk gebied met veel dorpen, wijken en zes van de 11 Steden. Het bestuur is Grutsk op de gemeente Súdwest-Fryslân en wil graag Tichtby de Mienskip zijn. Door dichtbij te zijn, bij de lokale mienskip, kunnen we de kracht die daar schuilt optimaal ondersteunen. Ook in 2024 hebben we daar dan ook volop op ingezet. Continu op zoek naar de beste manieren om onze diensten te verlenen, inwoners, dorpen en wijken te ontmoeten en in gesprek te gaan en te blijven. Daarbij waar nodig zaken lokaal te organiseren en te verbinden, ook digitaal. Met een sterke focus op het behoud van de Brede Welvaart, ook in tijden van grote opgaven en financiële uitdagingen.

In 2024 zijn we dan ook gestart met een brede analyse om de financiële gevolgen van de sterk dalende rijksbijdragen te duiden en te komen tot aanpak voor een sluitende meerjarenbegroting. Samen met de raad hebben we als bestuur verschillende begrotingsscenario's verkend en zijn er ambtelijk vele voorstellen gemaakt die als kansrijke sporen worden gezien om onze begroting vanaf 2025 om te buigen naar een sluitend meerjarenperspectief.

Daarbij is ons externe netwerk ook van groot belang. We hebben doorgewerkt aan het versterken van het ambtelijk en bestuurlijk netwerk van de gemeente door relaties op te bouwen met relevante spelers. Zowel in brede zin voor de positionering van de gemeente als op dossiers, toewerkend naar een vernieuwde Public Affairs agenda op basis van de strategische doelen van de gemeente. Samenwerken met landelijke en regionale partners zoals de Vereniging van Friese Gemeenten, het Fries Stedelijk Netwerk (F4), Samenwerkingsverband Noord-Nederland en de Regiogemeenten (R8) loont, een belangrijk resultaat is de toekenning van de Regiodeal in 2024.

Veiligheid is en blijft een belangrijk thema in onze samenleving en is een essentieel fundament voor een duurzame toekomst en brede welvaart. We zoeken altijd passende combinaties van preventie en repressie binnen de diverse domeinen van veiligheid (sociale en fysieke veiligheid). Het accent ligt op preventie; we willen zoveel mogelijk naar de voorkant, risico's beheersen. Maar waar nodig handhaven - we zetten tijdig en gericht onze instrumenten in. Prioritaire thema's uit het Integraal

VeiligheidsPlan helpen ons in de wijze waarop we met de beschikbare middelen en capaciteit om kunnen en willen gaan. Hierbij wordt rekening gehouden met onvoorziene gebeurtenissen en de uitkomsten van de in 2024 verschenen Veiligheidsmonitor, maar ook met nieuwe fenomenen zoals anti-institutioneel extremisme en soevereinen. Als gemeente zijn we er voor iedereen; „Minsken kinne ús wol opjaan, mar wy jouwe harren net op”. Door dichtbij te zijn, goed te luisteren, inwoners serieus te nemen én actief te betrekken bij beleid.

In een dynamische samenleving is het essentieel dat de gemeente qua organisatie en Mienskip wendbaar en weerbaar is. Kritiek en maatschappelijk ongenoegen horen bij een democratische samenleving, maar we zien dat maatschappelijke onrust steeds sneller kan ontstaan, vooral rondom complexe vraagstukken. Dit maakt het uitdagender om als gemeente besluiten te nemen die niet bij iedereen in goede aarde vallen. Tegelijkertijd vraagt de actualiteit om een versterking van de weerbaarheid van onze samenleving tegen uiteenlopende dreigingen, zoals cyberaanvallen, desinformatiecampagnes en andere verstoringen die de stabiliteit kunnen ondermijnen.

De gemeente zet zich in voor een open en constructieve dialoog met inwoners en maatschappelijke partners. We streven naar een bestuurscultuur waarin ruimte is voor kritiek en debat, maar waarin we ook gezamenlijk werken aan oplossingen en toekomstbestendige keuzes maken. Daarnaast volgen we de oproep van het Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) om als lokale overheid actief te investeren in weerbaarheid en veerkracht. Dit doen we door samen te werken met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties om zo de kwetsbaarheid voor crises, rampen en andere dreigingen te verminderen.

In dat kader onderzoeken we tevens de mogelijkheden om ons aan te sluiten bij een Towndeal, een samenwerkingsverband waarin overheden, bedrijven en de gemeenschap gezamenlijk werken aan het versterken van de weerbaarheid van de lokale samenleving. Met deze aanpak bouwen we aan een bestuursstijl die vertrouwen en betrokkenheid vergroot, terwijl we tegelijkertijd zorgen voor een veilige en stabiele toekomst voor onze inwoners.

Het lokaal bestuur speelt een sleutelrol in het faciliteren van samenwerking tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en overheden. Door het bevorderen van transparantie, participatie en het versterken van vertrouwensbanden, kan worden bijgedragen aan een samenleving waarin burgers zich gesteund voelen en actief kunnen bijdragen aan gezamenlijke oplossingen. Dit vraagt om een proactieve en open houding, waarbij ruimte wordt gecreëerd voor initiatieven die de sociale cohesie en veerkracht van de gemeenschap versterken.

De vele ontwikkelingen, ambities en grote complexe opgaven vragen veel van onze ambtelijke organisatie. Wij zijn dan ook grutsk op de inzet die onze medewerkers dagelijks laten zien voor onze Mienskip!

2. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Hoofdtakveld: Bestuur

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Bestuur	
1.	<i>We halen vroegtijdig meer investeringen binnen door een onderscheidend verhaal en heldere keuzes voor werken met water(stof), circulaire economie en een recreatiesector die waarde toevoegt.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We creëren overzicht van externe middelen die andere partijen investeren in projecten waaraan ook wij bijdragen.	
	<u>Toelichting:</u> Er wordt actief gezocht naar Europese samenwerking op de thema's waterstof, circulaire economie en gastvrijheidseconomie. In 2024 hebben we ingezet op een aantal Europese	

	projecten rondom deze thema's. Parallel zorgen we in Noord-Nederland voor afstemming en waar mogelijk samenwerking op deze dossiers met SNN-partners en andere stakeholders. De Europese commissie heeft onze subsidieaanvraag Frisian Lakes niet toegekend met een subsidie. Er was een minimum aantal punten ingesteld om in aanmerking te komen voor subsidie. Dit minimum aantal punten is gehaald, maar er waren twee andere aanvragen die een hogere score hebben gehaald. We zijn samen met EuropaPact Fryslân aan het onderzoeken of we ons project bij een ander Europees programma in kunnen dienen. In 2025 gaan we verder met dit onderzoek. De Europese Commissie heeft eind 2024 onze aanvraag voor het project ECOBoost definitief goedgekeurd (ECOboost is een project waarbij MKB-ondernemingen ondersteund worden met een Energiecoach). Begin 2025 wordt dit project verder uitgewerkt en worden er afspraken gemaakt met de Europese Commissie. Verder hebben we mogelijke Europese projecten verkend om in 2025 een aanvraag voor te doen. Zo zijn we gaan voorsorteren op een project dat voortbouwt op onze uitwisseling met Denemarken rondom het thema energietransitie.	
2.	<i>We communiceren ambitieuzer en concreter hoe we een logische hub zijn op de Waterstof-lijn in Nederland.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Er wordt een integraal procesaanpak opgesteld voor de realisatie van de waterstofhub, waarin ook de ambities zijn verwoord.	
	<u>Toelichting:</u> In oktober 2024 heeft het college besloten dat de elektriciteitsaansluiting niet wordt voortgezet. De gemeente neemt een faciliterende rol in voor de waterstoffabriek in Bolsward. Dit betekent niet dat er helemaal niets meer met waterstof in SWF wordt gedaan. In tegendeel, er zijn inmiddels zeven marktpartijen geïnteresseerd om een waterstoffabriek in Bolsward te bouwen. Daarnaast hebben we ons netwerk ingezet om de haalbaarheid van het project te vergroten. Dit door o.a. subsidies vanuit Europa en Nederland goed in te zetten. De markt pakt het project verder op en de gemeente blijft communiceren over de haalbaarheid en wenselijkheid van waterstof in Bolsward.	
3.	<i>We tonen initiatief en nodigen proactief partijen uit die ons kunnen helpen in onze ambities.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We nodigen onze partners proactief uit om ons te helpen in het realiseren van onze ambities. We willen een vertrouwde en betrouwbare partner zijn voor externe partijen.	
	<u>Toelichting:</u> We werken aan het versterken van het ambtelijk en bestuurlijk netwerk van de gemeente door relaties op te bouwen met relevante spelers. Dit is zowel in brede zin voor de positionering van de gemeente als op dossiers. We werken aan een vernieuwde Public Affairs agenda op basis van de strategische doelen van de gemeente. Op Europees gebied zijn er gesprekken geweest tussen het Clean Hydrogen Partnership (om het project Energiestad Bolsward verder te helpen en Europese samenwerkingsmogelijkheden te verkennen) en een aantal Deense regio's (kennisuitwisseling op het gebied van collectieve warmtenetten door een subsidie van het Deens ministerie van Klimaat). In Q2 heeft de gemeente op verschillende dossiers gewerkt aan stabiele en sterke belangenbehartiging met bondgenoten. Met de F4 steden is de propositie Verstedelijkingsstrategie aangeboden aan demissionair minister Hugo de Jonge. Met de samenwerkende overheden en bedrijven is in Nieuwspoort aan Tweede Kamerleden aandacht gevraagd voor de verruiming van de sluis Kornwerderzand. Met gemeente Heerenveen en in een landelijke lobbysamenwerking zet de gemeente zich in voor behoud van het ziekenhuis in Sneek. Dit zijn enkele voorbeelden. In Q3 zijn bestuurlijke landelijke en Europese afspraken geweest. Ook in Noordelijk verband verstevigen we de positie. In de lobbysamenwerking met Heerenveen werken we open en eerlijk samen voor het behoud van ziekenhuizen. We hebben diverse afspraken gemaakt, met Tweede Kamerleden en DG's van ministeries. Een werkbezoek van Tweede Kamerleden aan de Sluis bij	

	Kornwerderzand is geweest om het belang aan te tonen van de sluis voor de gemeente en de partners. In september is een delegatie van de Baltische Staten op bezoek geweest om zich te laten voorlichten over onze ideeën over de Energietransitie. Dit was een vervolg op het bestuurlijke bezoek aan Estland in 2023. We onderzoeken de mogelijkheden om hier aan structurele kennisdeling te doen. In december vonden de volgende werkbezoeken plaats om in gesprek te gaan over de toekomst van (ziekenhuis)zorg in de regio: - werkbezoek van directeur-Generaal Curatieve Zorg van ministerie van VWS, mw. Goezinne, aan Zorgbelang Fryslân. - werkbezoek van Nieuw Sociaal Contract (mw. Jansen en dhr. Soepboer) op uitnodiging van ons en gemeenten Heerenveen.	
4.	<i>Nagaan mogelijkheden van een regiodeal.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We zien een Regiodeal als de unieke kans om een flinke impuls te geven aan de opgaven in de regio. De aanvraag van een Regiodeal wordt in november ingediend. In het voorjaar van 2024 wordt duidelijkheid verwacht over de toekenning.	
	<u>Toelichting:</u> De Regiodeal is in z'n geheel toegekend. Concreet betekent dat vanuit het Rijk een maximale investering van 17,5 miljoen euro in onze regio Zuidwest-Friesland. Alle partners hebben ingestemd met het convenant en dit is door de minister ondertekend. Daarmee komen ook de middelen beschikbaar vanuit het Rijk. Op basis van het convenant werken we verder aan een programmaplan en organisatie. We verwachten dat we aan het einde Q1 2025 onder de nieuwe organisatie met de uitvoering aan de slag kunnen.	
5.	<i>Energie en financiering inzetten in onze ontwikkelkracht in de stedelijke zone (Sneek en Bolsward) en de IJsselmeerkust incl. de Afsluitdijk. De gemaakte bestuurlijke afspraken zijn daarin leidend. Waar mogelijk willen we op de Afsluitdijk aanhaken op kansen en inzetten op versnelling van projecten.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We starten met vijf verkenningen, om de Friese IJsselmeerkust te versterken, te verbeteren en te verfraaien. Het Rijk stelt hiervoor ruim 13 miljoen beschikbaar.	
	<u>Toelichting:</u> De vijf verkenningen zijn in april 2024 gestart, los van de financiering vanuit het Rijk. Deze financiering van 13 miljoen is bestemd voor de projecten Versterken Friese IJsselmeerkust (VFIJ). Naast de Rijksbijdrage draagt de Regio (Provincie en de gemeenten De Fryske Marren en Súdwest-Fryslân) ongeveer 5 miljoen bij voor het realiseren van de maatregelen VFIJ. Inmiddels is binnen VFIJ gestart met de uitvoering van het project Mokkebank en is de zwemtrap in Laaxum klaar. In augustus 2024 is gestart met de werkzaamheden in de Workumerwaard/Stoenckherne. De strekdam It Soal is in voorbereiding. Inzet is het versterken, verbeteren en verfraaien van de Friese IJsselmeerkust. De projecten Versterken Friese IJsselmeerkust, projecten Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), Beleef Kornwerderzand, havens Laaxum en Makkum en de verkenningen maken onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust. Dit is een samenwerking van de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeenten De Fryske Marren en Súdwest-Fryslân. De uitkomsten van de verkenningen worden in 2025 gedeeld in de stuurgroep Súdwesthoek en met de betrokken organisaties Wetterskip, provincie en DFM en SWF en krijgen vandaaruit een vervolg binnen het (uitvoerings)programma Friese IJsselmeerkust.	
6.	<i>Als 90.000+ gemeente vinden we het belangrijk om samen te werken en ons te positioneren in netwerken.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We zijn lid van Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) en de R8. Vanuit die positie zitten we direct aan tafel bij het netwerkenoverleg van de VNG en hebben daardoor positie.	

Toelichting:

Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) heeft verschillende evenementen georganiseerd waarop een podium voor Súdwest-Fryslân is gegeven: Europees verkiezingsdebat en Noord in Nieuwspoort bijvoorbeeld. Verder hebben ze zowel Europees als nationaal gesprekken georganiseerd met politici of hoge ambtenaren. Deze gesprekken gaan dan bijvoorbeeld over de thema's Energie, Mobiliteit, Landbouw en Circulaire Economie. In deze gesprekken heeft de gemeente kunnen laten zien waar het voor staat, én waar het tegenaan loopt.

De gemeente is medeoprichter en voorzitter van netwerk R8 voor regiogemeenten van formaat met veel kernen. Vanuit de voorzittersrol van de gemeente voor de R8 zat de gemeente in 2024 aan tafel bij overleg van de VNG met de andere netwerken, te weten G40, M50, P10 en K80. De gemeente is een stabiele partner voor de VNG in de lobby richting de kabinetsformatie, zowel voor de VNG-reactie op het hoofdlijnenakkoord als voor de hoorzitting van de nieuwe bewindslieden. Met de R8 hebben we ook aan tafel gezeten bij de VNG én ministeries over diverse onderwerpen. Elke Regio Telt is hier een goed voorbeeld van.

Daarnaast is de gemeente actief in diverse andere netwerken, zoals de VNG groepen voor de lobbyisten op nationaal en Europees niveau.

Op dossiers werken we ook samen. Voor het gezondheidslandschap bijvoorbeeld in de landelijk lobby samenwerking van gemeenten met een regionaal ziekenhuis. Hier houden we nauw contact en bieden we onze hulp en zijn we als eerste op de hoogte. Het doel is om dit op meer dossiers te ontwikkelen voor de gemeente.

De F4 als stedelijk netwerk vervult een cruciale functie in Noord Nederland (Drachten (gemeente Smallingerland), Heerenveen, Leeuwarden en Sneek (gemeente Súdwest-Fryslân)). Samen vormen zij een Fries Stedelijk Netwerk waarin wordt samengewerkt op het gebied van woningbouw en economie en dragen bij aan de nationale woningbouwopgave en bieden (nieuwe) Friezen een thuis in een groene, gezonde stedelijke omgeving. De F4 hoort als stedelijk netwerk in de Nota Ruimte thuis, als vitale, sterke steden. In 2024 boden de F4 wethouders de minister aan om als 'Fries stedelijk netwerk' 25.000 woningen extra te bouwen in Fryslân, boven op de bestaande woningdeal van de provincie voor 20.000 woningen. De F4 samenwerking wordt vaker ingezet, niet alleen economisch maar ook op andere dossiers en de verbinding tussen dossiers, zoals economie en gezondheid. Zo zijn er afspraken geweest over het ziekenhuis.

In de VFG werken de 18 Friese gemeenten samen om één geluid naar VNG te organiseren. Vooral op de gemeentefinanciën werd in 2024 gezamenlijk inspanning geleverd. Vanuit de VFG is er een plek aan tafel in de begeleidingscommissie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en is er een ambtelijk bezoek geweest van de ministeries aan de regio.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) behartigt de belangen en fungeert als kennisplatform voor alle Nederlandse gemeenten. De belangrijkste taken van de VNG zijn het faciliteren en uitvoeren van kennisdeling, belangenbehartiging en dienstverlening. Om ervoor te zorgen dat gemeenten hun vele taken goed kunnen uitvoeren, komt de VNG -samen met gemeentebestuurders- op voor de belangen van gemeenten. Vanuit de VNG wordt een krachtig geluid van gemeenten gegeven op de ministeries en in de Tweede en Eerste Kamer en in het Europees Parlement. Eén van de voorbeelden was de aangenomen motie voor medewerkers van de sociale werkvoorzieningen waarin de regering werd opgeroepen dat ongelijke behandeling moet stoppen. Ook het invoeren van het rijbewijs als geldig legitimatiebewijs voor inwoners die een miniregeling willen aanvragen is één van de zaken waarvoor Súdwest-Fryslân succesvol agendeerden. Vooral de gemeentefinanciën is een onderwerp waar de VNG actief in is, dit loopt via de VFG/VGG naar VNG.

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van de VNG toonden gemeenten zich eensgezind en actiebereid over de resoluties over onder meer taken en middelen in balans en het Integraal Zorgakkoord. Burgemeester De Vries leverde als voorzitter van de R8 een bijdrage aan het podiumgesprek, samen met de voorzitters van de andere netwerken.

7.	<i>We willen onze eigen middelen (waaronder ontwikkelfonds) nadrukkelijk gebruiken om als hefboom/cofinanciering te gebruiken om kansen in onze gemeente te benutten.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Zie punt 8.	
	<u>Toelichting:</u> Met de toekenning van zowel Leader als de regiodeal hebben we volop mogelijkheden onze middelen te verbinden aan zowel Rijks, als Europese middelen. Leader loopt en hierop kunnen vanuit de Mienskip goede plannen worden ingediend. De eerste ronde heeft hiervan in 2024 plaatsgevonden. Zie ook punt 4: regiodeal. In 2025 volgen diverse voorstellen richting raad over kaders en inzet van het ontwikkelfonds, ook in samenhang met proces begroting. Ook hier zal de mogelijkheid van cofinanciering (bijvoorbeeld uit de regiodeal/ bijdrage Rijk) een belangrijk afwegingskader zijn.	
8.	<i>We gaan actief op zoek naar cofinanciering om onze doelen te realiseren. Daarvoor zien we nationale (zoals regiodeals) en Europese subsidies als kansrijke opties.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We investeren in trajecten en projecten, samen met partners. Waarbij één van de doelen is om subsidies te laten toevloeien naar (Súdwest)Fryslân en ons bedrijfsleven.	
	<u>Toelichting:</u> De regiodeal is ingediend en goedgekeurd, zie ook actiepunt 4. In 2024 hebben we ingezet op een aantal trajecten om een Europese subsidieaanvraag te doen. Deze projecten gaan onder andere over de thema's gastvrijheidseconomie, energietransitie en waterstof. Voor het project ECOboost hebben we in 2024 goedkeuring gekregen (zie ook actiepunt 1). Nationaal houden we de mogelijkheden in het ophanden zijnde regeerakkoord in de gaten. Via onze contacten bij de VNG zijn we al eerste op de hoogte. Daarnaast vindt op dossiers verkenning plaats van bestaande regelingen, zoals de subsidie voor snelfietsroutes. We analyseren het regeerprogramma om te komen tot lobbykansen en mogelijke financieringskansen.	
9.	<i>Onderzocht wordt hoe de raad meer grip kan krijgen op de programmabegroting.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Bij de programmabegroting zetten we in op het smarter formuleren van doelstellingen, zo veel mogelijk rapporteren met behulp van indicatoren en een ruime behandeltijd in de raad voor de programma-begroting.	
	<u>Toelichting:</u> In de begroting 2024 zijn al forse stappen genomen inzake het smarter formuleren van doelstellingen. Samen met de audit commissie vindt de verdere doorontwikkeling plaats (geldt ook voor de andere producten vanuit de Planning en Control Cyclus).	
10.	<i>Elke collegelid draagt vanuit zijn of haar portefeuille bij aan het verder vorm geven en realiseren van het akkoord.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Het college werkt vanuit het principe van een collegiaal bestuur en een actieve bijdrage aan zijn/haar portefeuille, waarbij men zich inzet voor de ambities welke zijn weergegeven in het coalitieakkoord.	

	<u>Toelichting:</u> In ieder collegebesluit wordt aandacht besteed aan het coalitieakkoord. In een aparte paragraaf in collegevoorstellen wordt beschouwd of en hoe het voorstel bijdraagt aan het coalitieakkoord. Daarnaast werkt het college vanuit het principe van een collegiaal bestuur door in gezamenlijke verbondenheid te sturen op inhoud. Elke wethouder heeft zijn eigen taakgebied of portefeuille, bijvoorbeeld onderwijs, openbare werken, financiën, huisvesting, sport en cultuur. Tegelijkertijd is het gemeentebestuur een zaak van het college als geheel. Dat noemen we collegiaal bestuur. Burgemeester en wethouders beslissen bij meerderheid van stemmen.				
11.	Lokale Democratie.				
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Het versterken en vernieuwen van de lokale democratie in het licht van maatschappelijke opgaven. We creëren hierdoor beter betrokken inwoners, toegeruste politieke ambtsdragers, een responsieve ambtelijke organisatie en een weerbaar bestuur.				
	<u>Toelichting:</u> De Ontwikkelgroep Inwonerparticipatie, een breed samengestelde ambtelijke werkgroep is in 2024 gestart en ondersteunt de Beleidsmedewerker Inwonerparticipatie. Deze adviseur werkt samen met een breed samengestelde ambtelijke werkgroep en spreekt met inwoners over inwonersparticipatie. In 2024 is een processchets gemaakt waarin staat welke stappen er gezet moeten worden om tot een gedragen participatieverordening te komen. Verder sluit de adviseur aan bij de raads werkgroep ‘versterken lokale democratie’ en houdt hen actief op de hoogte van ontwikkelingen. Met alle informatie die is opgehaald, wordt er in 2025 aan een visiedocument gewerkt die samen met de participatieverordening zal worden vastgesteld vóór 1 januari 2027. In de tussentijd worden er dagelijks stappen gezet om de kwaliteit van inwonersparticipatie te verbeteren, door o.a. het adviseren en ondersteunen van de ambtelijke organisatie bij (grote) participatietrajecten.				
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:					
Lokale democratie					
	2023	2024	2025	2026	2027
	50	50	50	50	50

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Dienstverlening	
12.	<i>Inwoners en ondernemers in nood weten de regelingen en mogelijkheden te vinden door een actieve rol vanuit de gemeente. Niet met ingewikkelde formulieren, maar een direct telefoonnummer en een Whatsapp service.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De werkwijze van SWF Tichtby zetten we voort en bouwen we verder uit, onder meer op gebied van de brede ondersteuning en de inclusieve energietransitie. Het bereik van de verschillende miniregelingen (bv. bijdrageregeling en het Kindpakket) willen we vergroten naar minimaal 80% van onze inwoners die hiervoor in aanmerking komen.	
	<u>Toelichting:</u> Zie voor nadere toelichting actiepunt 43, onderdeel Sociaal	

13.	<i>We versturen leesbare en begrijpelijke brieven. In plaats van afstandelijke communicatie is er een telefoongesprek of ontmoeting tussen inwoners en gemeente.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We bieden alle interne collega's via het Leerhuis de training 'sterk schrijfwerk - begrijpelijk schrijven B1' aan. Duidelijke, vriendelijke brieven passen bij wat wij als gemeente willen uitstralen. Medewerkers kunnen gebruik maken van een digitale tool om hun tekst te laten controleren op het juiste niveau.	
	<u>Toelichting:</u> Begrijpelijk schrijven (3 korte online bijeenkomsten + e-learning) is door het Leerhuis meerdere keren in 2024 aangeboden. Daarnaast hebben we in het project "B1 Begrijpelijk schrijven" onderzocht of we een digitale tool kunnen aanbieden waarmee collega's hun teksten kunnen controleren op B1. In 2025 verwachten we deze tool aan te kunnen bieden. In 2024 zijn we gestart met het project de Brievenwasserette. Hiermee laten we medewerkers ervaren hoe het is om moeite te hebben met lezen, rekenen en werken op de computer. Dit helpt om laaggeletterdheid niet alleen als abstract begrip te zien, maar als een realiteit die veel mensen raakt. Medewerkers krijgen verhalen en ervaringen te horen van inwoners die tegen deze drempels aanlopen. Zo groeit het besef dat duidelijke communicatie écht het verschil kan maken. Om ervoor te zorgen dat inwoners onze brieven begrijpen, krijgt Begrijpelijk Schrijven in 2025 meer aandacht in de organisatie. Dit heeft de afgelopen jaren niet de aandacht gekregen die het verdient. We merken dat inwoners regelmatig vragen hebben over brieven van de gemeente en dat sommigen daardoor niet weten wat er van hen wordt verwacht. Dit kan leiden tot onzekerheid of zelfs onbedoelde fouten. Het is tijd voor verandering. Dit doen we als volgt: 1. Verbeteren van standaardbrieven, samen met inwoners, zodat we zeker weten dat onze boodschap helder overkomt. 2. Intern draagvlak creëren met een ambassadeursgroep Begrijpelijk Schrijven, zodat er collega's zijn die anderen kunnen ondersteunen. 3. Een interne campagne om medewerkers bewust te maken van begrijpelijk schrijven en hen te laten zien hoe zij zelf het verschil kunnen maken voor onze inwoners.	
14.	<i>In de communicatie speciale aandacht voor laaggeletterden.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We onderzoeken hoe wij communicatie kunnen inzetten om de laaggeletterden nog beter te kunnen bereiken.	
	<u>Toelichting:</u> Bij het Sociaal Domein werken twee collega's aan (het tegengaan of omgaan met) laaggeletterdheid. Er is een aantal keer een bijeenkomst georganiseerd voor werkgevers. Ine van Straten, taalambassadeur bij Stichting ABC, gaf een presentatie aan werkgevers. Deze presentie is ook aan een aantal teams in onze organisatie gegeven, zoals de gebiedsteams. Voor de zomer is het project 'de Brievenwasserette' gestart. De eerste fase is gericht op de interne organisatie. Collega's leverden brieven in, die met hulp van laaggeletterden zijn doorgenomen en verbeterd. In 2025 gaat de Brievenwasserette ook extern. Met een campagne informeren we onze inwoners over de Brievenwasserette en de mogelijkheid om brieven te laten wassen. Brieven worden door ons aangepast in begrijpelijke taal.	
15.	<i>Brieven en communicatie van de gemeente wordt getest door een burgerpanel op begrijpelijkheid.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We onderzoeken of een burgerpanel het beste instrument is om onze brieven te testen op begrijpelijkheid of dat andere instrumenten geschikter zijn.	

	<u>Toelichting:</u> We zien de toegevoegde waarde van een burgerpanel. Het burgerpanel is onderdeel van het project Begrijpelijk Schrijven (zie ook actiepunt 13). Dit panel zetten we in 2025 op om te testen of inwoners onze brieven begrijpen. Tot op heden is hier vanwege prioritering en beschikbare capaciteit nog geen uitvoer aan gegeven. Daarnaast startte in 2024 de brievenwasserette waarmee we al waardevolle inzichten kregen over de begrijpelijkheid van de brieven die de gemeente stuurt naar inwoners (zie ook actiepunten 13 en 14). Hierbij werkten we samen met taalambassadeurs van Stichting ABC (dit zijn laaggeletterde inwoners). Zij analyseerden onze brieven en op basis van hun feedback zijn brieven herschreven in begrijpelijke taal op taalniveau B1.	
16.	<i>Vrije inloop voor inwoners in het gemeentehuis voor het maken van afspraken.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - In het Súdwesthûs kan men reeds zonder afspraak altijd terecht bij de balies van de snelservice.	
	<u>Toelichting:</u> In het Súdwesthûs kan men altijd zonder afspraak terecht bij de balies van de snelservice en inlooppreekuren (bijvoorbeeld van SWF Tichtby).	
17.	<i>Verbeteren van de website.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Driejaarlijks resulteert een onafhankelijke audit in een toegankelijkheidsverklaring. Deze verklaring laat zien of de website voldoet aan toegankelijkheidseisen, welke maatregelen worden genomen om de toegankelijkheid te verbeteren en op welke termijn die worden genomen. Daarnaast wordt er een project opgestart om de website te verbeteren.	
	<u>Toelichting:</u> De toegankelijkheidsonderzoeken (in totaal van 15 websites) zijn in mei 2024 afgerond door de externe partij. De aanbevelingen uit deze onderzoeken zijn vervolgens doorgevoerd en op veel punten opgelost. Overige aanbevelingen uit het onderzoek vereisen aanvullend aanpassingen door leveranciers. In 2024 zijn 15 toegankelijkheidsverklaringen opgesteld waarmee we voldoen aan de eisen van de wet- en regelgeving (wcag2.1, niveau AA). In de eerste helft van 2025 werken we aan een ambitieniveau voor de digitale toegankelijkheid waarmee we in de toekomst de kwaliteit beter kunnen waarborgen.	
18.	<i>Berichtgeving in lokale media stimuleren.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We hebben in de lokale media maandelijks de mogelijkheid om vier gemeentepagina's de vullen. Daarnaast worden persberichten standaard verstuurd naar de lokale media.	
	<u>Toelichting:</u> De vaste gemeentepagina's in Groot Sneek zijn elke editie goed gevuld. De samenwerking met de andere twee lokale kranten verloopt positief, ondanks de inkrimping van de redactie door Mediahuis. Bezorging en bereik blijven aandachtspunten, maar liggen buiten onze invloedssfeer. Aan het einde van 2024 is de inzet van de gemeentepagina's samen met <i>Groot Media</i> geëvalueerd, en zijn er voor 2025 nieuwe afspraken gemaakt. De belangrijkste wijziging is dat beide partijen strikter gaan toezien op de deadlines. Daarnaast is afgesproken dat de teksten die wij schrijven voor de krant, ook geplaatst zullen worden op de websites van <i>Groot Media</i> onder de kop 'Gemeentenieuws'. Dit biedt ons de mogelijkheid om de verhalen uit de krant ook via de website en socialmediakanalen van <i>Groot Media</i> opnieuw onder de aandacht te brengen, wat ons lokale bereik vergroot.	

	De experimentele samenwerking tussen Groot Media en Omroep Sudwest is in volle gang. Omroep Sudwest kan ons nog geen kijkcijfers of data overhandigen. Wel zien we een toename in aanbod en programmering, bijvoorbeeld over cultuur, toerisme en evenementen zoals de Solar Challenge. Er zijn plannen voor een groen programma in de gemeente. Waar mogelijk tippen we de redactie of nodigen we hen uit. Zo zijn ze op 18 juni aanwezig geweest voor een live verslag bij de opening van het Hindelooper Museum door de Koningin. Ons bestuur, lokale ondernemers en inwoners nemen actief deel aan de Joe show, waardoor de bekendheid van het programma en het bereik groeien. In het laatste kwartaal van 2024 hebben we voor het derde jaar op rij een traineeprogramma over gemeentepolitiek georganiseerd in samenwerking met de regionale media (Friesch Dagblad, LC en Omrop Fryslân). In het verlengde hiervan is er dit jaar ook een bezoek gebracht aan Omrop Fryslân, waar vruchtbare afspraken over onderlinge samenwerking zijn gemaakt.	
19.	<i>Het beschikbare bedrag voor de versterking van de dienstverlening wordt breed ingezet gericht op het vergroten van de menselijke maat in, ontwikkeling van professionals en systematisch leren, om daarmee de nodige structurele verbeteringen door te voeren.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Ervaringsdeskundige medewerkers van SWF Tichtby helpen inwoners dichtbij, met inloophmomenten verspreid over de hele gemeente en huisbezoeken. Het bereik van de minimaregelingen neemt verder toe naar minimaal 80 procent. Inwoners ervaren hierdoor meer bestaanszekerheid. - Er wordt middels een integraal plan ingezet op het versterken van de dienstverlening en de inzet van POK-middelen.	
	<u>Toelichting:</u> Na een inhoudelijke behandeling in de commissie Bestjoer & Finânsjes, is in de gemeenteraad van 14 maart 2024 ingestemd met de "Aanpak en doorontwikkeling dienstverlening dichtbij". Vanuit de POK-middelen (tot en met 2027 is een bedrag beschikbaar gesteld van € 2.712.000) zetten we in op twee belangrijke dienstverleningssporen: SWF Tichtby en Sociale Raadslieden. De bestuurlijke inzet is op een structurele verbetering en versterking van onze dienstverlening dichtbij. Hiervoor hebben we een bestedingsplan tot en met 2027 ter hoogte van een bedrag van € 1.997.688. Met een datagerichte aanpak en de inzet van terugkerende gerichte campagnes wil SWF Tichtby het bereik van de minimaregelingen verder vergroten. De kenmerkende en succesvolle werkwijze met persoonlijk contact in de eigen omgeving van de inwoner zetten we voort. Voor het bereik: zie actiepunt 43 Sociaal en voor doorontwikkeling van de dienst: zie actiepunt 40 Sociaal. De inzet van de sociale raadsvrouw zetten we eveneens door. De sociale raadsvrouw is laagdrempelig, toegankelijk, vertrouwd, gekoppeld aan de Stipepunten. De sociale raadsvrouw is goed bekend, en inwoners maken vooral gebruik van de informatie en adviesfunctie. In beide gevallen is er verbinding met het gebiedsteam. Zie ook actiepunt 34 Sociaal. Het resterende bedrag wordt evenwichtig ingezet, met als doel een structurele verbetering van de dienstverlening. Daarvoor wordt bijvoorbeeld een pilottraining 'Werken vanuit het gedachtengoed Positieve Gezondheid' gefinancierd, om te leren hoe we ook breed en integraal onze dienstverlening met deze aandacht kunnen verrijken. In december is gestart met het opstellen van het integrale plan; dit is gereed in Q2 2025.	
20.	<i>Digitale dienstverlening moet mensen echt verder helpen, persoonlijk en dichtbij. Geen paarse krokodillen of met een kluitje in het riet. Er moet te allen tijde een telefoonnummer en mailadres beschikbaar zijn om ergens in geval van spoed contact over op te nemen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De gemeente Súdwest-Fryslân is op werkdagen bereikbaar. Het mailadres van de gemeente is 24/7 te bereiken. Meldingen betreffende de openbare ruimte kunnen 24/7 digitaal worden doorgegeven via de website of via een speciale app. Gevaarlijke situaties worden prioriterend opgepakt.	

-	Bij de bestaande ‘Informatiepunten Digitale Overheid’ (gevestigd in zes bibliotheken) kunnen inwoners terecht met vragen over digitale dienstverlening van de overheid en overheidsregelingen.					
Toelichting: Verbeteren van onze telefonische bereikbaarheid is onze eerste prioriteit. Om de bereikbaarheid structureel te verbeteren en goed te monitoren, nemen we telefonische bereikbaarheid op in de managementrapportages. Op basis van de rapportages worden verbeterplannen opgesteld.						
De primaire dienstverleningskanalen zijn onderzocht op digitale toegankelijkheid. Een groot gedeelte van de uitkomsten is opgelost. Een aantal punten vereisen aanvullend beleid. We hebben een nieuwe toegankelijkheidsverklaring opgesteld, waarmee we voldoen aan de minimale eisen van de wet- en regelgeving.						
In december is gestart met de implementatie van de eerste 4 E-diensten Burgerzaken. In januari 2025 zijn de eerste testen en vlot daarna gaan deze live. Uiteindelijk worden er in 2025 11 E-diensten aangesloten.						
De live-gang van beeldbellen start in januari 2025.						
De newsroom blijven we actief inzetten voor het signaleren van verbeteringen in onze dienstverlening. Het stelt ons in staat om snel te reageren op feedback van onze gebruikers en voortdurend te streven naar een verhoogde kwaliteit en gebruiksvriendelijkheid van onze diensten. Door deze open communicatie en proactieve benadering streven we ernaar om een optimale digitale ervaring te bieden aan alle gebruikers van onze diensten. Wekelijks worden omgevingsanalyses gemaakt ter verbetering van onze proactieve communicatie en dienstverlening.						
Met ingang van 24 juni is ons nieuwe dienstverleningskanaal Live chat ‘in de lucht’. Inwoners kunnen via onze website contact opnemen/chatten met de medewerkers van team KCC. Daarnaast zijn we in 2024 gestart met de inventarisatie om whatsapp hierop aan te sluiten.						
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023	2024	2025	2026	2027
Verbeteren digitale dienstverlening		540	260	260	260	260

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Veiligheid	
21.	<i>We investeren in preventie en willen met andere partners meer zichtbaar zijn in de wijken en dorpen.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Eind 2023 wordt het Integraal Veiligheidsplan (IVP) voor de jaren 2024 - 2027 vastgesteld. Via de Veiligheidsmonitor meten we eens per twee jaar waar we als gemeente staan.	
	Het Integraal Veiligheidsplan (IVP) vormt de basis van het gemeentelijk veiligheidsbeleid en is op 21 december 2023 vastgesteld. In samenwerking met onder andere Politie, OM, RIEC en het Zorg- en Veiligheidshuis Fryslân zijn de veiligheidsdoelstellingen afgestemd op de behoeften van de mienskip. In 2024 is gestart met de uitvoering van de prioritaire thema's, waarbij beschikbare middelen en capaciteit optimaal worden ingezet. Daarbij wordt rekening gehouden met onvoorziene ontwikkelingen en de recente Veiligheidsmonitor. M.b.t. een aantal strategische thema's: 1. Nieuwe dreigingen: Een handelingskader voor anti-institutioneel extremisme en soevereinen helpt medewerkers signalen vroegtijdig te herkennen en snel te handelen. Gesprekken met BZK, NCTV, CJIB en de Belastingdienst lopen nog, en er wordt gewerkt aan weerbaar bestuur in Friesland m.b.t. anti-institutioneel gedachtengoed en gedragingen. 2. Ondermijning: De samenwerking binnen de Friese Norm loopt nu twee jaar en wordt doorontwikkeld naar versie 2.0. 3. Crisisbeheersing: Een interne leerlijn versterkt de crisisorganisatie en de samenwerking met brandweer, politie en GHOR. Het aantal oefeningen is uitgebreid. 4. Jeugdoverlast: Preventie en ondersteuning vanuit het Sociaal Domein blijven prioriteit, naast bestuurlijke maatregelen. 5. Evenementenveiligheid: De risicoanalyse-tool wordt herzien en de kwaliteitsmeter veilig uitgaan wordt geïmplementeerd. 6. Online veiligheid: Samen met De Fryske Marren is Hackshield opnieuw gestart en een subsidie van het CCV maakt trainingen mogelijk tegen online ordeverstoringen. 7. Noorderhoek: Door intensieve samenwerking met onder andere politie, jongerenwerk en woningcorporaties zijn maatregelen genomen tegen overlast gevende jongeren, waaronder gebiedsverboden en huisbezoeken. Een 'informatietruck' bood inwoners ondersteuning. 8. Jaarwisseling 2024-2025: Dankzij een operationeel draaiboek en nauwe samenwerking met de hulpdiensten is de jaarwisseling beheersbaar verlopen. De groeiende complexiteit van veiligheidstaken vraagt continue prioritering binnen het beschikbare uitvoeringsbudget. Urgente kwesties kunnen niet zonder gevolgen worden geschrapt, wat de druk op de capaciteit hoog houdt.	
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023 2024 2025 2026 2027
Ondermijning		60 0 0 0 0

3. Wat heeft het gekost?

Overzicht lasten en baten per hoofdtakveld (bedragen x € 1.000)					
Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel/ Nadeel	
31 Bestuur	4.757	5.026	5.993	-967	N
32 Burgerzaken	2.725	2.847	3.121	-274	N
33 Veiligheid	10.384	10.495	10.393	102	V
Totaal lasten	17.865	18.368	19.507	-1.139	N

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel/ Nadeel	
31 Bestuur	0	0	0	0	V
32 Burgerzaken	1.462	1.476	1.994	518	V
33 Veiligheid	113	114	98	-16	N
Totaal baten	1.575	1.590	2.092	502	V

Saldo baten en lasten	-16.291	-16.779	-17.415	-637	N
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-1.663	-1.693	-1.715	-22	N
Onttrekkingen (uit reserve)	0	30	30	-0	N
Gerealiseerd resultaat	-17.954	-18.442	-19.100	-659	N

2.2.4. Overzichten

1. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Algemene dekkingsmiddelen	
1.	<i>De inkomsten uit Nij Hiddum Houw komen ten goede aan de gehele gemeente.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - De inkomsten van Nij Hiddum Houw (gemiddeld € 400.000) zijn als algemene dekking opgenomen in de begroting. Daarmee komen de inkomsten ten goede aan de gehele gemeente. Het werkelijke bedrag is afhankelijk van het gerealiseerde resultaat.	
	<u>Toelichting:</u> Na het opstellen van de jaarrekening 2023 van Nij Hiddum Houw is besloten dat er € 400.000 aan dividend wordt uitgekeerd. Hierover is in principe dividendbelasting verschuldigd. Begin 2024 hebben wij echter een kwalificatiebeschikking aangevraagd, hierdoor hoeft er geen dividendbelasting meer ingehouden te worden door onder andere Nij Hiddum Houw en hoeven wij deze ingehouden dividendbelasting niet meer apart terug te vragen.	
2.	<i>Geen verhoging van woonlasten, na inflatiecorrectie.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - In de paragraaf lokale belastingen wordt per belastingsoort beschreven wat we gaan doen met de opbrengst, incl. een berekening van de woonlasten van het voorgaande jaar. Er is inflatiecorrectie toegepast bij de belastingen. Bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing streven we naar een kostendeckendheid van 100%.	
	<u>Toelichting:</u> Vastgesteld tijdens behandeling begroting 2024. Waarbij systematiek inflatiecorrectie is toegepast plus stap gemaakt richting kostendeckendheid richting de 100 % van de afvalstoffenheffing en rioolheffing.	
3.	<i>Onderzocht wordt of we bij het verwerken van de algemene uitkering de (eigen) aantallen jaarlijks kunnen laten muteren en hoe dat eventueel kan worden verwerkt in de begroting. Ook wordt nagegaan of het hanteren van de methode van lopende prijzen voor de gemeente Súdwest-Fryslân van toegevoegde waarde kan zijn en wenselijk is om in te voeren.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Onderzocht is of het hanteren van de methode van lopende prijzen voor de gemeente Súdwest-Fryslân van toegevoegde waarde kan zijn. Dit punt is onderzocht, we houden in de berekening van de algemene uitkering inmiddels rekening met de eigen aantallen.	
	<u>Toelichting:</u> Geen aanvulling nodig.	
4.	<i>Gedegen financieel beleid met voldoende reserves.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Geen indicator.	
	<u>Toelichting:</u> Door de onzekerheid van de financiële compensatie vanaf boekjaar 2026 (ravijnjaar) zijn wij in 2024 gestart met scenario's om ons voor te bereiden op lagere uitkomsten plus het creëren van voldoende middelen voor uitvoering van onze ambities. De eerste kansen zijn in 2024 al	

	daadwerkelijk geïmplementeerd. Middels begrotingswijziging is een deel van de reserve Oekraïne, Energie transitiemiddelen (CDOK) en de transformatiemiddelen toegevoegd aan de Algemene Reserve.
--	--

Nr.	Actiepunt	Uitgevoerd?
	Hoofdtakveld Overhead	
5.	<i>De gemeente stelt een voorbeeld als goede en inclusieve werkgever met voldoende stages en leer-werkplekken voor alle niveaus en leeftijden. Ook is er ruimte voor trainees, zijinstroom en zet het in op een leven lang ontwikkelen voor eigen werknemers.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - Hierover wordt gerapporteerd in het sociaal jaarverslag.	
	<u>Toelichting:</u> In 2024 is gewerkt aan de invulling van goed en inclusief werkgeverschap. Dit heeft geresulteerd in een intensivering van de samenwerking tussen de teams Communicatie en HRM op het gebied van arbeidscommunicatie. De aangetrokken adviseur arbeidsmarkt en recruitment is eind 2024 gestart. Het stagebeleid is intern vastgesteld en er is contact gelegd met het HBO-onderwijs om te komen tot intensievere samenwerking. De intenties van deze samenwerking zijn in een conceptconvenant vastgelegd. Stages, zijinstroom en leerwerkplekken zijn in 2024 op aanvraag gefaciliteerd. Om een leven lang ontwikkelen voor eigen werknemers te borgen, is sinds 2017 het Leerhuis actief. Ook in 2024 is hier weer ruimschoots gebruik van gemaakt.	
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023 2024 2025 2026 2027
Arbeidsmarktpositionering		100 0 0 0 0
6.	<i>Verdere inzet van data om daarmee innovatieve antwoorden te bieden op complexe vraagstukken in de samenleving.</i>	
	<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u> - We willen de datakwaliteit verbeteren, de informatiehuishouding op orde hebben en processen verbeteren.	
	<u>Toelichting:</u> Dit actiepunt hangt nauw samen met één van de benoemde kansrijke sporen en is in dat kader dan ook met prioriteit bekeken. In 2024 zijn er diverse projecten opgestart waarbij de kwaliteit van data ingezet is voor innovatieve ontwikkelingen of als middel om vanuit inzicht te sturen. Enkele voorbeelden zijn de energiearmoede, gebiedsgericht werken of een dashboard ten behoeve van financiën.	
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023 2024 2025 2026 2027
Inzetten van data voor complexe vraagstukken		100 0 0 0 0

7.	Huisvesting buitendienst.					
<u>Indicatoren/te behalen resultaat:</u>						
- Het realiseren van een centrale hoofdvestiging voor onze buitendienst in Bolsward. Vanuit deze nieuwe uitvalsbasis kan de dienstverlening in de openbare ruimte naar alle huishoudens en bedrijven efficiënt en toekomstbestendig doorontwikkeld worden. Het is tevens een voorbeeldproject voor circulair en duurzaam bouwen in Súdwest-Fryslân. - In bouwteamvorm wordt tot en met eind van het jaar gewerkt aan het definitief- en technisch ontwerp. In januari - februari 2025 volgt de prijs- en contractvorming voor daadwerkelijke realisatie. Start bouw is gepland in het voorjaar van 2025 met oplevering eind 2026. Het noodzakelijke demontage- saneringswerk en bouwrijp maken van het terrein is inmiddels gestart.						
<u>Toelichting:</u>						
We hanteren als opdrachtgever, op basis van de eerder gemaakte bouwkostenramingen van het voorlopig ontwerp, plafondbudgetten. Daarnaast hebben we vanuit de raad ambities meegekregen op gebied van duurzame- en circulaire maatregelen. Aandachtspunt is de vertraging van de netuitbreiding middenspanning door Liander (NuLelie-project Fryslân). Ons nieuwbouwproject staat op de wachtlijst voor extra transportvermogen voor de elektriciteitsaansluiting. Samen met Liander en ons bouwteam onderzoeken we technische oplossingen om de bedrijfsvoering bij oplevering van het gebouw van voldoende energie te voorzien. De best passende invulling verwachten we begin 2025 in beeld te hebben.						
Via Actualisatie PB2023 beschikbaar gestelde middelen:		2023	2024	2025	2026	2027
Huisvesting Buitendienst		0	0	0	498	498

2. Wat heeft het gekost?

Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel/ Nadeel	
91 Algemene dekkingsmiddelen	6.700	7.871	7.808	63	V
92 Overhead	44.607	47.643	46.041	1.602	V
93 Heffing VPB	30	30	32	-2	N
98 Bedrag onvoorzien	3.188	-835	11.147	-11.982	N
Totaal lasten	54.525	54.709	65.028	-10.319	N

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel/ Nadeel	
91 Algemene dekkingsmiddelen	248.171	258.761	259.796	1.035	V
92 Overhead	1.227	2.674	3.097	422	V
98 Bedrag onvoorzien	0	0	174	174	V
Totaal baten	249.398	261.436	263.067	1.631	V

Saldo baten en lasten	194.874	206.727	198.040	-8.688	N
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-205	-4.033	-4.033	0	V
Onttrekkingen (uit reserve)	175	4.733	4.605	-128	N
Gerealiseerd resultaat	194.844	207.427	198.612	-8.816	N

De Algemene dekkingsmiddelen bestaan uit Treasury, verschillende belastingen en de algemene uitkering en overige uitkeringen. Overhead bestaat uit baten en lasten van personeel, huisvesting, ICT en tractie.

De volgende inhoudelijke toelichtingen zijn beschikbaar:

- over het onderdeel Treasury zie de paragraaf Financiering.
- over de diverse belastingsoorten zie de paragraaf Lokale heffingen.
- over de Overhead zie de paragraaf Bedrijfsvoering.

Een verklaring van de financiële afwijkingen kunt u vinden in de Jaarrekening, paragraaf 3.5 en verder.

2.3. Verantwoording paragrafen

In deze jaarstukken zijn de volgende paragrafen opgenomen:

Paragraaf 1: Lokale heffingen
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen/risicobeheersing
Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen
Paragraaf 4: Financiering
Paragraaf 5: Bedrijfsvoering
Paragraaf 6: Verbonden partijen
Paragraaf 7: Grondbeleid
Paragraaf 8: Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid

Op de volgende pagina's gaan we nader op de verschillende paragrafen in.

2.3.1. Paragraaf 1: Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf biedt informatie over de lokale heffingen. Hier wordt ingegaan op de verschillende belastingen en heffingen, evenals de uitvoering van de Wet WOZ en het kwijtscheldingsbeleid.

Lokale heffingen: belastingen en rechten

Heffingen met gecombineerde aanslag

Het grootste deel van de lokale heffingen is eind februari 2024 opgelegd via de gecombineerde aanslag. Het combineren van belastingaanslagen heeft voor de burgers als voordeel dat daardoor het lokale belastinggebied transparanter is. Daarnaast is voor al deze aanslagen een betalingsregeling te treffen (betalen in acht termijnen via automatische incasso). De combinatie van aanslagen zorgt voor lagere perceptiekosten.

Bijzonderheden

Aanslag digitaal

Bij de aanslagoplegging in 2024 waren er ongeveer 21.870 belastingplichtigen (41,9%) aangesloten op MijnOverheid. Dit is een stijging van 1,7% ten opzichte van vorig jaar. Degenen die aangesloten zijn bij MijnOverheid ontvangen de aanslag niet langer op papier maar alleen nog in hun digitale berichtenbox. Voor de belastingplichtigen overzichtelijk en veilig. Het versturen van de aanslagen via MijnOverheid zorgt voor lagere kosten. Onderstaand staan de prijs per aanslag op papier vergeleken met de prijs per aanslag op MijnOverheid.

Op papier	Op MijnOverheid
€ 0,99	€ 0,60

Het versturen van een aanslag via MijnOverheid levert een besparing op van minimaal € 0,39 per aanslag.

Ondernemersfonds

Het fonds krijgt per 2024 een vast subsidiebedrag. Dit bedrag wordt in drie jaar verlaagd naar 1 miljoen euro (exclusief indexatie). In 2024 is het bedrag vastgesteld op € 1.192.000,-. Dit betekent dat de bijdrage aan het ondernemersfonds niet meer een percentage van de WOZ-waarde van de niet-woning is. De bijdrage aan het ondernemersfonds bedraagt in 2024 9% van de opgelegde OZB-aanslag. Dit is minder dan in voorgaande jaren. De opbrengst zal via een subsidie vanuit de algemene middelen worden overgedragen aan het ondernemersfonds.

Overzicht belastingen en rechten

Belastingen	Begroting 2024 €	Rekening 2024 €
a. Onroerendezaakbelasting (OZB)	27.184.277 ¹	27.628.359
b. Forensenbelasting	844.762	892.970
c. Parkeerbelasting	1.997.365	1.623.386
d. Precariobelasting	114.570	125.054
e. Toeristenbelasting	2.272.215	2.491.560
f. Roerende Ruimtebelasting	4.735	3.017
Totaal	32.417.924	32.764.348

¹ na begrotingswijziging

Onroerendezaakbelasting (OZB)

Op de OZB hebben we een meeropbrengst van € 444.082,-. Dit heeft verschillende oorzaken: Bij OZB niet-woningen komt dit onder andere door het Windpark Fryslân (hogere waarde) en een laag toekeningspercentage van bezwaren. Bij de OZB-woningen komt het door andere waardering waarderingskamer. De OZB-tarieven worden elk jaar in oktober berekend aan de hand van de begrote opbrengst en de stand van zaken van de herwaardering van dat moment, de volledige herwaardering is begin januari afgerond. Bij de woningen wordt rekening gehouden met de bezwaarfase en bij de niet-woningen met de bezwaarfase, vrijstellingen en leegstand. Bij de

berekening van de tarieven voor 2024 is uitgegaan van een bepaalde totale waarde die nadien verhoogd is. Consequentie daarvan is dat zowel de tarieven als de waardes uiteindelijk hoger zijn dan verwacht. Met dit effect kunnen we echter niet rekening houden bij de begroting, want het effect kan ook in ons nadeel zijn als de waardes na de berekening van de tarieven bij de afronding van de herwaardering lager blijken te zijn.

Parkeerbelasting

De parkeeropbrengsten in 2024 zijn achtergebleven ten opzichte van de begroting. De lagere inkomsten zijn voornamelijk te wijten aan het feit dat het (systemisch) lastig was om naheffingen op te leggen. Dit heeft geleid tot het uitblijven van de verwachte inkomsten uit naheffingen, terwijl de betalingsbereidheid van parkeerders lager was dan verwacht. Dit werd versterkt door de beperkte pakkans, waardoor de opbrengsten lager uitvielen dan geraamd. Het probleem is inmiddels opgelost.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting voor belastingjaar 2024 wordt voor het grootste deel geheven in 2025. We moeten eerst het jaar afwachten voordat aangifte kan worden gedaan door de ondernemers. Om die reden is er een stelpost opgevoerd.

Er is in 2024 een meeropbrengst van € 219.364, dit betreft het resultaat over belastingjaar 2023. De toeristenbelasting voor belastingjaar 2023 werd voor het grootste deel geheven in 2024. Er waren in 2023 meer overnachtingen dan begroot. De opbrengst toeristenbelasting is afhankelijk van het aantal overnachtingen door toeristen en is niet beïnvloedbaar door ons.

Bestemmingsheffingen	Begroting 2024 €	Rekening 2024 €
a. Afvalstoffenheffing	11.171.030 ¹	11.177.224
b. Rioolheffing	9.435.523	9.506.219
Totaal	20.606.553	20.683.443

¹ na begrotingswijziging

Rioolheffing

In verband met een toename van het aantal eigenarenaanslagen en aanslagen voor gebruikers van woningen is er een meeropbrengst van € 70.696.

Rechten	Begroting 2024 €	Rekening 2024 €
a. Reinigingsrechten	460.814	460.169
b. Leges	4.288.101 ¹	4.754.412
c. Grafrechten	625.000	645.410
d. Liggeld	1.001.265	1.066.300
e. Marktgeld	53.469	32.113
f. Sluisgelden	85.673	85.457
Totaal	6.514.322	7.043.861

¹ na begrotingswijziging

Leges

Op verordening niveau is er een meeropbrengst van € 466.311. Deze meeropbrengsten zitten vooral in de leges van burgerzaken, hoofdstuk 1. waarbij er een meeropbrengst is van € 483.146. Er zijn fors meer inkomsten ontvangen door met name een hogere uitgifte van reisdocumenten (paspoortpiek). Dit is een landelijke trend, voor de komende jaren is dat ook het geval, pas vanaf 2028 is er naar verwachting een daling van de reisdocumentenpiek.

Lokale lastendruk

Woonlasten ten opzichte van landelijk gemiddelde

In de tabel zetten we de jaren 2023 en 2024 naast elkaar.

Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde van het jaar ervoor	2023 €	2024 €
a. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	361	381
b. Rioolheffingen voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	191	205
c. Afvalstoffenheffing voor een gezin	270	287
d. Eventuele heffingskorting	-	-
e. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C+D)	822	873
f. Woonlasten voor landelijk gemiddelde	960	994
Percentage woonlasten ten opzichte van landelijk gemiddelde: (e/f) x 100%	86%	88%

Conclusie: de woonlasten in Súdwest-Fryslân liggen circa 12% onder het landelijke gemiddelde.

Uitvoering Wet WOZ

Jaarlijks waarderen we alle onroerende zaken in de gemeente. De Waarderingskamer (onafhankelijk toezichthouder op de Wet WOZ) heeft toestemming verleend om de WOZ-beschikkingen te versturen. De Waarderingskamer is van mening dat wij WOZ-taxaties leveren van goede kwaliteit en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen.

Waardeontwikkeling

De WOZ-waarden van woningen en niet-woningen zijn wederom gestegen ten opzichte van vorig jaar. De WOZ-waarden van woningen zijn met een gemiddeld percentage van 4,4% gestegen. De WOZ-waarden van de niet-woningen zijn gestegen met 2,3%.

In onderstaande tabel staat het stijgingspercentage van de WOZ-waarden van de woningen en niet-woningen in vergelijking met het landelijk gemiddelde.

Tussen de waardepeildatum 1 januari 2022 en de waardepeildatum 1 januari 2023 is sprake van een landelijk gemiddelde stijging van de WOZ-woningwaarde met 2,8%. Voor de meeste woningen zal de verandering in WOZ-waarde afwijken van dit landelijk gemiddelde. Deels komt dit door regionale verschillen. Dit is goed zichtbaar in onderstaande tabel, bij alle Friese gemeenten is het stijgingspercentage van de woningen hoger dan het landelijk gemiddelde. Het stijgingspercentage van de WOZ-waarden van de niet-woningen ligt daarentegen lager dan het landelijk gemiddelde.

Marktstijgingspercentage		
Gemeente	Woningen 2023	Niet-woningen 2023
Landelijk	2,8%	3,2%
Súdwest-Fryslân	4,4%	2,3%
Heerenveen	2,9%	Onbekend
Smallingerland	3,9%	Onbekend
Leeuwarden	7,1%	Onbekend
De Fryske Marren	5,5%	Onbekend

Bezwaarfase

Afgelopen jaar zien we dat het aantal WOZ-bezwaren bijna is gehalveerd ten opzichte van 2023. Vermoedelijk is de minder extreme stijging van de WOZ-waarden de belangrijke factor geweest voor het lagere totaal aantal WOZ-bezwaren.

In onderstaande tabel staat het percentage van de ingediende bezwaarschriften ten opzichte van het totaal aantal objecten in vergelijking met het gemiddelde van Nederland. Een vergelijking met andere gemeenten in Fryslân is niet mogelijk, omdat deze data nog niet openbaar is. Te zien is dat het totaal aantal bezwaren in onze gemeente ten opzichte van een jaar eerder fors is afgenomen. Landelijk is dezelfde trend waarneembaar.

Gemeente	Bezwaren woningen			Bezwaren niet-woningen		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Landelijk	3,2%	6,9%	3,9%	5,5%	5,9%	3,8%
Súdwest-Fryslân	3,6%	6,1%	3,2%	4,1%	4,5%	2,5%

Het aantal bezwaren is weliswaar afgenomen ten opzichte van een jaar eerder, landelijk ligt het percentage ontvangen bezwaren alsnog hoger dan in 2022. Van een verlichting van de werkdruk is ook in Súdwest-Fryslân echter geen sprake. Ook omdat, als gevolg van het hoge aantal bezwaarschriften uit 2023, er een grote toename is van het aantal WOZ-beroepsprocedures. Er zijn 111 beroepen ontvangen in 2023 ten opzichte van 43 in 2022. Hiervan moeten nog 75 worden afgehandeld.

Het percentage van alle objecten in Súdwest-Fryslân die na uitspraak op bezwaar een andere waarde heeft gekregen bedraagt 0,55%.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in landelijke regelgeving. De gemeente kan op meerdere onderdelen vrij besluiten:

- wel/niet kwijtschelding voor een bepaalde belastingsoort verlenen
- het te hanteren percentage van de bijstandsnorm
- de verruimde norm voor pensioengerechtigden hanteren
- wel/niet rekening houden met de netto kosten van de kinderopvang
- wel/niet zelfstandigen kwijtschelding laten aanvragen
- wel/niet totale bedrag aan financiële middelen verhogen met een maximum verhoging van € 2.000 voor echtparen, € 1.800 voor alleenstaande ouder en € 1.500 voor alleenstaande.

Súdwest-Fryslân hanteert de zogenoemde 100% norm (de meest gunstige norm voor aanvragers) en de verruimde norm voor pensioengerechtigden. Ook houden we rekening met kinderopvang. Verder kunnen zelfstandige ondernemers kwijtschelding aanvragen voor het privégedeelte van de aanslag. In de kwijtschelding betrekken we de afvalstoffenheffing, rioolheffingen en (on)roerende-zaakbelastingen.

Op dit moment zijn alle tot nu toe binnengekomen aanvragen afgehandeld. Voor de zelfstandigen moeten we nog een aantal behandelen (het wachten is op de jaarcijfers van deze zelfstandigen). In boekjaar 2024 is er in totaal voor een bedrag van € 589.496 kwijtgescholden. Dit is meer dan in 2023. Door de implementatie van het nieuwe belastingstelsel in 2023 zijn de aanslagen, voor belastingplichtigen die in de loop van het jaar zijn ontstaan, eind december 2023 opgelegd. Dit is later dan voorgaande jaren. Hierdoor zijn er in 2024 meer verzoeken om kwijtschelding ontvangen.

Kwijtscheldingen	Aantal		Percentage		Bedrag	
	2023	2024	2023 %	2024 %	2023 €	2024 €
Automatische kwijtschelding	1.186	1.100	55	48	368.652	350.882
Volledige kwijtschelding	596	784	28	34	168.334	234.833
Gedeeltelijke kwijtschelding	50	25	2	1	7.626	3.781
Geen kwijtschelding	311	381	15	17	-	-
Totaal	2.143	2.290	100	100	544.612	589.496

NB Burgers met een eigen woning krijgen nooit automatische kwijtschelding.

De gemeente kent een proactief kwijtscheldingsbeleid en benadert zo veel mogelijk belastingplichtigen die eventueel recht hebben op kwijtschelding. Het Inlichtingenbureau toetst burgers die in jaar x kwijtschelding hebben gekregen op: inkomen, saldi van bankrekeningen en kentekens van voertuigen. Uit de terugkoppeling kunnen we de burgers bij geen belemmering voor de drie criteria voor jaar x+1 automatische kwijtschelding verlenen. De uitvallers op één of meer criteria krijgen hiervan bericht met een setje aanvraagformulieren. Door het verlenen van automatische kwijtschelding wordt de administratieve lastendruk van de inwoners verlaagd.

2.3.2. Paragraaf 2: Weerstandsvermogen/risicobeheersing

1. Algemeen

We gaan hier in op de beheersing van risico's. Als onderdeel hiervan berekenen we het weerstandsvermogen. Ook nemen we enkele kengetallen op.

Voor het afdekken van risico's kijken we vooral naar de mogelijkheden die de reserves en voorzieningen bieden:

- **Reserves** In beginsel dienen de algemene reserve en bestemmingsreserves ter dekking van niet of lastig in te schatten risico's. Bestemmingsreserves zijn door de raad gecreëerd ter dekking van specifiek benoemde doeleinden. Soms zijn hier al verplichtingen aangegaan. In sommige gevallen kan een bestemmingsreserve, na een raadsbesluit, toch een ander karakter krijgen, zodat het afdekken van risico's mogelijk wordt. De algemene reserve is vrij besteedbaar.
- **Voorzieningen** Voor risico's van te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten treffen we voorzieningen. Deze voorzieningen vormen een onderdeel van het vreemd vermogen en zijn daarom niet vrij inzetbaar.

Het is onmogelijk om elk risico waaraan de gemeente wordt blootgesteld af te dekken, maar ook niet ieder risico zal zich tegelijkertijd voordoen. Hier gaan we bij de berekening van het weerstandsvermogen verder op in. De gemeente heeft zich tegen aansprakelijkheidsrisico's verzekerd en daarnaast nog diverse andere verzekeringen afgesloten ter dekking van kwantificeerbare risico's en/of schades.

2. Weerstandsvermogen

Uitgangspunten

Voor het analyseren van risico's is de berekening van het weerstandsvermogen van belang. In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement zijn beleidsuitgangspunten opgenomen (gemeenteraad, 20 september 2012).

Berekening weerstandsvermogen

Op basis van een risico-inventarisatie brengen we de risico's in beeld. Via een risico-simulatie berekenen we de benodigde weerstandscapaciteit en vergelijken dit met de beschikbare weerstandscapaciteit. Op basis van een te berekenen ratio weerstandsvermogen beoordelen we of een aanpassing van het huidige niveau weerstandsvermogen nodig is. Het niveau weerstandsvermogen bepaalt de hoogte van de algemene reserve die vrij beschikbaar moet zijn voor het opvangen van risico's.

Risico-inventarisatie

Om de risico's van Súdwest-Fryslân in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement Informatie Systeem). Hiermee brengen we risico's systematisch in kaart en komen tot een beoordeling. De inventarisatie bevat 40 risico's. In tabel 1 presenteren we (volgens afspraak) de 10 risico's met de hoogste bijdrage aan de berekening van de weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Nr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximaal Financieel gevolg	Invloed
1.	Openbare ruimte Prijsindexatie onderhoud kapitaalgoederen.	Grotere kans op achterstallig onderhoud. Door achterstallig onderhoud meer klachten van inwoners.	Goed monitoren van beschikbare budgetten, onderhoud faseren in tijd.	50%	€ 4.200.000	19,17%
2.	Grondexploitatie Bedrijventerreinen marktrisico's: Kostenstijging 0-1%, Uitgiftevertraging 1-4 jaar, Rentestijging 0,5-1%. Project specifieke risico's.	Resultaat van de grondexploitatie verslechtert waardoor de verliesvoorziening hoger wordt en minder winst genomen kan worden.	Monitoring van de markt om tijdig in te kunnen grijpen. Streven naar een stabiel grondprijnsbeleid.	50%	€ 3.300.000	19,10%
3.	Algemene uitkering Plafond BTW-compensatiefonds (BCF).	Gemeenten doen een groter beroep op het BCF. Hierdoor valt de voorschot regeling BCF lager uit.	Aan de hand van de meest recente gegevens maken we een inschatting voor de nieuwe begroting. Indien nodig passen we de oude inschatting aan.	50%	€ 2.600.000	11,84%
4.	Financiële ravijnjaar Opbrengst Kansrijke Sporen wordt niet gehaald	Er is geen sprake van een financieel gezonde meerjarenbegroting.	De financiële situatie leidt er toe dat we zorgvuldig moeten afwegen hoe we met de ambities, wensen en verschillende opgaven in programma's en projecten de komende tijd verder gaan. We adviseren hierbij ontwikkelkracht met realiteit.	10%	€ 10.000.000	9,25%
5.	Grondexploitatie Woningbouw marktrisico's: Kostenstijging 0-1%, Uitgiftevertraging 1-4 jaar, Rentestijging 0,5-1%. Project specifieke risico's.	Resultaat van de grondexploitatie verslechtert waardoor de verliesvoorziening hoger wordt en minder winst genomen kan worden.	Monitoring van de markt om tijdig in te kunnen grijpen. Streven naar een stabiel grondprijnsbeleid.	50%	€ 1.100.000	6,40%
6.	Culturele instellingen Dorpshuizen krijgen te maken met een calamiteit.	Dorpshuizen doen een beroep op calamiteitenfonds van de gemeente.	Er zijn voorwaarden gesteld over wanneer een beroep op dit fonds kan worden gedaan.	10%	€ 6.100.000	5,58%
7.	Energietransitie Garantstelling Warm Heeg	Er wordt een beroep gedaan op garantstelling.	Externe beoordeling business case.	5%	€ 14.000.000	4,89%
8.	Sociaal domein Hogere zorgvraag door vergrijzing en toenemende complexiteit in de jeugd casuïstiek.	Hogere zorgvraag betekent hogere kosten. Nieuwe regelgeving kan leiden tot hogere lasten.	Door in te zetten op de eigen kracht van burgers wordt geprobeerd de tendens te keren. Gebiedsteams werken nauw samen met huisartsen, jeugdartsen en zorginstellingen. Monitoring en analyse vindt plaats op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Het Rijk heeft extra middelen beschikbaar gesteld. Inzet van beheersmaatregelen.	25%	€ 2.000.000	4,54%
9.	Sociaal domein Terugbetaling voorschot jeugdaanbieders onzeker.	Betaalde voorschot wordt niet terug ontvangen.	Strakke monitoring, regelmatig overleg.	90%	€ 350.000	3,84%
10.	Openbare ruimte Falen brug of kade.	Vervangingsopgave i.c.m. beschikbaar budget.	Op basis van beheerplan achterstanden in 10-15 jaar (vanaf 2021) inhalen. Periodieke monitoring en evaluatie	25%	€ 1.000.000	3,05%
Totaal (10 grootste risico's)					€ 44.650.000	

Totaal 10 grootste risico's	€	44.650.000
Totaal overige 30 risico's	€	9.040.000
Totaal	€	€ 53.690.000

Overzicht totaalbedrag risico's 2020-2024

Overzicht bedragen Jaarverslag	2020 €	2021 €	2022 €	2023 €	2024 €
Totaalbedrag risico's	36.232.000	30.302.000	€ 26.960.000	47.320.000	53.690.000

Risico-simulatie en benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's voeren we een risicosimulatie uit. De risicosimulatie passen we toe omdat het reserveren van het maximale bedrag van ruim € 53 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de grafiek (tabel 2) volgt dat 90% zeker is dat we alle risico's kunnen afdekken met een bedrag van € 9,7 miljoen.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages			
Percentage	Bedrag x miljoen €	Percentage	Bedrag x miljoen €
5%	1,3	55%	5,3
10%	1,9	60%	5,7
15%	2,4	65%	6,1
20%	2,8	70%	6,6
25%	3,2	75%	7,1
30%	3,6	80%	7,8
35%	3,9	85%	8,5
40%	4,2	90%	9,7
45%	4,6	95%	11,7
50%	4,9		

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente bestaat uit het geheel aan middelen dat vrij beschikbaar is om de financiële risico's af te dekken. Het gaat hier per 1 januari 2025 om € 20,1 miljoen (zie 3.4 Toelichting op balans, B1 Vaste passiva, Verloopoverzicht reserves, nummer 108 Algemene reserve SWF).

Ratio weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 20,1 miljoen}}{\text{€ 9,7 miljoen}} = 2,1$$

De ratio van onze gemeente valt in klasse A. Dat is de hoogste klasse.

Tabel 3: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Vastgesteld en minimaal gewenst weerstandsvermogen

- Het niveau weerstandsvermogen is het meest recent vastgesteld op € 9,3 miljoen in de raadsvergadering van 14 november 2024. Het vastgestelde niveau is lager dan de benodigde weerstandscapaciteit (€ 9,7 miljoen). Bij de Programmabegroting 2026 beoordelen we of het vastgestelde niveau weerstandscapaciteit moet worden aangepast.
- We voldoen aan de beleidsregel dat de ratio weerstandsvermogen tenminste 1,0 moet zijn.

3. Kengetallen risicobeheersing

Het is sinds 2016 verplicht om enkele kengetallen/overzichten op te nemen in deze paragraaf. Het is een wettelijke verplichting op basis van het (vernieuwde) BBV.

Voor de uitwerking van de kengetallen geldt een vast format. Hierdoor berekent iedere gemeente de kengetallen op dezelfde wijze en zijn de uitkomsten te vergelijken.

We lichten de kengetallen puntsgewijs toe:

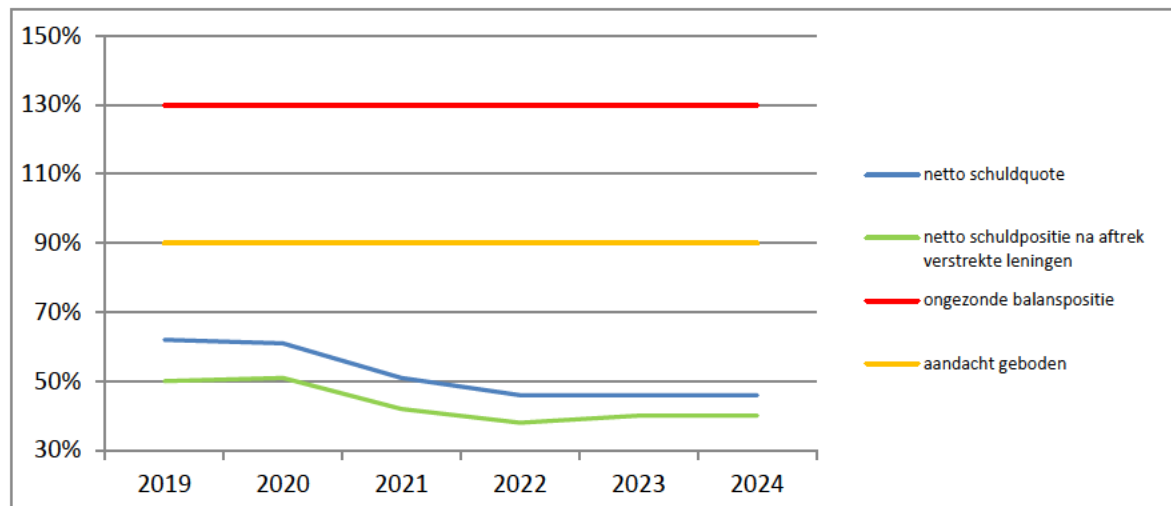
Verplichte kengetallen		Rekening 2023	Begroting 2024	Rekening 2024
a1.	Netto Schuldquote	46,55%	69,40%	46,07%
a2.	Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	39,98%	62,52%	40,40%
b.	Solvabiliteitsratio	22,84%	15,99%	22,25%
c.	Grondexploitatie	3,15%	1,40%	5,82%
d.	Structurele exploitatieruimte	-0,78%	0,53%	1,04%
e.	Belastingcapaciteit	85,63%	85,63%	87,83%

a. Netto schuldquote (a1) en;

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen (a2)

Het kengetal netto schuldquote(a1), ook wel bekend als de netto schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van een gemeente. De netto schuldquote geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft of juist op zijn tellen moet passen. De correctie (a2) geeft een nog zuiverder beeld van de schuldquote als je die wilt vergelijken met andere gemeenten.

In een grafiek ziet het verloop van de netto schuldquote er als volgt uit:

De definitie van de netto schuldquote is:
$$\frac{\text{netto schuldenlast}}{\text{baten exploitatie}} = \frac{\text{€ 177 miljoen}}{\text{€ 384 miljoen}} = 46\%$$

Onze totale schuldenlast is in absolute zin in 2024 gestegen van € 169 miljoen naar € 177 miljoen. De totale baten zijn gestegen van € 362 miljoen naar € 384 miljoen. De netto schuldquote is gelijk gebleven omdat zowel de netto schuldenlast als de totale baten zijn gestegen. Hierdoor is de verhouding tussen schulden en baten nauwelijks veranderd. Boven de 130% is er sprake van een ongezonde schuldpositie. Onze schuldquote bedraagt 46% en is daarmee ruim voldoende.

b. Solvabiliteitsratio

Deze ratio zegt iets over de mate waarin we aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen (algemene reserve + bestemmingsreserve) als percentage van het balanstotaal. Het aandeel van het eigen vermogen op het balanstotaal is iets gezakt.

c. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie is de totale boekwaarde van alle grondcomplexen gedeeld door de totale jaarlijkse baten van de gemeente. Dit geeft een percentage. Hoe hoger het percentage, hoe groter het risico van de grondexploitatie. Ten opzichte van het jaar 2023 is het kengetal gestegen. Dit houdt in dat er een groter risico is dan in 2023. Er is (nog) geen norm vastgesteld voor gemeenten. Dit kengetal dient vooralsnog vooral als vergelijkingscijfer met andere gemeenten.

d. Structurele exploitatieruimte

Een begroting met hogere structurele baten dan structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. We bepalen de structurele exploitatieruimte door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten. Dit geeft een percentage. Het kengetal structurele exploitatieruimte is positief. Een structureel negatief kengetal is niet gewenst. Het zou betekenen dat we de structurele lasten jaarlijks moeten dichten met incidentele meevallers of onttrekkingen uit reserves.

e. Belastingcapaciteit

Het kengetal geeft inzicht in de mate waarin we financiële tegenvallers kunnen opvangen. We berekenen de belastingcapaciteit door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het jaar ervoor. Dit geeft een percentage. Een percentage onder de 100% geeft aan dat je onder het landelijk gemiddelde zit. Dit is bij ons het geval.

Conclusie

De kengetallen moeten in samenhang bekeken worden. Volgens de huidige, algemeen aanvaarde normen, is er in meerjarenperspectief sprake van een gezonde positie.

2.3.3. Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf doen we verslag van het beleidsproces, financiële beleidskader en de ver-richtingen op de diverse onderdelen rond het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in 2024.

Beleidsproces en beleidskader

De door de gemeenteraad vastgestelde 'Nota Openbare Ruimte 2020-2025' is leidend en geldt als overkoepelend strategisch beleid voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen. In deze nota is gekozen voor scenario 2: verbeteren kwaliteit leefomgeving. Dit scenario gaat uit van het inhalen van achterstallig onderhoud in 10-15 jaar en het toekomstbestendig inregelen van de kapitaalgoederen.

Vanuit de nota zijn vervolgens meerdere beheerplannen opgesteld en vastgesteld. De beheerplannen vertalen de strategie van de nota naar de uitvoering buiten (strategisch > tactisch > operationeel). Het beheerplan Begraafplaatsen is in 2024 vastgesteld door de gemeenteraad. De overige beheerplannen zijn van enkele jaren daarvoor.

Financieel beleidskader en ontwikkelingen

Jaarlijks is er een budget voor beheer en onderhoud beschikbaar. In 2024 was dat ruim € 33 miljoen (inclusief riolering en deels personele inzet). Daarnaast is er jaarlijks € 4 miljoen beschikbaar voor investeringswerken, waarop afgeschreven wordt. Dit is bedoeld voor grote vervangingen en renovaties binnen de onderdelen wegen- en waterbouw. Hiermee is in 2024 een deel van de grote vervangingsopgave gerealiseerd.

In 2024 zijn vele werkzaamheden van groot tot klein uitgevoerd. Het meeste volgens planning, maar er zijn ook urgente werken toegevoegd, waardoor andere werken werden uitgesteld. Verderop in deze paragraaf geven we per onderdeel aan wat er zoal is uitgevoerd. Allereerst geven we reflectie op de belangrijkste ontwikkelingen.

Prijsstijgingen

De prijsstijgingen in de grond, weg- en waterbouw (GWW) hebben de afgelopen jaren invloed gehad op de bestedingen van de verschillende budgetten. De afgelopen jaren is er geïndexeerd volgens de Rijksbijdrage (2,5 tot 3%), maar de werkelijke indexatie was circa 4 tot 7% per jaar. Dit is een van de redenen dat budgetten onder druk kwamen te staan en werkzaamheden uitgesteld werden.

Areaaluitbreiding

Jaarlijks neemt de hoeveelheid kapitaalgoederen in de openbare ruimte toe. Dit komt voort uit woningbouwplannen, nieuwe bedrijventerreinen en lokale initiatieven, zoals extra steigers, paden, bankjes en groen. Dit leidt tot extra onderhoudskosten. Voor 2024 was hiervoor structureel € 140.000,- extra beschikbaar gesteld, wat verdeeld is over de verschillende onderdelen. Hiermee bleven we in de pas. Het bedrag is gekoppeld aan de werkelijke toename van de OZB.

Integraal werken

Tijdens het opstellen van de (meerjaren)planningen wordt gekeken naar andere ontwikkelingen in een bepaald gebied. Op de integrale kaart in het beheersysteem zijn de combinaties van onderhoud, opgaves en andere wensen in beeld gebracht (intern en extern). Op die manier proberen we werk met werk te maken, zetten we de middelen zo efficiënt mogelijk in en proberen we de overlast voor onze inwoners zoveel mogelijk te beperken.

Circulaire opslaglocaties

Tijdens het aanpassen van de milieustraat in Sneek is ook de bestaande circulaire opslaglocatie aan de Wetterskipsdyk in Sneek geoptimaliseerd. Hierdoor kan meer grond en materialen, waaronder stenen, palen en damwandplanken, tijdelijk worden opgeslagen. Deze grond en materialen komen vrij bij verschillende werkzaamheden en kunnen op een later moment opnieuw worden toegepast in de openbare ruimte. De locatie aan de Wetterskipsdyk biedt ruimte voor zo'n 1,5 hectare. Vrijwel dagelijks vinden er transporten plaats.

Investeringsmiddelen

In 2024 is een investeringskrediet van € 4 miljoen beschikbaar gesteld voor het vervangen van diverse kapitaalgoederen binnen de wegen- en waterbouw. Met deze middelen is in 2024 een start gemaakt met het vervangen van diverse wegen, kades en steigers, verspreid over de gemeente. De werkzaamheden worden in 2025 verder uitgevoerd en afgerond. Van de eerdere investeringskredieten is de status per kwartaal weergegeven in de bestuursrapportages.

Nieuwe elementenweg Dorpsstraat Exmorra.

Voorbereiding kade Kleine Dijklakker Bolsward.

Bestemmingsreserve kapitaalgoederen

Van de bestemmingsreserve kapitaalgoederen is in 2024 geen gebruik gemaakt en deze is aangevuld met € 35.000,-. Met deze bestemmingsreserve kunnen onderhoudsplekken worden opgevangen.

Onderhoudsvoorziening Wegen en Water

De onderhoudsvoorziening voor de onderdelen wegen en water is in 2022 van kracht, zodat overgebleven onderhoudsbudget hierin kan worden gestort. Op deze manier ontstaat er meer financiële flexibiliteit, zoals beheer en onderhoud ook flexibel is. Echter is gebleken dat deze voorziening niet voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Er wordt gewerkt aan een oplossing zodat het raadsbesluit alsnog conform de regels van het BBV kan worden uitgevoerd.

Bestemmingsreserve gebouwen

Bij het onderdeel gebouwen geldt dat als er onderhoudsbudget overblijft, dat dit bedrag wordt overgeheveld naar de bestemmingsreserve gebouwen. De reserve is bedoeld voor groot onderhoud aan gebouwen (niet-zijnde nieuwbouw), als het reguliere onderhoudsbudget ontoereikend is. De toevoeging uit de bestemmingsreserve aan onderhoudsgeld per einde van 2024 is nagenoeg nihil. De omvang van de bestemmingsreserve gebouwen is daardoor € 1.571.717,-.

Risico's als onderdeel weerstandsvermogen

Het risicoregister Assetmanagement is de input voor de NARIS©-inventarisatie (zie Paragraaf 2 "Weerstandsvormogen en risicobeheersing"). Het risico gerelateerd aan kapitaalgoederen is verdisconteerd in de beschikbare weerstandscapaciteit. Net zoals in de rest van Nederland hebben veel bruggen en kades in stedelijk gebied het einde van hun technische of functionele levensduur bereikt. De risico's bij deze objecten nemen toe, al hebben we ze goed in beeld door regelmatig te inspecteren. Zo werd de kade nabij de sluis in Makkum na een grondige inspectie direct aangepakt, vanwege de zeer slechte staat en het risico voor de scheepvaart, de waterkering en de achterliggende weg/trottoir. Fase 1 is in 2024 gerealiseerd; fase 2 volgt in 2025.

Weersomstandigheden

In 2024 hebben we te maken gehad met een groeizaam jaar. Dit had vooral invloed op ons openbaar groen en onkruid op verhardingen. Van maart tot november moest er groenonderhoud worden gepleegd, langer dan voorgaande jaren. Dit heeft invloed gehad op de beeldkwaliteit in onze openbare ruimte. Door de stormen in combinatie met een hoog IJsselmeerpeil in december 2023 was er bijvoorbeeld ook extra onderhoud nodig aan stranden en oevers.

Om de gevolgen van klimaatveranderingen tegen te gaan, zijn bij vele werkzaamheden in de openbare ruimte klimaat adaptieve maatregelen toegepast. Het vergroenen en ontkoppelen van

regenwater is hierin een belangrijk onderdeel. Een praktisch voorbeeld hiervan is de aanpak van wateroverlast in Woudsend.

Samenvattend

Vanuit de 'Nota Openbare Ruimte 2020-2025' en de daaruit voortvloeiende beheerplannen is de weg ingeslagen om achterstallig onderhoud aan te pakken en de budgetten toekomstbestendig in te regelen. Met het investeringsgeld, aanvullend onderhoudsbudget (vanuit indexatie en areaalgroei) en het instellen van een onderhoudsvoorziening is de afgelopen jaren een mooie slag gemaakt. In 2024 is ook weer het nodige werk uitgevoerd, zoals hieronder per onderdeel is beschreven. Echter nog onvoldoende om de achterstanden daadwerkelijk in te lopen. De tijd heeft ons ingehaald. Vooral door enorme prijsstijgingen en andere ontwikkelingen die hierboven zijn beschreven.

Onderdelen

De kapitaalgoederen zijn opgedeeld in acht onderdelen. We geven hieronder per onderdeel een terugblik over 2024.

Wegen (programma 2, hoofdstaakveld Mobiliteit)

Onderdeel wegenonderhoud

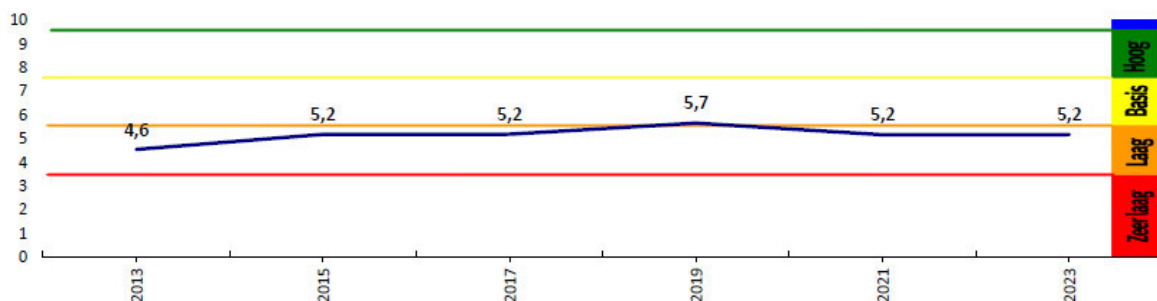
De werkwijze bij het beheer van de openbare ruimte is gebaseerd op assetmanagement: het vergroten van de maatschappelijke waarde van assets (kapitaalgoederen) door optimaal beheer te realiseren op basis van afgewogen kosten, prestaties en risico's.

Integrale kaart

Het beleidsuitgangspunt is om werk met werk te maken, zodat we onze middelen zo slim mogelijk inzetten. Met name de integrale kaart is een belangrijk hulpmiddel om zoveel mogelijk werkzaamheden te combineren en ook om zo de overlast en hinder van werkzaamheden voor inwoners te voorkomen.

Weginspecties

In 2023 zijn de tweejaarlijkse globale, visuele weginspecties uitgevoerd. In onderstaande grafiek is het verloop van de kwaliteit van de wegen weergegeven over de afgelopen 11 jaar:

Te zien valt dat het algehele 'rapportcijfer' stabiel is gebleven op een 5,2 wat overeenkomt met een lage kwaliteit (vanaf een 5,5 is er sprake van een basis kwaliteit). Er is dus geen sprake (meer) van inlopen van achterstanden, wat wel een uitgangspunt was in de Nota Openbare Ruimte 2020-2025.

De resultaten van de weginspecties zijn in 2024 via CROW-methodes omgeslagen naar onderhoudsmaatregelen en een concept-meerjarenplan met daarbij een weergave van benodigde budgetten. Dit geheel is opgenomen in een in 2024 opgeleverd rapport "Meerjarenplan Wegen".

Onkruid op elementenverhardingen

De aanpak van onkruid op elementenverhardingen valt onder wegen, maar de uitvoering wordt gedaan door de vakgroep Schone Ruimte (team Schoon). De groei van onkruid heeft effect op de kwaliteit van de leefomgeving. Sinds 2018 is er naast de reguliere inzet van eigen borstelwagens ook ingezet op thermische bestrijding van onkruid. Dit gebeurt door externe partijen, waarbij heet water wordt gebruikt. Door extra inzet is de beeldkwaliteit verbeterd. De hoeveelheid onkruid is erg afhankelijk van de weersomstandigheden.

In 2024 is een aanbesteding geweest voor de diensten van externe partijen. Het prijspeil van de aanbiedingen was dermate hoog en boven het beschikbare budget, dat het werk niet gegund kon worden. In vervolg daarop is onderhandeld met bestaande externe partijen en in combinatie met een eenmalig extra toegekend budget plus extra inzet van eigen mensen en materieel, is met deze partijen de onkruidbestrijding uitgevoerd. Ondanks deze inzet is het vastgestelde kwaliteitsniveau niet behaald.

Onderschrijding wegenonderhoud

Binnen het onderdeel wegenonderhoud is een onderschrijding ontstaan. Hierover is eerder gerapporteerd via de bestuursrapportages. De onderschrijding is ontstaan bij het grootschalige asfaltonderhoud dat in 2024 amper is uitgevoerd. Toen is afgesproken om de tijd te nemen voor een goed contract en de voor 2024 uitgestelde onderhoudsmaatregelen uit te laten voeren in een nieuw contract Grootschalig Asfaltonderhoud 2024: niet rennen, maar plannen. Het deel van het onderhoudsbudget dat niet is uitgeven, wordt gedoteerd aan de Onderhoudsvoorziening Wegen, zodat daar in 2025 weer een beroep op gedaan kan worden.

Werken wegenonderhoud 2024

Veel werken zijn volgens planning verlopen en voorbereid en/of uitgevoerd. Hieronder een greep uit de werkzaamheden van 2024:

- Investeringswerken (onderdeel € 4 miljoen):
 - weg Arum doorgaande weg: in voorbereiding, uitgesteld t.g.v. werkzaamheden nutsbedrijven;
 - weg Tinga Sneek: in voorbereiding;
 - Julianstraat IJlst: in voorbereiding;
 - Exmorra Dorpsstraat: in voorbereiding;
 - wegen Wons: afgerond;
 - weg Dijksterbuursterlaan Kimsward: afgerond;
- Asfaltverhardingen op onder andere de volgende locaties:
 - Slotsdyk te Raerd;
 - Trophorneweg nabij Elahuizen (samen met gemeente De Fryske Marren);
 - Gijsbert Japiksweg, Van Aylawei en Kamperwei te Witmarsum;
- Cementbeton verhardingen op onder andere de volgende locaties:
 - Filenserwei bij Schettens;
 - Stationswei bij Koudum;
- Elementenverhardingen (bestrating) op onder andere de volgende locaties:
 - Stasjonsleane en 't Reijdlân te Oudega;
 - Het Perk, Pinksterbloem en Klein Kerkstraat te Sneek;
 - De Poel en Prof. T. Brandsmastrjitte te Woudsend;
- Overige werkzaamheden door de hele gemeente heen:
 - klein onderhoud elementen (waaronder bestrijden boomwortelopdruk);
 - klein onderhoud asfaltverhardingen;
 - opfrissen markeringen en belijningen;
 - conserveren asfaltverhardingen;
 - aanbrengen bermverhardingen;
 - onderhoud halfverhardingen (onder andere aanbrengen KoTrec² toplagen);
 - onderhoud aan en rondom straatpotten van brandkranen.

Onderdeel straatmeubilair, bebording en bewegwijzering

Reguliere kerntaken

De reguliere kerntaken bestaan vooral uit verzorgend onderhoud, technisch onderhoud en vervangen van kapot straatmeubilair (prullenbakken, bankjes, afzetpaaltjes) en verkeersborden. Dit wordt grotendeels door onze eigen dienst uitgevoerd. Deze collega's worden ook beurtelings ingezet bij storingsdienst buiten de reguliere werktijden (piket).

² KoTrec is een gesloten verharding met hoge sterkte ontwikkeld voor intensief gebruikte fietspaden, toegangswegen en parkeerplaatsen.

Ondersteuning evenementen

De collega's van straatmeubilair worden tevens ingezet voor ondersteunende activiteiten bij evenementen. Te denken valt aan het transport en beschikbaar stellen van gemeentelijke dranghekken en diverse bijkomende werkzaamheden.

NBd bewegwijzering

Naar aanleiding van eerdere inventarisatie van bestaande NBd-bewegwijzeringen (voormalige ANWB-bewegwijzeringen), is in 2024 de in 2023 opgestarte grote opdracht voor het onderhouden en realiseren van vervangingen verder uitgevoerd, opgeleverd en afgerekend. Verder is in 2024 een fysieke schouwronde uitgevoerd naar de technische staat van onderhoud van de NBd-bewegwijzeringen. Dit opgeleverde schouwrapport wordt in 2025 vertaald naar een uitvoeringsprogramma.

Circulariteit

In 2021 t/m 2023 zijn er bij wijze van een pilot bio composiet verkeersborden aangeschaft en aangebracht (Nabasco). Dit zijn verkeersborden, die gemaakt zijn van een combinatie van riet, kalk en biohars. In 2024 is begonnen met een evaluatie naar de mate van circulariteit, duurzaamheid en de Total Costs of Ownership (TCO) van diverse soorten verkeersborden en straatmeubilair; deze evaluatie wordt in 2025 opgeleverd.

Onderdeel kabels en leidingen

Formatie vakgroep en dekking kosten

De vakgroep kabels en leidingen verleent vergunningen en instemmingsbesluiten voor werkzaamheden van telecom- en nutsbedrijven. Tevens houdt deze vakgroep toezicht op de uitvoering van werkzaamheden van telecom- en nutsbedrijven. Voor de vergunningen en instemmingsbesluiten worden leges geheven. Voor het toezicht krijgt de gemeente deels een vergoeding vanuit de leges en deels vanuit degeneratiekosten (toekomstige straatwerkkosten).

De gemeente verzorgt ook het toezicht op glasvezelprojecten en netwerkverzwaringen (NuLelie). De vergoedingen uit leges en degeneratiekosten blijken echter onvoldoende om deze kosten te dekken. In 2024 zou bekeken worden hoe de kosten voor formatie en dekking beter in balans gebracht kunnen worden, dit wordt in 2025 afgerond.

Strategisch programmeren

Sinds enkele jaren werken gemeente en nutsbedrijven met een projectenmodule om inzage te krijgen in elkaars werken en projecten, zodat werkzaamheden beter op elkaar afgestemd kunnen worden, al behoeft dit nog wel steeds verbetering. Deze projectenmodule voorziet over het algemeen redelijk concrete projecten voor korte en iets langere termijn (1-5 jaar).

Daarnaast is er, mede vanwege netcongestie, behoefte aan een meer overzicht van elkaars opgaven voor een langere termijn, waarbij ook opgaven zijn die nog minder concreet zijn. In 2024 is met behulp van een externe partij een eerste aanzet gemaakt om te kijken, of en hoe de gemeente met externe partijen ook strategisch integraal plannen en programmeren kan ontwikkelen.

Glasvezelprojecten

In navolging van 2022 en 2023 zijn er ook in 2024 op grote schaal glasvezelkabels aangelegd ten behoeve van onder andere snel internet, vooral door Delta Fiber in Sneek. Door de vele inzet op het gebied van vergunningen en toezicht zorgde dat voor extra kosten.

Uitbreiding elektriciteitsnet

Netbeheerder Liander gaat de komende jaren het elektriciteitsnet uitbreiden, dit staat bekend onder de projectnaam NuLelie. In 2024 is het middenspanningsnet Sneek - Tirns uitgevoerd. In Sneek zelf is NuLelie in de loop van het jaar begonnen met een middenspanningsnet, maar dit is eind 2024 door Liander stilgelegd.

Het definitief maken van de leidingtracés bij de vergunningverlening levert de nodige discussies op en conflicteert met enige regelmaat met de belangen van gemeentelijke assets van wegen, water en groen. Dit leidt vervolgens ook tot vertraging in het vergunningsverleningsproces en daarmee kan zelfs netcongestie ("filevorming" op elektriciteitsnetwerk) zich gaan voordoen of verergeren.

E-coördinatie

In 2024 zijn weer elektronische objecten in de openbare ruimte geplaatst, zoals transformatorhuisjes en laadpalen. Het is hierbij van belang om integraal te beoordelen waar dergelijke objecten worden geplaatst. De E-coördinator van de gemeente draagt zorg voor integrale afstemming binnen de operationele plaatsingsprocessen.

Warmtenetten

De eerste voorbereidingen op de aanleg van warmtenet Heeg zijn in 2023 begonnen en dit is voortgezet in 2024. De vakgroep Kabels & Leidingen vervult hierbij een adviserende rol over bijvoorbeeld vergunningen, leges, degeneratiekosten en nadeelcompensatie regelingen.

Openbare verlichting (programma 2, hoofdtakveld Mobiliteit)

De gemeente is verantwoordelijk voor de kerntaken van beheer en onderhoud van de openbare verlichting. Wij dragen zorg voor storingscommunicatie met de aannemer, stellen deelopdrachten aan de aannemer op en zijn zelf inhoudelijk verantwoordelijk voor voorbereiding, toezicht, financiële afrekening en controle op juistheid en volledigheid van data mutaties van deelopdrachten. De Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A. (OVEF) ondersteunt de gemeente door het verzorgen van het contractbeheer met de aannemer, het verwerken van data mutaties, het berekenen van het energie verbruik en is procesmatig aanspreekpunt voor de netbeheerder. De gecontracteerde aannemer lost storingen en schades op, draagt zorg voor schadeverhaal en voert een groot deel van de vervangingen en (deel)projecten uit, bijvoorbeeld nieuwe aanleg.

De vervangingsopgave is een doorlopend proces en wordt conform een vervangingsprogramma uitgevoerd. Daarbij wordt tegenwoordig overgeschakeld op energiezuiniger ledverlichting, is er aandacht voor het voorkomen van lichthinder, het creëren van een zo gelijkmatige lichtverdeling, maar wordt ook gekeken of lichtmasten achterwege kunnen blijven.

Onderhoudsbestek

Het huidige onderhoudscontract van de OVEF heeft een looptijd tot en met maart 2025. Daarom is in 2024 er een Europese aanbesteding doorlopen, wat heeft geresulteerd dat wij ook na die datum beschikken over een aannemer, die voor de gemeente het onderhoud uit voert en vervangingen realiseert.

Vervangingsinvesteringen

In 2023 is een opdracht verstrekt om 3.000 armaturen te vervangen. De uitvoering hiervan is in 2024 gestart en de meeste van deze armaturen zijn door middel van deelopdrachten ook aangebracht. In 2024 is voor nog eens 2.800 armaturen een vervangingsopdracht geformuleerd en gegund. De realisatie hiervan (het aanbrengen) is gepland voor 2025.

De voorziene actualisatie van het beleid- en beheerplan heeft in 2024 niet plaats kunnen vinden, het is gepland om dit in 2025 op te pakken.

In 2024 zijn onder andere de volgende werkzaamheden conform planning uitgevoerd:

- realisatie van het lichtplan centrum Bolsward fase 1 en 2 (straatbeeld bepalende masten en armaturen);
- planmatig circa 3.000 armaturen vervangen en aanbrengen op diverse locaties;
- planmatig circa 150 masten vervangen en aanbrengen op diverse locaties (inclusief schademasten);
- (ver)plaatsen van masten en armaturen voor projecten (nieuwbouw, riolering);
- uitvoering van regulier storing- en schade beheer;
- een toename van het percentage led armaturen van 51% naar 67%.

Verkeersregelininstallaties (programma 2, hoofdtakveld Mobiliteit)

De gemeente is in het bezit van 5 verkeersregelininstallaties (VRI's), allen in Sneek gesitueerd. Deze VRI's zijn technisch aan het einde van hun levensduur en vooral de hard- en software van de bediening is dermate verouderd, dat vervangende materialen steeds moeilijker verkrijgbaar zijn.

Voor het vervangen van de VRI's waren eerder geen middelen begroot, maar vanaf 2025 is voor de 2 VRI's bij de spoorwegovergangen vervangingsbudget. Voor de overige 3 VRI's in Sneek is een andere inrichting gewenst, maar de plannen hiervoor zijn nog niet concreet.

Openbaar groen (programma 2, hoofdtakveld Leefomgeving)

De geplande onderhoudswerkzaamheden zijn voor een groot deel uitgevoerd. Mede door de vele regenval was het niet mogelijk om het hele jaar de plantperken en het gazon op het gewenste niveau te onderhouden. Dat blijkt ook cijfers van een externe schouw, die we 3-jarlijks laten uitvoeren. 82% voldeed aan de vastgestelde beeldkwaliteit (A/B) en 16% niet (C of zelfs D).

Ook in 2024 zijn er door stormen in januari en in juli enkele tientallen bomen omgewaaid of beschadigd. Er zijn dit jaar 670 nieuwe bomen geplant, 15.000 stuks struiken en bosplantsoen en 26.000 vaste planten.

Vergroenen openbare ruimte

Dit voorjaar zijn er 26 bomen in bakken geplaatst in het centrum van Sneek. De bomen zijn een eerste stap naar een aantrekkelijker binnenstad, passend bij de visie Binnenstad Sneek.

Op meerdere plekken zijn overbodige verhardingen vervangen door groen, waardoor de openbare ruimte aantrekkelijker en klimaatadaptiever is geworden. Mooie voorbeelden hiervan zijn het vergroenen van een voormalig pleintje in de wijk Lemmerweg-Oost te Sneek en het terrein rondom het vernieuwde museum van Hindeloopen.

Groene bufferzone Fols gare - Hemmen III

Afgelopen voorjaar zijn 125 bomen en 13.000 stuks bosplantsoen aangeplant in een groene bufferzone tussen Fols gare en het te ontwikkelen bedrijventerrein de Hemmen III. De beplanting

dient deels als camouflage, maar is ook een onderdeel van een ommetje door het parkgebied. De bufferzone is zo'n 19 hectare groot (24 voetbalvelden) en bestaat uit een glooiend landschap, met natuurvriendelijke waterpartijen, een grote variatie aan solitaire bomen en grote groepen inheemse struiken. Er is een aantrekkelijke wandelroute uitgezet van enkele kilometerslang langs terpen en een nieuw aan te leggen dorpsuin.

Nieuw groen

De nieuwe wijk in Lemmerweg West - Het Perk - is voorzien van nieuw groen met bomen en struiken. In het voorjaar van 2025 volgen de vaste planten en daarna de speelvoorzieningen.

Volgens de benchmarkgegevens hebben we 55 m² openbaar groen per inwoner beschikbaar (is gelijk aan landelijk gemiddelde). In het gemeentelijk groen wordt naar schatting jaarlijks 4.800 ton CO₂ vastgelegd.

Actie Steenbreek

De missie van Steenbreek is het vergroenen van onze leefomgeving door organisaties, ondernemers en inwoners te informeren, te enthousiasmeren en actief te betrekken bij de vergroening van hun omgeving. Eén van onze acties is het aanbieden van geveltuinen. In 2024 zijn er weer 45 geveltuinen bijgekomen. Tot nu toe zijn er 500 aangelegd in 25 dorpen en steden.

Biodiversiteit

Ook in 2024 zijn door vrijwilligers en groenmedewerkers op meerdere plekken inheemse lokale kruiden geplant, onder andere in grasstroken tussen en om bomen. De planten zijn opgekweekt in Hieslum, door mensen van Stichting Mens en Landschap. In het najaar zijn in Waaxens, Arum en Sneek 85.000 verschillende soorten bolgewassen machinaal geplant.

Er zijn pluktuinen met insectenhôtels voorzien van informatieborden aangelegd op vier begraafplaatsen. Bezoekers kunnen vrij bloemen plukken voor hun dierbaren.

Ziekten en plagen

In 2024 is weer veel energie gestoken in het beheersen van invasieve exoten, zoals de reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop. Er is in het voorjaar een pilot gestart met bedrijf Soilwise om in Tirns de Japanse duizendknoop volledig te bestrijden door grond af te graven met plantenresten en luchtdicht in te pakken met toevoeging van een granulaat. De planten sterven vervolgens, waarna de grond na enkele maanden weer kan worden gebruikt.

Dit voorjaar werd een gezamenlijke actiedag met It Fryske Gea georganiseerd om duizenden reuzenberenklauwen te verwijderen in de Midden- en Zuidwaard te Makkum. 75 vrijwilligers, waaronder studenten van Van Hall en medewerkers van Súdwest-Fryslân, deden hieraan mee.

Dit jaar ontvingen we van de provincie Fryslân subsidies ter waarde van € 35.000 voor de komende zes jaar voor de bestrijding van invasieve exoten in NNN-gebieden en voor het opzetten van een vrijwilligersgroep. Inmiddels zijn 15 vrijwilligers gestart om ons te ondersteunen met het wegsteken van berenklauwen.

De iepziekte is in SWF ten opzichte van 2023 licht gedaald. Deze ziekte is al jaren onder controle (kleiner dan 1% uitval). In 2024 zagen we opnieuw ook een daling van het aantal nesten van de eikenprocessierups, dankzij een actieve bestrijding (800 bomen/1300 nesten). Een jaar eerder waren dat nog 900 bomen/2122 nesten.

Begraafplaatsen

Dit jaar is door het college het Beheerplan begraafplaatsen 2024-2028 vastgesteld. In 2025 zal de beheerverordening en nadere regels worden aangepast.

Communicatie

Informatie over groenonderwerpen op de gemeentelijke website zijn geactualiseerd. Ook verschijnen er regelmatig nieuwsberichten op Facebook, X en Instagram. We hebben in 2024 meegewerkt aan het maken van promotiefilmpjes rond de subsidies voor geveltuinen en het vergroenen van tuinen. Verder is er een aantal groenartikelen geplaatst in regionale en landelijke

vak- en nieuwsbladen. Van de berenklaauwactie waren televisieopnamen te zien bij Omrop Fryslân en bij het NOS Jeugdjournaal.

Speel- en sportvoorzieningen

Om het beheer van de bestaande speel- en sportvoorzieningen, zoals dat de afgelopen jaren is ontwikkeld, voor de toekomst te borgen, zijn de geplande inspecties en de daaruit voortvloeiende onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Hierdoor zijn op diverse speelplekken speel- en sporttoestellen vervangen. Ook aan de ondergrond van enkele speelplekken zijn de nodige werkzaamheden uitgevoerd.

Door de behoefte om meer te bewegen en te sporten in de openbare ruimte en te kunnen blijven bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving vanuit de gemeente, is er een samenwerking ontstaan met de afdeling Sport. Onder de naam BIOR (Bewegen In de Openbare Ruimte) zijn een aantal projecten opgestart vanuit bewonersinitiatieven, waarvoor in 2025 de fysieke uitvoering zal plaatsvinden.

Er zijn op de volgende locaties nieuwe speel- en sportvoorzieningen gecreëerd of uitgebreid:

- Molkwerum: in samenspraak met dorpsbelang is de speelplek hier grotendeels vernieuwd;
- Warns: speelplek vernieuwd
- Sneek: in samenspraak met de speeltuinvereniging is in Sperkhem het gebouw, het hekwerk en de sportkooi opgeknapt. In 2025 en volgende jaren wordt de speelplek stapsgewijs verder gemoderniseerd;
- Renovatie en modernisering speelplaatsen in Bolsward, Exmorra, Sneek en Nijland;
- Verbeteren ondergronden diverse locaties;
- Sneek: realisatie discgolfbaan de Potten (BIOR).

Waterbouwkundige kunstwerken (programma 2, hoofdtakveld Mobiliteit)

Binnen dit onderdeel gaat het om onze (beweegbare) bruggen, tunnels, steigers, oevers, kaden, havens en stranden. Al deze assets staan in ons beheersysteem, waarin recente inspectieresultaten zijn verwerkt. Op basis van deze inspecties, omgevingsfactoren, de integrale kaart en toepassing van Assetmanagement is een jaarplanning opgesteld. De meeste geplande werken zijn uitgevoerd.

Onderdeel bruggen, tunnels en steigers

Binnen dit onderdeel is in 2023 een inspectie uitgevoerd door een externe partij. Hieruit is een meerjarenplanning opgesteld, waarmee in 2024 is begonnen. Enkele bruggen moesten geheel worden vervangen, maar er zijn ook veel herstelacties uitgevoerd: van het vervangen van dekplanken tot leuning en tandwielen. Ook zijn er weer enkele betonnen verkeersbruggen aangepakt, zowel vervanging (Hichtum en nabij Oosthem) als betonreparatie om zo de levensduur te verlengen.

Uitgevoerde werken

Voor het onderdeel bruggen, tunnels en steigers was in 2024 € 2,2 miljoen aan onderhoudsbudget beschikbaar en hiermee zijn de volgende werken gerealiseerd:

- vier beweegbare bruggen compleet elektrisch gerenoveerd;
- bij acht bruggen betonreparatie toegepast;
- meer dan 100 bruggen gereinigd en/of geschilderd en vele steigers in onze havens, zoals die van Makkum, Stavoren en Sneek gereinigd;
- het aanbrengen van nieuwe slijtlagen op meerdere brugdekken en steigers;
- de sluisdeuren van de sluis van Hindeloopen vervangen en een vispassage toegevoegd;
- en verder vele, kleine reparaties aan bruggen, steigers en meerpalen uitgevoerd en storingen verholpen, zodat deze objecten en onze havens veilig en bereikbaar bleven.

Met het investeringsgeld zijn de vervanging van de verkeersbruggen in Hichtum en nabij Oosthem gerealiseerd en in 2024 afgerond.

Uitgevoerde werken

Met het investeringsgeld van de afgelopen jaren zijn de volgende kadewerken in 2024 afgerond:

- kade Doniaweg te Burgwerd;
- vervangen damwand (laad-/loskade) bij eiland Gouden Boayem Heeg.

Werkzaamheden aan de kade langs de Doniaweg in Burgwerd, september 2024.

Vanuit het onderhoudsbudget oevers en kaden (€ 1,9 miljoen in 2024) zijn onder andere de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- de 1^e fase van het vervangen van de kademuur nabij de sluis in Makkum. Deze was onvoorzien, maar wel urgent gezien de locatie (nabij sluis en onderdeel primaire kering). Daarom is voor dit werk een investeringskrediet geregeld via de bestuursrapportage, met dekking uit het onderhoudsbudget. Het afronden van dit werk vindt plaats in 2025;
- het vervangen van walbeschoeiing op diverse locaties, waaronder Partuurstraat en Bellstraat Sneek, Bearshoeke Oudega, Thaborwei Tirns, Turfmarkt Makkum, Holtropweg IJlst, Emmabuert en Moleburren Workum en Molenrak Arum. Waar het kon, werd zoveel mogelijk kunststof toegepast voor een langere levensduur (t.o.v. hout);
- het onderhoud aan de verschillende stranden (vooral zand aanvullen);
- onderwaterinspecties bij diverse kademuren om tot een kadeherstelplan te komen (in 2025).

Waterbodems (programma 2, hoofdtakveld Mobiliteit)

Regulier baggerwerk

Voor het baggeren van onze wateren was in 2024 € 709.000,- te besteden. Het gaat om wateren waar we eigenaar van zijn en wateren waar onderliggende afspraken aan ten grondslag liggen en daarom een onderhoudsplicht hebben. Daarnaast onderhouden wij nog twee vaargeulen: die van Makkum en Hindeloopen. De afgelopen jaren is ingezet op het inhalen van achterstallig onderhoud. In combinatie met de verplichtingen vanuit 'Overdracht Stedelijk Water' (OSW) is in veel kernen en daaromheen gebaggerd. De achterstanden nemen dan ook af, mede door het extra budget van € 200.000,- per jaar voor de periode 2023-2025.

Uitgevoerde werken

Vanuit het onderhoudsbudget zijn in 2024 de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- het baggeren van de Yskeburrefeart tussen Workum en Parrega in samenwerking met Wetterskip Fryslân (2^e fase);
- het baggeren van watergangen in It Skar 1 te Woudsend, waarbij het slib is toegepast voor het bouwrijp maken van de nieuwbouwwijk It Skar 2;
- het baggeren van de ingang van de passantenhaven van Stavoren (IJsselmeerzijde), waarbij het zand is toegepast bij het Noorderstrand in Stavoren;

- het baggeren in Makkum en Sneek, waarbij het baggerslib is toegepast voor het bouwrijp maken van het woningbouwplan Bolsward-Oost;
- het baggeren in vele kernen, waarbij regulier baggerwerk is gekoppeld aan de opgave van OSW;
- uitvoeren van peilingen en waterbodemonderzoeken ter voorbereiding op baggerwerken en het verzamelen van data voor de meerjarenplanning.

Door de vele werkzaamheden is het aantal meldingen over ondieptes en waterplanten in onze wateren gedaald. De meeste meldingen van inwoners of ondernemers gaan over wateren waarbij de gemeente geen verplichting heeft. Vanuit groenbeheer is overigens nog veel werk uitgevoerd gericht op het maaien en hekkelen (geen baggeren) van gemeentelijke watergangen en vijvers.

De proef met een speciale maaiboot in de Dyksfeart tussen Makkum en Workum is net als in 2023 ook in 2024 uitgevoerd. De proef duurt minimaal 3 jaar en dus mogen we na 2025 de uitkomsten en conclusies verwachten van het maaien op ecologische basis, ten opzichte van traditioneel maaien. Deze proef is een samenwerking tussen Wetterskip Fryslân en de gemeente.

Stedelijk water

Voor het beheer en onderhoud van stedelijk water (baggeren) zijn afspraken gemaakt over de overdracht van stedelijk water (OSW) aan het waterschap. Aangezien er sprake was van veel achterstallig onderhoud, is voor de periode 2022-2025 jaarlijks € 300.000,- extra beschikbaar gesteld door de gemeenteraad. Hiermee verwachten we de achterstanden gezamenlijk met Wetterskip Fryslân weg te kunnen werken en de overdracht na 2025 mogelijk te maken. Het waterschap betaalt 50% van de daadwerkelijke kosten. In 2024 is weer veel baggerwerk uitgevoerd dat valt onder OSW.

Beheer en onderhoud vijvers

Ook zijn er afspraken met het Wetterskip gemaakt over het beheer en onderhoud van vijvers in bebouwd gebied. In 2024 is een bedrag van € 450.000,- ontvangen (dit is inclusief indexatie van het jaar 2023) en benut voor het baggeren/hekkelen van diverse vijvers. Dit proces verloopt naar wens.

Riolering (programma 2, hoofdtaakveld Leefomgeving)

De vakgroep riolering heeft meerdere projecten in voorbereiding of in uitvoering. Voor het jaarverslag is er een opsplitsing gemaakt in afgeronde projecten en openstaande projecten. Daarnaast zijn er voor het dagelijks beheer en onderhoud een diversiteit aan voorkomende werkzaamheden. Hierbij kan gedacht worden aan grote vervangingsprojecten tot het afhandelen van klachten/meldingen.

Afgeronde projecten en werken

Onderstaand overzicht is een opsomming van de projecten en werken die in 2024 zijn afgerond.

Overzicht afgeronde projecten en werken
Workum - inname vuilwater recreatievaart
Stavoren - inname vuilwater recreatievaart
Gemalen - ombouwen telemetrie 2024
Relinen 2024
Klimaatsubsidie 2024
Duikers 2024
Onderhoud en reiniging kolken 2024
Riolering algemeen 2024
Capaciteit 2024
Vorbereidingskrediet 2024
Wateroverlastlocaties 2024
Gratis regentonnen inwoners Súdwest-Fryslân (2024)

Foto van rioolwerkzaamheden (o.a. afkoppelen) in Woudsend.

Openstaande werken en projecten

Er zijn meerdere projecten in voorbereiding zoals Sneek - de Domp, Sneek - de Singel en Woudsend. De werkzaamheden in Woudsend zullen naar verwachting in 2026

tot een afronding komen. Daarnaast staan er projecten in het overzicht die financieel nog niet zijn afgesloten. De openstaande projecten en werken staan weergegeven in onderstaande overzicht.

Overzicht openstaande projecten		
Makkum	Kalkovens	riolering
Ysbrechtum	De Finne	riolering
Life IP - Klimaatadaptatie Súdwest-Fryslân		
Exmorra	Vervangen gemaal	
Sneek	Singel	riolering
Sneek	Kaar	riolering
Folsgare	Ekersein	riolering
Woudsend	Poel	wateroverlast
Woudsend	Wellewei eo	wateroverlast
Woudsend	Ypecolsga eo	wateroverlast
Woudsend	M. Clanstrjitte e.o.	wateroverlast
Woudsend	Kosten pomp	wateroverlast
Ysbrechtum	Rengerstrjitte	wateroverlast
Inname vuilwater recreatievaart 2024		
IJlst	Julianastraat	riolering
Sneek	Jachthavenstraat	riolering
Sneek	De Domp	riolering
It Heidenskip		afkoppelen
Grondwatermeetnet		
Onderzoek microplastics in de Friese wateren		

Dagelijks beheer en onderhoud van de riolering

Het dagelijks beheer en onderhoud van de riolering is essentieel om een goede werking en lange levensduur van het systeem te waarborgen, hiervan zijn de belangrijkste aspecten:

- Visuele Inspectie: controle van de toegangspunten zoals putdeksels en inspectieputten;
- Reiniging: straatvegen, voor het regelmatig verwijderen van vuil, bladeren, etc.;
- Pompen en Kleppen: controle van de werking van pompen en kleppen voor het correct functioneren;
- Preventief Onderhoud: het smeren van bewegende delen en het vervangen van versleten onderdelen;
- Periodieke inspecties en onderhoudsbeurten om problemen vroegtijdig te detecteren en te verhelpen.

In onderstaand overzicht is een opsomming van de voorkomende werkzaamheden van de vakgroep riolering.

Overzicht van het dagelijks beheer en onderhoud	
1	15 stuks mechanisch/ elektrisch renovaties (riool)pompinstallaties
2	15 stuks nieuwe (riool)pompinstallaties
3	650 (riool)pompinstallaties gereinigd
4	160 (riool)pompinstallatie storingen verholpen
5	150 (riool)pompinstallatie inspecties uitgevoerd
6	277 hondentoiletten gereinigd (de reinigingsfrequentie is afhankelijk van de locatie)
7	40 km riolering geïnspecteerd en gereinigd
8	15 percelen afgekoppeld
9	Parkeerterrein de Kaar afgekoppeld
10	Afkoppelen Dijksterbuursterlaan Kimswerd
11	Optimalisatie riolering Sudterp Kimswerd
12	Afkoppelen/ herinrichting parkeerterrein Tinga Sneek
13	Afkoppelen Koeweg Stavoren
14	Rioolvervanging en optimalisatie riolering Dorpsstraat Exmorra
15	Optimalisatie riolering Gedempte Pol Sneek
16	Optimalisatie riolering Wetterskipdyk Sneek

Vastgoed (programma 1 en 2)

Onderdeel vastgoed

- In 2024 heeft vastgoed 53 percelen snippergrond overgedragen op basis van aankoopverzoeken, huurkoop en mondelinge bruikleen;
- Door een wijkgerichte actie in de wijk De Domp te Sneek zijn 11 percelen huurgrond verkocht;
- Aan Liander zijn 18 percelen grond overgedragen ten behoeve van het plaatsen van een nieuw transformatorstation of het aanpassen van een bestaand station;
- De garage nabij 't Oost 10 te Hindelopen is overgedragen en ook voormalig schoolgebouw "De Follefinne" aan de Rydwei 3 te Easterwierrum is verkocht;
- Vastgoed is begin 2024 gestart met het project 'Bedrijfsmatig gebruik gemeentewater'. Hierin wordt in kaart gebracht welke bedrijven, die bedrijfsmatig gebruik maken van gemeentewater, in aanmerking komen voor verhuur, verkoop, grenscorrectie of een vrijstelling. Team Vastgoed hoopt dit project in 2025 af te kunnen ronden;
- Strategische aankoop van een opvanglocatie voor Oekraïense ontheemden.

Onderdeel gebouwen

Naast alle reguliere onderhoudswerkzaamheden hierbij een aantal (grotere) uitgelichte werkzaamheden:

- Gereedmaken opvanglocatie voor Oekraïense ontheemden in Sneek ter vervanging van de locatie Ny Ylostins in IJlst en technische ondersteuning voor de andere opvanglocaties;
- Duurzaam renoveren van een toiletgebouw in Stavoren. Het toiletgebouw in Stavoren is het eerste toiletgebouw in onze gemeente met waterloze urinoirs;
- Start groot onderhoud bibliotheek te Sneek;
- Diverse energiebesparende maatregelen uitgevoerd, dankzij het krediet dat in 2023 door de gemeenteraad beschikbaar is gesteld. Er zijn in 2024 260 zonnepanelen geplaatst, 6 warmtepompen geplaatst en er is op diverse locaties Ledverlichting aangebracht;
- Aanschijnverlichting geplaatst op de toren van het stadhuis in Bolsward;
- Er zijn in 7 gymzalen nieuwe sportvloeren aangebracht.

Zoals gebruikelijk is het overgebleven onderhoudsbudget van gebouwen gestort in de 'reserve onderhoud gebouwen'. De toevoeging uit de bestemmingsreserve aan onderhoudsgeld per einde van 2024 is nagenoeg nihil. De omvang van de bestemmingsreserve gebouwen is daardoor € 1.571.717,-.

Foto: aanschijnverlichting stadhuis Bolsward.

Foto: zonnepanelen centrale huisvesting Sneek.

Foto: groot onderhoud bibliotheek Sneek.

2.3.4. Paragraaf 4: Financiering

Inleiding

We geven hier een toelichting op het beleid en de uitvoering van de financiering (treasury). We willen de kosten die de financieringsfunctie met zich meebrengt zo laag mogelijk houden. De opbrengsten die we kunnen behalen willen we juist maximaliseren. Ons streven is om een voldoende grip te hebben/houden op de schuldpositie. Zo geven we inhoud aan de ambitie “financieel vitaal”.

Súdwest-Fryslân is een ontwikkelgemeente. Hierdoor is er sprake van een financieringsbehoefte: we lenen geld om aan betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Dat is niet een probleem zolang de rente over het geleende geld gedekt is in de begroting. Op langere termijn kan een oplopende schuld tot problemen leiden. Ook kan de rentestand stijgen en dalen. Terwijl we elke euro die we aan rente betalen niet aan andere zaken kunnen besteden. De uitdaging is om hier een juiste balans te vinden.

Financieringsbehoefte

In 2024 is een liquiditeitsprognose opgesteld voor de komende vier jaar. Zo bepalen we de financieringsbehoefte en weten we wanneer we geldleningen moeten afsluiten. We hebben in 2024 twee langlopende leningen moeten afsluiten om onze liquiditeit te garanderen.

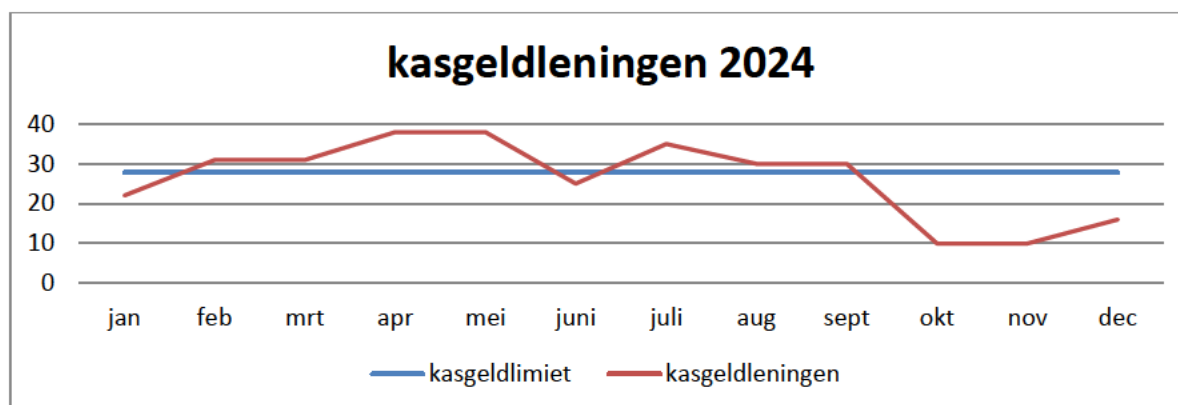
Risico's financieringsfunctie

Onder de risico's van de financieringsfunctie vallen onder andere rente-, krediet-, liquiditeits-, koers- en valutarisico's. Deze onderwerpen zijn opgenomen in het treasurystatuut. Het meest omvattende risico is het renterisico. Ter beperking van het renterisico zijn in de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) twee verplichte normen opgenomen: (a) de kasgeldlimiet en (b) de renterisiconorm. Aan deze wettelijke normen moeten we voldoen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een looptijd tot maximaal 1 jaar. Met als doel grote schommelingen in de rentelasten te voorkomen. In de begroting 2024 werd als kasgeldlimiet € 28,2 miljoen berekend. De limiet mag 2 opeenvolgende kwartalen worden overschreden en in 2024 is het kasgeldlimiet 7 maanden overschreden vandaar dat er ook een noodzaak was om twee langlopende leningen voor in totaal € 20 miljoen af te sluiten.

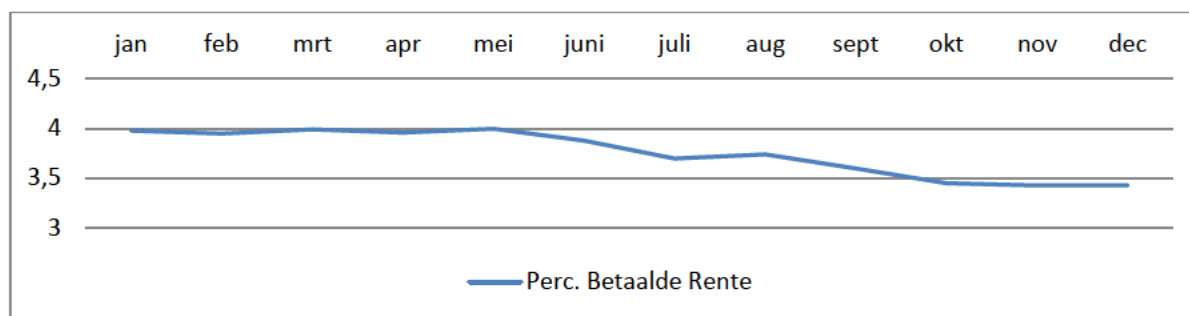
Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop van de afgesloten kasgeldleningen (in miljoenen).

Zoals te zien in bovenstaande tabel hebben we over 2024 diverse kasgeldleningen afgesloten. De stijging van de rente in 2023 op de geldmarkt heeft zich in de eerste helft van 2024 gestabiliseerd en tweede helft van 2024 zelfs lichtelijk afgenomen, echter de rentekosten in 2024 zijn gestegen ten opzichte van 2023.

De betaalde rente op deze kortlopende leningen varieerde tussen de 3,43% en 3,98%. De totale rentekosten waren ruim € 988.000,00, daarentegen hebben we ruim € 307.000,00 aan rente ontvangen van het schatkistbankieren.

Zie in de grafiek het verloop van de percentages van de betaalde kasgeldrente:

Onderstaande tabel geeft het overzicht van 2024 weer.

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)						
Omvang begroting per 1 januari 2024	332.000					
Kasgeldlimiet in procenten van de grondslag	8,50%					
Kasgeldlimiet in bedrag	28.220					
	REALISATIE					
	jan-mrt	apr-jun	juli-sep	okt-dec	jaar	
	24.108	37.482	32.870	26.992	30.363	
	4.184	9.094	11.681	16.523	10.370	
	19.924	28.388	21.189	10.469	19.993	
	28.220	28.220	28.220	28.220	28.220	
	8.296	-168	7.031	17.751	8.227	

Uitgangspunt van de kasgeldlimiet is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten. De kasgeldlimiet stelt een grens aan de korte financiering, waardoor het renterisico hierop kan worden beperkt.

Renterisico's vaste schuld en renterisiconorm

De renterisiconorm legt een relatie tussen de opbouw van de leningenportefeuille en de mate waarin we tegenvallers kunnen beperken als gevolg van stijgende rente. We lopen renterisico bij renteaanpassingen en herfinanciering.

Onderstaand schema geeft de renterisico's weer voor de vaste schuld in relatie tot de rente risiconorm volgens de Wet Fido.

Renterisiconorm (x miljoen)		Bedragen €
1	Renteherzieningen	0
2	Aflossingen	16,2
3	Renterisico (1 + 2)	16,2
4	Begrotingstotaal	332
5	Vastgelegd percentage (20%)	20%
6	Renterisiconorm (20% van 4)	66,4
7	Renterisiconorm (6)	66,4
8	Renterisico op vaste schuld (3)	16,2
9	Ruimte (+) (7 - 8)	50,2

Hieruit blijkt dat ruim is voldaan aan de renterisiconorm. De ruimte (zie 9) is namelijk positief.

Leningenportefeuille

Verloop leningenportefeuille

Het verloop van de leningenportefeuille in de periode 2022-2024 is als volgt:

Verloop langlopende leningen (x miljoen)	2022 €	2023 €	2024 €
<u>opgenomen geldleningen</u>			
boekwaarde per 1/1	159,2	142,5	154,2
aangetrokken leningen (+)	4,0	29,8	20,0
aflossingen (-)	20,7	18,1	16,2
opgenomen leningen per 31/12	142,5	154,2	158,0
<u>verstrekte geldleningen</u>			
boekwaarde per 1/1	26,4	25,4	23,8
verstrekte leningen (+)	4,0	0,5	0,0
aflossingen (-)	5,0	2,1	2,0
verstrekte leningen per 31/12	25,4	23,8	21,8
saldo leningen	117,1	130,4	136,2

Schuldpositie

De afgelopen drie jaar hebben we de volgende bedragen geïnvesteerd:

Investeringsaldo (x miljoen)	Rekening 2022	Rekening 2023	Rekening 2024
a. netto investeringen	14,0	16,8	18,1
b. afschrijvingen	-12,7	-12,2	-12,0
Saldo	1,3	4,6	6,1

In de onderstaande tabel geven we het resultaat van de berekening van het EMU-saldo weer.

EMU-saldo (x miljoen)	Rekening 2023	Begroting 2024	Rekening 2024
a. Berekend EMU-saldo	-8,6	-19,9	-8,2
b. EMU-referentiewaarde	-11,5	-11,5	-17,1
Ruimte	2,9	-8,4	8,9

Súdwest-Fryslân heeft voor 2024 een vastgestelde referentiewaarde van € 17,1 miljoen. Deze referentiewaarde is gebaseerd op 0,34% van het BBP. We houden dit bedrag van € 17,1 miljoen aan voor de volgende jaren. We blijven binnen de referentiewaarde, wanneer de som van de investeringen niet groter is dan de som van de referentiewaarde en de jaarlijkse afschrijvingen.

We hebben nog investeringsruimte over om binnen de EMU-referentiewaarde te blijven.

Conclusie.

We voldoen op dit moment aan de wettelijke en gangbare eisen met betrekking tot onze financiering.

2.3.5. Paragraaf 5: Bedrijfsvoering

Doorontwikkeling organisatie

De vele ontwikkelingen en grote complexe opgaven vragen veel van onze ambtelijke organisatie. We staan voor grote financiële uitdagingen de komende jaren. Onze begroting is vanaf 2026 niet meer sluitend als we geen keuzes maken. Hiervoor hebben we in 2024 gezamenlijk (ambtelijk en bestuurlijk) de nodige voorbereidende stappen gemaakt. We hebben onderzocht waar mogelijkheden liggen om te innoveren en beleidsmatig wijzigingen aan te brengen. Hierbij is vooral gekeken naar lange termijn. Het heeft geleid tot meerdere kansrijke sporen waardoor keuzes mogelijk zijn met positieve financiële effecten. Doel hiervan is om de gemeentefinanciën gezond te houden voor de toekomst. Inclusief financiële ruimte om te blijven investeren in onze grote opgaven en het lange-termijn-perspectief.

Het financieel perspectief heeft de reeds ingezette doorontwikkeling en professionalisering van onze organisatie ook extra focus en urgentie gegeven. Belangrijke elementen daarbij zijn het bevorderen van resultaatgerichte sturing, helderheid over rollen en posities en het ontwikkelen van een cultuur waarin eigenaarschap en elkaar professioneel aanspreken centraal staan. Daarmee ontstaat meer overzicht en inzicht, verbinding en sturingsmogelijkheden. We zien dit ook terug in onze programmatische, projectmatige en gebiedsgerichte uitvoeringsaanpak die daardoor nog sterker bijdraagt aan het verwezenlijken van de (bestuurlijke) opgaven en de strategie van onze organisatie. Ook versterkt deze aanpak de koers van de gemeente Súdwest-Fryslân intern én naar buiten in diverse samenwerkingsverbanden.

Digitalisering en data gedreven werken (digitale transitie)

De impact van de digitalisering op onze samenleving is groot en neemt steeds verder toe. De snelheid waarmee veranderingen elkaar opvolgen is ongekend. Dit hebben we ook in 2024 ervaren. We zagen o.a. een doorbraak op het gebied van kunstmatige intelligentie en een toename van cyberdreiging. Daarnaast ervaren we kostenstijgingen als gevolg van software die door leveranciers steeds vaker alleen nog als Cloud-oplossing wordt geleverd, alsook kostenstijgingen als gevolg van veranderd gebruik van onze software en hardware.

De digitalisering is verder verweven geraakt met ons werk, denken en doen. Het digitaal kunnen regelen van zaken is niet alleen een maatschappelijke norm maar ook een wettelijke verplichting geworden. Nieuwe wetgeving zoals de omgevingswet, Wet Open Overheid en Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer vragen aanpassingen in werkwijzen en systemen. We zien naast een toegenomen afhankelijkheid van digitale voorzieningen, ook een toegenomen kwetsbaarheid, die continue technische aanpassingen vragen. Al deze ontwikkelingen stellen steeds meer en hogere eisen aan onze manier van werken en de inrichtingen van onze informatievoorziening.

In 2024 zijn we begonnen met de voorbereiding van grootschalige vervangingen in onze basisinfrastructuur. Gezien de complexiteit en snelheid van technische ontwikkelingen, hebben we slim gebruik gemaakt van externe ervaringen en deskundigheid bij het vormen van een duidelijke visie op een nieuw technisch landschap waarbij gestart is met de bouw aan een nieuw solide maar ook flexibel technisch fundament waarmee we het hoofd kunnen bieden aan de ontwikkelingen die op ons af komen.

Meer dan ooit is data een onmisbaar bedrijfsmiddel, de verbindende factor en nodig om onze opgaven het hoofd te bieden. Door gegevens slim te combineren ontstaat inzicht in patronen en verbanden die innovatieve antwoorden bieden op complexe opgaven in de samenleving. In vrijwel alle grote strategische opgaven van onze gemeente maakt digitalisering vernieuwing en innovatie in de samenwerking mogelijk. Soms is digitalisering cruciaal voor het laten slagen van wetgeving. Het gebruik van data bij de gemeente brengt drie belangrijke verplichtingen met zich mee. De gemeente moet bij het gebruik en uitwisselen van gegevens zorgen dat de continuïteit, de informatiebeveiliging en privacy wordt gewaarborgd. Daarnaast wil de gemeente transparant zijn in hoe data gebruikt wordt bij het nemen van besluiten en het uitvoeren daarvan. In 2024 zijn er diverse projecten opgestart en uitgevoerd waarbij de kwaliteit van data ingezet is voor innovatieve ontwikkelingen of als middel om vanuit inzicht te sturen. Enkele voorbeelden zijn de energiearmoede, gebiedsgericht werken of een dashboard ten behoeve van financiën. Tevens is er gestart met het opzetten en bepalen van de koers die we als SWF willen varen waarbij gewerkt wordt aan een integrale aanpak die versnellend werkt.

Bescherming van persoonsgegevens en de Algemene verordening gegevensbescherming

Digitalisering en de toepassing van nieuwe technologieën leiden tot veranderingen in de samenleving. Hierdoor verschuiven ook de verwachtingen die inwoners, ondernemers en instellingen hebben van de gemeentelijke dienstverlening en de omgang met de gegevens die worden toevertrouwd. De manier van omgaan met deze persoonsgegevens speelt een belangrijke rol bij het waarmaken van die verwachtingen. Om het vertrouwen van mensen en hun gevoel van veiligheid op peil te houden is daarom een goede balans nodig tussen de kansen van digitalisering en de bescherming van persoonsgegevens. De Algemene verordening gegevensbescherming (AvG) voorziet in het kader om die balans te waarborgen. Voor de gemeente betekenen bovenstaande punten o.a. dat inwoners vragen kunnen stellen over hoe er met hun persoonsgegevens wordt omgegaan, dat de gemeente transparant moet zijn en verantwoording af moet leggen over hoe zij met persoonsgegevens omgaat en dat bij schending van deze privacyrechten er consequenties zijn. In 2024 is het stabiele niveau van de voorgaande jaren bestendigd en er is daarnaast vooruitgang geboekt. De digitale uitdagingen en nieuwe wetgeving, zoals bijvoorbeeld de AI Act en de gewijzigde Wet Politiegegevens, creëren kansen, maar vragen ook om inzet en alertheid als het gaat om de bescherming van persoonsgegevens.

Positionering

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft een prachtige historie en wil zich regionaal, provinciaal, landelijk en ook Europees onderscheiden en op de kaart zetten door het unieke verhaal van de gemeente te vertellen. Een sterke profilering, positionering en duidelijke identiteit geeft Súdwest-Fryslân een krachtig en herkenbaar verhaal met een betere positionering in Nederland en daarbuiten. Deze positionering en profilering fungeert als overkoepelende paraplu; waarmee je de consistentie verhoogt. Dit draagt o.a. bij aan de economische ontwikkeling, een fijne leefomgeving, burgerbetrokkenheid, identiteit en toerisme/recreatie. In 2024 hebben we gewerkt aan de verdere uitwerking, leidend tot het ontwikkelen van een merkmanifest voor Súdwest-Fryslân. Dit manifest verwoordt de kern van wie we zijn als gemeente: onze identiteit, kernwaarden en belofte aan inwoners, ondernemers en bezoekers. Het zorgt voor een gedeeld verhaal en een eenduidige uitstraling, waardoor we als gemeente sterker en herkenbaarder naar buiten treden.

Arbeidsmarkt

In 2024 heeft de Rekenkamer een onderzoek uitgevoerd naar onze arbeidsmarktkrapte. De gemeente kent een relatief laag instroompercentage, maar ook een vrij laag uitstroompercentage, zo concludeert het onderzoek. In het rekenkameronderzoek viel ook op dat er een relatief hoog doorstroompercentage is, nl. 15%; bij vergelijkbare gemeenten is dit 6,6%. Ook blijkt, dat het aandeel jongere uitstromers laag is (11,8% in vergelijking met de 16,8% bij vergelijkbare gemeenten). De arbeidsmarktcampagne blijkt effectief en de gemeente slaagt erin om jonge werknemers relatief lang te binden.

Daarbij zien we wel dat de krapte op de arbeidsmarkt zich is blijven voortzetten, met een toenemende vraag naar gespecialiseerde vaardigheden en een groeiend tekort aan personeel ook in onze sector. Dit beeld zal zich tot minimaal 2035 continueren en intensiveren (bron: A&O fonds).

Dit versterkt de noodzaak om zowel intern te blijven investeren in het opleiden van medewerkers als extern actief te zijn in het aantrekken van nieuw talent. In 2024 zijn de pijlers voor aangebracht via het aannemen van een adviseur arbeidsmarkt en recruitment en het vaststellen van modern stagebeleid. Ook is begonnen met het vormgeven van beleid voor vak talenten (trainees) en het uitrollen van Strategische Personeelsplanning.

Overzicht van de loonsom en de omvang van de ambtelijke organisatie

In onderstaand overzicht zijn de bezetting en loonsom vermeld voor de periode 2022-2024:

Loonsom	Jaarrekening 2022 x € miljoen	Jaarrekening 2023 x € miljoen	Jaarrekening 2024 x € miljoen
a. Raad	0,8	0,9	0,9
b. Griffie	0,4	0,5	0,6
c. Burgemeester en wethouders	0,8	0,8	0,9
d. Ambtelijke organisatie	65,3	72,2	80,6
Totaal	67,3	74,4	83,0

Bezetting	31-12-2022 fte	31-12-2023 fte	31-12-2024 fte
a. Griffie	4,72 fte	5,39 fte	5,61 fte
b. Ambtelijke organisatie	894,20 fte	951,55 fte	984,73 fte
Totaal	898,92 fte	956,94 fte	990,34 fte

Ontwikkeling loonsom:

De loonsom is in 2024 gestegen met € 8,6 miljoen. Dit is in lijn met de stijging van de bezetting en de gemiddelde loonstijging van 5,08% over 2024 volgens de CAO gemeenten.

Een deel van de hogere loonsom wordt gecompenseerd uit de daarvoor beschikbare middelen.

Bij de Actualisatie Programmabegroting 2023 zijn er middelen beschikbaar gesteld om de ambities uit het coalitieakkoord waar te maken (€ 1,7 miljoen), een deel hiervan is in 2024 ingevuld, echter het grootste deel is in de loop van 2023 ingevuld, de werkelijke loonkosten daarvan drukken in 2024 volledig op de jaarschijf 2024 (in 2023 deels door gefaseerde invulling). Daarnaast meer inzet van personeel ten behoeve van Energietransitie, wat resulteert in een hogere loonsom, vanuit het Rijk ontvangen wij hiervoor middelen (regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid, zgn. CDOKE middelen). Hetzelfde geldt voor inzet van personeel m.b.t. het Regionale Meld- en Coördinatiepunt(RMC), hiervoor ontvangen wij vanuit het Rijk ook middelen. Tevens meer inzet van personeel t.b.v. zorg voor mensen met ernstig psychiatrische aandoeningen (EPA), hiervoor ontvangen wij middelen uit het hoofdlijnenakkoord GGZ.

Ontwikkeling bezetting:

In 2024 is de bezetting ambtelijke organisatie van onze gemeente gestegen met ca. 33 fte t.o.v. 2023. Het grootste gedeelte van de stijging in fte's valt te verklaren doordat organisatie breed vacatureruimte is ingevuld (welke deel uitmaakt van de bestaande beschikbare formatie).

Daarnaast zijn er diverse (toenemende) opgaven vanuit het Rijk in het ruimtelijk en sociaal domein, welke doorwerken in de benodigde ondersteuning. Bij Sociaal Domein is sprake van uitbreiding (deels tijdelijk, deels structureel) voor o.a. jeugd, publieke gezondheid, pilot lichte ondersteuning en inclusiebeleid (waarvoor grotendeels middelen ter beschikking zijn gesteld).

Bij Ruimte en Omgeving ten behoeve van Energietransitie (waarbij dekking uit CDOKE middelen) en daarnaast voor o.a. uitvoering watertakenplan, landschap- en stedenbouw, planeconomie (waarvoor grotendeels middelen ter beschikking zijn gesteld).

Overzicht personele lasten en inkomsten personeel

De salariskosten, de kosten van inhuur, de inkomsten uit detacheringen en de uitkeringen/subsidies voor personeel (ZW/WAZO en loonkostensubsidies) zijn nauw met elkaar verweven. In onderstaande tabel een overzicht van de (afgeronde) totalen in 2024 van de personele lasten en inkomsten.

Onderdeel	Begroot	Werkelijk	Resultaat	Voordeel/nadeel
Personele lasten	100.760.000	99.407.000	1.353.000	voordeel
Personele inkomsten	-1.783.000	-2.378.000	595.000	voordeel
Totaal resultaat			1.948.000	voordeel

Per saldo een voordeel van € 1.948.000 op de totale personele lasten.

Personele lasten bestaan uit:

Salarissen (loonsom)	€ 83.076.000
Inhuur	€ 16.331.000
Totale personele lasten 2024	€ 99.407.000

Personele inkomsten bestaan uit:

Vergoeding detacheringen	€ 1.448.000
Uitkering ZW/WAZO en loonkostensubsidie	€ 930.000
Totale personele inkomsten 2024	€ 2.378.000

Het overschot komt enerzijds door het terugdringen van de externe inhuur en anderzijds door nog niet ingevulde vacatureruimte (lastig vervulbare vacatures op de arbeidsmarkt) en tijdelijke vacatureruimte (vacatures zijn na vertrek van een medewerker meestal niet gelijk opvolgend ingevuld).

Minder inhuur van personeel doordat opvang van Oekraïners langzamerhand vanuit een crisissituatie is overgegaan in een stabielere situatie. Daarnaast is er voor de uitvoering van minimaregelingen geen gebruik gemaakt van inhuur, maar zijn deze mensen in dienst gekomen.

Er wordt vooral ingehuurd voor seizoenswerk en moeilijk in te vullen vacatures. Met name voor vergunningverlening en ruimtelijke ordening is de arbeidsmarkt krap, waardoor het invullen van formatie met vaste krachten erg lastig is. Om de dienstverlening te borgen wordt gebruik gemaakt van inhuurkrachten.

Daarnaast zijn er organisatie breed extra personele inkomsten m.b.t. detachering van personeel en de uitkeringen van het UWV (ZW en WAZO).

Rechtmatigheid

In de rechtmatigheidsverantwoording heeft het college van burgemeester en wethouders toegelicht in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd.

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens. De geconstateerde afwijkingen blijven ruim onder de door de gemeenteraad vastgestelde grens van 3% van het totaal van de jaarlasten.

In deze paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid en welke acties ondernomen worden om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Deze afwijkingen zijn als volgt opgebouwd:

Criterium	Omschrijving	Foutbedrag	Onduidelijkheden
a. Begrotingscriterium	a1. Afwijkingen programma's		
	a2. Overschrijding investeringskredieten	€ 171.922,00	€ -
	a3. Subsidies	€ 163.234,14	
b. Voorwaarden criterium	b1. Inkopen en aanbestedingen	€ 1.057.881,00	€ -
c. Misbruik en Oneigenlijk Gebruik	c1. subsidies	€ -	€ 657.634,29
Totaal		€ 1.393.037,14	€ 657.634,29

Bij het **begrotingscriterium** gaat het om een overschrijdingen van het door de gemeenteraad vastgestelde maximumbedrag bij een investeringskrediet en bij subsidies.

Bij het investeringskrediet gaat het om het bedrag voor de bouw van de Bijzondere Basisschool te Arum. Dat is een onrechtmatigheid die vorig jaar ook aan de orde was. Vorig jaar werd een overschrijding van € 146.591 gerapporteerd in de paragraaf Bedrijfsvoering. Deze overschrijding is nu verder opgelopen, leidend tot een onrechtmatigheid van € 171.922,- over het boekjaar 2024. Daarbij kan worden gemeld dat hier inkomsten tegenover staan van € 211.580,-. In de bestuursrapportage t/m december 2024 staat hier echter niets over gemeld. Daarmee is er net als in 2023 sprake van een onrechtmatigheid. Aangetekend moet worden dat het college bevoegd is om binnen het onderwijshuisvestingsprogramma - binnen de financiële kaders van de gemeenteraad- de investeringen in onderwijshuisvesting te plannen. Eventuele overschrijdingen worden dus door het college binnen dat programma opgevangen en de gemeenteraad werd daarover geïnformeerd in bestuursrapportages of via actieve informatie aan de raad. Dat is bij deze investering niet gebeurd. De wijze van rapporteren over het investeringsprogramma in het onderwijs zal worden verbeterd, zodat de gemeenteraad weer tijdig hierover zal worden geïnformeerd.

Bij de subsidieverlening zijn ook onrechtmatigheden opgetreden. Er zijn in 2024 diverse subsidies hoger beschikt dan wat de gemeenteraad in de programmabegroting 2024 maximaal heeft beschikbaar gesteld (bijlage F in de programmabegroting).

Wij hebben geconstateerd dat de analyse van programmaresultaten, incidentele en investeringskredieten het afgelopen jaar verder is verbeterd en meer systematisch uitgevoerd en aangeleverd wordt voor de interne controle. Het aantal fouten bij de subsidieverlening vindt het college echter te hoog en het proces bij de subsidieverstreking verdient daardoor ook aanscherping. Bij de tussentijdse managementrapportages zal het management worden opgeroepen om eventuele overschrijdingen eerder te melden en deze zullen na behandeling in het college in de bestuursrapportages duidelijk worden toegelicht en waar nodig met een voorstel tot begrotingswijziging aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Er zijn ook *acceptabele begrotingsonrechtmatigheden* geconstateerd. Dat zijn onrechtmatigheden die passen binnen de gestelde kaders door de gemeenteraad in de financiële verordening.

Acceptabele onrechtmatigheden	Omschrijving	Foutbedrag
Begrotingscriterium	a1. Afwijkingen programma's	€ 1.139.000,00
	a2. Overschrijding investeringskredieten	€ 227.000,00
Totaal		€ 1.366.000,00

Bij programma 3 Bestuur is er aan de lastenkant sprake van een nadeel van ruim € 1,1 miljoen. Deze afwijking is onrechtmatig, maar acceptabel, het gaat hier om wettelijk verplichte lasten. Dit wordt namelijk vooral veroorzaakt door een omvangrijke toevoeging van ruim € 1 miljoen aan de voorziening pensioenen wethouders. Jaarlijks wordt de hoogte van de voorziening pensioen wethouders vastgesteld/ geactualiseerd. De dotatie wordt voornamelijk veroorzaakt door de aanzienlijk lagere rekenrente (2,325% per 31-12-2024 t.o.v. 3,16% per 31-12-2023). Daarnaast door stijging bezoldiging o.g.v. Cao Rijk en indexatie van de pensioenverplichtingen op grond van ABP 1,84%. Daarnaast is er bij Burgerzaken ook een nadelig verschil. Er zijn fors meer uitgaven gedaan door met name een hogere uitgifte van reisdocumenten (paspoortpiek). Hiertegenover staan ook hogere inkomsten aan leges aan de batenkant.

De storting in de voorziening is een verplichting, pas op 31 december kan de balans worden opgemaakt en tussentijdse vrijval van of storting in voorzieningen is niet aan de orde. Daarmee is er op dit programma wel sprake van begrotingsonrechtmatigheden, maar zijn deze acceptabel.

Daarnaast er een overschrijding van € 227.195,- op het investeringskrediet Stationsgebied Sneek. Deze past binnen de beleidskaders van de gemeenteraad, is toegelicht in de bestuursrapportage t/m december 2024 en is daarmee onrechtmatig, maar acceptabel.

Bij het **Voorwaarden criterium** gaat het om het niet-Europees aanbesteden van diverse inkopen van de gemeente. Vorig jaar (boekjaar 2023) was het foutenbedrag € 1,9 miljoen, over dit boekjaar is het foutenbedrag dus verder gedaald naar circa € 1,1 miljoen. Ten tijde van de bestuursrapportages hadden wij ook de inschatting dat het foutenbedrag rond dit totaalbedrag zou uitkomen. Het foutbedrag is als volgt opgebouwd:

Schoonmaak Kantoren	€ 550.000,-
Schoonmaak opvanglocaties	€ 190.000,-
Leerlingenvervoer Oekraïne	€ 105.000,-
Inhuur projectleider	€ 95.000,-
Abonnementen	€ 85.000,-
Inhuur Beleidsadviseur Jeugd	€ 35.000,-
	----- +
	€ 1.060.000,-

Met het beter voorlichten en faciliteren van het management is de verwachting dat in 2025 de daling van het aantal fouten verder zal worden doorgezet. Het leerlingenvervoer is met het nieuwe schoolseizoen met het reguliere leerlingenvervoer meegenomen. De abonnementen zijn in de loop van 2024 Europees aanbesteed, waardoor deze in 2025 ook niet meer als onrechtmatig op de lijst komt te staan. Het proces rond de inhuur van personeel is verder geoptimaliseerd. Daarnaast wordt ingezet op het verder terugdringen van de externe inhuur.

Bij het criterium **Misbruik & Oneigenlijk Gebruik** is geconstateerd dat bij een tweetal verantwoordingen vraagtekens zijn te plaatsen. Vorig jaar zijn er bij de controle op de subsidies door Concerncontrol vragen gesteld en vraagtekens geplaatst bij twee verantwoordingen over 2022 (die conform opgave waren vastgesteld). In 2024 hebben de betreffende subsidieontvangers vergelijkbare verantwoordingen aangeleverd over 2023. Deze subsidies zijn in 2024 wederom conform opgave vastgesteld. Het betreft hier subsidies peuteropvang/VVE aan twee subsidieontvangers. Beide subsidies zijn gezamenlijk € 353.585,80 en dit bedrag is meegenomen onder de onduidelijkheden. Naast bovengenoemde subsidies zijn er nog twee vastgestelde subsidies

peuteropvang/VVE 2023 als onduidelijk opgenomen vanwege een onvolledig dossier bij de aanvraag tot vaststelling.

Tot slot is er een onduidelijkheid met betrekking tot de subsidiëring aan Vluchtelingenwerk Nederland. In 2022 is geconstateerd dat dit geen subsidie is, maar een (aangebestedingsplichtige) afname van diensten. In afwachting van de aanbestedingsprocedure wordt echter nog steeds subsidie verstrekt, het is onduidelijk of dit wel of niet rechtmatig is. De totale som van onduidelijkheden komt hierdoor op circa € 658.000,-

Met het doorvoeren van aanbevelingen over optimalisering van het subsidieproces moet dit in 2025 worden verholpen.

Niet financiële onrechtmatigheden

De commissie BBV geeft via de kadernota rechtmatigheid haar visie over de invulling van het begrip rechtmatigheid in de controleverklaring voor de decentrale overheden. In 2021 is hierop een addendum verschenen, met de stellige uitspraak dat “niet-financiële onrechtmatigheden in verband met het niet naleven van bepalingen in de Wet Fido en bijbehorende regelingen in de paragraaf bedrijfsvoering moeten worden opgenomen en toegelicht”. Aan deze overtredingen van de Wet Fido zijn in veel gevallen geen (directe) financiële gevolgen verbonden. Te denken valt hierbij aan het overschrijden van de renterisiconorm en/of de kasgeldlimiet voor meerdere kwartalen. Deze onrechtmatigheden hoeven derhalve niet te worden opgenomen in de verklaring van rechtmatigheid. De commissie BBV is echter van mening dat onrechtmatigheden op dit vlak van belang kan zijn voor het beeld dat de raad heeft over de financiële positie van de gemeente en dat de raad geïnformeerd dient te worden over deze afwijkingen. In paragraaf 4 “Financiering” is de kasgeldlimiet en de renterisiconorm verder uitgewerkt. In 2024 waren er geen overschrijdingen van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet voor meerdere kwartalen. Van niet-financiële onrechtmatigheden is dan ook geen sprake.

2.3.6. Paragraaf 6: Verbonden partijen

1. Inleiding

De meeste taken die de gemeente uitvoert zijn door een scala van wetgeving opgedragen aan de gemeente (bijv. inzameling huishoudelijk afval en uitvoering van de participatiewet). Een aantal andere taken voert de gemeente uit op eigen initiatief (bijv. grondexploitatie en sport). Bij de uitvoering van de taken maakt de gemeente de keus om deze zelf te doen of om deze door een ander uit te laten voeren.

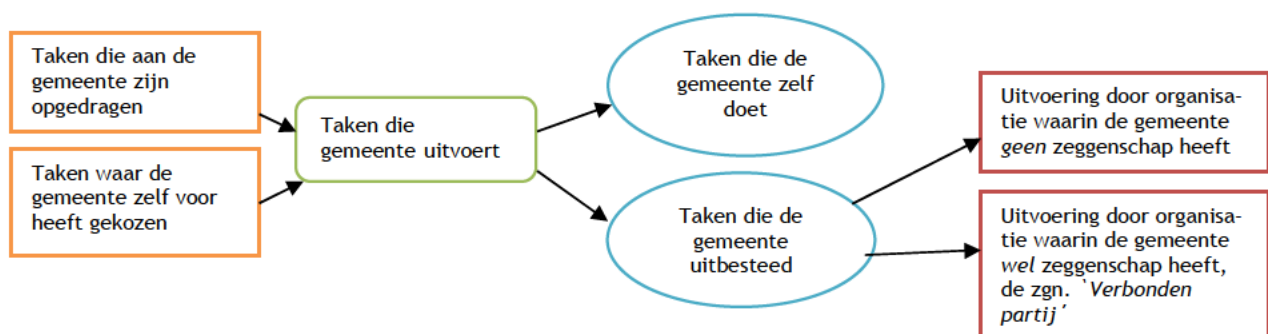
De keuze wordt gemaakt op basis van de beantwoording van de volgende vragen:

- óf er (bedrijfseconomische) schaalvoordelen kunnen worden behaald;
- óf bij de uitvoering/dienstverlening een hogere kwaliteit/dienstverlening wordt gerealiseerd.

Is er voor gekozen om een taak door een ander te laten doen dan zijn er twee keuzes, te weten:

1. dit te laten doen door een organisatie waarin de gemeente *geen* zeggenschap heeft;
2. dit te laten doen door een organisatie waarin de gemeente *wel* zeggenschap heeft.

Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven:

2. Verbonden partij

Er is sprake van een verbonden partij als de gemeente in die organisatie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Dit is geregeld in artikel 1 lid b van het Besluit begroting en verantwoording waarin staat dat een verbonden partij een *privaat- of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.*

3. Beleidskader/Visie

In de in 2016 door de raad vastgestelde Nota verbonden partijen is vastgelegd dat een verbonden partij moet bijdragen aan een efficiëntere en effectievere mogelijkheid tot uitvoering van een bepaalde taak. Steeds weer moet de afweging worden gemaakt welke aanpak de beste is en/of we de taak uitvoeren op de manier die de raad voor ogen heeft. Hierbij houden we rekening met het uitgangspunt dat wij een zodanige omvang hebben dat wij prima in staat zijn de meeste taken in eigen beheer uit voeren tegen aanvaardbare kosten.

Niet in alle gevallen heeft de gemeente zelf de vrijheid om te kiezen voor het al of niet aangaan van een verbonden partij. Een voorbeeld hiervan is de totstandkoming van de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) die vanuit het Rijk aan de gemeente is opgelegd.

4. Soorten verbonden partijen

Zoals gesteld kennen we twee soorten verbonden partijen, nl. die zijn opgericht onder publiekrechtelijk en die onder privaatrechtelijk recht.

4.1 Publiekrechtelijke verbonden partij

Het gaat hier om een samenwerkingsvorm tussen overheden onderling. Een dergelijke verbonden partij is opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. In de gemeenschappelijke regeling regelen de deelnemende overheden de vertegenwoordiging en de financiële aansprakelijkheid van de deelnemers. Mocht de gemeenschappelijke regeling niet meer aan zijn verplichtingen voldoen dan zijn de deelnemers gezamenlijk verantwoordelijk voor een eventueel nadelig saldo.

4.2 Privaatrechtelijke verbonden partij

Hiervan is sprake als wordt gekozen voor een samenwerking tussen overheden onderling (bijv. Bank Nederlandse Gemeenten) of tussen overheden en private partijen.

De samenwerking is dan geregeld op basis van het gestelde in het Burgerlijk Wetboek (Boek 2).

Privaatrechtelijke verbonden partijen zijn:

- verenigingen;
- commanditaire vennootschappen en onderlinge waarborgmaatschappijen;
- naamloze vennootschappen;
- besloten vennootschappen; of
- stichtingen.

5. Voorschriften

In artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten staat welke informatie bij de begroting en jaarrekening moet worden gepubliceerd. Het gaat dan om:

- a. de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- b. de lijst van verbonden partijen die wordt onderverdeeld in:
 1. gemeenschappelijke regelingen;
 2. vennootschappen en coöperaties;
 3. stichtingen en verenigingen;
 4. overige verbonden partijen.

In de lijst per verbonden partij wordt per verbonden partij de volgende informatie opgenomen:

1. de wijze waarop de gemeente een belang heeft;
2. het verwachte belang van de gemeente aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
3. de verwachte omvang van het eigen en vreemd vermogen aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
4. de verwachte omvang van het financieel resultaat;
5. eventuele risico's.

6. Verbonden partijen

De visie en de beleidsvoornemens over verbonden partijen zijn opgenomen in de op 14 juli 2015 door de raad vastgestelde Nota verbonden partijen.

6.1 Gemeenschappelijke regelingen

Algemeen: de cijfers over 2024 zijn nog niet bekend, de laatste vastgestelde jaarcijfers zijn daarom als uitgangspunt genomen.

Veiligheidsregio	
Wijze van belang:	Binnen de Veiligheidsregio Fryslân werken de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners samen aan brandweertzorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Financieel belang:	De vastgestelde bijdrage in het nadelig saldo voor de programma's gezondheid en crisisbeheersing wordt verdeeld op basis van het inwonertal. De bijdrage voor het programma Brandweer wordt verdeeld op basis van de verdeling van het cluster openbare orde en veiligheid (OOV) binnen de algemene uitkering uit het Gemeentefonds die de gemeenten jaarlijks ontvangen.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 9.526.798; 31 december 2023: € 8.868.135.
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 55.774.985; 31 december 2023: € 50.187.182.
Omvang resultaat:	€ 562.479
Risico's:	Zolang alle gemeenten de afgesproken bijdrage betalen is er sprake van een te verwaarlozen risico.

Fryslân-West	
Wijze van belang:	Samen met nv Empatec vormt deze gemeenschappelijke regeling het sociale werkbedrijf dat onder de naam van Empatec en Pastiel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek biedt (Empatec) of deze begeleidt/re-integreert naar een zinvolle werkplek (Pastiel).
Financieel belang:	De gemeentelijke bijdrage is voor 2023 geraamd op € 2.300 per werknemer. De bijdrage is ten opzichte van 2022 verlaagd. Voorgaande jaren was de bijdrage € 3.000 per werknemer. Doorberekening aan de gemeente vindt plaats op basis van het daadwerkelijk aantal werknemers met een Wsw-status dat werkzaam is bij Fryslân-West, andere schappen of in Begeleid Werken.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 7.851.000; 31 december 2023: € 9.519.000.
Vreemd vermogen (kort):	1 januari 2023: € 1.040.000; 31 december 2023: € 1.179.000.
Omvang resultaat:	€ 1.419.000
Risico's:	De inschatting is dat de reserves toereikend zijn om financiële risico's, zoals de rijksbijdrage SW, opbrengsten LKS en begeleidingskosten Beschut Werk en loonkosten, op te kunnen vangen.

De Marrekrite	
Wijze van belang:	De Marrekrite onderhoudt en beheert meer dan 3.500 vrije ligplaatsen midden in de natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Daarnaast beheert en onderhoudt De Marrekrite het fietsknooppuntennetwerk en andere routestructuren op het land.
Financieel belang:	De vastgestelde bijdrage in het nadelig saldo voor het onderdeel waterrecreatie wordt verdeeld op basis van het aantal inwoners (40%), het aantal watersportovernachtingen (40%) en het aantal meters aanlegvoorziening (20%). De vastgestelde bijdrage in het nadelig saldo voor het onderdeel landrecreatie wordt verdeeld op basis van het aantal inwoners (50%) en het aantal landovernachtingen (50%).
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 4.707.090; 31 december 2023: € 4.328.380.
Vreemd vermogen:	1 januari 2023: € 4.000.000; 31 december 2023: € 3.866.667. Er is vreemd vermogen aangetrokken om de investeringspiek op te kunnen vangen.
Omvang resultaat:	€ 90.522
Risico's:	Zolang binnen de begroting wordt gewerkt en iedere deelnemer zijn bijdrage betaalt is er sprake van een zeer gering risico.

Hûs en Hiem	
Wijze van belang:	Welstands- en monumentenadvisering voor de deelnemende gemeenten.
Financieel belang:	Elke deelnemende gemeente draagt bij in de kosten van Hûs en Hiem naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 338.222 31 december 2023: € 256.743
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 0 31 december 2023: € 0
Omvang resultaat:	€ 84.479 negatief
Risico's:	Zolang binnen de begroting wordt gewerkt en iedere deelnemer zijn bijdrage betaalt is er sprake van een zeer gering risico.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	
Wijze van belang:	Inzetten voor een betere en veilige leefomgeving in Fryslân door vergunningen te verstrekken, toezicht te houden, te handhaven daar waar nodig en advisering op het gebied van op het gebied van licht, geluid, trillingen, bodem, energie, externe veiligheid en juridische zaken.
Financieel belang:	Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van het aantal inrichtingen per deelnemer en het al/niet afnemen van plustaken.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 1.206.775; 31 december 2023: € 1.278.771.
Vreemd vermogen (kort):	1 januari 2023: € 2.929.615; 31 december 2023: € 4.606.451.
Omvang resultaat:	€ 71.996
Risico's:	De financiële situatie van de gemeenschappelijke regeling lijkt stabiel. De afgelopen jaren is er steeds een positief resultaat behaald.

6.2 Vennootschappen en coöperaties

nv Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Wijze van belang:	Duurzaam bijdragen aan het laag houden van de kosten van de maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.
Financieel belang:	Deelname in het aandelenkapitaal van 321.513 aandelen keer € 2,50 geeft een waarde van € 781.282,50.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 4.615.000.000; 31 december 2023: € 4.721.000.000.
Vreemd vermogen:	1 januari 2023: € 107.459.000.000; 31 december 2023: € 110.819.000.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar:	€ 254.000.000
Risico's:	Geen bijzondere risico's.

Vitens	
Wijze van belang:	Leveren van drinkwater.
Financieel belang:	Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 56.720.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 649.500.000; 31 december 2023: € 677.700.000.
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 1.143.800.000 31 december 2023: € 1.284.200.000.
Omvang resultaat:	€ 27.200.000
Risico's:	Het risico beperkt zich tot de deelname in het aandelenkapitaal.

Afvalsturing Friesland (Omrin)	
Wijze van belang:	Transitie van afval naar grondstof en het sluiten van de kringlopen.
Financieel belang:	Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 140.899.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 70.303.000 31 december 2023: € 78.528.000.
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 62.045.000 31 december 2023: € 1.138.000.
Omvang resultaat:	€ 10.322.000
Risico's:	De belangrijkste risico's voor de vennootschap liggen vooral in de technische beschikbaarheid van de kapitaalintensieve installaties, de beschikbaarheid van afval en de ontwikkelingen op de energiemarkt. Daarnaast kan aanpassing van de milieuregelgeving van invloed zijn op de toekomstige resultaten.
Bijzonderheden:	Vanaf het boekjaar 2016 is deze vennootschap belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Vastgoed Zwembad Sneek	
Wijze van belang:	Beheer en exploitatie zwembad Sneek.
Financieel belang:	Deelname in het aandelenkapitaal (incl. gestort agio) van een bedrag van € 389.387.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € -243.006; 31 december 2023: € -29.053.
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 2.425.478; 31 december 2023: € 2.127.581.
Omvang resultaat:	€ 213.953
Risico's:	Het negatief eigen vermogen wordt bij de gemeente voor hun aandeel (51%) afgedekt middels een voorziening. In hoeverre de andere aandeelhouder ook een voorziening heeft getroffen is niet bekend.

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân	
Wijze van belang:	Beheer en onderhoud openbare verlichting in Fryslân en inkoop energie voor haar leden.
Financieel belang:	-.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 426.347 31 december 2023: € 128.948
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 0 31 december 2023: € 0
Omvang resultaat begrotingsjaar:	€ 237.399 negatief
Risico's:	Als ieder lid zich aan het bepaalde statuten houdt is er sprake van een gering risico.
Bijzonderheden:	Vanaf 1 januari 2024 zal OVEF een omslag maken van traditioneel beheer openbare verlichting en energiediensten naar energietransitie en monitoring. Hierbij nemen we de energievoorziening in eigen hand via haar eigen energieleverancier, OVEF.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie bv	
Wijze van belang:	Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE was het 50% aandeel in nv Elektriciteit Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ, o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borsele). Het bedrijf Delta nv heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze procedure is het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht in deze bv.
Financieel belang:	Deelname in het aandelenkapitaal van € 19 in het totale aandelenkapitaal van € 1.500.000.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 1.480.014 31 december 2023: € 1.443.974
Vreemd vermogen (kort):	1 januari 2023: € 9.914 31 december 2023: € 31.981
Omvang resultaat:	€ 36.040 negatief
Risico's:	De aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal.
Bijzonderheden:	Er resten geen contractueel openstaande verplichtingen meer voor de BV, waardoor de BV nu kan worden ontbonden. De vereffening van het vermogen zal nog als een separaat besluit worden voorgelegd aan de aandeelhouders.

CSV Amsterdam bv	
Wijze van belang:	Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero.
Financieel belang:	Deelname in het aandelenkapitaal van € 19 in het totale aandelenkapitaal van € 20.000.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 210.079 31 december 2023: € 84.349
Vreemd vermogen (kort):	1 januari 2023: € 13.351 31 december 2023: € 64.446
Omvang resultaat:	€ 125.730 negatief
Risico's:	De aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal.
Bijzonderheden:	De BV beschikt over onvoldoende financiële middelen om de gerechtelijke procedure naheffing Afvalstoffenbelasting 2014 af te kunnen ronden. Er dient daarom een kapitaalstorting door de aandeelhouders worden gedaan. Eventueel resterende middelen in de vennootschap zullen na ontbinding alsnog ten goede komen aan de aandeelhouders.

Coöperatie Data Fryslân	
Wijze van belang:	Gezamenlijke strategie die richting geeft aan de ingrijpende invloed die data gedreven werken krijgt op de toekomst van bestuurlijk Fryslân.
Financieel belang:	Geen financieel belang. Het gaat om een lidmaatschap.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 371.927 31 december 2023: € 427.238
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 0. 31 december 2023: € 0
Omvang resultaat:	€ 55.311
Risico's:	Als ieder lid zich aan het bepaalde in de statuten houdt is er sprake van een gering risico.

Windpark Nij Hiddum Houw	
Wijze van belang:	De gemeente is mede aandeelhouder van het windpark
Financieel belang:	De gemeente heeft kapitaal ingebracht ter hoogte van 50% van de aandelen.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 1.741.592 31 december 2023: € 2.980.480
Vreemd vermogen:	1 januari 2023: € 0 31 december 2023: € 30.592.239
Omvang resultaat begrotingsjaar:	€ 1.238.888
Risico's:	De risico's zijn gering.

6.3 Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	
Wijze van belang:	Belangenbehartiging van de leden.
Financieel belang:	De contributie was in 2023 € 136.525,20 (excl. btw). De contributie was in 2024 € 145.788,04 (excl. btw).
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 51.704.000; 31 december 2023: € 56.301.000.
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 0; 31 december 2023: € 0.
Omvang resultaat:	€ 3.758.000
Risico's:	Gering, gezien het eigen vermogen en het feit dat er geen vreemd vermogen op lange termijn is aangetrokken.

Vereniging van Friese Gemeenten (VFG)	
Wijze van belang:	Belangenbehartiging, advisering, dienstverlening, platform-functie en vertegenwoordiging van en voor de leden.
Financieel belang:	Een jaarlijkse contributie in 2023 van € 0,50 per inwoner (totaal € 45.150,00). De jaarlijkse contributie in 2024 was € 0,62 per inwoner (totaal 56.347,46).
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 185.551,46; 31 december 2023: € 171.273,36
Vreemd vermogen:	1 januari 2023: € 0; 31 december 2023: € 0
Omvang resultaat:	€ 14.278,10 negatief
Risico's:	Geen

Vereniging van Waddenzeegemeenten	
Wijze van belang:	De vereniging is een platform voor overleg en informatie- en kennisuitwisseling van die aangelegenheden die het Wadden-gebied in bestuurlijk zin raken. De vereniging behartigt de belangen van de leden bij de betrokken instanties en doet de uitvoering van gezamenlijke projecten.
Financieel belang:	De contributie voor 2023 was € 11.051 en in 2024 € 13.758
Eigen vermogen:	1 januari 2024: € 135.633; 31 december 2024: € 167.063
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2024: € 0; 31 december 2024: € 0.
Omvang resultaat:	€ 31.430
Risico's:	De risico's zijn beperkt voor zover de vereniging binnen de vastgestelde begroting handelt en de leden hun bijdrage voldoen.

Stichting Sociaal Collectief Súdwest-Fryslân	
Wijze van belang:	Het bieden van ondersteuning bij het behouden en (door)ontwikkelen van een sociale infrastructuur in buurten, wijken en dorpen, zodat inwoners die ondersteuning nodig hebben dichtbij kunnen worden geholpen.
Financieel belang:	In 2023 heeft de stichting een bedrag van € 2.221.983 van ons ontvangen, voor het uitvoeren van een groot aantal activiteiten. In 2024 heeft de stichting in totaal € 2.416.653 ontvangen.
Eigen vermogen:	1 januari 2023: € 346.936; 31 december 2023: € 469.063.
Vreemd vermogen (lang):	1 januari 2023: € 0 31 december 2023: € 0.
Omvang resultaat:	€ 122.127
Risico's:	De stichting, die ingaande 1 januari 2018 actief is, is nauw gelieerd aan de gemeente Súdwest-Fryslân doordat de gemeente de enige opdrachtgever voor de stichting is. Voor zover de stichting zijn activiteiten uitvoert binnen de begroting is er geen risico als de gemeente aan zijn verplichtingen voldoet.

6.4 Overige verbonden partijen

Geen.

2.3.7. Paragraaf 7: Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf Grondbeleid staat hoe het college het grondbeleid inzet om bestuurlijke ambities en ruimtelijke beleidsopgaven te realiseren. De raad heeft hiervoor eind 2021 een herziene [Nota grondbeleid](#) vastgesteld, anticiperend op de Omgevingswet. Per ontwikkeling wordt bepaald om actief of faciliterend grondbeleid in te zetten. In deze paragraaf wordt een financiële uiteenzetting gegeven van de ontwikkeling van de grondcomplexen over het afgelopen jaar.

Woningbouw

In 2024 zijn in de gemeentelijke grondexploitaties 11 woningbouwkavels verkocht, waar de prognose circa 70 kavels was. Dit komt grotendeels (40 woningen) omdat de verkoop wel getekend is maar de betaling in 2025 zal vallen. Voor het overige deel is de prognose aangepast. Onze ambitie is om gemiddeld 70 woningbouwkavels per jaar te halen. Op dit moment bedraagt de kavelvoorraad 705 stuks. Het betreft kavels voor 135 appartementen, 555 kavels voor grondgebonden woningen en 15 woonwagenstandplaatsen. De kavels voor grondgebonden woningen zijn beschikbaar vanaf 2024. Ondanks dat er afgelopen jaar minder kavels verkocht zijn, is de ambitie dus nog steeds haalbaar.

In 2024 zijn door de raad grondexploitaties voor de volgende ontwikkelingen vastgesteld:

• Bolsward Oost - gebiedsontwikkeling	200 woningen
• Woudsend, It Skar 2e fase	25 woningen
• Scharnegoutum - Noord	20 woningen
• Folsgare - Fase 2	20 woningen
• Boazum - Fase 2	15 woningen

In 2024 is er door de raad voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor de volgende ontwikkelingen:

• Hindeloopen	15 woningen
• Workum, It Finster	15 woningen

Bedrijventerreinen

In totaal is in 2024 door de gemeente geen bedrijventerrein verkocht, de prognose was circa 1,4 hectare. De meerjarige prognose is gemiddeld een hectare per jaar, bedrijventerrein De Hemmen III is daarbij niet meegerekend. Het verschil ontstaat voornamelijk door latere verkoop in Burevaart te Workum.

Het bestemmingsplan voor De Hemmen III is onherroepelijk. Bij Fase 1 is circa de helft van de kavels onder optie genomen. Voor dit deel van de kavels komt ook een aansluiting voor elektra beschikbaar. De netwerkbeheerder heeft aangegeven dat voor het overige deel pas in 2036-2038 een aansluiting gerealiseerd kan worden. De gemeente zet in op een ambitieuze, lokale oplossing (energiehub) waardoor eerder elektra beschikbaar komt. De komende tijd zal dit verder uitgewerkt worden. Het doel was en blijft om de laatste kavels in 2029 of eerder te verkopen.

Herstructureringen

Lopende herstructureringsprojecten waar de gemeente een actieve rol in speelt zijn de locaties IJlsterplein, Boschplein en Waterstad. Voor locatie IJlsterplein heeft de raad in 2022 een grondexploitatie vastgesteld, de verkoop van de grond voor woningbouw wordt dit jaar verwacht. De laatste kavel bij Waterstad wordt onderzocht. Dit vergt een gedegen voorbereiding omdat hier sprake is van veel geluid. Voor het Boschplein is de koopovereenkomst getekend en is de bouwvergunning reeds aangevraagd, de verkoop wordt ook dit jaar verwacht.

Faciliterend grondbeleid

Er zijn in 2024 vier faciliterende grondcomplexen geopend voor woningbouw.

• Ysbrechtum - Westzijde	20 woningen
• Hommerts - vrm. Tuincentrum	20 woningen
• Easterein - Eisangaleane	15 woningen
• Sneek - Oerdyk	30 woningen

De raad heeft voorbereidingskrediet verstrekt. De financiële dekking bestaat uit (nog te sluiten) overeenkomsten of uit de toekomstige verkoop van gemeentegrond. De voorbereidingen zijn ondertussen gestart.

De raad heeft eind 2021 een [Nota kostenverhaal](#) vastgesteld. Hiermee wordt bereikt dat op private grondexploitanten, vanuit de waardevermeerdering op hun grond, de kosten worden verhaald van infrastructuur, stads- en dorpsverbetering, klimaatadaptatie en andere openbare voorzieningen.

Gronden Materiële Vaste Activa

Er zijn in 2024 geen gronden aangekocht die gewaardeerd worden als 'warme grond'. Deze categorie gronden is in 2019 (weer) ingevoerd in de BBV-regelgeving, voor gronden die voldoen aan een aantal strikte criteria. Onder andere moet er een door de raad vastgestelde visie voor woningbouw zijn, en akkoord van de provincie op de woningbouwaantallen.

Strategisch grond verwerven

Het coalitieakkoord geeft aan dat er meer regie nodig is. Om regie te hebben op de ontwikkeling, is strategisch grond verwerven essentieel. Door tijdig aan te kopen kunnen plannen eerder en sneller vorm krijgen. Dit betekent dat deze strategisch gelegen grond gekocht wordt voordat er concrete plannen zijn.

Financiële positie

Resultaat 2024

Het financieel resultaat op de grondcomplexen over 2024 is € 0,23 miljoen nadelig. De belangrijkste redenen die tot dit resultaat hebben geleid, zijn:

Nadelig:

- Actualisering (toevoeging) aan voorziening € 0,20
 - o Mitigerende maatregelen netcongestie, latere kavelverkoop
 - o Extra kosten Het Eiland in Sneek
 - o Lagere opbrengsten Uitbreiding JW Frisoweg en Houkepoort
- Verliesneming € 0,67
 - o Twee afgesloten projecten, verliesvoorziening wordt genomen

Voordelig:

- Winstneming € 0,64
 - o Ald Rien in Oosthem en Supermarkt Tinga in Sneek
 - o Deel van de kosten van reeds afgesloten plannen vervallen.

Verwacht toekomstig financieel resultaat per grondexploitatie

In de onderstaande tabel staan de totale verwachte toekomstige resultaten op de Bouwgrond In Exploitatie (BIE) per grondexploitatie. Dit is na verrekening van de winst- en verliesnemingen over 2024. De resultaten in de kolom 'Voordelig' en 'Nadelig' zijn weergegeven als netto contante waarde.

Financieel resultaat per 31-12-2024 Bouwgrond In Exploitatie	Contante waarde	
	Voordelig	Nadelig
Woningbouw		
30 Sneek - De Oudvaart Woningbouw	16.788	
53 Schettens - I Uitbreiding Woningbouw		479.526
89 Sneek - Houkepoort, Houkemar Woningbouw		225.617
123 Sneek - IJlsterplein	205.492	
139 Oosthem - 2e fase woningbouw	218.029	
143 Sneek Harinxmaland 2A		448.513
148 Sneek, Uitbreiding Woonwagenlocatie		552.848
154 Scharnegoutum - Noord	100.964	
156 Bolsward - Oost	70.646	
159 Boazum - Fase 2	48.412	
160 Fols gare - Fase 2	103.117	
161 Woudsend - It Skar 2	160.336	
Bedrijventerrein		
02 Sneek - Supermarkt Tinga	432.053	
21 Workum - Burevaart	161.093	
35 Sneek - Duinterten Zonnedaauw		272.844
44 Sneek - Woudvaart		557.054
87 Sneek - De Hemmen III		225.319
Herstructurering		
43 Sneek - Waterstad fase 1 Woningbouw		1.035.467
47 Sneek - Boschplein Woningbouw		792.242
149 Sneek - Het Eiland		377.817
Totaal	1.516.930	4.967.247

De plannen met een positief resultaat staan in de linker kolom en de negatieve resultaten in de rechter kolom. Voor de plannen in de rechterkolom is een voorziening getroffen. Bij de jaarlijkse herziening van de grondexploitaties worden de veranderingen ten opzichte van vorig jaar inzichtelijk. Dit jaar is de voorziening € 0,2 miljoen gestegen. Dit komt hoofdzakelijk door mitigerende maatregelen in het kader van de netcongestie.

Het resultaat van de positieve plannen wordt, wanneer de plannen vorderen, in stappen als winst genomen. Dit jaar is het totale positieve resultaat met circa € 0,2 miljoen gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dit komt voornamelijk omdat alle nieuwe woningbouwplannen een positief resultaat hebben.

De verwachte resultaten zijn bepaald als contante waarde. Voorzieningen voor verwachte verliezen zijn daarom op dit moment lager dan ze op de einddatum van de grondexploitatie moeten zijn. Op de einddatum van de grondexploitatie zou het hele verlies dan niet gedekt kunnen worden uit de voorziening. Dit wordt ondervangen door in de begroting jaarlijks een toevoeging aan de voorzieningen op contante waarde te doen, ter hoogte van 2,00%. Dit percentage is de huidige voorgeschreven disconteringsvoet.

Verschil prognose en realisatie

De gerealiseerde opbrengst uit grondverkoop voor woningbouw en bedrijventerreinen, en ontvangen exploitatiebijdragen uit faciliterend grondbeleid over 2024, bedroegen € 1,8 miljoen. Dit is circa € 8,3 miljoen minder dan de prognose in de grondexploitaties van € 10,1 miljoen.

Een korte toelichting:

- De opbrengsten van woningbouwplannen zijn bij de meeste plannen net niet gehaald, waardoor deze waarschijnlijk in 2025 gaan vallen (€ 1,1 miljoen i.p.v. € 6,2 miljoen). Dit komt hoofdzakelijk door IJlsterplein (uitloop grondsanering), Boschplein (verkoop is afhankelijk van omgevingsvergunning) en Harinxmaland 2A (bouwrijp kwartaal later klaar, verkoop valt net in 2025).
- Voor de opbrengsten uit bedrijventerreinen werd een bedrag verwacht van € 3,9 miljoen terwijl er geen kavels verkocht zijn. Dit komt voornamelijk door latere verkoop op de Hemmen III in verband met latere netwerkaansluiting.
- Voor de opbrengsten uit onder andere diverse grondverkoop en exploitatiebijdragen uit faciliterend grondbeleid is een bedrag van € 0,7 miljoen gerealiseerd. Hierbij de opmerking dat exploitatiebijdragen niet worden geprognosticeerd, omdat hiervoor geldt dat deze opbrengsten alleen bedoeld zijn om de kosten te dekken. Opbrengsten uit faciliterend grondbeleid leiden doorgaans niet tot een meevaller.

Stand en prognose van de portefeuille

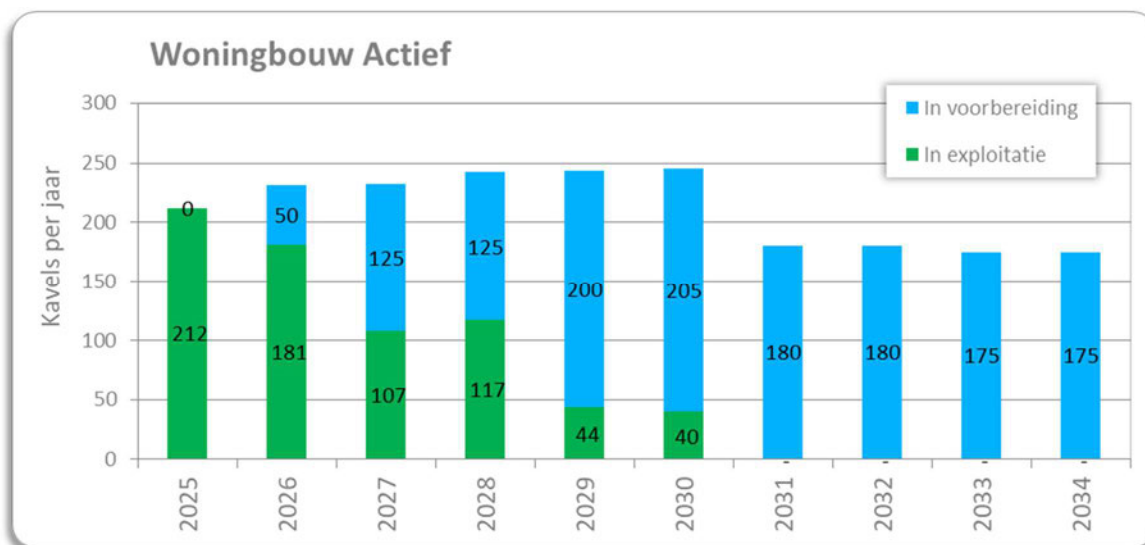
De jaarrekening kijkt terug op het afgelopen jaar. Voor de grondexploitaties wordt het resultaat in de jaarrekening in belangrijke mate bepaald door de herziening van toekomstverwachtingen. Zowel de begroting als de jaarrekening zijn voor de grondexploitatie daarom allebei momenten waarop een meerjarige vooruitblik inzicht geeft.

Woningbouw

Het college heeft uitgangspunten voor de herziene grondexploitaties vastgesteld. Eén van de uitgangspunten is een uitgifte van kavels voor 70 woningen per jaar. Dit strookt met de door het college begin 2021 vastgestelde woningbouwstrategie, om als gemeente zelf voor in woningbouw te voorzien, middels actief grondbeleid. Actief grondbeleid houdt in dat de gemeente:

- De grond verwerft
- Zelf opdracht geeft voor aanleg van het openbaar gebied
- Zelf bouwrijpe kavels uit geeft of via een tender in de markt zet

De komende 10 jaar zijn er circa 2.100 woningen gepland welke de gemeente zelf op de markt brengt. Hiermee zien er nu genoeg plannen om te voldoen aan meerjarige woningvraag. Het woononderzoek van Compagen kijkt echter tot 2030. Daarom blijft adaptief programmeren van belang. Dit betekent dat woonvraag blijvend gemonitord wordt en dat waar nodig het aanbod wordt aangepast.

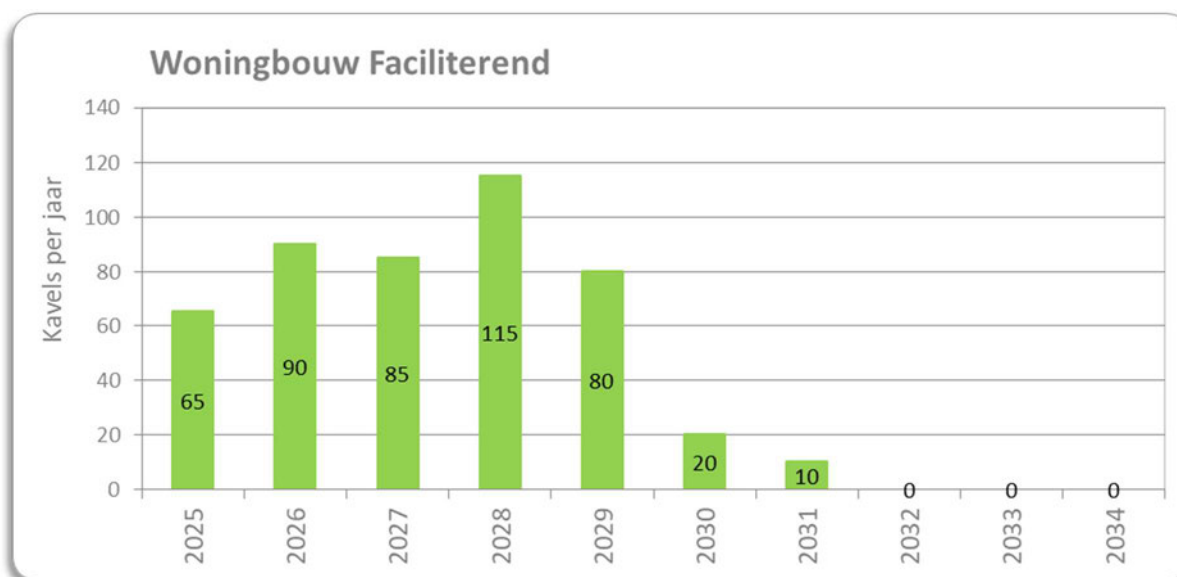

De harde plannen, met een grondexploitatie, voorzien in circa 705 woningen. Dit bestaat hoofdzakelijk uit de plannen Waterstad, Bosward Oost, IJlsterplein en Harinxmaland Fase 2a. In 2024 zijn circa 300 door de raad vastgesteld (o.a. Bosward Oost). Voor 858 van bovenstaande woningen is een subsidie aangevraagd. De aanvraag voor de Woningbouwimpuls (WBI) is in 2023

ingediend en toegekend. Op 20 juni 2023 heeft het Rijk een bijdrage van € 2,6 miljoen gehonoreerd. Met deze bijdrage kan Súdwest-Fryslân de bouw van meer betaalbare woningen bekostigen en versnellen. De vereiste cofinanciering door de gemeente is ondertussen vastgesteld. Met deze subsidie en de gemeentelijke cofinanciering gaat de gemeente in de komende 10 jaar 858 woningen realiseren, waarvan 50% sociale huur en koop, 21% betaalbare koop en 28% dure koop.

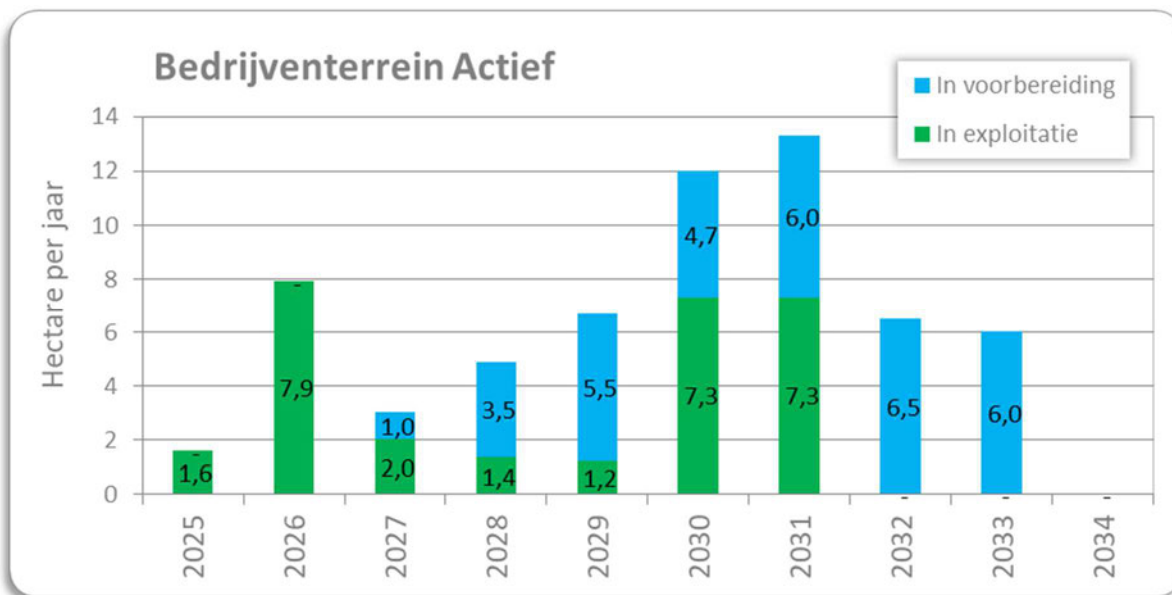
Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente de gronden in een plangebied niet in eigendom. De grondexploitatie wordt gevoerd door de private grondeigenaren. De gemeente beperkt zich tot haar publiekrechtelijke rol door het vaststellen van de kaders en randvoorwaarden van de ontwikkeling. De door de gemeente te maken kosten, zoals het opstellen van een bestemmingsplan of de aanleg van een ontsluitingsweg, worden niet via de gronduitgifte maar via een exploitatieovereenkomst (anterieur of posterieur) of met vast te stellen exploitatieregels verhaald. Ook de Nota kostenverhaal is bij dit type projecten van toepassing.

De komende 10 jaar zijn er in totaal circa 465 woningbouw kavels gepland. Er zijn geen bedrijventerreinen onder faciliterend grondbeleid. In onderstaande tabel zijn de projecten opgenomen die vallen in de categorie faciliterend grondbeleid. Deze projecten bevinden zich in verschillende fases van haalbaarheid, uitwerking en uitvoering.

Bedrijventerreinen

Voor de bedrijventerreinen is in 2021 gestart met een nieuw regionaal bedrijventerreinenplan. Hiervoor is in de Nota grondbeleid 100% actief grondbeleid als kader gesteld. De meerjarenprognose grondexploitaties bedrijventerreinen is hieronder weergegeven.

De harde plannen voorzien in circa 28,7 hectare bedrijfskavel. Dit bestaat hoofdzakelijk uit de Hemmen III en Burevaart te Workum. Daarnaast zijn er een aantal zoeklocaties en plannen welke nog in voorbereiding zijn (33,2 ha).

Risico's en weerstandsvermogen

Bij de ontwikkeling van de grondcomplexen horen risico's. Voor deze risico's is een inschatting gemaakt van de kans en het financieel gevolg. Deze aannames zijn meegenomen in de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit voor de hele gemeente. Zie hiervoor de Paragraaf Weerstandsvermogen. De grootste risico's met betrekking tot de Bouwgrond In Exploitatie zijn:

- a. Een noodzakelijke verlaging van de verkoopprijzen van bouwgrond
- b. Verkooptempo van kavels wordt lager
- c. Kostenstijging
- d. Projectsamenstelling risico's

Het risico in de grondexploitaties is hoger geworden. Dit komt omdat er meer projecten in exploitatie zijn genomen. Daarnaast is voor de Hemmen III met een specifiek risico rekening gehouden.

Project-specifiek risico Hemmen III

In de jaarstukken 2024 zijn al maatregelen genomen om de risico's van netcongestie op te vangen. Dit is zowel in de grondexploitatie als in het weerstandsvermogen gedaan. Een deel van de planning is uitgesteld en eerder zijn al kosten opgenomen om een tijdelijke stroomvoorziening te treffen. Er is besloten dat voorzien wordt in tijdelijke stroomvoorziening en dat het gebied ook mogelijkheden biedt om zichtbaar te maken hoe de gemeente, samen met ondernemers, op een creatieve en innovatieve manier om willen gaan met energievraagstukken. Daarmee kunnen kavels eerder aangeboden worden dan er stroom geleverd wordt door Liander. De haalbaarheid hiervan wordt nu onderzocht. Het risico dat dit niet of deels haalbaar is, wordt reeds opgevangen in het weerstandsvermogen.

Ter afsluiting wordt de problematiek van de netcongestie gemeente breed gezien en onderkend. Daarom zet de gemeente een Regisseur Netcongestie in. Dit gebeurt in het kader van de door de gemeente gemaakte nulmeting, de impactanalyse. Deze geeft ook een voorzet naar de toekomst en hoe er procesmatig omgegaan wordt met onzekerheden.

Kengetal risico's grondexploitatie

In de Paragraaf Weerstandsvermogen gaan we ook in op het kengetal dat een inschatting geeft van de risico's grondexploitatie. Hieronder staan in een tabel de onderliggende bedragen die tot het kengetal leiden. Het kengetal is de totale boekwaarde van alle grondcomplexen gedeeld door de totale jaarlijkse baten van de gemeente. Dit geeft een percentage. Hoe lager het percentage, hoe lager het risico op de grondexploitaties.

Kengetal Risico's grondexploitatie	Rekening 2022	Rekening 2023	Rekening 2024
(bedragen x € 1.000)			
A. Bouwgronden in exploitatie min voorzieningen voor verliezen	6.422	11.418	22.347
B. Totale baten	333.478	362.409	383.965
A / B x 100%	1,93%	3,15%	5,82%

Uit deze tabel blijkt dat het percentage ten opzichte van 2023 gestegen is van 3,15% naar 5,82%. Er is (nog) geen norm vastgesteld voor gemeenten. Dit kengetal dient voornamelijk vooral als vergelijkingscijfer met andere gemeenten. De stijging komt omdat het aantal bouwgronden in exploitatie zijn gestegen ten opzichte van 2023. De kosten lopen hierin voor de opbrengsten uit.

2.3.8. Paragraaf 8: Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid

In 2024 heeft de gemeente Súdwest-Fryslân 64 verzoeken ontvangen waarbij een beroep is gedaan op artikel 4.1 van de Woo. Van deze 64 verzoeken zijn 6 verzoeken niet in behandeling genomen. Deze verzoeken zijn ingetrokken door de verzoekers of waren te ruim geformuleerd, waarna verzocht is om een nadere precisering. Als deze nadere precisering niet ontvangen wordt binnen de gestelde termijn, wordt het verzoek niet in behandeling genomen.

Een Woo-verzoek dient binnen vier weken na ontvangst te zijn afgehandeld, waarbij het mogelijk is de beslissing met twee weken te verdagen. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij omvangrijke of gecompliceerde verzoeken. In 2024 zijn 14 verzoeken verdaagd met 14 dagen.

Van de 58 verzoeken die in behandeling zijn genomen, was de gemiddelde behandeltermijn afgerond 27 dagen. Dit is binnen de wettelijke termijn van vier weken. Tegen drie besluiten is bezwaar ingediend. Twee bezwaren zijn ingetrokken, het andere bezwaarschrift is begin 2025 afgehandeld.

3. Jaarrekening

3.1. Vooraf

We geven voor 2024 in de jaarrekening, in aanvulling op het jaarverslag, een verdere financiële toelichting. We leggen financiële verantwoording af. We geven aan:

- of er overeenkomstig de begroting is gehandeld
- waar er verschillen zijn ontstaan (en waarom)
- wat de afwijkingen voor betekenis hebben voor de financiële positie van de gemeente

We brengen de volgende zaken in beeld:

- Balans
- Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
We geven een overzicht van verplichte aspecten op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
- Toelichting balans
- Programmarekening met toelichting
We geven een financieel beeld per programma. We richten ons specifiek op de grotere afwijkingen. We vermelden of afwijkingen al dan niet een incidenteel of een structureel effect hebben.

3.2. Balans

Balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA	31-12-2024	31-12-2023
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>	2.153	2.933
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	808	1.526
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.345	1.407
<i>Materiële vaste activa</i>	223.466	217.812
- In erfpacht uitgegeven gronden	526	526
- Investerings met een economisch nut	180.326	179.336
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	13.836	13.926
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	28.778	24.024
<i>Financiële vaste activa</i>	27.900	29.887
- Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	6.102	6.082
- Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	12.699	14.122
- overige verbonden partijen	5.846	6.225
- Overige langlopende leningen u/g	3.253	3.458
Totaal vaste activa	253.519	250.632
Vlottende activa		
<i>Vorraden</i>	22.392	11.488
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	22.347	11.418
- Grond- en hulpstoffen	45	70
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	38.756	28.020
- Vorderingen op openbare lichamen	17.935	19.335
- Overige vorderingen	4.991	6.303
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	13.035	2.382
- Rekening Courant verhoudingen niet financiële instellingen	2.795	
<i>Liquide middelen</i>	33	2.729
- Kassaldi	6	4
- Banksaldi	27	2.725
<i>Overlopende activa</i>	12.729	10.047
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:		
- Het Rijk	904	379
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.000	1.000
Overige overlopende activa:		
- Overige nog te ontvangen voorschotbedragen als gevolg van voorfinanciering van incidentele kredieten met een specifiek bestedingsdoel	0	922
- Overige nog te ontvangen bedragen; faciliterend grondbeleid	155	177
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van het volgende begrotingsjaar komen	10.670	7.569
Totaal vlottende activa	73.910	52.284
Totaal generaal	327.429	302.916

Balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)

PASSIVA	31-12-2024	31-12-2023
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	72.861	69.185
- Algemene reserve	20.051	25.258
- Bestemmingsreserves	43.251	50.508
- Gerealiseerde resultaat	9.559	-6.581
<i>Voorzieningen</i>	26.146	24.225
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	12.322	11.442
- Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	13.824	12.783
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>	158.006	154.156
- Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	158.006	154.156
Totaal vaste passiva	257.013	247.566
Vlottende passiva		
<i>Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar</i>	33.563	25.987
- Kasgeldleningen	16.000	10.000
- Banksaldi	0	0
- Overige schulden	17.563	15.987
<i>Overlopende passiva</i>	36.853	29.363
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	11.124	10.776
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- het Rijk	22.220	14.303
- overige Nederlandse overheidslichamen	1.435	2.117
- Vooruitontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	1.301	1.357
- Vooruitontvangen bedragen; faciliterend grondbeleid	534	584
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende jaren begrotingsjaren komen	239	226
Totaal vlottende passiva	70.416	55.350
Totaal generaal	327.429	302.916

Gewaarborgde geldleningen

19.905

22.761

3.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Besluit begroting en verantwoording

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten(BBV) en de financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 30 januari 2025 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen opstellen jaarrekening

- De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
- Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.
- Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt, geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2024 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen op basis van de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat, vanwege het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten, de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en de volledigheid van de eigen bijdragen als geheel vast te kunnen stellen. Door de systematiek te kiezen van het door het CAK laten vaststellen van de eigen bijdragen, heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en de volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over de omvang en de hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen, als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals in het voorgaande is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak ervan niet bij de gemeente. In de jaarrekening 2024 wordt het bedrag verantwoord dat in het verantwoordingsjaar aan afdrachten van het CAK is ontvangen (=kastelsel). De reden hiervoor is dat er bij het CAK sprake is van achterstanden in het verwerken van de opgelegde en nog op te leggen eigen bijdragen, waardoor er geen betrouwbare schatting is te maken van de ultimo 2024 nog op te leggen en door gemeenten te ontvangen eigen bijdragen.

Grondslagen balans

A1. Vaste activa

Activa voor 2011

Activa die aanwezig waren voor 2011 schrijven we conform de regels van de oude gemeenten af.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag. Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord.

- Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief.
De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.
Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa:

- In erfpacht uitgegeven gronden
De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).
- Investerings met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden in het jaar na ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. De afschrijvingsmethode is vastgelegd in de door de raad vastgestelde verordening ex art. 212.

Op grond met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

- *Strategische gronden, voorheen "Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)":* Conform de notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV zijn NIEGG en bouwgronden in exploitatie (BIE) die per 1 januari 2016 uit exploitatie zijn genomen, op basis van een overgangsbepaling tegen de boekwaarde per 1 januari 2016 (ingangsdatum Wijzigingsbesluit) geherrubriceerd naar de materiële vaste activa. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar t/m 31 december 2019. Om de waarde van onze strategische gronden te toetsen, is een benchmark met actuele transacties van agrarische grond uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de marktwaarde in de huidige bestemming - veelal agrarisch - van de grondcomplexen MVA valt binnen de marktconforme bandbreedte.

- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.
- Investerings in openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut
Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De afschrijvingsmethode is vastgelegd in de door de raad vastgestelde verordening ex art. 212.
De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan. Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

Financiële vaste activa

- Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g(uitgezet geld) en (overige) uitzettingen zijn - tenzij hierna anders is vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.
- Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.
- Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

A2. Vlottende activa

Voorraden

- Grond en hulpstoffen
Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.
- Onderhanden werk, gronden in exploitatie
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.
Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen

worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

De verwachte resultaten zijn bepaald als contante waarde. Voorzieningen voor verwachte verliezen zijn daarom op dit moment lager dan ze op de einddatum van de grondexploitatie moeten zijn. Op de einddatum van de grondexploitatie zou het hele verlies dan niet gedekt kunnen worden uit de voorziening. Dit wordt ondervangen door jaarlijks een toevoeging aan de voorzieningen op contante waarde te doen, ter hoogte van 2,00%, de huidige disconteringsvoet.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

- **Vorderingen**
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Algemene uitkering

De algemene uitkering dient in de jaarrekening verantwoord te worden conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling. Wij hebben als gemeente de algemene uitkering verantwoord o.b.v. de laatste verzamelstaat/ betaalspecificatie, welke gebaseerd is op de accressen uit de septembercirculaire maar waarbij de eenheden zijn geüpdatet op basis van de stand bij het uitkomen van de decembercirculaire 2024.

B1. Vaste passiva

Reserves

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserve en het saldo van de rekening van baten en lasten. Reserves worden gevormd in overeenstemming met de door de raad genomen besluiten. Ook de onttrekkingen aan de reserves gebeurt in overeenstemming met een daartoe strekkend besluit.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

B2. Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

C. Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

3.4. Toelichting op de balans

We geven hier een toelichting op de balans. Alle bedragen x € 1.000.

A. Activa

ACTIVA	31-12-2024	31-12-2023
A1. Vaste activa		
a. Immateriële vaste activa	2.153	2.933
b. Materiële vaste activa	223.466	217.812
c. Financiële vaste activa	27.900	29.887
A2. Vlottende activa		
a. Voorraden	22.392	11.488
b. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	38.756	28.020
c. Liquide middelen	33	2.729
d. Overlopende activa	12.729	10.047
Totaal generaal	327.429	302.916

A1. Vaste activa

a. Immateriële vaste activa

Verloopoverzicht Immateriële vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Over- boek- ing naar BIE	Inves- tering- en	Desinves- tering- en	Afschrij- vingen	Bijdrage van derden	Verliesneming / afwaardering	Boekwaarde 31-12-2024
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	1.526	1.106	429				41	808
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.407		8		70			1.345
Totaal	2.933	1.106	437		70		41	2.153

Overboekingen naar bouwgrond in exploitatie (BIE)

- Woudsend; It Skar 2 ^e fase	€ 235.000
- Scharnegoutum Noord	€ 137.000
- Bolsward Oost	€ 628.000
- Boazum; Boazumerfeart	€ 61.000
- Folsgeare	€ 45.000

Kosten onderzoek en ontwikkeling m.b.t. grondcomplexen:

In 2024 bedragen de totale voorbereidingskosten voor de diverse grondexploitaties € 429.000.

b. Materiële vaste activa

Verloopoverzicht materiële vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
a. In erfpacht uitgegeven gronden	526	526
b. Investerings met een economisch nut	179.336	180.326
c. Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	13.926	13.836
d. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	24.024	28.778
Totaal	217.812	223.466

Toelichting sub b: Verloopoverzicht investeringen met een economisch nut

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Over- boeking naar BIE	Inves- teringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdrage van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	7.063		1.256		50			8.269
Strategische gronden	9.235	2.244						6.991
Bedrijfsgebouwen	146.842		4.482	337	5.444	33		145.510
Woonruimten	442				23			419
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5.766		877		699			5.944
Machines, apparaten en installaties	4.224		606		974			3.856
Vervoermiddelen	3.258		1.400		569			4.089
Overige materiële vaste activa	2.506		3.725		983			5.248
Totaal	179.336	2.244	12.346	337	8.742	33		180.326

Strategische gronden; overboeking naar bouwgrond in exploitatie (BIE)

- Woudsend; It Skar 2 ^e fase	€ 397.000
- Scharnegoutum Noord	€ 114.000
- Bolsward Oost	€ 1.664.000
- Folsgeare	€ 69.000

Bedrijfsgebouwen; desinvestering

In 2024 zijn de scholen in Easterwierrum en Wiuwert verkocht.

Hieronder een opsomming van de omvangrijkste investeringen met een economisch nut:

Omschrijving	Investering	Bijdrage van derden
Sneek, Eeltjebaasweg 7/7A	1.503	
Sneek - aanpassen milieustraat Wetterskipdyk	1.274	
Bolsward de Marne 61 - aankoop locatie (grond)	1.250	
Vervangen HCI - basisinfrastructuur (IP2023)	897	
Vervangen ICT infrastructuur (IP 2023)	732	
Vervangen installaties, glasvezel, netwerk (IP2022)	715	
Vervanging - revisie winterdienstmateriaal IP 2023	534	
Realisatie hoofdvestiging buitendienst	520	

Toelichting sub c: Verloopoverzicht investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Inves- teringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdrage van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
Riolering	11.596			1.105			10.491
Afvalstoffen	2.330	1.717		702			3.345
Totaal	13.926	1.717		1.807			13.836

Toelichting sub d: Verloopoverzicht investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Inves- teringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdrage van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2024
<u>Maatschappelijk nut vòòr 2017</u>							
Grond-, weg- en waterbouw- kundige werken	4.465			429			4.036
<u>Maatschappelijk nut vanaf 2017</u>							
Grond-, weg- en waterbouw- kundige werken	19.463	7.390		974	1.221		24.658
Overige materiële vaste activa	96			12			84
Totaal	24.024	7.390		1.415	1.221		28.778

Hieronder een opsomming van de omvangrijkste investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut:

Omschrijving	Investering	Bijdragen van derden
Bruggen - Diverse bruggen (Stav.Makk.Hicht.Oosth.)	770	
Ontsluiting de Hemmen III	675	
Openbare verlichting - armaturen kredieten 2021-22	643	
Nijland - fietsverbinding	631	
Workum - Vervangen steigers havenkom	600	
Makkum - vervanging stuk kademuur	438	

c. Financiële vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	(1) Correctie niet ontvangen aflossing 2023	Investe- ringen	Des- investering	Aflossing	(2) Mutatie Voorziening 2024	Boekwaarde 31-12-2024
Kapitaalverstrekingen aan:							
- Deelnemingen	6.374			1			6.373
* Voorziening deelneming VZS	-568						-568
** Kapitaalverzekering APPA	276					21	297
Leningen aan:							
- Woningbouwcorporaties	14.122				1.423		12.699
- Overige verbonden partijen	6.349	56			432		5.861
* Voorziening lening VZS	-124					109	-15
Overige langlopende leningen	3.458				205		3.253
Totaal	29.887	56		1	2.060	130	27.900

(1) De niet ontvangen aflossing 2023 van de Stichting Vastgoed Zwembad Sneek is in 2024 ontvangen.

(2) Betreft de mutatie in de voorziening Vastgoed Zwembad Sneek en voorziening kapitaalverzekering APPA

* Betreft de voorziening lening Vastgoed Zwembad Sneek, welke balanstechisch in mindering moet worden gebracht op de deelneming en de lening Vastgoed Zwembad Sneek.

** De kapitaalverzekering APPA mag niet in mindering worden gebracht op de voorziening wethouderspensioen. Echter dient dit gepresenteerd te worden aan de activakant onder financiële vaste activa. (balanstechisch is dit gecorrigeerd)

A2. Vlottende activa

a. Voorraden

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
a. Grond- en hulpstoffen	70	45
b. Onderhanden werk	11.418	22.347
Totaal	11.488	22.392

Toelichting sub a: Grond- en hulpstoffen

Omschrijving	Liters	Bedrag
Gewone diesel:		
Beginvoorraad 1-1-2024	33.740	57
Inkoop	547.345	759
Verbruik	541.744	746
Meet- en prijsverschillen *)	-12.265	-32
Eindvoorraad 31-12-2024	27.046	38

Blauwe diesel:

Beginvoorraad 1-1-2024	6.446	13
Inkoop	106.615	172
Verbruik	110.068	176
Meet- en prijsverschillen *)	1.594	2
Eindvoorraad 31-12-2024	4.587	7

*) Meet- en prijsverschillen ontstaan omdat we voor het verbruik rekenen met vaste standaardtarieven en we de eindvoorraad meten met hele centimeters. Zo zijn kleine afwijkingen niet te vermijden.

Toelichting sub b: Onderhanden werk

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Bouwgronden in exploitatie (BIE)	14.927	25.999
Voorziening *	-4.409	-4.317
Voorziening grondexploitaties afgesloten complexen **	900	665
Totaal	11.418	22.347

* Voor de verwachte verliesgevende grondexploitaties is een voorziening getroffen van € 4.967.000. Het is een waardecorrectie op de grondexploitaties en wordt om die reden in mindering gebracht op de boekwaarde. Echter wanneer bij een grondexploitatie de voorziening groter is dan de boekwaarde, moet het restant van de voorziening (wat niet kan worden gesaldeerd) aan de passivakant bij de voorzieningen worden gepresenteerd. Voor 2024 gaat het in totaal om € 651.000. Resteert een voorziening van € 4.316.000 welke hier als waardevermindering op de boekwaarde wordt gebracht.

** De afgesloten complexen (voorziening nog te maken kosten) wordt hier gecorrigeerd en aan de passivakant bij de voorzieningen gepresenteerd.

Overzicht verloop Bouwgronden in exploitatie (BIE)

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Over- boeking *	Over- boeking **	Mutaties	Mutatie voorziening	Vrijval voorziening (passiva)	Winst nemning	Verlies nemning	Boekwaarde 31-12-2024
In exploitatie genomen gronden (IEG)	11.418	78	3.428	7.648	-203	295	310	627	22.347
Af te sluiten complexen	-900	-78		-13			326		-665
Voorziening grondexploitaties afgesloten complexen	900								665
Totaal	11.418		3.428	7.635	-203	295	636	627	22.347

* Overboeking diverse complexen van "in exploitatie genomen gronden" naar "af te sluiten complexen".

** Overboeking van immateriële vaste activa; Woudsend It Skar 2 ^e fase	€ 235.000
Overboeking van materiële vaste activa; Woudsend It Skar 2 ^e fase	397.000
Overboeking van immateriële vaste activa; Scharnegoutum Noord	137.000
Overboeking van materiële vaste activa; Scharnegoutum Noord	114.000
Overboeking van immateriële vaste activa; Bolsward Oost	628.000
Overboeking van materiële vaste activa; Bolsward Oost	1.664.000
Overboeking van immateriële vaste activa; Folsgeare	45.000
Overboeking van materiële vaste activa; Folsgeare	69.000
Overboeking van immateriële vaste activa; Boazum Boazumerfeart	61.000
Overboeking van faciliterend grondbeleid; Sneek Het Eiland	78.000

Algemene toelichting grondexploitaties

Het uiteindelijke resultaat van de grondexploitaties hangt af van een aantal onzekere factoren. Vooral de te realiseren grondprijzen, wanneer kavel verkocht worden en de hoogte van werkelijk kosten zijn van invloed op het uiteindelijke resultaat van deze grondcomplexen.

Uitgangspunten

Per grondcomplex is een toets uitgevoerd op de uitgangspunten. Ten behoeve van de resultaatsbepalingen van de grondexploitaties zijn rekenuitgangspunten vastgelegd en gehanteerd. Deze uitgangspunten hebben vooral betrekking op toekomstige verwachtingen en veronderstellingen. De uitgangspunten zijn, naast de in het verleden gemaakte keuzes, in belangrijke mate bepalend voor het verwachte resultaat van de betreffende grondexploitaties. Het gaat onder andere om de volgende uitgangspunten, schattingen, ramingen en veronderstellingen:

- planningsaspecten
- grondprijzen
- indexeringen
- uitgiftetempo van kavels
- bouw- en woonrijp maken
- afspraken uit contractvorming

We hebben per 1-1-2025 de volgende uitgangspunten gehanteerd, voor het herzien van de grondexploitaties (BIE):

PARAMETERS GRONDEXPLOITATIE SUDWEST-FRYSLAN 2025

Kostenstijging	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Plankosten	6,5%	6,0%	4,0%	4,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Verwerving	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Bouw- en woonrijp	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Opbrengstenstijging	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Vrije kavels	2,5%	8,0%	6,5%	5,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Projectmatig	8,5%	8,0%	6,5%	5,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Betaalbare koop	0,0%	3,5%	3,0%	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Sociale huur	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Commercieel	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Niet Commercieel	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rente	2,34%	1,61%	1,61%	1,61%	1,61%	1,61%	1,61%	1,61%	1,61%	1,61%

Deze parameters zijn vastgesteld door het college en onderbouwd in de Notitie Parameters 2025

Voor alle bouwgronden in exploitatie (BIE) is een samengevoegd overzicht gemaakt, zie overzicht hierna. Dit is de stand per 1-1-2025, na winst- en verliesnemingen in 2024. Hierin staan de totale kosten en opbrengsten. Daarbij staat ook wat er daarvan al gerealiseerd is. Tenslotte is ook aangegeven wat er nog aan kosten en opbrengsten wordt verwacht.

Overzicht samenvoeging grondexploitaties:

SAMENVOEGING GRONDEXPLOITATIES

Netto Contante waarde	3.450.317
Eindsaldo	3.813.474

Omschrijving	Totaal GREX 1-1-2025	Boekwaarde tm 2024	Restant Budget
Kosten			
1 Verwervingen en schadeloostellingen	22.843.943	23.391.082	-547.139
2 Sloopkosten	750.806	620.687	130.119
3 Milieuvoorzieningen en grondonderzoek	758.803	427.995	330.808
4 Grondwerk	37.962.135	30.365.101	7.597.034
5 Riolering	2.682.293	993.057	1.689.237
6 Aanleg wegen	34.963.604	17.953.972	17.009.632
7 Aanleg groen	4.363.821	992.546	3.371.275
8 Nutsvoorzieningen	4.349.321	949.624	3.399.697
9 Kunstwerken	8.650.294	1.127.270	7.523.024
10 Planontwikkelingskosten en V en T	20.265.337	13.044.273	7.221.064
11 Rente	10.672.576	8.540.208	2.535.717
12 Bijdragen uit exploitatie	1.556.601	556.353	1.000.248
Totaal kosten	149.819.535	98.962.169	51.260.716
Opbrengsten			
13 Woningbouw	85.100.821	41.673.633	43.427.187
14 Niet-woningbouw	35.033.813	8.082.131	26.951.682
15 Overige opbrengsten van gronden	1.587.703	1.035.521	552.182
16 Winstnemning	16.240.725	16.240.725	-
17 Subsidie en bijdragen derden (niet overheid)	1.302.185	1.302.185	-
18 Subsidie en bijdragen overheden	5.020.499	3.582.821	1.437.678
19 Overige bijdragen in exploitatie	380.461	380.461	-
Totaal opbrengsten	144.666.207	72.297.477	72.368.730
Saldo nominaal	5.153.328	26.664.691	-21.108.013
Kostenstijging	6.071.662		
Opbrengstenstijging	7.101.516		
Saldo	3.813.474		

De belangrijkste kengetallen uit deze tabel:

- Boekwaarde per 31-12-2024: € 26,7 miljoen nadelig. Middelste cijferkolom, regel “Saldo Nominaal”.
- Nog te maken kosten: € 51,3 miljoen. Meest rechtse kolom, regel “Totaal kosten”.
- Nog te halen opbrengsten: € 72,4 miljoen. Meest rechtse kolom, regel “Totaal opbrengsten”.
- Aan het einde van de looptijd verwachten we een tekort van circa € 3,8 miljoen. Zie de regel onderaan “Saldo”.
- Dit resulteert in een tekort op contante waarde per 01-01-2025 van € 3,5 miljoen, als de huidige uitgangspunten werkelijkheid worden. Zie bovenaan “Netto Contante Waarde” Dit is het resultaat als alle plannen worden opgeteld.
- De grondexploitaties met een verwacht tekort zijn afgedekt door middel van een voorziening die is opgenomen in de jaarrekening 2024. Een voorziening kenmerkt zich doordat deze zowel in positieve of negatieve zin bijgesteld kan worden.

b. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024	Overboeking naar FVA *	Voorziening	Gecorrigeerd saldo 31-12-2024
Vorderingen op openbare lichamen	19.335	17.935			17.935
Overige vorderingen	11.224	9.391		4.400	4.991
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	2.382	13.035			13.035
Rekening Courant verhoudingen niet financiële instellingen					2.795
Totaal	32.941	40.361		4.400	38.756

De overige vorderingen bestaan voor een bedrag van € 5.524.000 uit debiteuren Sociale Zaken, hiervan heeft € 3.800.000 betrekking op dubieuze debiteuren (voorziening dubieuze debiteuren). Het restant bedrag van € 3.867.000 heeft betrekking op alle overige debiteuren waarvoor een voorziening dubieuze debiteuren van € 600.000 is opgenomen.

Schatkistbankieren

Met schatkistbankieren wordt een risicoarm en een doelmatig beheer van publieke gelden beoogd. Tijdens de recente economische crisis is de schatkist van het Rijk een veilige haven gebleken. De gemeente is verplicht om haar overtollige middelen in de schatkist van het Rijk aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen geldt er een drempelbedrag, dat we buiten de schatkist mogen houden. Het drempelbedrag is afhankelijk van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente is het drempelbedrag 2% van het begrotingstotaal. De benutting van dit drempelbedrag berekenen we gemiddeld over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld mogen we maximaal € 6.640.000 buiten de schatkist hebben (zie punt 1). We overschrijden het drempelbedrag niet (zie punt 3b).

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	6.640			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	248	264	292	269
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	6.392	6.376	6.348	6.371
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	332.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	332.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van € 1.000.000	Drempelbedrag	6.640			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	22.561	24.033	26.903	24.704
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	248	264	292	269

c. Liquide middelen

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
Kassaldi	4	6
Banksaldi	2.725	2.822
Rekening Courant SVn		-2.795
Totaal	2.729	33

De Rekening Courant positie bij Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVn) hoort thuis onder de uitzettingen en is hier balanstechisch gecorrigeerd.

d. Overlopende activa

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel van:		
- het Rijk	379	904
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.000	1.000
Overige overlopende activa:		
Overige nog te ontvangen voorschotbedragen als gevolg van voorfinanciering van incidentele kredieten met een specifiek bestedingsdoel	922	0
Overige nog te ontvangen bedragen; faciliterend grondbeleid	177	155
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van het volgende begrotingsjaar komen	7.569	10.670
Totaal	10.047	12.729

Verloopoverzicht van Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

SiSa regeling	Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Toevoeging	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
Het Rijk:					
B2	Gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek	161	422	161	422
C62	Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	11	1	10	2
G12	Kwijtschelding schulden SZW-domein i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	45		43	2
M16	Bekostigingsregeling ontheemden Oekraïne	162	478	162	478
Overige Nederlandse overheidslichamen:					
FRL2C	Verkeer en vervoer Fryslân; rondweg Warns	1.000			1.000
Totaal		1.379	901	376	1.904

Verloopoverzicht overige nog te ontvangen voorschotbedragen als gevolg van voorfinanciering van incidentele kredieten met een specifiek bestedingsdoel

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Afboeking	Toevoeging	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
Berging Lancaster IJsselmeer	922	922			0
Totaal	922	922			0

Toelichting op de overige nog te ontvangen bedragen faciliterend grondbeleid; verhaalbare kosten

- specificatie van de kosten die de gemeente heeft gemaakt en die in het kader van faciliterend grondbeleid op basis van een overeenkomst kunnen worden verhaald op derden;
- specificatie van kosten die de gemeente verhaalt op basis van een exploitatieplan waarvoor inmiddels een vergunning is aangevraagd

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Af	Bij	Saldo 31-12-2024
Stavoren Middenmeer	36			36
Exmoarra Keatsmoarra	2		1	3
Makkum Melkvaart 2	7	7		0
Sneek Het Eiland	78	78		0
Sneek Ielân	1		9	10
Sneek Zoutpoel	17	17		0
Sneek IJlsterkade	36		44	80
IJsbrechtum Westzijde			16	16
Bolsward Supermarkt			10	10
Totaal	177	102	80	155

B. Passiva

PASSIVA	31-12-2024	31-12-2023
B1. Vaste passiva		
a. Eigen vermogen	72.861	69.185
b. Voorzieningen	26.146	24.225
c. Vaste schulden met rentetypische looptijd van één jaar of langer	158.006	154.156
B2. Vlottende passiva		
a. Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan één jaar	33.563	25.987
b. Overlopende passiva	36.853	29.363
Totaal generaal	327.429	302.916

B1. Vaste passiva

a. Eigen vermogen

Verloopoverzicht Eigen Vermogen

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Resultaat- bestemming 2023	Toevoeging	Onttrekking	Resultaat 2024	Saldo 31-12-2024
Gerealiseerde resultaat	-6.581	6.581			9.559	9.559
Algemene reserve	25.258	-6.581	5.304	3.930		20.051
Bestemmingsreserves	50.508		52.138	59.395		43.251
Totaal	69.185	0	57.442	63.325	9.559	72.861

Verloopoverzicht reserves

Nr.	Reserve omschrijving	Saldo 31-12-2023	Toevoeging	I/S	Onttrekking	I/S	Saldo 31-12-2024
110	Reserve rekeningsaldo	-6.581.398	16.140.270	I		I	9.558.872
108	Algemene reserve SWF	25.258.287	5.303.635	I	10.510.864	I	20.051.058
119	Reserve kapitaalgoederen SWF	1.650.000	35.000	I		I	1.685.000
120	Reserve groot onderhoud sport/recreatie/dorpshuizen SWF	813.756	206.878	I			1.020.634
139	Reserve onderhoud gebouwen	1.976.454		I	404.737	I	1.571.717
142	Reserve ontwikkelagenda	1.539.657	1.555.424	I	250.000	I	2.845.081
145	Reserve programma klimaatagenda	2.000.000		I	2.000.000	I	0

146	Reserve demarcatie CKS Sneek		250.000	I			250.000
264	Reserve resultaat grondcomplexen	442.000				I	442.000
390	Reserve kredieten - kapitaallasten		12.192.434	I	824.649	S	11.367.785
391	Reserve kredieten - programma 1		24.253.758	I	6.580.885	I	17.672.873
392	Reserve kredieten - programma 2		11.426.448	I	5.227.892	I	6.198.556
393	Reserve kredieten - programma 3		30.000	I			30.000
394	Reserve kredieten - programma overzichten		2.188.176	I	2.020.675	I	167.501
399	Reserve beschikbaar gestelde kredieten uit reserves	42.086.842			42.086.842	I	0
Totaal		69.185.598	73.582.023		69.906.544		72.861.077

Korte toelichting per reserve

Nr.	Reserve omschrijving	Saldo 31-12-2024	Toelichting
<u>Rekeningsaldo</u>			
110	Rekeningsaldo	9.558.872	Rekeningsaldo
<u>Algemene reserve</u>			
108	Algemene reserve	20.051.058	Algemene reserve
<u>Bestemmingsreserve</u>			
119	Kapitaalgoederen	1.685.000	Meerdere bijdragen aan onderhoud/verbetering kapitaalgoederen
120	Groot onderhoud sport/recreatie/dorpshuizen	1.020.634	Meerdere bijdragen aan groot onderhoud
139	Onderhoud gebouwen	1.571.717	Meerdere bijdragen aan onderhoud gebouwen
142	Ontwikkelagenda	2.845.081	Middelen voor het uitvoeren van de projecten van de ontwikkelagenda
145	Programma klimaatagenda	0	Middelen bedoeld als voorfinanciering voor programma klimaatagenda
146	Demarcatie CKS Sneek	250.000	Middelen ten behoeve van het onderhoud en de vervanging van theater inventaris en audiovisuele middelen
264	Resultaat grondcomplexen	442.000	Middelen ten behoeve van nog te realiseren spooronderdoorgang tussen de woonwijken Harinxmaland fase 1 en fase 2A
390-394	Beschikbaar gestelde kredieten uit reserves	35.436.715	Investeringskredieten uit andere reserves die al beschikbaar gesteld zijn door de Raad
Totaal		72.861.077	

b. Voorzieningen

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Toevoeging	Mutatie naar FVA *	Vrijval	Aan- wending	Afname / toename voorziening grond exploitaties	Saldo 31-12-2024
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	11.442	2.375	130	109	1.577	61	12.322
Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	12.783	3.989		475	2.473		13.824
Totaal	24.225	6.364	130	584	4.050	61	26.146

* Zie toelichting bij "Verloopoverzicht voorzieningen"

Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is heeft betrekking op voorziening riolering SWF en de voorziening egalisatie.

De voorziening riolering SWF wordt alleen gebruikt voor investeringen en exploitatielasten betrekking hebbend op de riolering van de gemeente Súdwest-Fryslân.

Verloopoverzicht voorzieningen

Nr.	Voorziening omschrijving	Saldo 31-12-2023	Toevoeging	Mutatie naar FVA *	Vrijval	Aan- wending	Afname / toename voorziening grond exploitaties	Saldo 31-12-2024
<u>Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's:</u>								
401	Wachtgeldaanspraken wethouders	757.604	74.281			136.039		695.846
404	Wethouderspensioenen SWF	7.095.763	1.247.170			1.225.983		7.116.950
	* Kapitaalverzekering APPA	276.152		20.525				296.677
444	Lening vastgoed zwembad Sneek	692.291			109.116			583.175
	** In mindering gebracht op FVA	-692.291		109.116				-583.175
447	Voorziening knelpunten personeel	115.376	292.528			90.042		317.862
451	Voorziening onderhoud Middenmeer, Stavoren	176.390						176.390
452	Voorziening lening MFC Kimsverd	30.000				30.000		0
458	Voorziening parkeervissel	42.209	96.000					138.209
460	Voorziening spaarverlof	1.546.894	538.477					2.085.371
--	Voorziening grondexploitaties	355.350					295.311	650.661
--	Voorziening grondexploitatie afgesloten complexen	899.650					-234.377	665.273
461	Regeling voor Vervroegde Uittreding	147.098	126.326			94.990		178.434
<u>Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is</u>								
439	Riolering SWF	12.307.404	3.989.575			2.472.751		13.824.228
446	Egalisatie afvalstoffenheffing	475.529			475.529			0
Totaal		24.225.419	6.364.357	129.641	584.645	4.049.805	60.934	26.145.901

* Bij de berekening van de voorziening wethouderspensioenen wordt hierop in eerste instantie de kapitaalverzekering in mindering gebracht. Echter de kapitaalverzekering moet aan de activakant onder de financiële vaste activa worden gepresenteerd. Derhalve wordt dit balanstechisch gecorrigeerd.

** Balanstechisch wordt de voorziening Vastgoed Zwembad Sneek in mindering gebracht op de financiële vaste activa bij
- deelneming Vastgoed Zwembad Sneek ad € 568.359 (is 51% gestort aandelenkapitaal en agio)
- lening Vastgoed Zwembad Sneek ad € 14.816 (is restant)

c. Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2024
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	139.156		14.650	124.506
- openbare lichamen	15.000	20.000	1.500	33.500
Totaal	154.156	20.000	16.150	158.006

De totale rentelast voor 2024 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 4.530.000

B2. Vlottende passiva

a. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
Kasgeldleningen	10.000	16.000
Banksaldi	0	0
Overige schulden	15.987	17.563
Totaal	25.987	33.563

Het gesaldeerde banksaldo van de BNG is € 1.337 credit en opgenomen onder de vlottende activa (liquide middelen).

b. Overlopende passiva

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	10.776	11.124
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- het Rijk	14.303	22.220
- overige Nederlandse overheidslichamen	2.117	1.435
Vooruitontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	1.357	1.301
Vooruitontvangen bedragen; faciliterend grondbeleid	584	534
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende jaren begrotingsjaren komen	226	239
Totaal	29.363	36.853

Verloopoverzicht van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:

SiSa regeling	Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Toevoeging	Vrijgeval- len bedragen of terug- betalingen	Saldo 31-12-2024
het Rijk:					
A38	Wet Inburgering	856	1.860	929	1.787
A39	Onderwijsroute	84	99	108	75
C92	Informatiepunt digitale overheid	0	88	88	0
D1	RMC	102		102	0
D8	Onderwijsachterstandenbeleid	367	2.051	1.571	847
D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten 2020-2024	0	635	635	0
D12A	VSV 2020-2024	0	130	110	20
D14	Inhalen Covid-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	250		250	0
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden Oekraïne	52			52 *
D22	Voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	63			63 *
D23	Lokale bibliotheekvoorzieningen Bolsward en Workum	0	352	352	0
E113	Tijdelijke regeling uitkering bodem	0	624		624
F9	Extern advies warmtetransitie	12			12 *
H4	Stimulering sport	194	487	664	17 *
H8	Lokale sportakkoorden en leefstijlinterventies	0			0 *
H30	Sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	358	1.635	1.742	251 *
H35B	Integraal Zorgakkoord	24	531	504	51 *
J9	Woningbouwimpuls 5 ^e tranche	2.589			2.589
J32	Ventilatie in scholen	0			0
J41B	Flexibele inzet woningbouw	2		2	0
J43	Reductie energiegebruik woningen	103		103	0
J55	Aanpak energiearmoede	2.440		694	1.746
J72	Derde ronde proeftuinen van het programma aardgasvrije wijken	2.374		881	1.493
J94	Lokale aanpak isolatie	3.655	7.284	75	10.864
J97	Huisvesting grote gezinnen vergunninghouders	20		12	8
J105	Startbouwimpuls Harinxmaland 2 fase A1	350			350
J209	Meerjarige regeling huisvesting aandachtsgroepen (RHA)	35			35 *
K28	Capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	373	2.468	1.505	1.336
M16	Bekostigingsregeling ontheemden Oekraïne	0	14.232	14.232	0
overige Nederlandse overheidslichamen:					
E20	Verkeersveiligheidsmaatregelen	5		5	0

E44B	Klimaatadaptatie	485	119	181	423
E84	Verkeersveiligheidsmaatregelen	677			677
FRL8C	Kleine maatschappelijke initiatieven Iepen Mienskipsfûns	10			10 *
	Trochfytstroutes; it paad foarút	940		650	290
	Bestrijding invasieve exoten	0	35		35
Totaal		16.420	32.630	25.395	23.655

* De SiSa-regelingen D19, D22, F9, FRL8C, H4, H8 H30, H35B en J209 zijn afgelopen. De niet aangewende bedragen dienen te worden terugbetaald.

Verloopoverzicht vooruitontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Toevoeging	Aanwending	Saldo 31-12-2024
Arrivaterrein Bolsward	2		2	0
Cultuurfonds voor monumenten	6		6	0
Herstel en upgrading Kazematten	52		13	39
Beleed herstel arbeidsmarkt	482	24		506
Energiecoaches	59		59	0
AZC onderwijshuisvesting Sneek	756			756
Totaal	1.357	24	80	1.301

Verloopoverzicht vooruitontvangen bedragen faciliterend grondbeleid

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Af	Bij	Saldo 31-12-2024
Makkum Melkvaart 2	0		1	1
Sneek Zoutpoel	0		23	23
Workum Friesland Campina	10	10		0
Koudum heroriëntatie De Finke	11	10		1
IJlst Nij Ylostins	19	13		6
Sneek Thaborlocatie	17	17		0
Stavoren Woonwaterrijk 2	79	21		58
Sneek Het Perk	425	52		373
Sneek Zuiderkerk	23	5		18
Hommerts voormalig tuincentrum	0		19	19
Sneek Oerdyk			35	35
Totaal	584	128	78	534

C. Gewaarborgde geldleningen

De gemeente heeft aan diverse gemeentelijke gelieerde instellingen waarborgen verstrekt voor uitstaande leningen. Het risico van deze waarborgen schatten we op 0% en er zijn hiervoor geen voorzieningen in de balans opgenomen. Het grootste deel van de garanties heeft betrekking op de door woningbouwverenigingen aangetrokken geldleningen. Er is in 2024 geen aanspraak gemaakt op de garantstelling.

Per 31 december 2024 bedraagt het totaal van de gewaarborgde geldleningen:

Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Woningbouw	41.269	93	16.187	13.552
HVO	1.520	100	381	350
Sport	6.961	100	6.131	5.957
Overig	155	100	62	46
Totaal	49.905		22.761	19.905

D. Aanvullende toelichting op niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hieronder een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

Langlopende contracten

Omschrijving	Huurbedrag 2024	Toekomstige verplichting	t/m
<u>Leaseauto</u>			
VW ID 4 R-684-HV	9	25	September 2027
<u>Opvang ontheemden Oekraïne</u>			
Amicitia	1.449	2.188	01-03-2026
Galamadammen	755	574	01-10-2025
Ylostins	109	0	01-09-2024
Wymerts	1.799	2.679	01-03-2027
It Soal	1.015	2.285	01-04-2027
De Stadsboerderij	182	248	01-03-2026
De Woldenhof	162	425	01-06-2026
Gouden Bodem	26		Onbepaalde tijd
De Welstand	0	223	31-12-2026

Contracten inzake WMO (huishoudelijke hulp en begeleiding)

Uitgaven 2024	Contractbedrag Indexering		Nog te verrekenen		Totaal
			PGB	Correcties cf. contract	
Lumpsum contract Wmo begeleiding Sneek Noord	1.968.590	347.878	-25.882	-376.768	1.913.818
Lumpsum contract Wmo begeleiding Sneek Zuid	2.569.699	454.102	84.077	-412.400	2.695.479
Lumpsum contract Wmo begeleiding Bolsward e.o.	2.195.312	387.943	128.273	-392.885	2.318.643
Lumpsum contract Wmo begeleiding Buitengebied	2.593.304	458.274	-39.954	-298.082	2.713.542
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Sneek Noord	1.986.431	306.118	4.980	0	2.297.529
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Sneek Zuid	1.502.170	231.491	10.544	200.446	1.944.651
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Bolsward e.o.	2.377.438	366.374	30.703	10.922	2.785.437
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Buitengebied	2.493.095	384.197	16.295	0	2.893.587

Toekomstige verplichting	2025	2026	Totaal
Lumpsum contract Wmo begeleiding Sneek Noord	1.767.446	1.783.272	3.550.718
Lumpsum contract Wmo begeleiding Sneek Zuid	2.335.722	2.354.858	4.690.580
Lumpsum contract Wmo begeleiding Bolsward e.o.	1.985.326	2.002.426	3.987.752
Lumpsum contract Wmo begeleiding Buitengebied	2.341.078	2.365.931	4.707.009
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Sneek Noord	2.007.999	2.039.565	4.047.564
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Sneek Zuid	1.517.227	1.539.862	3.057.089
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Bolsward e.o.	2.402.189	2.438.919	4.841.108
Lumpsum contract Huishoudelijke hulp Buitengebied	2.519.306	2.558.077	5.077.383

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

3.5. Overzicht van baten en lasten

Vooraf

We geven eerst een globaal overzicht van het saldo van de baten en lasten van de programma's. Daarna volgt een analyse per programma van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de rekening.

Globaal overzicht

Overzicht per programma

Overzicht per programma (bedragen x € 1.000)	Voordelig	Nadelig
Programma 1 - Sociaal	6.787	0
Programma 2 - Ruimte	2.179	0
Programma 3 - Bestuur	0	-659
Overzichten	1.251	0
Totaal	10.218	-659
Totaal gerealiseerd resultaat	9.559	

In de analyse van de programma's lichten we afwijkingen op de ramingen van baten en lasten per programma groter dan € 100.000 toe. We geven vervolgens een verklaring van de hoofdtaakvelden die meer dan € 100.000 afwijken. We stellen de raad voor akkoord te gaan met de verklaring van deze overschrijdingen en hiermee de begrotingsoverschrijding als zodanig te bevestigen.

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma:									
1 Sociaal	43.992	181.314	-137.322	65.213	215.991	-150.778	67.747	211.511	-143.764
2 Ruimte	36.038	76.101	-40.063	67.438	113.095	-45.657	51.065	94.316	-43.251
3 Bestuur	1.575	17.865	-16.290	1.590	18.368	-16.778	2.092	19.507	-17.415
Subtotaal programma's	81.605	275.280	-193.675	134.241	347.454	-213.213	120.904	325.334	-204.430
Algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	25.536	1.620	23.916	27.428	1.813	25.615	27.981	1.679	26.302
Algemene uitkeringen	215.933	-	215.933	224.321	6	224.315	225.319	6	225.313
Dividend	1.175	13	1.162	1.175	13	1.162	1.159	14	1.145
Saldo financierings-functie	5.527	5.067	460	5.837	6.039	-202	5.337	6.109	-772
Overige algemene dekkingsmiddelen	-	3.188	-3.188	-	-835	835	169	1.075	-906
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	248.171	9.888	238.283	258.761	7.036	251.725	259.965	8.883	251.082
Gerealiseerde kosten overhead	1.227	44.607	-43.380	2.674	47.643	-44.969	3.097	46.041	-42.944
Vennootschaps-belasting	-	30	-30	-	30	-30	-	32	-32
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	331.003	329.805	1.198	395.676	402.163	-6.487	383.966	380.290	3.676
Toevoeging/ onttrekking aan reserves:									
Programma 1	399	18	381	34.803	33.421	1.382	37.494	33.646	3.848
Programma 2	449	335	114	21.356	17.981	3.376	21.224	18.075	3.149
Programma 3	0	1.663	-1.663	30	1.693	-1.663	30	1.715	-1.685
Overzichten	175	205	-30	4.733	4.033	700	4.605	4.033	572
Subtotaal mutaties reserves	1.023	2.221	-1.198	60.923	57.128	3.795	63.353	57.469	5.884
Gerealiseerde resultaat	332.026	332.026	-0	456.599	459.291	-2.692	447.319	437.759	9.559

Analyse per programma

Zie de volgende overzichten/tekstfragmenten.

3.5.1. Programma 1: Sociaal

Wat heeft het gekost?

Overzicht lasten en baten per hoofdtakveld (bedragen x € 1.000)					
Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
01 Onderwijs	11.931	13.237	13.218	19	V
02 Sport	7.724	9.440	10.056	-616	N
03 Cultuur	9.654	12.114	12.052	63	V
04 Dichtbij meedoen	11.913	29.604	27.605	1.999	V
05 Gebiedsgericht werken	16.884	12.816	12.976	-160	N
06 Lichte ondersteuning	98.817	105.362	102.614	2.748	V
07 Specialistische ondersteuning	24.391	33.418	32.990	428	V
Totaal lasten	181.314	215.991	211.511	4.480	V

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
01 Onderwijs	2.760	3.450	3.206	-244	N
02 Sport	1.660	2.412	3.053	641	V
03 Cultuur	660	1.087	1.092	4	V
04 Dichtbij meedoen	242	16.474	17.859	1.385	V
05 Gebiedsgericht werken	121	777	867	90	V
06 Lichte ondersteuning	37.456	38.943	39.611	668	V
07 Specialistische ondersteuning	1.093	2.070	2.058	-12	N
Totaal baten	43.992	65.213	67.747	2.533	V

Saldo baten en lasten	-137.322	-150.778	-143.764	7.013	V
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-18	-33.421	-33.646	-225	N
Onttrekkingen (uit reserve)	399	37.494	37.494	-1	N
Gerealiseerd resultaat	-136.941	-146.704	-139.917	6.787	V

Analyse per hoofdtaakveld

Hoofdtaakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Lasten			
02 Sport	€ - 616.000	I	Sportbeleid algemeen: € 72.000 De lagere kosten dan begroot heeft betrekking op de SPUK stimulering sport. Dit betreft een tegemoetkoming vanuit het Rijk aangezien we over sportuitgaven geen BTW kunnen terugvorderen. We hebben extra middelen ten opzichte van de begroting ontvangen en de begrotingswijziging is volledig opgenomen onder sportbeleid algemeen omdat nog niet geheel duidelijk was onder welke kostenposten het bedrag weggeschreven kon worden. De middelen zijn wel besteed, maar verantwoord onder andere begrotingsposten. I Sportbeleid subsidies: € 53.000 We zien bij de subsidies voor sport dat er weinig aanvragen worden gedaan voor sportmiddelen voor gehandicapten. Er is € 100.000 beschikbaar en er is maar voor € 15.000 aangevraagd. Het blijkt lastig te zijn om de doelgroep te bereiken en met name doordat niet inzichtelijk is welke mensen de middelen nodig hebben. Regelmatig vind overleg plaats met de collega's die zich bezig houden met WMO om de informatie op te halen. Een deel van het bedrag wat overgebleven is uit de sportmiddelen is ingezet om incidenteel De Slachtemarathon voor € 20.000 te subsidiëren en VC Sneek voor € 12.000. I Buitensportaccommodaties: € 46.000 In 2024 zijn de kosten voor inleen personeel € 43.000 hoger dan begroot. Het personeel wordt ingeleend voor maaiwerkzaamheden. Anderzijds is er € 89.000 minder nodig voor de uitvoer van onderhoud. I Kapitaallasten kunstgrasvelden: € 122.000 Er was € 122.000 gereserveerd voor kapitaallasten voor de vervanging van kunstgrasvelden. In 2024 zijn de eerste twee kunstgrasvelden vervangen. Aangezien de kapitaallast in het jaar na oplevering wordt geboekt is dit jaar nog geen kapitaallast verwerkt. Daarnaast kunnen voor deze kapitaallast meer velden vervangen worden. I Zwembaden: € - 558.000 In 2023 hebben we SPUK middelen ontvangen voor de meerkosten van energiekosten 2022 en 2023 van openbare zwembaden. Deze ontvangen gelden zijn uitbetaald aan de zwembaden en voor Vitaloo was het ter dekking van de kosten die de gemeente zelf in haar begroting heeft staan. We hebben de definitieve vaststellingsbeschikking gekregen en daaruit blijkt dat we € 608.000 terug dienen te betalen. De reden hiervoor is dat de daadwerkelijke energielasten lager blijken te zijn dan dat als voorschot is gekregen. En daarnaast is er bij twee zwembaden de kosten van het laatste kwartaal 2023 niet toegekend omdat er volgens het Ministerie voor 1 april 2024 geen verduurzamingsplan is aangeleverd die aan hun eisen voldoen. Hiervoor zijn we in bezwaar gegaan omdat wij het niet eens zijn met dit standpunt. Mogelijk leidt dit in 2025 nog tot een bijstelling van de vaststellingsbeschikking. Van het terug te

		betalen bedrag zal € 413.000 teruggevorderd van de zwembaden. Dit bedrag is verantwoord onder de inkomsten. Tegenover het negatieve bedrag staat nog een voordeel van € 50.000. Dit is een bedrag wat gereserveerd was voor de mutatie van de voorziening voor It Rak. Deze mutatie is niet nodig geweest. I Multifunctioneel centrum de Utherne: -€ 80.000 De begrote uitgaven voor het Multifunctioneel centrum de Utherne wordt overschreden met € 80.000. Dit heeft te maken met kosten die worden gemaakt voor het beheer van het centrum. Dit betreft in totaal € 56.000. In 2017 is door het college besloten om een overeenkomst te sluiten voor het beheer van het centrum. Het centrum kampte jaren met een negatieve exploitatie en door het uitbesteden van het beheer was de hoop de exploitatie te verhogen. Het uitgangspunt was dat na vier jaar ondersteuning vanuit de gemeente niet meer nodig was. Daarom was er geen reservering opgenomen in de begroting. Echter tot op heden hebben de beheerders nog steeds ondersteuning van de gemeente nodig. Daarnaast zijn de onderhoudskosten € 24.000 hoger dan begroot doordat de noodverlichting vervangen moest worden. I Personeelslasten: -€ 307.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf bedrijfsvoering) I Totaal aan kleine verschillen: € 36.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 36.000.
04 Dichtbij meedoen	€ 1.999.000	I Vrijwillige inzet mantelzorg: € - 58.000 We zien een stijging in het aantal trajecten voor de inzet van Onafhankelijke Cliëntondersteuning alsmede een stijging van de kosten. Door de komst van meer aanbieders wordt er meer kortdurige ondersteuning geboden waardoor het aantal unieke cliënten is gestegen van 156 cliënten in 2023 naar 294 in 2024. I Dorpshuizen: € 189.000 Voor dit jaar zijn minder subsidies groot onderhoud toegekend dan begroot. Dit heeft deels te maken met dat voorheen subsidies voor verduurzaming uit subsidies groot onderhoud werden gefinancierd en daar is nu een aparte regeling voor vanuit het nieuwe beleid “beleid ontmoetingsplaatsen 2032-2033”. Het voordeel van € 189.000 wordt ten gunste gebracht van de onderhoudsreserve voor dorpshuizen. I Kernenbeleid: € 45.000 Jaarlijks is de subsidieregeling “kernenfonds” beschikbaar voor steden, dorpen of wijken om wensen en ideeën uit te voeren. Dit betreft een vraag gestuurde subsidieregeling en het kan voorkomen dat de vraag naar middelen lager is dan het beschikbare bedrag in de regeling. Ook in 2024 is er een lager bedrag aangevraagd dan beschikbaar was vanuit de begroting. I Klameare Workum: € 58.000 In de begroting is een rentelast gereserveerd voor de nieuwbouw van de Klameare. Aangezien de nieuwbouw niet gerealiseerd is, zijn geen rentelasten verantwoord.

		I Inclusiebeleid: € 40.000 In 2024 is de beleidsadviseur bezig geweest met het opzetten van werkgroepen, contacten leggen en verder uitwerken van beleid. Deze werkzaamheden hebben nog niet geresulteerd in een volledige inzet van middelen. I Opvang ontheemde Oekraïners: € 574.000 We hebben in totaal € 14.010.000 uitgegeven aan de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Van dit totaal valt € 13.815.000 onder hoofdtakveld Dichtbij meedoen. Dit betreffen de uitgaven van de gemeentelijke opvanglocaties en van de particuliere opvang. De overige uitgaven vallen onder hoofdtakvelden Onderwijs, Lichte Ondersteuning en Klantcontacten. Ten opzichte van de begroting hebben we € 574.000 minder uitgegeven. Dit voordeel zit voor een groot deel in lagere personeelskosten (€ 690.000). Ook op de kosten aan catering en beveiliging hebben we kunnen besparen. Aan verbouwingen en investeringen hebben we meer uitgegeven. Het saldo inkomsten en uitgaven is ook dit jaar positief. Zie daarvoor de verklaring onder inkomsten Oekraïne. I Hotel en Accommodatieregeling (HAR) voor statushouders: € 172.000 Er volgt in 2025 nog een eindafrekening n.a.v. de oplevering en een eindafrekening van het energieverbruik van de HAR (Hotel- en accommodatieregeling) aan de Koopmansgracht. Daarnaast zijn gereserveerde financiële middelen voor huisvesting en begeleiding niet uitgegeven vanwege de onzekerheid over kabinetsbeleid in 2024. De regeling voor doorstroomlocaties is in 2024 ingetrokken en gewijzigd aangeboden in 2025. Daarnaast heeft de mogelijke komst van een verbod op urgentie in de woningtoewijzing aan statushouders impact op de wijze van opvang en huisvesting door gemeente en daarmee de inzet van de grote middelen. I Publieke gezondheidszorg: € 30.000 Humanitas heeft een bedrag van € 13.000 terugbetaald naar aanleiding van de afrekening van de subsidie 2023. Het overige verschil betreffen kosten welke gefinancierd worden uit de Brede SPUK en ook op de kostenpost voor de Brede SPUK zijn verantwoord. I GGD-gezondheidszorg basistakenpakket: € - 210.000 De Veiligheidsregio Fryslân heeft begin 2024 haar begroting voor 2024 aangepast en de gemeenteraden daarover geïnformeerd. Wij hebben de raad daarover in februari geïnformeerd bij de behandeling van de Kaderbrief van de Veiligheidsregio in februari 2024. De bijbehorende factuur hebben wij onlangs in december 2024 ontvangen. De extra kosten voor het onderdeel Gezondheid bedragen € 210.000. I Jeugdgezondheidszorg: € 87.000 Dit verschil is ontstaan doordat de Veiligheidsregio niet alle werkzaamheden conform offerte heeft kunnen uitvoeren en er heeft een verrekening met voorgaand jaar plaatsgevonden. I Brede SPUK regeling: € 239.000 en opzichte van de begroting zijn de verantwoorde kosten € 239.000 lager wat drie redenen heeft. Enerzijds zijn uitgaven van totaal € 428.000 verantwoord onder andere begrotingsposten. Dit leidt tot een voordeel bij de Brede SPUK
--	--	---

		regeling. Bij de andere begrotingsposten leidt dit niet tot een nadeel aangezien de aan de SPUK toe te rekenen kosten reeds zijn begroot. Daarnaast is een bedrag van € 63.000 niet uitgegeven. Tegenover deze twee bedragen staat een bedrag van € 252.000 wat extra ten opzichte van de begroting uitgegeven omdat dit middelen betroffen die vanuit 2023 ingezet konden worden in 2024 en we hebben in het vierde kwartaal nog een aanvulling gekregen in verband met indexatie. I SPUK Integraal Zorg Akkoord (IZA): € 53.000 Enerzijds wordt het verschil verklaard doordat € 25.000 betrekking heeft op de dekking van personeelskosten en het overige deel betreft een vergoeding voor koppelgemeenten welke niet uitbetaald zijn in 2024. I Kinderopvang Sociaal Medische Indicatie (SMI): € 63.000 Met een SMI kunnen we gezinnen (tijdelijk) ontlasten door een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang te bieden. De doelgroep van SMI bestaat uit gezinnen met kinderen tot en met 12 jaar waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag, omdat de ouders niet (allebei) werken en die vanwege een sociale of medische situatie ook niet in staat zijn om voor hun kinderen te zorgen. De verstrekte tegemoetkoming viel lager uit dan begroot doordat er minder aanvragen zijn verstrekt en geeft een voordeel van € 63.000. I Stipe Tichtby: € 700.000 Dit betreft een incidenteel budget, waarvan € 42.000 bestemd is voor personele lasten. De raad heeft in 2023 het hulpfonds bestaanszekerheid in het leven geroepen. Het fonds is bedoeld om inwoners te helpen die in acute financiële nood zijn gekomen, én om initiatieven in een buurt, wijk of dorp die bijdragen aan het verminderen van het koopkrachtverlies, een financieel duwtje in de rug te geven. Hiervoor zijn twee regelingen door het college vastgesteld: een tijdelijk noodfonds voor inwoners en een tijdelijke subsidieregeling voor maatschappelijke initiatieven. Het aantal aanvragen blijft op dit moment nog achter. Dit heeft met name te maken met het onvoldoende zichtbaar zijn van deze regeling bij inwoners en maatschappelijke organisaties. Aan deze zichtbaarheid wordt gewerkt. Daarnaast is de maximale subsidie € 10.000 per aanvrager, echter zijn de aanvragen in de praktijk vaak lager (rond de € 2.000). Deze twee redenen zorgen voor een lagere besteding dan begroot. I Wet inburgering: € - 170.000 We hebben € 465.000 uitgegeven aan participatie- en onderwijstrajecten in het kader van de wet inburgering. Deze kosten dekken we via de Specifieke uitkering (SPUK) Wet inburgering, zie daarvoor de verklaring bij de afwijking op de inkomsten wet inburgering. Deze kosten fluctueren sterk per jaar en zijn dan ook niet op voorhand begroot omdat de kosten sterk afhankelijk zijn van het aantal werkelijk door ons gehuisveste statushouders. Daarnaast hadden we € 300.000 extra begroot voor het participatiedeel van de B1-route. Dit bedrag hebben we nog niet gebruikt omdat de uitgaven achterblijven bij de verwachting, mede vanwege de tragere huisvesting van statushouders. Er resteert dan nog een verschil van € 5.000 dat we meer hebben uitgegeven aan reiskostenvergoedingen van inburgeraars.
--	--	---

		I Overige Personeelslasten: € 160.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering) I Totaal aan kleine verschillen: € 27.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 27.000
05 Gebiedsgericht werken	€ - 160.000	I Inzet praktijkondersteuner Jeugd: € - 23.000 Het afgelopen jaar zijn er meer uren ingezet voor praktijkondersteuning jeugd, deze overschrijding wordt gedekt door aanvullende inkomsten voor deze uren. I Overige Personeelslasten: € - 132.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering) I Totaal aan kleine verschillen: € - 5.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 5.000
06 Lichte Ondersteuning	€ 2.748.000	I Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO): € - 227.000 We ontvangen terugbetalingen van leningen van ondernemers. De ontvangsten moeten we weer afdragen aan het Rijk. Per saldo zijn de inkomsten en uitgaven over de jaren heen daarmee nagenoeg budget neutraal. I Schulddienstverlening: € 198.000 De afgelopen jaren zien we een lagere instroom binnen schuldhelpverlening die stabiel blijft. De huidige landelijke trend is echter dat het aantal schuldhelpverleningstrajecten stijgt. Wij verwachten dat deze trend in het komende jaar ook in onze gemeente zichtbaar wordt. Daarnaast zijn wij bezig met een versterking van ons aanbod op schuldhelpverlening. Dit heeft op korte termijn een aanzuigende werking, waardoor de kosten (tijdelijk) stijgen. I Minimaregeling: € 569.000 <i>Project SWF Tichtby</i> In het kader van het nieuwe armoede- en schuldenbeleid werken we aan het vergroten van het bereik van de bestaande minimaregelingen en het vereenvoudigen van de aanvragen. Het project SWF Tichtby is verlengd tot en met 2027. Hiermee blijven we inzetten op intensiever contact met inwoners om het bereik van de minimaregelingen te vergroten. In de begroting van 2024 was al rekening gehouden met een uitbreiding van de dienstverlening vanuit SWF Tichtby. In 2024 hebben we dit nog niet kunnen realiseren. De reden hiervoor is dat wordt gewacht op een onderzoek naar deze dienstverlening en de visievorming hierop. Daarnaast zijn plannen om de dienstverlening vanuit de Brede Ondersteuning uit te breiden niet gerealiseerd in 2024, dit vindt in latere jaren plaats. <i>Overige minimaregelingen</i> Vanuit het budget minimaregeling wordt de Bijdrageregeling bekostigd. Dit is een tegemoetkoming om mee te kunnen doen aan culturele- en sportactiviteiten (waaronder kinderzwemlessen), de aanschaf van een identiteitsbewijs en de aanschaf van een laptop voor schoolgaande kinderen. Ten opzichte van 2023 zijn er 550 meer toekenningen geweest in

		2024. Dit komt mede door het proactief communiceren van de regelingen en het automatisch toekennen aan inwoners waarbij we het recht ambtshalve kunnen vaststellen. Het aantal aanvragen is echter lager dan waarvoor begroot is, wat een incidenteel voordeel geeft van € 260.000. I BUIG gelden: € 302.000 In 2024 hebben we een voordeel van € 302.000 ten opzichte van de begroting behaald. Bij BBZ-gevestigden, inclusief BBZ-starters, zagen we afgelopen jaar een afname in het aantal aanvragen. Eind vorig jaar is gestart met een zichtbaarheids campagne om bijstand voor zelfstandigen meer onder de aandacht te brengen bij (potentiële) ondernemers. Deze campagne wordt ook dit jaar voortgezet, met de verwachting dat dit het aantal aanvragen zal doen stijgen. Daarnaast zijn de uitkeringen in het kader van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemer (IOAW) lager uitgevallen dan begroot. I Toeslagenaffaire: € - 176.000 De verstrekkingen voor de toeslagenaffaire zijn hoger dan begroot, wat resulteert in een nadeel van € 176.000. De kosten die hiermee samenhangen, zoals de inzet van personeel, uitbetaalde kwijtscheldingen en door ons gedane betalingen voor onkosten van gedupeerden, zijn op andere plaatsen in de jaarrekening verwerkt en hebben geen directe relatie met de inkomsten. De opbrengsten die hier tegenover staan, zijn echter ook hoger dan begroot (voordeel), doordat we op basis van het aantal aangemelde gedupeerden in onze gemeente een vaste vergoeding van het Rijk hebben ontvangen (zie ook baten toeslagenaffaire). I Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: € 100.000 In 2024 zijn minder verzoeken voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen ingediend dan oorspronkelijk begroot. Dit heeft geleid tot een lager bedrag aan kwijtscheldingen, wat resulteert in een voordeel van € 100.000. I Bijzondere bijstand: € - 128.000 De hogere uitgaven voor bijzondere bijstand in 2024 zijn het gevolg van een toename van het aantal aanvragen. I Vrijwilligersbijdrage: € 84.000 Er is de afgelopen jaren, mede door de effecten van corona, minder beroep gedaan op de vrijwilligersbijdrage. Het aantal aanvragen blijft achter ten opzichte van voorgaande jaren. I Individuele inkomenstoelage: € 101.000 De Individuele Inkomenstoelage (IIT) bedraagt € 101.000. Deze regeling, uitgevoerd door gemeenten, biedt tijdelijke financiële steun aan mensen met een laag inkomen die geen recht hebben op andere bijstandsregelingen. Vanaf 2023 zijn de vastgestelde normbedragen per jaar verhoogd, afhankelijk van de gezinssamenstelling, wat heeft geleid tot hogere uitgaven. Daarnaast is de doelgroep uitgebreid van 105% naar 110% van de inkomensnorm. In 2024 is de begroting met € 172.500 aangepast. Hoewel er een toename in het gebruik van de regeling is, blijft er binnen de bestaande begroting nog voldoende budget beschikbaar.
--	--	---

		I Individuele studietoelage: € - 40.000 De Individuele Studietoelage is een financiële regeling voor jongeren met een arbeidsbeperking die studeren. Deze toeslag ondersteunt hen financieel, aangezien zij vaak niet in staat zijn om naast hun studie te werken. Het aantal aanvragen in 2024 is hoger dan verwacht, wat deels te danken is aan de verhoging van de toeslag naar 300 euro per maand in 2020. Hierdoor blijft de regeling in hoge mate in gebruik. I Re-integratie: € 81.000 De kosten voor re-integratieuitkeringen zijn in 2024 lager uitgevallen dan begroot, wat te danken is aan een lager aantal verstrekte uitkeringen dan oorspronkelijk verwacht. I BBZ bedrijfskapitaal: € - 37.000 Voor het eerst in jaren is de reguliere BBZ-kredietverstrekking weer toegenomen, na de coronacrisis. I Collectieve zorgverzekering minima: € - 43.000 De Collectieve zorgverzekering voor minima is een regeling van gemeenten waarbij mensen met een laag inkomen een zorgverzekering met korting kunnen afsluiten. Er zijn in 2024 meer uitkeringen verstrekt dan verwacht. I Simmer is Sudwest: € - 52.000 Tijdens de zomervakantie van 2024 namen meer dan 4.500 jongeren en kinderen deel aan sportieve en culturele activiteiten binnen het programma Simmer Yn Súdwest. Met een recordaantal van ruim 230 activiteiten was het aanbod groter dan ooit. Mede hierdoor vielen de kosten hoger uit dan begroot. I Wmo - Maatwerkvoorzieningen € - 55.000 Door een blijvende toename van het aantal taxipassen is er een overschrijding van € 55.000 ten opzichte van de begroting. I Wmo - Hulp bij het Huishouden € - 266.000 De toename van het aantal inwoners wat gebruik maakt van hulp bij het huishouden lijkt te stabiliseren na een periode van groei. Het aantal inwoners wat gebruik maakt van deze voorziening is echter hoger dan het aantal wat in de basisberekening van de lumpsum is meegenomen. Binnen het lumpsumcontract is een verrekening van kracht in het geval van hogere aantallen. I Wmo - Begeleiding: € 1.045.000 Binnen het lumpsumcontract is er een verrekening van kracht in het geval van overwinsten bij de hoofdaanbieders, hieruit volgt dit voordeel. I Wmo - Innovatie: € 93.000 Vanuit het budget voor innovatie worden nieuwe innovatieve projecten of pilots bekostigd. De afgelopen jaren is daar onder andere het project welzijn op recept uit bekostigd. Vanwege de mogelijkheid om deze uitgaven naar een specifieke uitkering te verschuiven is er in 2024 een onderschrijding gerealiseerd van € 93.000. I Jeugdzorg: € 859.000 Per 2024 is er sprake van een nieuwe inkoop voor specialistische jeugdzorg. De nieuwe inkoop heeft een andere indeling op productniveau. Dit heeft onder andere betrekking op de
--	--	--

		begeleiding en behandelingen. Derhalve is het lastig om de verschillen te duiden en zaken met elkaar te vergelijken. Hierdoor ontbreekt het aan vergelijkend inzicht ten opzichte van voorgaande jaren op productniveau en is de analyse op totaalniveau. Wat we wel kunnen concluderen, is dat er het afgelopen jaar sprake is geweest van een kleine daling (3%) van het aantal jongeren in jeugdzorg. Het totaal aantal jongeren in 2024 is nagenoeg gelijk aan het totaal aantal jongeren in 2022. Er is sprake van een onderschrijding van € 859.000 en dit betekent dat we € 859.000,- minder hebben uitgegeven dan begroot. I Jeugdzorg pleegzorg: € 85.000 Binnen pleegzorg is er een lichte toename van cliënten, deze is echter kleiner dan waar wij in de begroting rekening mee hebben gehouden. Dit resulteert in een onderschrijding van € 85.000. I Personeelslasten: € 335.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering) I Totaal aan kleinere verschillen: € - 80.000. Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 80.000
07 Specialistische ondersteuning	€ 428.000	I Wmo - Beschermd Wonen (BW) € 180.000 Voor het jaar 2024 waren er uitgaven begroot voor de doorcentralisatie van BW. Door uitstel van deze doorcentralisatie zijn deze uitgaven niet gerealiseerd. Hierdoor is er een onderschrijding van € 180.000 ten opzichte van de begroting. I Jeugd - Jeugdbescherming (JB) € 234.000 Alle gecertificeerde instellingen (GI) laten een daling in JB maatregelen zien, zowel op provinciaal als landelijk niveau. De instellingen geven aan dat het o.a. het effect is van meer inzet in het voorliggende veld en preventie, inzet van sociale wijkteams, huisartsen etc. Daarnaast lijkt deze daling ook te komen door de juridische aanscherping ten gevolge van de Toeslagenaffaire. Dit betreft een incidenteel voordeel in 2024. I Totaal aan kleinere verschillen: € 14.000. Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 14.000

Hoofdtakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Baten			
01 Onderwijs	€ - 244.000	I	Onderwijsachterstandenbeleid (OAB): € - 351.000 In 2024 was € 1.789.000 begroot voor te verantwoorden specifieke uitkering (SPUK)-middelen. De kosten zijn € 218.000 lager waardoor we minder opbrengsten verantwoorden. Deze resterende middelen hoeven niet terug te worden betaald maar kunnen de komende jaren alsnog worden ingezet. Daarnaast heeft een bedrag van € 133.000 betrekking op voorgaande jaren. Alle uitbetaalde subsidies inzake OAB worden beschikt op basis van prognoses. Bij de subsidieverantwoording valt de subsidie altijd hoger of lager uit. Ook voor 2022 en 2023 zijn subsidiebedragen lager uitgevallen waardoor we minder SPUK-middelen nodig hadden de voorgaande jaren. Ook deze middelen hoeven niet terug te worden betaald en kunnen de komende jaren weer worden ingezet. I Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen (RMC-functie): € 83.000 Voor de specifieke uitkering (SPUK) RMC hebben we in 2024 meer kosten gemaakt dan begroot. De opgebouwde reserve vanuit deze SPUK wordt aangesproken, wat een extra voordeel oplevert ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. I Kleine verschillen: € 24.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 24.000
02 Sport	€ 641.000	I	Sportbeleid algemeen: € 69.000 We hebben extra middelen over 2022 en 2023 ontvangen vanuit de specifieke uitkering (SPUK) stimulering sport. I Zwembaden algemeen: € 109.000 In de balans hebben we een voorziening gevormd voor de lening die wij hebben verstrekt aan de Vastgoed BV waar het zwembad 't Rak in is ondergebracht. Dit jaar heeft een vrijval van de voorziening plaatsgevonden. I Zwembaden: € 413.000 In 2023 hebben we SPUK middelen ontvangen voor de meerkosten van energiekosten 2022 en 2023 van openbare zwembaden. Deze ontvangen gelden zijn uitbetaald aan de zwembaden en voor Vitaloo was het ter dekking van de kosten die de gemeente zelf in haar begroting heeft staan. We hebben de definitieve vaststellingsbeschikking gekregen en daaruit blijkt dat we € 608.000 terug dienen te betalen. Dit verschil is terug te zien bij de lasten. De reden hiervoor is dat de daadwerkelijke energielasten lager blijken te zijn dan dat als voorschot is gekregen. En daarnaast is er bij twee zwembaden de kosten van het laatste kwartaal 2023 niet toegekend omdat er volgens het Ministerie voor 1 april 2024 geen verduurzamingsplan is aangeleverd die aan hun eisen voldoen. Hiervoor zijn we in bezwaar gegaan omdat wij het niet eens zijn met dit standpunt. Mogelijk leidt dit in 2025 nog tot een bijstelling van de vaststellingsbeschikking. Van het terug te betalen bedrag zal € 413.000 teruggevorderd worden van de zwembaden.

		I Opbrengst sporthal Middelzee: € 87.000 In 2024 is meer gebruik gemaakt van de sporthal wat een extra opbrengst ten opzichte van de begroting heeft opgeleverd van € 30.000. Daarnaast zijn de nutsvoorzieningen over 2023 afgerekend met de gebruikers wat nog een extra opbrengst heeft opgeleverd van € 57.000. I Totaal aan kleine verschillen: € - 28.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 28.000
04 Dichtbij meedoen	€ 1.385.000	I Vluchtelingenhelp: € 307.000 Vluchtelingenwerk verzorgt voor ons de trajecten maatschappelijke begeleiding voor statushouders. Wij kunnen deze kosten ten laste brengen van de specifieke uitkering (SPUK) wet inburgering. We hebben € 307.000 kunnen verrekenen via deze SPUK. I Opvang ontheemde Oekraïners: € 116.000 De uitgaven ten behoeve van het opvangen van ontheemde Oekraïners worden gedekt van de inkomsten vanuit het Rijk, de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne. De bekostigingsregeling bestaat grotendeels uit normbedragen en wordt dus niet uitgekeerd op basis van werkelijk gemaakte kosten. We hebben in het vierde kwartaal extra opvangplekken gerealiseerd bij Amicitia in Sneek. Onze inkomsten vallen hierdoor hoger uit. I Wet inburgering: € 679.000 De uitgaven aan de wet inburgering worden voor het grootste deel gedekt uit de Specifieke uitkering (SPUK) Wet inburgering. Die inkomsten aan SPUK zijn in totaal € 669.000, waarvan € 465.000 betrekking heeft op 2024 en € 204.000 als eindafrekening voor 2023. Daarnaast hebben we nog € 10.000 aan overige verrekeningen ontvangen. I Hotel en Accommodatieregeling (HAR): € 77.000 We hebben bij de huur van de HAR-locatie aan de Koopmansgracht in 2024 rekening gehouden met de opvang van één gezin. Uiteindelijk ging de doorstroom vlotter dan verwacht en hebben we in 2024 driemaal een gezin kunnen opvangen en hiervoor middelen van het COA ontvangen. I Jeugdgezondheidszorg: € 81.000 We hebben kosten die we gemaakt hebben voor de lokale aanjager ketenaanpakken Gezonde en Actief Leven Akkoord (GALA) 2024 kunnen doorbelasten aan de Veiligheidsregio Fryslân. Deze opbrengst was niet begroot. I Brede SPUK: € 189.000 Vanuit 2023 mocht 20% van de Specifieke uitkering (SPUK) middelen worden ingezet in 2024 en daarnaast hebben we nog extra middelen ingezet die we hebben ontvangen voor compensatie van indexatie. In totaal hebben we hierdoor € 252.000 extra kunnen toerekenen ten opzichte van de begroting. Daar tegenover staat dat we een bedrag van € 63.000 niet hebben besteed en daarom ook niet als opbrengst hebben kunnen verantwoorden.

		I	SPUK Integraal Zorg Akkoord (IZA): € - 28.000 Niet alle ontvangen Specifieke uitkering (SPUK) gelden zijn in 2024 besteed waardoor een deel terugbetaald dient te worden.
		I	Totaal aan kleine verschillen: € - 36.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 36.000
06 Lichte Ondersteuning	€ 668.000	I	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO): € 204.000 We ontvangen terugbetalingen van leningen van ondernemers. De ontvangsten moeten worden afgedragen aan het Rijk. Per saldo zijn de inkomsten en uitgaven over de jaren heen daarmee nagenoeg budgettair neutraal.
		I	Toeslagenaffaire: € 402.000 We hebben op basis van het aantal aangemelde gedupeerden van de toeslagenaffaire in onze gemeente een vaste vergoeding van het Rijk ontvangen. De kosten die hier tegenover staan, zoals inzet personeel, uitbetaalde kwijtscheldingen en door ons betaalde onkosten van gedupeerden, zijn elders in de jaarrekening verwerkt en hebben geen één op één relatie met de inkomsten (zie ook lasten toeslagenaffaire).
		I	BBZ Gevestigden/Bedrijfskapitaal: € 41.000 De terugbetalingen van ondernemers zijn wederom hoger dan begroot. Per saldo is de betalingscapaciteit van veel bedrijven weer hoger na de coronacrisis.
		I	Totaal aan kleine verschillen: € 21.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 21.000

Toelichting mutaties reserves

Toevoegingen/ Onttrekkingen	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
<i>Toevoegingen</i>			
Mutaties reserves	€ - 225.000	I	Reserve onderhoud gebouwen: € - 36.000 Storting van de voor- en nadelige exploitatiesaldi op beheer en onderhoud van diverse gebouwen in de reserve onderhoud gebouwen: € - 36.000.
		I	Storting van het exploitatiesaldo dorpshuizen: € - 189.000

3.5.2. Programma 2: Ruimte

Wat heeft het gekost?

Overzicht lasten en baten per hoofdtaakveld (bedragen x € 1.000)

Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
21 Wonen	6.836	34.213	12.638	21.575	V
22 Werken	7.968	12.315	16.030	-3.714	N
23 Mobiliteit	27.369	30.909	30.385	524	V
24 Leefomgeving	33.928	35.658	35.263	395	V
Totaal lasten	76.101	113.095	94.316	18.779	V

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
21 Wonen	3.684	32.430	9.932	-22.498	N
22 Werken	6.265	7.071	11.612	4.541	V
23 Mobiliteit	3.426	4.662	4.852	189	V
24 Leefomgeving	22.663	23.274	24.670	1.396	V
Totaal baten	36.038	67.438	51.065	-16.372	N

Saldo baten en lasten	-40.063	-45.657	-43.251	2.407	V
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-335	-17.981	-18.075	-94	N
Onttrekkingen (uit reserve)	449	21.356	21.224	-133	N
Gerealiseerd resultaat	-39.949	-42.282	-40.102	2.179	V

Hoofdtaakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Lasten			
21 Wonen	€ 21.575.000	I	Grondexploitatie (woningbouw): € 23.327.000 In de grondexploitatie is een voordeel van € 23.327.000. Aan de batenkant is dit een nadeel voor hetzelfde bedrag en daarom is er per saldo geen afwijking. Het voordeel kan als volgt worden verklaard: * In 2024 zijn de onderstaande grondexploitaties met de daarbij behorende kredieten vastgesteld: - Bolsward Oost: € 16.900.000 - Woudsend It Skar 2: € 5.636.000 - Sneek Harinxmaland fase 2A: € 1.950.000 - Scharnegoutum Noord: € 1.457.000 - Folgare fase 2: € 1.397.000 - Boazum fase 2: € 1.270.000 * Mutaties grondexploitaties (woningbouw). De bouwgronden in exploitatie (BIE) zijn als zodanig onder de voorraden (balans) gerubriceerd. Volgens BBV-voorschriften dienen de mutaties (uitgaven en inkomsten) via de exploitatie verantwoord te worden, waardoor hier een nadeel ontstaat van per saldo € -5.283.000. I Verliesneming bouwgrond in exploitatie: € - 668.000 De totale verliesnemingen van diverse grondcomplexen is € 668.000. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. I Voorziening grondexploitaties: € - 203.000 De grondexploitaties met een tekort zijn afgedekt door middel van een voorziening. Bij de hercalculatie van de grondexploitaties resulteert dit een toevoeging aan de voorziening van € 203.000. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. I Programma Wonen: € 83.000 In 2023 zijn er extra incidentele middelen toegevoegd aan Programma Wonen. Een deel van deze middelen is nog niet volledig uitgegeven, doordat er op onderdelen vertraging is opgelopen. We verwachten niet dat deze onderbesteding een incidenteel karakter heeft en we de komende jaren extra structurele middelen nodig hebben om met name ook in te kunnen blijven zetten op de kwalitatieve aspecten van Wonen. I Afwaardering pand: € - 233.000 Door de verkoop van een pand in Easterwierrum moet de boekwaarde van dit pand worden afgewaardeerd. Hiertegenover staat de verkoopopbrengst, zie de verklaring bij Baten.

		I Hûs en Hiem: € - 35.000 In 2024 zijn meer vergunningaanvragen geweest wat heeft geleid tot een toenemende adviesaanvraag van Hûs en Hiem. De extra kosten van € 35.000 worden doorbelast aan de aanvrager bij het verlenen van de vergunning. I Gas en elektra: € - 107.000 De betaalde voorschotten voor strategische panden waren hoger dan begroot. De afrekening van het werkelijke verbruik is nog niet ontvangen. I Externe advisering: € - 29.000 Door enkele langlopende geschillen zijn de kosten voor juridische bijstand met €29.000 overschreden. I Verrekeningen: € - 115.000 Dit betreffen de begrote ambtelijke uren ten behoeve van grondexploitatie algemeen. De invulling ervan wordt verantwoord via het taakveld Overhead. I Personeelskosten: € - 402.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering). I Totaal aan kleinere verschillen: € - 43.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 43.000.
22 Werken	€ -3.714.000	I Bouwgrondexploitatie: € -3.961.000 In de grondexploitatie is er een nadeel van € -3.961.000. Aan de batenkant is dit een voordeel voor hetzelfde bedrag en daarom is er per saldo geen afwijking. Het voordeel kan als volgt worden verklaard: * De bouwgronden in exploitatie (BIE) zijn als zodanig onder de voorraden (balans) gerubriceerd. Volgens BBV-voorschriften dienen de mutaties (uitgaven en inkomsten) via de exploitatie verantwoord te worden, waardoor hier een nadeel ontstaat van per saldo € - 3.961.000. Aan de batenkant is dit een voordeel voor hetzelfde bedrag en daarom is er per saldo geen afwijking. I Algemeen economisch beleid: € 51.000 De onderbesteding is voor een deel toe te schrijven aan het feit dat er dit jaar geen grootschalige ondernemersbijeenkomsten of events zijn georganiseerd. Daarnaast zijn een aantal projecten vertraagd, doordat de gewenste bemensing niet aanwezig is. Deze zijn inmiddels opgelost. Met het oog op inzet op Economisch en circulair actieplan (beide vastgesteld) en de regiodeal verwachten we dat de komende jaren meer middelen en inzet nodig zijn om de economische pijler onder brede welvaart te kunnen ondersteunen. I Programma Werken: € 149.000 De onderbesteding wordt gedeeltelijk toegeschreven aan een beperkte uitvoeringscapaciteit, waardoor niet alle projecten tijdig kunnen worden opgestart. Daarnaast ondervinden enkele grote projecten, zoals Súdwest Werkt en het mentorprogramma, vertraging, wat resulteert in een gedeeltelijke besteding van het beschikbare budget.

		I Belastingen: € - 62.000 Hogere aanslagen gemeente- en waterschapsbelasting leiden gemeentebreed tot hogere kosten. I Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO): € 95.000 Door nacalculatie over 2023 van de diensten van de FUMO hebben we een bedrag terugontvangen. Dit is ook aangegeven in de laatste bestuursrapportage 2024. I Totaal aan kleine verschillen: € 14.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 14.000.
23 Mobiliteit	€ 524.000	I Bermen: € 61.000 Binnen het groenonderhoud is een deel van het bermonderhoud niet besteed. Binnen het gehele groenonderhoud valt deze weg tegen andere kleine overschrijdingen. I Onderhoud Wegen: € 1.627.000 In 2024 is een deel van het planmatige onderhoud aan wegen niet uitgevoerd. Dit heeft onder andere te maken met een geschil met de aannemer voor het werk Grootschalig Asfaltonderhoud. Hierdoor kon de aannemer niet aan alle contractuele verplichtingen voldoen. In eerdere bestuursrapportages is aangegeven dat het surplus wordt toegevoegd aan de egalisatievoorziening Wegen en Water, conform raadsbesluit uit 2021. Op deze wijze kan het surplus in 2025 worden ingezet om het in 2024 niet uitgevoerde onderhoud alsnog uit te gaan voeren. Echter, deze voorziening voldoet niet aan de eisen zoals gesteld in het BBV. Daardoor blijft het surplus in de exploitatie. I Gas en elektra: € 172.000 De betaalde voorschotten voor onder andere openbare verlichting waren lager dan begroot. De afrekening van het werkelijke verbruik is nog niet ontvangen. I Verkeerskundige aanpassingen: € - 228.000 Tot afgelopen jaar was geld beschikbaar voor verkeerskundige aanpassingen bij wegen. Dit was bedoeld om kleine verkeerskundige aanpassingen te doen in combinatie met onderhoud. De nodige verkeerskundige aanpassingen zijn uitgevoerd op basis van toezeggingen uit het verleden en om werken te kunnen combineren. I Verkeer en Mobiliteit: € - 179.000 Verkeersregelaars voor de proef autoluwe binnenstad Sneek zijn langer aangebleven dan was voorzien. Argument is dat vanuit de werkgroep binnenstad (met ondernemers, bewoners en belangenorganisaties) is gevraagd om de verkeersbegeleiding op een gastvrije manier vorm te geven. Daarnaast is de proef een aantal malen aangepast, is met handhaving gewacht totdat de bezwaren tegen het verkeersbesluit zijn afgehandeld en zijn méér ontheffingen verstrekt dan oorspronkelijk was bedoeld. Dat alles heeft ertoe geleid dat handhaving met behulp van de camera's is opgeschort. De extra kosten bedroegen € 224.000.

			De laatste onderdelen van de actualisatie van de Programmabegroting 2023 naderen hun afronding. Het betreft Transferpunt Bolsward (Oordje), Campagne verkeersgedrag (toolbox) en het Stimuleren meer op de fiets, wandelend of met OV. Een bedrag van € 90.000 is nog niet besteed. Tenslotte zijn werkzaamheden voor ondernemers uitgevoerd in de openbare ruimte. Hiervoor is een bijdrage ontvangen van totaal € 45.000, zie ook de inkomst aan de batenkant.
		I	Vitaal Sneek: € - 96.000 De overschrijding van deze post heeft te maken met extra inspanningen die nodig waren in de binnenstad en gebied spoorzone veemarkt in Sneek. Voor de binnenstad gaat het naast de voorbereiding voor een omgevingsprogramma (visie) ook om aanvankelijk onvoorziene extra impulsen die te maken hebben met de levendigheid en kwaliteit. Voor de spoorzone gaat het ook om de voorbereiding voor het omgevingsprogramma alsmede om de advieskosten die hiermee waren gepaard.
		I	Onderhoud Oevers en kaden: € 78.000 Het onderhoud voor oevers en kaden is dit jaar lager uitgevallen, door een beperkte uitvoeringscapaciteit. In eerdere bestuursrapportages is aangegeven dat het surplus wordt toegevoegd aan de egalisatievoorziening Wegen en Water, conform raadsbesluit uit 2021. Op deze wijze kan het surplus in 2025 worden ingezet om het in 2024 niet uitgevoerde onderhoud alsnog uit te gaan voeren. Echter, deze voorziening voldoet niet aan de eisen zoals gesteld in het BBV. Daardoor blijft het surplus in de exploitatie.
		I	Onderhoud bruggen en tunnels: € - 37.000 Door werk voor de vispassage in de sluis Hindeloopen zijn de kosten op dit budget overschreden met € 37.000. Dit voeren wij uit voor Wetterskip waar we ook een vergoeding voor krijgen, zie de verklaring bij Baten.
		I	Havenbeheer: € - 44.000 Meer mensen dan verwacht hebben gebruik gemaakt van gemeentelijke havens en aanlegplaatsen. Hierdoor zijn er meer kosten gemaakt voor schoonmaak en klein onderhoud.
		I	Bedrijfsmiddelen: € - 64.000 Stijgende prijzen voor onderhoud en brandstof voor bedrijfswagens en materieel leiden tot een tekort van € 64.000.
		I	Personeelskosten: € - 865.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering).
		I	Verrekeningen: € 63.000 Onze organisatie kenmerkt zich door een ambitieuze werkwijze, waarbij projecten en opdrachten met grote snelheid worden opgepakt. Deze aanpak heeft geleid tot

		I	een efficiënte besteding van middelen, wat zich heeft vertaald in een positief resultaat op de opgavegelden. Totaal aan kleinere verschillen: € 36.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 36.000.
24 leefomgeving	€ 395.000	I	Gas en elektra: € 299.000 De betaalde voorschotten voor toeristische voorzieningen waren lager dan begroot. De afrekening van het werkelijke verbruik is nog niet ontvangen. I Toegerekende rente: € 90.000 De rentekosten betreffende windpark Hiddum Houw worden gerekend over aandelenkapitaal, waar in de begroting nog rekening was gehouden met een lening. Hierdoor wordt het interne percentage voor rekenrente toegepast, wat lager is dan het percentage marktrente. I Adviezen Ruimtelijke Ordening: € - 63.000 Voor adviezen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit en voor arbeidspositionering zijn extra kosten gemaakt. I Speelvoorzieningen: € - 48.000 Er zijn meer speeltoestellen vervangen. Dit betrof een inhaalslag over 2023, destijds lag de focus op een groot project in Wommels (zie baten). I Programma Landelijk Gebied: € - 59.000 De overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt doordat kosten vanuit 2023, vanwege vertragingen, geboekt zijn in 2024. Deze verschuiving heeft in 2023 tot een klein overschot geleid en in 2024 een tekort. I Afval: € 681.000 Door het effect van de afvalcampagne, aandacht voor afvalscheiding, en het uitzetten van papiercontainers is er minder afval aangeboden waardoor de verwerkingskosten lager zijn dan begroot. Dit leidt tot een voordeel van € 231.000. Voor investeringen in inzamelingsvoertuigen en containers is budget beschikbaar gesteld via het Investeringsprogramma. Het kost tijd om vanaf het beschikbaar stellen van budget over te gaan naar daadwerkelijk aanschaf. Dit leidt er toe dat afschrijvingen later beginnen dan begroot. Hierdoor waren in 2024 de kapitaallasten € 464.000 lager. Kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € -14.000. Deze afwijkingen worden verrekend in de dotatie Egalisatie Afvalstoffenheffing. I Riolering: € - 454.000 De kosten voor onderhoud riolering binnen de exploitatie waren € 310.000 hoger dan begroot (hiertegenover staan lagere onderhoudskosten die lopen via investeringen). Nieuw beleid in het kader van het Watertakenplan is deels nog in voorbereiding. Een bedrag van € 307.000 is daardoor niet besteed. Daarnaast waren er € 77.000 lagere kosten in verband met energie (afrekening volgt) en dataverkeer. De dotatie aan de voorziening Riolerings was € 563.000 hoger doordat er in 2024 minder is geïnvesteerd dan in het

			Watertakenplan is aangegeven. Hierdoor zijn minder kosten doorberekend aan riolering. Door middel van een hogere dotatie kunnen deze kosten in de toekomst alsnog ten laste worden gebracht van de voorziening Riolering. Kleinere verschillen zorgen voor een afwijking van € 35.000.
		I	Personeelskosten: € - 32.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering).
		I	Totaal aan kleinere verschillen: € - 19.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 19.000.

Hoofdtakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Baten			
21 Wonen	€ - 22.498.000	I	Grondexploitatie (woningbouw): € - 23.327.000 In de grondexploitatie is een nadeel van € -23.327.000. Aan de lastenkant is dit een voordeel voor hetzelfde bedrag en daarom is er per saldo geen afwijking. Het nadeel kan als volgt worden verklaard: * In 2024 zijn de onderstaande grondexploitaties met de daarbij behorende kredieten vastgesteld: - Bolsward Oost € 16.900.000 - Woudsend It Skar 2 € 5.636.000 - Sneek Harinxmaland fase 2A € 1.950.000 - Scharnegoutum Noord € 1.457.000 - Folgare fase 2 € 1.397.000 - Boazum fase 2 € 1.270.000 De grondverkoop moeten nog plaatsvinden, waardoor hier een nadeel van per saldo € -28.610.000 ontstaat. * Mutaties grondexploitaties (woningbouw). De bouwgronden in exploitatie (BIE) zijn als zodanig onder de voorraden (balans) gerubriceerd. Volgens BBV-voorschriften dienen de mutaties (uitgaven en inkomsten) via de exploitatie verantwoord te worden, waardoor hier een voordeel ontstaat van per saldo € 5.283.000. I Winstneming bouwgrond in exploitatie: € 636.000 De totale winstneming van diverse grondcomplexen is € 636.000. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. I Servicekosten: € - 101.000 Aan onze huurders brengen we servicekosten in rekening voor onder andere gas en elektra. De afrekening van het werkelijke verbruik is nog niet bekend waardoor de afrekeningen voor de servicekosten nog niet zijn verstuurd. I Verkoop panden: € 233.000 Mede door de verkoop van een voormalige basisschool in Easterwierrum aan een projectontwikkelaar, is er een meeropbrengst. De ontwikkelaar zal hier woningen realiseren. Hiertegenover staat de afwaardering van dit pand, zie de verklaring bij Lasten. I Rente Startersleningen: € 101.000 De rente die we ontvangen voor afgeloste startersleningen is gestegen. Dit leidt tot extra rente-inkomsten van € 101.000. I Totaal aan kleinere verschillen: € - 40.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 40.000.

22 Werken	€ 4.541.000	I	Grondexploitatie: € 3.961.000 In de grondexploitatie is een voordeel van € 3.961.000. Aan de lastenkant is dit een nadeel voor hetzelfde bedrag en daarom is er per saldo geen afwijking. Het nadeel kan als volgt worden verklaard: * De bouwgronden in exploitatie (BIE) zijn als zodanig onder de voorraden (balans) gerubriceerd. Volgens BBV-voorschriften dienen de mutaties (uitgaven en inkomsten) via de exploitatie verantwoord te worden, waardoor hier een voordeel ontstaat van per saldo € 3.961.000. Aan de lastenkant is dit een nadeel voor hetzelfde bedrag en daarom is er per saldo geen afwijking.
		I	Verkoop Snippergroen: € 180.000 Snippergroen betreft voornamelijk kleine stukken grond. Door de verkoop dit jaar van enkele relatief grotere stukken grond aan bedrijven en meer grondverkoop voor het plaatsen van transformatorstations zijn de opbrengsten € 180.000 hoger dan begroot.
		I	Rente lening Marrekrite: € 69.000 De Marrekrite heeft een lening afgesloten bij de gemeente. De rentekosten zijn hoger dan begroot. Aan de batenkant leidt dit tot € 69.000 extra inkomsten.
		I	Duurzaamheid: € 59.000 Betreft vrijval van gereserveerde middelen voor duurzaamheid, de kosten hiervan zijn al in eerdere jaren verantwoord. Dit betreffen onder andere energiecoaches.
		I	Toeristenbelasting: € 219.000 De meeropbrengst betreft het resultaat over het belastingjaar 2023. De toeristenbelasting wordt namelijk voor het grootste deel geheven in het direct opvolgende kalenderjaar, omdat veel ondernemers pas na afloop van het jaar de aangifte kunnen doen. De meeropbrengst is veroorzaakt doordat in 2023 meer overnachtingen waren dan begroot.
		I	Forensenbelasting: € 48.000 Door een andere waardering van de Waarderingskamer is de belastinggrondslag gewijzigd. Hierdoor is de ontvangen belasting hoger dan eerder was ingeschat.
		I	Totaal aan kleinere verschillen: € 5.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 5.000.
23 Mobiliteit	€ 189.000	S	Parkeeropbrengsten: € - 373.000 De parkeeropbrengsten in 2024 zijn achtergebleven ten opzichte van de begroting. Zoals eerder aangegeven in de derde Bestuursrapportage, zijn de lagere inkomsten voornamelijk te wijten aan het feit dat het (systemisch) lastig was om naheffingen op te leggen. Dit heeft geleid tot het uitblijven van de verwachte inkomsten uit naheffingen, terwijl de betalingsbereidheid van parkeerders lager was dan verwacht. Dit werd versterkt door de beperkte pakkans, waardoor de opbrengsten lager uitvielen dan geraamd. Het probleem is inmiddels opgelost. In de Parkeervisie 2018, evenals in de herziening van 2023, hebben we aangegeven hoe we omgaan met financiële

			tekorten van dit soort aard. Het is daarbij belangrijk te benadrukken dat geen sprake is van een zichtbare relatie tussen de lagere parkeeropbrengsten en het autoluw beleid. De bezoekersaantallen waren minimaal gelijk aan die van voorgaande jaren en in veel gevallen zelfs hoger. Ook de bezetting van de parkeerplaatsen vertoonde geen afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren. Desondanks dient te worden opgemerkt dat de bereikbaarheid van Sneek en Bolsward in de eerste helft van 2024 aanzienlijk werd bemoeilijkt door de vele werkzaamheden, met name op de provinciale wegen. Dergelijke werkzaamheden en de bijbehorende stremmingen hebben altijd enige invloed op de parkeerinkomsten.
		I	Diverse inkomsten Wegen: € 72.000 Er zijn er diverse hogere inkomsten voor onder andere de aanleg van uitritten, verrekening kosten herstel Prinses Margrietunnel en vergoedingen voor schade. In eerdere bestuursrapportages is aangegeven dat het surplus zou worden toegevoegd aan de egalisatievoorziening Wegen en Water, conform het raadsbesluit uit 2021. Op deze wijze kan het surplus in 2025 worden ingezet om het in 2024 niet uitgevoerde onderhoud alsnog uit te gaan voeren. Echter, deze voorziening voldoet niet aan de eisen zoals gesteld in het Besluit begroting en Verantwoording (BBV). Hierdoor zit het surplus in de exploitatie.
		I	Voorfinanciering vispassage Hindeloopen: € 101.000 In 2024 zijn de houten sluisdeuren van de gemeentelijke sluis in Hindeloopen vervangen. De nieuwe sluisdeuren zijn daarbij geschikt gemaakt voor vispassage. Bij renovatie of nieuwbouw is dat namelijk verplicht gesteld vanuit Wetterskip Fryslân, vanuit de 'Beleidsnota ecologie & vis Wetterskip Fryslân'. De gemeentelijke kosten voor het aanpassen van de sluis waren € 100.000 exclusief btw. Hiervoor heeft Wetterskip Fryslân een bijdrage van 100% toegekend in 2024. In eerdere bestuursrapportages is aangegeven dat het surplus zou worden toegevoegd aan de egalisatievoorziening Wegen en Water, conform het raadsbesluit uit 2021. Op deze wijze kan het surplus in 2025 worden ingezet om het in 2024 niet uitgevoerde onderhoud alsnog uit te gaan voeren. Echter, deze voorziening voldoet niet aan de eisen zoals gesteld in het Besluit begroting en Verantwoording (BBV). Hierdoor zit het surplus in de exploitatie.
		I	Degeneratie: € 118.000 Door de werkzaamheden van nutspartijen op grond van de gemeente, ontvangt de gemeente hiervoor leges en degeneratiekosten. De degeneratiekosten zijn bedoeld voor herstellkosten van gebreken na de garantietermijn. In eerdere bestuursrapportages is aangegeven dat het surplus zou worden toegevoegd aan de egalisatievoorziening Wegen en Water, conform het raadsbesluit uit 2021. Op deze wijze kan het surplus in 2025 worden ingezet om het in 2024 niet uitgevoerde onderhoud alsnog uit te gaan voeren. Echter, deze voorziening voldoet niet aan de eisen zoals gesteld in het Besluit begroting en Verantwoording (BBV). Hierdoor zit het surplus in de exploitatie.

		I Schadevergoedingen: € 60.000 Als compensatie voor schades aan eigendommen zijn diverse vergoedingen ontvangen. I Liggelden: € 65.000 Meer mensen dan verwacht hebben gebruik gemaakt van gemeentelijke havens en aanlegplaatsen. I Bijdragen derden: € 54.000 Voor diverse werkzaamheden in de openbare ruimte zijn bijdragen ontvangen van ondernemers. I Personeel gerelateerde inkomsten: € 60.000 Voor personeel gerelateerde zaken als inleenvergoeding en ziekte-uitkering zijn extra gelden ontvangen. I Totaal aan kleinere verschillen: € 32.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 32.000.
24 Leefomgeving	€ 1.396.000	I Afval: € 921.000 De opbrengsten waren € 472.000 hoger door stijgende prijzen van ingezamelde grondstoffen. De verkoop van afgeschreven bedrijfsmiddelen heeft € 78.000 opgebracht. Doordat, naast de reguliere kosten voor inzameling, extra kosten zijn toegerekend aan afval (straatreiniging, kwijschelding, overhead en btw), is er een extra bijdrage van € 344.000 vanuit de voorziening Afval geweest. Overige kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 27.000. I Riolering: € 173.000 De inkomsten waren hoger door meer rioolheffingen, meer ontvangen bijdragen voor nieuwe rioolaansluitingen, personeelgerelateerde inkomsten en schadevergoedingen. Deze afwijkingen worden verrekend in de dotatie Voorziening Riolering. I Speelvoorzieningen: € 42.000 Het betreft de subsidieafrekening die is ontvangen voor de aanleg van de speelvoorzieningen in Wommels. I Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM)-subsidies: € 84.000 Er zijn gelden ontvangen in het kader van Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM). Dit is bedoeld voor rijksmonumenten die in eigendom zijn van de gemeente. I Personeel gerelateerde inkomsten: € 144.000 Voor personeel gerelateerde zaken als inleenvergoeding, zwangerschapsverlof en subsidies zijn extra gelden ontvangen. I Totaal aan kleine verschillen: € 32.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 32.000.

Toelichting mutaties reserves

Toevoegingen/ Onttrekkingen	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
<i>Toevoegingen</i>			
Mutaties reserves	€ -94.000	I	Reserve onderhoud gebouwen: € - 94.000 Storting van de voor- en nadelige exploitatiesaldi op beheer en onderhoud van diverse gebouwen in de reserve onderhoud gebouwen: € - 94.000.
<i>Onttrekkingen</i>			
Mutaties reserves	€ - 133.000	I I	Lagere onttrekking van kapitaallasten: € - 44.000 Onderhoud bibliotheek Sneek: € - 88.000 Voor onderhoud aan de bibliotheek Sneek was een bedrag van € 88.000 begroot, echter is het niet nodig geweest om deze te onttrekken aan de reserve.

3.5.3. Programma 3: Bestuur

Wat heeft het gekost?

Overzicht lasten en baten per hoofdtakveld (bedragen x € 1.000)

Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
31 Bestuur	4.757	5.026	5.993	-967	N
32 Burgerzaken	2.725	2.847	3.121	-274	N
33 Veiligheid	10.384	10.495	10.393	102	V
Totaal lasten	17.865	18.368	19.507	-1.139	N

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
31 Bestuur	0	0	0	0	V
32 Burgerzaken	1.462	1.476	1.994	518	V
33 Veiligheid	113	114	98	-16	N
Totaal baten	1.575	1.590	2.092	502	V

Saldo baten en lasten	-16.291	-16.779	-17.415	-637	N
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-1.663	-1.693	-1.715	-22	N
Onttrekkingen (uit reserve)	0	30	30	-0	N
Gerealiseerd resultaat	-17.954	-18.442	-19.100	-659	N

Analyse per hoofdtaakveld

Hoofdtaakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Lasten			
31 Bestuur	€ - 967.000	I	Voorziening pensioenen en wachtgeld wethouders: € - 882.000 Voorziening wachtgeld wethouders: € 124.000 Jaarlijks wordt de hoogte van de voorziening wachtgeld wethouders vastgesteld. De dotatie is lager dan begroot als gevolg van toename van inkomsten door nevenwerkzaamheden en het bereiken van de einddatum van een wachtgelduitkering. Voorziening pensioenen wethouders: € - 1.006.000 Jaarlijks wordt de hoogte van de voorziening pensioen wethouders vastgesteld/ geactualiseerd. De forse dotatie wordt voornamelijk veroorzaakt door de aanzienlijk lagere rekenrente (2,325% per 31-12-2024 t.o.v. 3,16% per 31-12-2023). Daarnaast door stijging bezoldiging o.g.v. Cao Rijk en indexatie van de pensioenverplichtingen op grond van ABP 1,84%. I Salarissen en vergoedingen College en Raadsleden: € - 95.000 Als gevolg van stijging bezoldiging Cao Rijk zijn de salarissen van het College en vergoedingen van de raadsleden gestegen, hierdoor een nadeel t.o.v. de begroting. I Totaal aan kleine verschillen: € 10.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 10.000
32 Burgerzaken	€ - 274.000	I	Leges burgerzaken: € - 307.000 Er zijn fors meer uitgaven gedaan door met name een hogere uitgifte van reisdocumenten (paspoortpiek). Hiertegenover staan ook hogere inkomsten aan leges (€ 483.000). I Totaal aan kleine verschillen: € 33.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 33.000
33 Veiligheid	€ 102.000	I	Brandweer Organisatie en overige openbare orde: € - 201.000 Doordat het exploitatietekort van de Veiligheidsregio Fryslân in 2024 hoger is uitgevallen in het boekjaar 2024, is er nog een naheffing van het nadelige saldo geweest. I Personeelskosten: € 305.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering). I Totaal aan kleine verschillen: € - 2.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 2.000

Hoofdtakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
<i>Baten</i>			
32 Burgerzaken	€ 518.000	I	Leges burgerzaken: € 483.000 Er zijn fors meer inkomsten ontvangen door met name een hogere uitgifte van reisdocumenten (paspoortpiek). Dit is een landelijke trend, voor de komende jaren is dat ook het geval, pas vanaf 2028 naar verwachting een daling van de reisdocumentenpiek. Hiertegenover staan ook hogere uitgaven (€ - 307.000)
		I	Totaal aan kleine verschillen: € 35.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 35.000

3.5.4. Overzichten

Wat heeft het gekost?

Lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
91 Algemene dekkingsmiddelen	6.700	7.871	7.808	63	V
92 Overhead	44.607	47.643	46.041	1.602	V
93 Heffing VPB	30	30	32	-2	N
98 Bedrag onvoorzien	3.188	-835	10.634	-11.469	N
Totaal lasten	54.525	54.709	64.514	-9.806	N

Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel / Nadeel	
91 Algemene dekkingsmiddelen	248.171	258.761	259.796	1.035	V
92 Overhead	1.227	2.674	3.097	422	V
98 Bedrag onvoorzien	0	0	169	169	V
Totaal baten	249.398	261.436	263.062	1.626	V

Saldo baten en lasten	194.874	206.727	198.547	-8.180	N
Mutaties reserves					
Toevoegingen (in reserve)	-205	-4.033	-4.033	0	V
Onttrekkingen (uit reserve)	175	4.733	4.605	-128	N
Gerealiseerd resultaat	194.844	207.427	199.119	-8.308	N

Hoofdtaakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Lasten			
92 Overhead	€ 1.602.000	I	Personele lasten: € 1.006.000 Deze afwijking en verklaring is meegenomen in het totaaloverzicht personele lasten in het jaarverslag (paragraaf Bedrijfsvoering). Centraal opleidingsbudget: € 192.000 Er blijft budget over, doordat zowel leerhuisadviseurs als andere collega's binnen de organisatie trainingen organiseren voor collega's. Hierdoor huren we minder in. Daarnaast zijn een aantal geplande trainingen niet doorgegaan (zoals assertiviteitstrainingen en een training begrijpelijk schrijven). Communicatie uit Coalitieakkoord: € 200.000 Het budget is bedoeld om de communicatie met onze inwoners te verbeteren: de communicatie met onze inwoners is altijd begrijpelijk, duidelijk en betrouwbaar. Om dit te realiseren, werken we aan twee initiatieven: Begrijpelijk schrijven op B1-niveau De brievenwasserette Beide initiatieven zijn gestart, echter uitvoering van deze initiatieven vindt plaats in 2025 e.v. jaren. Online Platform: € 108.000 Het was de bedoeling om het onderzoek Omnichannel in 2024 te laten beginnen, echter het onderzoek zal pas in 2025 plaatsvinden, waardoor hier middelen overblijven. Voor de onderliggende technische oplossing zijn al wel uitgaven geweest in 2024. Laagdrempelige dienstverlening tichtby: € 100.000 In 2024 is een aantal onderzoeken uitgevoerd op het gebied van dienstverlening. In 2025 worden de resultaten verzameld. Vanuit die resultaten kan een goede monitor opgezet en uitgevoerd worden van nieuwe interventies die ingezet zijn t.a.v. 'dienstverlening tichtby' met financiering vanuit de zogenaamde POK-middelen. Livechat & Beeldbellen: € 35.000 Livechat is 17 juni gestart maar heeft vanaf het begin een aantal technische tekortkomingen gehad. Onder druk van de gemeente is de leverancier aan de slag gegaan met een verbeterplan. Naar verwachting is het probleem het 1e kwartaal 2025 opgelost en functioneert Livechat dan naar behoren. Beeldbellen had ook een aantal opstartproblemen en zal naar verwachting in januari 2025 worden geïmplementeerd. Bij de initiële uitvraag richting leveranciers is ook een Digid-oplossing gevraagd. Daarmee is het mogelijk om persoonlijke documenten te delen tijdens het gesprek. Die Digid-oplossing zal eerst nog niet worden geïmplementeerd. We wachten

		gebruikerservaringen af om te bepalen of die extra toepassing/investering meerwaarde biedt. I Verrekeningen: € 643.000 Wij hebben een ambitieuze organisatie, waar projecten en opdrachten zo snel mogelijk opgepakt worden. Dit heeft geresulteerd in een voordeel op de opgavegelden. I Mutaties Voorzieningen: € - 276.000 Betreft voor een deel de dotatie aan voorziening knelpunten personeel (€ - 150.000). Deze voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd. Daarnaast dotatie aan de voorziening RVU (€ - 126.000). Bij invoering Regeling voor Vervroegde Uittreding (RVU) in 2023, onderdeel van de CAO gemeenten is er een voorziening getroffen voor medewerkers die hier aan (gaan) deelnemen en aan de gestelde voorwaarden voldoen. I Centrale huisvesting (Stadhuis Sneek): € - 251.000 Evenals vorig jaar zijn de huisvestingslasten hoger dan begroot, omdat de panden in IJlst en pand D van het gemeentehuis in Sneek (Kruizebroederstraat 2 en 4) nog steeds in eigendom zijn. De afwijking is gemeld in de laatste bestuursrapportage 2024. I Sociale uitkeringen voormalig personeel: € - 145.000 Als organisatie zijn wij eigen risicodragers voor de WW-uitkeringen van onze ex-werknemers, maar ook voor de WGA-uitkeringen. De kosten hiervan zijn ten opzichte van voorgaande jaren behoorlijk gestegen. I Mutatiesignalering basisregistraties: € - 70.000 In 2024 is er een inhaalslag gemaakt op de verplichte mutatiesignalering voor de verschillende basisregistraties. Naast de wettelijke verplichting om deze uit te voeren is het ook noodzakelijk om de kwaliteit van de registraties op peil te houden. I Catering, lunches etc.: € - 64.000 De inkoopkosten van het bedrijfsrestaurant zijn afgelopen jaren flink gestegen, daarnaast waren er extra aanvragen voor lunch- en cateringservices. Hier tegenover staan echter ook meer inkomsten uit het bedrijfsrestaurant (€ 30.000), per saldo tekort van € -34.000. I Arbeidsmarktpositionering: € 59.000 Er zijn incidentele middelen van € 59.000 beschikbaar gesteld voor arbeidsmarktpositionering. Hier is nog geen uitvoering aan gegeven. Per 1 december is de aangetrokken arbeidsmarkt en recruitment gestart. In 2025 gaan we hier op inzetten. I Representatiekosten: € 46.000 Lagere uitgaven t.b.v. representatie. I Totaal aan kleine verschillen: € 19.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 19.000
98 Bedrag onvoorzien	€ - 11.469.000	I Saldo rekening: € -9.559.000 Dit betreft het rekeningsaldo 2024 (sluitpost).

		I	Naheffing Omzetbelasting: € - 314.000 Betreft de naheffingsaanslag van de belastingdienst omtrent omzetbelasting over 2019.
		I	Saldo begroting: € - 1.296.000 Betreft het saldo van de begrotingswijzigingen uit alle bestuursrapportages van 2024.
		I	Voorziening dubieuze debiteuren: € - 321.000 Jaarlijks wordt de voorziening dubieuze debiteuren geactualiseerd. Dit heeft tot een hogere dotatie in de voorziening dubieuze debiteuren geleid dan begroot.
		I	Totaal aan kleine verschillen: € 21.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 21.000

Hoofdtakveld	Afwijking (minteken is nadelig)	I/S	Toelichting
Baten			
91 Algemene dekkingsmiddelen	€ 1.035.000	I	Algemene Uitkering: € 998.000 Via de september- en decembercirculaire is onze algemene uitkering verhoogd. Het grootste deel van deze verhoging hebben wij ontvangen voor taakmutaties, (specifieke) uitkeringen voor bestemde doeleinden welke in 2025 en verder benodigd zijn en zullen daarom middels resultaatbestemming bij de jaarrekening worden meegenomen. I Belastingen OZB Woningen & OZB niet-woningen: € 444.000 Meeropbrengst OZB woningen en OZB niet-woningen. Bij OZB niet-woningen (€ 305.000) komt dit met name door het Windpark Fryslân (hogere waarde) en daarnaast een laag toekenningspercentage van bezwaren. Bij de OZB-woningen (€ 139.000) komt het door andere waardering waarderingskamer. I Toegerekende rente: € - 363.000 Betreft onderuitputting op de toegerekende rente bij investeringen, doordat diverse geplande investeringen zijn vertraagd, dan wel later in gebruik genomen. I Rente inkomsten: € - 136.000 Lagere rente inkomsten geldleningen. I Invordering belastingen: € 96.000 Door invoering van een nieuw belastingstelsel in 2023 heeft de invordering in 2023 vertraging opgelopen. In 2024 is een inhaalslag geweest, waardoor de inkomsten hoger zijn dan verwacht. I Totaal aan kleine verschillen: € - 4.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € - 4.000
92 Overhead	€ 422.000	I	Vergoedingen voor uitgeleend personeel: € 157.000 Extra inkomsten m.b.t. detachering van personeel. I Vergoedingen personeel: € 77.000 Betreft ontvangen uitkeringen van het UWV voor ZW, WAZO en ouderschapsverlof. I ICT dienstverlening: € 71.000 Extra inkomsten voor verleende diensten aan Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân, Stichting Sociaal Collectief Súdwest-Fryslân, Stichting Museum De Tiid en Gemeente Harlingen.

		I	Inkomstenoverdrachten Rijk: € 35.000 Betreft ontvangen subsidies BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten).
		I	Fiscale zaken: € 32.000 Betreffen verhaalde kosten m.b.t. audit 2022 t/m 2024.
		I	Catering, lunches etc.: € 30.000 Meer inkomsten uit het bedrijfsrestaurant.
		I	Totaal aan kleine verschillen: € 20.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 20.000
98 Bedrag onvoorzien	€ 169.000	I	Dwangsommen: € 164.000 Betreft ontvangen dwangsommen over de jaren 2017 t/m 2024. Dit bedrag is in 2024 vrijgevallen daar de intrekings- c.q. bezwaartermijnen zijn verstreken.
		I	Totaal aan kleine verschillen: € 5.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 5.000

Toelichting mutaties reserves

Toevoegingen/ Onttrekkingen	Afwijking (minteken is)	I/S	Toelichting
Onttrekkingen			
Mutaties reserves	-128.000	I	Geraamde saldi primitieve begroting: € - 157.000 Verskil betreft met name het geraamde saldi primitieve begroting: € - 157.000
		I	Totaal aan kleine verschillen: € 29.000 Diverse kleine verschillen zorgen voor een afwijking van € 29.000

3.6. Overzicht incidentele baten en lasten

In onderstaand overzicht worden de incidentele baten en lasten hoger dan € 100.000 per programma weergegeven.

Incidentele baten		(bedragen x € 1.000)				
Programma	Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel/ Nadeel	
1	Onttrekking Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
	Voorfinanciering SPUK (preventie)	-	133	133	-	
	Opstartkosten Súdwest Tichtby	-	301	301	-	
	Stipe Tichtby	-	974	974	-	
	Verhogen energietoeslag tot 140% sociaal minimum	-	455	455	-	
	Onderhoud gebouwen tbv groot onderhoud Hidde Nyland stichting	-	150	150	-	
	Onderhoud gebouwen tbv groot onderhoud Hidde Nyland stichting	-	253	253	-	
	Opvang ontheemde Oekraïners (jaarrekening 2023)	-	1.250	1.250	-	
	Woon-zorg voorziening Wmo (jaarrekening 2023)	-	1.000	1.000	-	
	Hotel en accommodatie-statushouders Pingjum (jaarrekening 2023)	-	150	150	-	
	Nota reserves en voorzieningen 2024	-	1.364	1.364	-	
	Energiecompensatiefonds 2023	-	596	596	-	
	Kwijtschelding huurlasten 2024 Cultuur Kwartier Sneek	-	352	347	-5	N
	Onttrekking kapitaallasten divers objecten	399	399	402	3	V
2	Onttrekking Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
	Aanbieden ruimte aan creatieve woonvormen	-	118	118	-	
	Actualisatie begroting 2023: verkeer en mobiliteit	-	1.119	1.119	-	
	Carpoolterrein Bolsward (jaarrekening 2023)	-	125	125	-	
	Nota reserves en voorzieningen 2024	-	247	247	-	
	Elektriciteitsaansluiting Liander Bolsward	-	300	300	-	
	Leaderprogramma Zuidwest 2024-2027	-	250	250	-	
	Toevoeging aan Algemene reserve (Klimaatagenda)	-	1.700	1.700	-	
	Omgevingswet (jaarrekening 2023)	-	766	766	-	
	Onttrekking kapitaallasten divers objecten	449	449	404	-45	N
2	Verkoop panden en gronden	315	405	418	13	V
Overzichten	Onttrekking Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
	Organiseren laagdrempelige dienstverlening tichtby	-	100	100	-	
	Voor Communicatie uit Coalitieakkoord	-	200	200	-	
	Toevoeging aan Algemene reserve (Transformatiemiddelen)	-	1.397	1.397	-	
	Archiefbeheer	-	205	205	-	
Overzichten	Algemene uitkering	-	-	102	102	V
Totaal incidentele baten		1.163	14.758	14.826	68	V

Incidentele lasten

(bedragen x € 1.000)

Programma	Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Voordeel/Nadeel	
1	Storting Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
	Asiel / inburgering (septembercirculaire 2022)	-	165	165	-	
	Bijzondere bijstand en vroegsignalering (septembercirculaire 2023)	-	257	257	-	
	Onderhoud gebouwen tbv groot onderhoud Hidde Nyland stichting	-	150	150	-	
	Onderhoud gebouwen tbv groot onderhoud Hidde Nyland stichting	-	253	253	-	
	Gemeentelijke dienstverlening	-	369	369	-	
	Opvang ontheemde Oekraïners (jaarrekening 2023)	-	1.250	1.250	-	
	Nota reserves en voorzieningen 2024	-	1.364	1.364	-	
	Tegemoetkoming sociaal ontwikkelbedrijven (meicircularie 2024)	-	548	548	-	
	Wmo woonvoorzieningen	-	1.000	1.000	-	
	Energiecompensatiefonds 2023	-	596	596	-	
	Storting reserve demarcatie Cultuur Kwartier Sneek	-	125	125	-	
1	Storting reserve dorpsuizen:	-	-	-	-	
	Exploitatiesaldo dorpsuizen	-	-	189	-189	N
2	Storting Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
	Uitvoeren baggerwerk Overdracht Stedelijk Water (OSW)	300	300	300	-	
	Nota reserves en voorzieningen 2024	-	247	247	-	
	Elektriciteitsaansluiting Liander Bolsward	-	300	300	-	
	Suppletie-uitkering Bommenregeling (meicircularie 2024)	-	1.048	1.048	-	
	Uitvoeringskosten Omgevingswet (meicircularie 2024)	-	528	528	-	
	Leaderprogramma Zuidwest 2024-2027	-	250	250	-	
	Toevoeging aan Algemene reserve (Klimaatagenda)	-	1.700	1.700	-	
	Transferpunt Bolsward (Oordje)	-	287	287	-	
	Omgevingswet (jaarrekening 2023)	-	766	766	-	
2	Storting reserve onderhoud gebouwen:					
	Exploitatiesaldo gebouwen	-	-	94	-94	N
3	Storting Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
3	Storting reserve wegen Littens	133	133	133	-	
3	Storting reserve Ontwikkelagenda	1.530	1.530	1.530	-	
Overzichten	Storting Reserve Beschikbaar gestelde kredieten:					
	Archiven op orde; toegankelijkheid	205	205	205	-	
	Toevoeging aan Algemene reserve (Transformatiemiddelen)	-	1.397	1.397	-	
Totaal incidentele lasten		2.168	14.768	15.051	-283	N
Totaal incidentele baten en lasten		-1.005	-10	-225	-215	N

3.7. Overzicht verloop onvoorzien

Gebruik onvoorzien (x € 1.000)	Raming oorspronkelijke begroting	Raming begroting na wijziging	Realisatie	Saldo van de mutaties
Onvoorzien structureel	109	109		109
Onvoorzien incidenteel		252	682	-430
Totaal	109	361	682	-321

Gebruik geraamde bedrag voor onvoorzien

Omschrijving	Bedrag €
<u>Onvoorzien structureel</u>	109
<u>Onvoorzien incidenteel</u>	252
- Op rekeningbasis heeft er een storting plaatsgevonden in de voorziening dubieuze debiteuren	-682
Totaal	-321

3.8. Vennootschapsbelasting

Ondernemingsactiviteiten

De activiteiten van de gemeente dienen jaarlijks te worden beoordeeld op de aanwezigheid van één of meer onderneming(en) in de zin van de vennootschapsbelasting. Een dergelijke beoordeling heeft voor het laatst plaatsgevonden met betrekking tot het jaar 2022. De beoordeling voor 2023 is nagenoeg afgerond. Uit de uitgevoerde inventarisaties en beoordelingen is gebleken dat de gemeente met de volgende activiteiten een fiscale onderneming drijft:

1. Reclame;
2. Bedrijfsafval; en
3. Straatparkeren

Vrijstellingen

Ten aanzien van de activiteit 'straatparkeren' is de overheidstakenvrijstelling van toepassing. Dit betekent dat hier geen vennootschapsbelasting over verschuldigd is.

Reclame

Onder de activiteit reclame wordt verstaan het middels privaatrechtelijke contracten gelegenheid geven tot het doen van reclame-uitingen. De Belastingdienst maakt onderscheid tussen publiekrechtelijke vergoedingen (reclamebelasting en precariobelasting) en privaatrechtelijke overeenkomsten met commerciële exploitanten van buitenreclame. De privaatrechtelijke overeenkomsten kunnen naar de mening van de Belastingdienst leiden tot belastingplicht voor de Vpb. Zoals bekend zijn wij het niet eens met het standpunt van de Belastingdienst dat hier sprake is van een ondernemingsactiviteit. Wij nemen de activiteit vooreerst wel op in de aangifte. Er wordt bezwaar gemaakt tegen de definitieve aanslagen.

Voor 2023 is een opbrengst behaald van € 99.030. Voor 2024 gaan wij uit van een vergelijkbaar resultaat.

Bedrijfsafval

Met bedrijfsafval zijn de afgelopen jaren overschotten behaald, waardoor is vastgesteld dat sprake is van een winsttoegemerk. De inzameling en verwerking van het bedrijfsafval is bij de gemeente verweven met de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. De kosten die gepaard gaan met (de inzameling van) het bedrijfsafval zijn pondsgewijs toegerekend. Ten aanzien van de opbrengsten van de verkoop van huishoudelijke afvalstromen is 1% van de opbrengst meegenomen, zoals afgesproken in de vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst.

In 2023 is een resultaat behaald van € 3.470. Voor 2024 gaan wij uit van een vergelijkbaar resultaat.

Aanslagen

Voor de jaren tot en met 2022 zijn inmiddels definitieve aanslagen opgelegd door de Belastingdienst. Voor 2023 is een voorlopige aanslag opgelegd met een belastbaar bedrag van 152.428, waarover € 28.960 aan Vpb is verschuldigd. Voor 2024 is een voorlopige aanslag opgelegd met een belastbaar bedrag van € 117.824, waarover € 22.385 aan Vpb is verschuldigd.

Aangiften

De aangiften vennootschapsbelasting tot en met 2022 zijn inmiddels ingediend bij de Belastingdienst. In deze aangifte zijn de activiteiten 'reclame', 'bedrijfsafval' en de vrijgestelde activiteit 'straatparkeren' verwerkt.

Activiteit	Opbrengsten	Kosten	Resultaat	Vrijgesteld?
Reclame	€ 61.397	€ 3.938	€ 57.459	-
Bedrijfsafval	€ 449.736	€ 424.407	€ 25.329	-
Straatparkeren	€ 1.278.231	€ 596.304	€ 681.927	€ 681.927

Na aftrek van advieskosten is in 2022 sprake van een belastbaar resultaat van € 82.576, waarover 12.386 aan Vpb is verschuldigd.

De aangifte vennootschapsbelasting 2023 is nog niet opgesteld. Wij zijn op dit moment bezig met het in beeld brengen van de belaste activiteiten en de daarbij behorende resultaten. Deze aangifte dient voor 1 mei 2025 te worden ingediend.

Belastbaar bedrag 2024

Zoals opgemerkt baseren wij het te verwachten belastbare bedrag van 2024 op de resultaten van het jaar 2023 (voor de activiteiten reclame en afval). Op basis van deze beoordeling is, na aftrek van advieskosten, sprake van een resultaat van **€ 97.296**. De verschuldigde Vpb zal dan **€ 18.486** bedragen. Wij merken op dat dit een inschatting betreft en dat de mogelijke andere belastingplichtige activiteiten nog niet zijn beoordeeld.

Te verrekenen verliezen

Na de aangifte 2022 resteren geen te verrekenen verliezen.

Disclaimer

Bij het opstellen van de ingediende aangiften vennootschapsbelasting is uitgegaan van de stand van wetgeving en jurisprudentie, voor zover bekend per de datum van indiening van de aangiften. Nieuwe jurisprudentie, nieuwe documentatie vanuit de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden en eventuele nieuwe of afwijkende gegevens ten opzichte van de gegevens die tijdens onze beoordeling beschikbaar waren, kunnen leiden tot een afwijkende Vpb-positie.

3.9. Wet WNT (Wet normering topinkomens)

Inleiding

De WNT is per 1 januari 2013 in werking getreden. Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector.

Het bezoldigingsmaximum in 2024 voor gemeente Súdwest-Fryslân is € 233.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang en duur van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. In 2024 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden. Zowel bij vast als bij tijdelijk personeel.

Aandachtspunt

De WNT geeft aan dat de gemeente verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Dit houdt in dat de gemeentesecretaris en griffier van gemeente Súdwest-Fryslân opgenomen moeten worden in het jaarverslag. Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2024		
bedragen x € 1	[Strijker E.K.]	[Stegenga G.W.]
Functiegegevens	Gemeentesecretaris Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	0,83
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	168.753	102.104
Beloningen betaalbaar op termijn	23.963	19.174
Subtotaal	192.717	121.278
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	194.166
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	192.717	121.278
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2023		
bedragen x € 1	[Strijker E.K.]	[Stegenga G.W.]
Functiegegevens	Gemeentesecretaris Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang en einde functie vervulling in 2023	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	0,83
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	159.182	98.202
Beloningen betaalbaar op termijn	23.030	14.901
<i>Subtotaal</i>	<i>182.212</i>	<i>113.104</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	185.090
Bezoldiging	182.212	113.104

3.10. Overzicht van de baten en lasten per taakveld

Overzicht lasten en baten 2024 (x € 1.000)		Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 - Sociaal				
4.1	Openbaar basisonderwijs	160	0	160
4.2	Onderwijshuisvesting	6.049	665	5.383
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.009	2.541	4.469
5.1	Sportbeleid en activering	2.004	1.064	940
5.2	Sportaccommodaties	8.052	1.989	6.063
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	6.531	397	6.134
5.4	Musea	2.341	253	2.088
5.6	Media	3.180	442	2.738
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	22.117	17.778	4.339
7.1	Volksgezondheid	5.487	81	5.406
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	12.976	867	12.109
6.3	Inkomensregelingen	48.996	38.373	10.624
6.5	Arbeidsparticipatie	2.899	208	2.691
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	7.819	61	7.757
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	10.073	865	9.209
6.71B	Begeleiding (WMO)	10.796	0	10.796
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	163	0	163
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	20.411	104	20.307
6.73A	Pleegzorg	1.456	0	1.456
6.4	WSW en beschut werk	18.052	14	18.038
6.81A	Beschermde wonen (WMO)	0	1.861	-1.861
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	120	183	-63
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	3.640	0	3.640
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	2.288	0	2.288
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	4.317	0	4.317
6.73B	Gezinsgericht	1.181	0	1.181
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	423	0	423
6.82A	Jeugdbescherming	2.566	0	2.566
6.82B	Jeugdreclassering	402	0	402
Programma 2 - Ruimte				
8.3	Wonen en bouwen	6.317	4.013	2.303
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijfsterreinen)	6.322	5.919	403
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.853	1.323	531
3.1	Economische ontwikkeling	698	0	698
3.4	Economische promotie	1.549	3.604	-2.056
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.982	3.961	21
7.4	Milieubeheer	7.948	2.723	5.224
0.63	Parkeerbelasting	129	1.717	-1.588
2.2	Parkeren	1.206	4	1.202
2.1	Verkeer en vervoer	23.022	997	22.025
2.5	Openbaar vervoer	129	0	129
2.3	Recreatieve havens	1.517	1.067	449
2.4	Economische havens en waterwegen	4.383	1.065	3.318
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.332	232	9.100
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	710	651	59
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.829	10	1.819
8.1	Ruimte en leefomgeving	4.503	402	4.101
5.5	Cultureel erfgoed	1.170	116	1.054
7.2	Riolering	7.805	9.608	-1.804
7.3	Afval	9.914	13.650	-3.736
Programma 3 - Bestuur				
0.1	Bestuur	5.993	0	5.993
0.2	Burgerzaken	3.121	1.994	1.128
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	6.778	85	6.693
1.2	Openbare orde en veiligheid	3.615	13	3.602
Overige				
0.5	Treasury	6.123	6.496	-373
0.61	OZB woningen	1.330	14.327	-12.996
0.62	OZB niet-woningen	116	13.525	-13.409
0.64	Belastingen overig	232	129	103
0.7	Algemene uitkering en overige uitk. gemeentefonds	6	225.319	-225.313
0.4	Overhead	46.041	3.097	42.944
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	32	0	32
0.8	Overige baten en lasten	1.075	169	906
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		380.290	383.965	-3.675
0.10	Mutaties reserves	57.469	63.353	-5.883
Gerealiseerd resultaat		437.759	447.318	-9.559
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	9.559	0	9.559
		447.318	447.318	0

3.11. Sisa-bijlage

Sisa bijlage verantwoordinginformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025							
Verreiker	Uitkeringscode	Specificatie uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenprobleemstake Gemeenten	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) Aard controle D2 Indicator: B2/01	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 Aard controle n.v.t. Indicator: B2/03	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Eindeverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05
			8	26	Ja	Nee	
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/06	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07			
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/08	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/09	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/10	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/11	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/12
			€ 228.609	€ 337.843		€ 2.217	€ 2.217
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/14	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/15	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/16	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/17	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PAA's (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/18
			€ 3.126	€ 52.148	€ 28.552	€ 90.576	€ 33.246
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/20	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/21	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal dreigepreken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/22	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal dreigepreken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/23	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling Aard controle n.v.t. Indicator: B2/24
			€ 123.480	€ 243.480	€ 3.296	€ 6.496	€ 422.528
BK	C82	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gedefinieerde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen Aard controle R Indicator: C82/01	Eindeverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C82/02			
			€ 1.233	Nee			
BK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C92/01	Bedrag doorgeschoven naar t+1 Aard controle R Indicator: C92/02	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente behandeld is Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04	Aantal gebruikte leermiddelen Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05
			€ 88.459	€ 0	8	410	13
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vvv voor de jaren 2017 t/m 2021 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: D1/01	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D1/02	Eindeverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: D1/03		
			€ 213.151	€ 213.151	Nee		
OCW	D6	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) Aard controle R Indicator: D6/01	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) Aard controle R Indicator: D6/02	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) Aard controle R Indicator: D6/03	Correctie besteding (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D6/04	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D6/05
			€ 1.158.016	€ 406.168	€ 7.184	€ 90.509	€ 500.286
			Hieronder per regel één gemeente(codes) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor de gemeente invullen Bedrag Aard controle n.v.t. Indicator: D6/07	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicator: D6/08	Hieronder per regel één gemeente(codes) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor de gemeente invullen Bedrag Aard controle n.v.t. Indicator: D6/09	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicator: D6/10	€ 846.542
			1				
			2				
			100				
OCW	D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vvv voor de jaren 2021 t/m 2025 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente Aard controle R Indicator: D12/01	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D12/02	Eindeverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: D12/03		
			€ 700.473	€ 0			
OCW	D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vvv voor de jaren 2021 t/m 2025 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente Aard controle R Indicator: D12A/01	Besteding aan contactschool (jaar T) Aard controle R Indicator: D12A/02	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld) Aard controle n.v.t. Indicator: D12A/03	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D12A/04	Eindeverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: D12A/05
			€ 109.830	€ 0	€ 109.830	€ 0	Nee

OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs			
			Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03			
			€ 0	€ 0	€ 430.690	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Opgebouwde reserve (jaar T)			
			Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	Aard controle R Indicator: D14/06	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/07		
			€ 0	€ 249.664	€ 0	Nee		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/10	Aard controle R Indicator: D14/11		
			1					
			2					
			10					
OCW	D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidie lokale bibliotheekvoorzieningen	Beschikkingnummer/referentie nummer	Aard van de activiteit besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2024 naar 2025.	Aard van de activiteit Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: D23/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/02	Aard controle R Indicator: D23/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/05	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/06
			1 SB240146	b) De vernieuwing van bemande openingstijden	€ 70.664	€ 105.336	b) De vernieuwing van bemande openingstijden	€ 70.664
			2 SB240148	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorziening	€ 95.939	€ 80.061	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorziening	€ 95.939
			100					
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: D23/07					
			1 Nee					
			2 Nee					
			100					
			IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker
Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06
1 030002 Friesland	2157390	€ 0				€ 0	€ 0	€ 0
2 030002 Friesland	2159372	€ 0				€ 0	€ 0	€ 0
3 030002 Friesland	2159457	€ 0				€ 0	€ 0	€ 0
4 030002 Friesland	2159482	€ 2.258				€ 2.258	€ 4.515	€ 4.515
5 030002 Friesland	2153146	€ 0				€ 0	€ 0	€ 0
6 030002 Friesland	2207787	€ 1.383				€ 1.383	€ 2.767	€ 2.767
15								
Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09						
1 030002 Friesland	2157390	Nee						
2 030002 Friesland	2159372	Nee						
3 030002 Friesland	2159457	Nee						
4 030002 Friesland	2159482	Nee						
5 030002 Friesland	2153146	Nee						
6 030002 Friesland	2207787	Nee						
15								
Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel					
Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13					
1 030002 Friesland	2157390	Maatregel 31	Nee					
2 030002 Friesland	2159372	Maatregel 32	Nee					
3 030002 Friesland	2159457	Maatregel 33	Nee					
4 030002 Friesland	2159482	Maatregel 34	Nee					
5 030002 Friesland	2153146	Maatregel 35	Nee					
6 030002 Friesland	2207787	Maatregel 3.11	Nee					
15								
IenW	E84	Regeling stimulerings verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: E84/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02	Aard controle R Indicator: E84/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08		
			314 Saneren van verticale trottoirbanden en hoogteverschillen tussen verharding en berm(aantal in Meters	Nee	0			
			330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h(aantal in Stuks	Nee	0			
			337 Aanleg van een fietstraat op een 30 km/h weg(aantal in Meters	Nee	0			
			342 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom(aantal in Stuks	Nee	0			
			360 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 60 km/h(aantal in Stuks	Nee	0			
			361 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden (rekening houdend met landbouwverkeer)(aantal in Stuks	Nee	0			
362 Aanleg van één rijloper met fiets(suggestie)stroken en berm(aantal in Meters	Nee	0						
50								
IenW	E113	Tijdelijke regeling uitkering bodempogaven 2024-2030	Besteding (jaar T) binnen werkvooraad	Is er sprake van SiSa tussen medeoverheden (Ja/Nee)	Correctie (Jaar T-1) werkvooraad i/m SiSa tussen medeoverheden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) binnen werkvooraad	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: E113/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/02	Aard controle R Indicator: E113/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/05	
			€ 0	Nee	€ 0	€ 0	Nee	

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente L1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/01 € 32.393.958	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente L1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/02 € 436.326	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2/03 € 1.457.544	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2/04 € 7.223	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente L3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2/05 € 206.620	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente L3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2/06 € 0	
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/07 € 1.151.972	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/08 € 536.327	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente L6 Wet werk en inkomens kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicator: G2/09 € 0	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente L7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/10 € 2.480.298	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente L7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/11 € 97.802	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13 € 20.180	Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14 Ja
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13 € 20.180	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14 Ja					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverzekering)_gemeentedeel 2024 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverzekering Gemeente Aard controle R Indicator: G3/01 € 82.207	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/02 € 60.394	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/03 € 123.978	Besteding (jaar T) Bob Gemeente Aard controle R Indicator: G3/04 € 0	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/05 € 0	Besteding (jaar T) onderzoekekosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/06 € 0	
			BBZ voor 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G3/07 € 0	BBZ voor 2020 – kapitaalverzekering (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverzekeringen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G3/08 € 0	BBZ voor 2020 – levensonderhoud en kapitaalverzekeringen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverzekeringen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G3/09 € 0	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverzekering Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen kapitaalverzekeringen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G3/10 € 0	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11 Ja		
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 492 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 360 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 646 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 224 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 82 6 Totaal € 1.804	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente Aard controle R Indicator: G4/02 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 492 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 360 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 646 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 224 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 82 6 Totaal € 1.804	Besteding (jaar T) kapitaalverzekering Gemeente Aard controle R Indicator: G4/03 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 0	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente Aard controle R Indicator: G4/04 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 32.932 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 6.034 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 9.829 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 3.407 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 635 6 Totaal € 53.037	Baten (jaar T) kapitaalverzekering (aflossing) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/05 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 116.864 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 24.006 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 26.165 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 167.035	Baten (jaar T) kapitaalverzekering (overig) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/06 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 4.968 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 1.155 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 1.068 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 7.191	
			Kopie regeling Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) 0 6 Totaal 0	Aantal besluiten kapitaalverzekering (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/08 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) 0 6 Totaal 0	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/09 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) Ja 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) Ja 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) Ja 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) Ja 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) Ja 6 Totaal N.v.t.	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/10 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 0	Aantal besluiten kapitaalverzekering (overig) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/11 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) 0 6 Totaal 0		
			Kopie regeling Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/12 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) 0 6 Totaal 0	Baten (jaar T) kapitaalverzekering Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing Gemeente Aard controle R Indicator: G4/13 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 0	Baten (jaar T) kapitaalverzekering Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig Gemeente Aard controle R Indicator: G4/14 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 0	Kapitaalverzekeringen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen op kapitaalverzekeringen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G4/15 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020) € 0 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020) € 0 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021) € 0 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021) € 0 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021) € 0 6 Totaal € 0			
SZW	G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2024 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/01 € 664.035	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/02 € 0	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03 Ja				

SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024	Gederfde baten die voortvloeiën uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Gederfde baten die voortvloeiën uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03			
		€ 0	€ 0	Ja				
SZW	G13	Onderwijsroute_deel gemeente 2024	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
		€ 107.572	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport 2024-2025 Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende uitkering				
		Aard controle n.v.t. Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02					
		€ 487.615	€ 470.620					
		Activiteiten	Totale werkelijke berekende uitkering per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Dienstverlening door derden	Toelichting	
		Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08	
		1 60402 - Sportstimulering	€ 4.721	€ 0	€ 4.721	€ 0		
		2 60501 - Schuttersveld	€ 9.303	€ 3.838	€ 5.465	€ 0		
		3 60502 - Dunterpen	€ 4.694	€ 1.556	€ 3.138	€ 0		
		4 60503 - Sneker sporthal	€ 14.264	€ 7.237	€ 7.027	€ 0		
		5 60505 - De Middelsee	€ 8.912	€ 609	€ 8.303	€ 0		
		6 60509 - Gymnastieklokaal Arum	€ 350	€ 115	€ 235	€ 0		
		7 60510 - Gymnastieklokaal Wiltmarsum	€ 2.014	€ 177	€ 1.837	€ 0		
		8 60511 - Gymnastieklokaal Paraga	€ 3.383	€ 2.914	€ 469	€ 0		
		9 60512 - Gymnastieklokaal Hindeloopen	€ 158	€ 9	€ 149	€ 0		
		10 60513 - Sporthal Sandobbe	€ 5.902	€ 5.902	€ 0	€ 0		
		11 60514 - Gymnastieklokaal Wierig	€ 8.227	€ 8.227	€ 0	€ 0		
		12 60515 - Gymnastieklokaal Burg. De Hooppark	€ 1.432	€ 337	€ 1.095	€ 0		
		13 60518 - Buitensportaccommodaties velden	€ 108.908	€ 73.215	€ 35.693	€ 0		
		14 60522 - De Greidhoeke	€ 29.261	€ 16.678	€ 12.583	€ 0		
		15 60528 - Sportaccommodaties	€ 8.092	€ 0	€ 8.092	€ 0		
		16 60531 - Sneek - BOS-lokaal	€ 70	€ 0	€ 70	€ 0		
		17 60533 - Exploitatie zwembad Vitaloo	€ 83.583	€ 29.560	€ 54.023	€ 0		
		18 60535 - Zwembad De Klomp	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		19 60536 - De Utheme	€ 27.200	€ 8.285	€ 18.915	€ 0		
		20 75203 - Renovatie sportvelden 2022	€ 8.597	€ 8.597	€ 0	€ 0		
		21 75204 - Renovatie sportaccommodaties 2023	€ 8.822	€ 8.822	€ 0	€ 0		
		22 75205 - Renovatie sportvelden 2023	€ 3.742	€ 3.742	€ 0	€ 0		
		23 75206 - Vervanging Kunstgrasveld Arum	€ 20.255	€ 20.255	€ 0	€ 0		
		24 75207 - Vervanging Kunstgrasveld Markum	€ 74.757	€ 74.757	€ 0	€ 0		
		25 75208 - Renovatie sportaccommodaties 2024	€ 32.583	€ 32.583	€ 0	€ 0		
		26 75209 - Renovatie sportvelden 2024	€ 1.390	€ 1.390	€ 0	€ 0		
		27						
		100						
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) per onderdeel	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) per onderdeel	Volstaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Aard controle R Indicator: H30/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06	
		1 Lokaal Sportakkoord	€ 85.676	€ 73.400	€ 128.599	Ja	N.v.t.	
		2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 587.073	€ 451.137	€ 831.158		N.v.t.	
		3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 131.808	€ 131.808	€ 216.729	Ja	N.v.t.	
		4 Kansrijke Start	€ 104.385	€ 113.434	€ 177.125	Ja	N.v.t.	
		5 Mentale Gezondheid	€ 35.075	€ 54.036	€ 83.758	Ja	N.v.t.	
		6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 113.332	€ 81.331	€ 155.637	Ja	N.v.t.	
		7 Valpreventie	€ 317.291	€ 310.339	€ 529.010	Ja	N.v.t.	
		8 Leefomgeving	€ 65.905	€ 65.905	€ 108.365	Ja	N.v.t.	
		9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 16.476	€ 16.476	€ 27.091	Ja	N.v.t.	
		10 Versterken sociale basis	€ 237.786	€ 243.427	€ 398.408	Ja	N.v.t.	
		11 Mantelzorg	€ 65.905	€ 63.132	€ 105.395	Ja	N.v.t.	
		12 Eén tegen eenzaamheid	€ 65.905	€ 61.642	€ 101.847	Ja	N.v.t.	
		13 Welzijn op recept	€ 58.363	€ 56.000	€ 79.354	Ja	N.v.t.	
		14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 16.476	€ 20.069	€ 30.684	Ja	N.v.t.	
		15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 49.808	€ 0	€ 0	Ja	N.v.t.	
		Eindeverantwoording (Ja/Nee)				Ja	N.v.t.	
		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07						
		Nee						
VWS	H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindeverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/02	Aard controle R Indicator: H31/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/05		
		SFKUNAES230783	98.230	€ 98.230	Ja			
VWS	H35B	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T)				
		Aard controle n.v.t. Indicator: H35B/01	Aard controle R Indicator: H35B/02					
		1 030002 Provincie Friesland	€ 254.029					

VRO	J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Algesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)
		Tranche 1 t/m 6 Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/02	Aard controle D1 Indicator: J9/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/06
			2023-0000356551	Ja	Ja	0	0	0
			Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/08	Aard controle R Indicator: J9/09	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/10	Aard controle R Indicator: J9/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/12
			2023-0000356551	Ja	€ 12.080.322	€ 12.080.322	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindeverantwoording/ project afgerond (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/16		
			2023-0000356551	Ja		Nee		
VRO	J32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikkingnummer/naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindeverantwoording (Ja/Nee)
		Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: J32/01	Aard controle R Indicator: J32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J32/03	Aard controle D2 Indicator: J32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J32/06
			1 SUVIS21-00743211	€ 0	€ 292.651	Ja		Nee
			2 SUVIS21-00743530	€ 0	€ 1.216.860	Ja		Nee
			3 SUVIS21-00900817	€ 0	€ 58.915	Ja		Nee
			4 SUVIS21-00900837	€ 0	€ 59.461	Ja		Nee
			5 SUVIS21-2-02558747	€ 0	€ 316.905	Ja		Nee
			6 SUVIS21-2-03061311	€ 0	€ 396.992	Ja		Nee
			Kopie Beschikkingnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J32/07	Aard controle D2 Indicator: J32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J32/09			
			1 SUVIS21-00743211	N.v.t.				
			2 SUVIS21-00743530	N.v.t.				
			3 SUVIS21-00900817	N.v.t.				
			4 SUVIS21-00900837	N.v.t.				
			5 SUVIS21-2-02558747	N.v.t.				
			6 SUVIS21-2-03061311	N.v.t.				
VRO	J55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energieverbruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energieverbruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/01	Aard controle R Indicator: J55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/04	Aard controle R Indicator: J55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/06
			2.809	€ 348.040	€ 1.112.063	818	€ 348.608	€ 512.257
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning -bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energieverbruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/07	Aard controle R Indicator: J55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/09			
			0	€ 0	€ 0			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen n.v.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervingen, koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagerende maatregelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/15
			0	0	106	3.519	0	0
VRO	J72	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgaswijken 3e ronde	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aantal (t/m jaar T) aardgaswijken bestaande uit woningen en andere gebouwen in de wijk	Aantal (t/m jaar T) aardgaswijken bestaande uit woningen en andere gebouwen in de wijk	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee)	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: J72/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J72/02	Aard controle D2 Indicator: J72/03	Aard controle D2 Indicator: J72/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J72/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J72/06
			€ 880.895	€ 2.477.575	0	0	Ja	
			Eindeverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: J72/07					
			Nee					
VRO	J94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T), in C94/06 t/m C94/08 opgesplitst	Het totaal aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen dat voldoet aan artikel 6, eerste lid, onderdeel a	Het aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Bedrag dat van de vijfde kolom van bijlage III besteed is aan doel-zelfmaatregelen, inclusief activiteiten als bedoeld in artikel 2, derde lid (zoals ondersteuning vanuit gemeente) (alleen van toepassing voor tranche 2).	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a
			Aard controle n.v.t. Indicator: J94/01	Aard controle R Indicator: J94/02	Aard controle D1 Indicator: J94/03	Aard controle D1 Indicator: J94/04	Aard controle R Indicator: J94/05	Aard controle R Indicator: J94/06
			1 LAI23-03480374	€ 75.216	0	0	0	€ 0
			2 LAI24-03753355	€ 0	0	0	0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan de energiebesparende maatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindeverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J94/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/09			
			1	€ 75.216	€ 0	Nee		
			2	€ 0	€ 0	Nee		

Gemeente
Súdwest-Fryslân

3.12. Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium.

In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd.

Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving.

Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de gemeenteraad op 30 januari 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 3 % van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 13,1 miljoen. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 2,76 miljoen betreft. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 13,1 miljoen. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 1,37 miljoen acceptabel op basis van de gemeenteraad vastgestelde afspraken.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie ondernomen wordt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

4. Overige gegevens

4.1. Controleverklaring

Aan de Raad van
Gemeente Súdwest-Fryslân

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Rozenburglaan 15-3
9727 DL Groningen

T: +31 (0)88 80 47 800

noord@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van gemeente Súdwest-Fryslân te Sneek gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2024 als van het vermogen van de gemeente Súdwest-Fryslân op 31 december 2024 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 het overzicht van baten en lasten over 2024;
- 2 de balans per 31 december 2024;
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2024;
- 4 de sisa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
- 5 de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Súdwest-Fryslân zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 4,3 mln. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2024. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 150.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de gemeente en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het college van burgemeester en wethouders en de auditcommissie.

Op basis van onze frauderisicoanalyse hebben wij geen frauderisico onderkend ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een deel van de opbrengststromen bestaat uit een voor gedefinieerd bedrag op basis van een beschikking waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk). De andere opbrengststromen zijn niet complex en routinematig van aard en bij deze opbrengststromen is weinig tot geen sprake van schattingselementen. Daarnaast zijn in de opbrengsten geen frauderisicofactoren aanwezig zoals beloningsstructuur van het management, prestatie-indicatoren en andere factoren die aanleiding geven tot het bewust foutief manipuleren van de opbrengsten.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij de volgende frauderisico's geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt

Het college of management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitatie, vaste activa en debiteuren en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten.
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de gemeenteraad.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken.

Het risico dat handmatige betalingen uitgevoerd worden aan niet-rechthebbenden

Het risico ziet toe op handmatige betalingen waarbij betalingen niet via de reguliere crediteurenadministratie en de daaruit voortvloeiende betaalijsten gedaan worden, maar waarbij handmatig bankrekeningnummers worden ingevuld. Hierdoor bestaat de gelegenheid om via handmatige betalingen bewust betalingen aan onjuiste bankrekeningnummers te doen om zo gelden aan de organisatie te onttrekken.

Met betrekking tot het uitvoeren van handmatige betalingen hebben wij gegevensgerichte deelwaarnemingen op de handmatige betalingen uitgevoerd. Hierbij hebben wij vastgesteld dat het juiste bedrag volgens de factuur betaald is aan het juiste bankrekeningnummer.

Wij zijn gedurende de gehele controle alert geweest op indicaties van (mogelijke) fraude. Daarnaast hebben wij middels een schriftelijke bevestiging door het college laten bevestigen dat alle gevallen van (mogelijke) fraude zijn gemeld aan ons. Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) fraude.

Onze bevindingen hebben wij besproken met het college en de auditcommissie van gemeente Súdwest-Fryslân.

Het risico dat lasten zijn niet nauwkeurig verantwoord doordat de inkoopfactuur niet in overeenstemming is met de geleverde prestatie

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende interen beheersingsmaatregelen getoetst:

- Controle van de geregistreerde verplichtingen door de budgetbeheerder en budgethouder
- De factuurcontrole door de kredietbeheerder waarbij wordt gecontroleerd of de prestatie is geleverd en of factuurprijs aansluit op de gemaakte afspraken.

Daarnaast hebben wij middels een steekproef inkopen gecontroleerd of de lasten op de juist grootboekrekening zijn verantwoord en of er een prestatielevering aan ten grondslag ligt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het college heeft in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de gemeente om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De

jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het college geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandratio. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een toereikende meerjarenbegroting heeft.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans. Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben kennisgenomen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Wij hebben met het college de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken.
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden.
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder.
- Wij hebben vastgesteld dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van de gemeente, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze bevindingen zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5 lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de sisa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2024 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling informatieverstrekking sisa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling informatieverstrekking sisa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2024, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering sisa-verantwoordingsinformatie 2024 in bijlage 2 van de Regeling informatieverstrekking sisa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening**Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening**

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad, het Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 28 mei 2025

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend

D.E. Engwerda RA

5. Bijlagen

Bijlage A:	Beleidsindicatoren
Bijlage B:	Overzicht investeringskredieten groter dan € 100.000
Bijlage C:	Overzicht incidentele kredieten groter dan € 100.000

5.1. Bijlage A: Beleidsindicatoren

In bijlage G van de Programmabegroting 2024 is een aantal verplichte beleidsindicatoren opgenomen. Hieronder hebben we de in de begroting opgenomen waardes vergeleken met de per ultimo 2024 beschikbaar gestelde waardes. De waardes van de meeste onderstaande indicatoren zijn beschikbaar gesteld via www.waarstaatjegemeente.nl. Daar is het ook mogelijk om te vergelijken met andere (groepen van) gemeenten. De beleidsindicatoren betreffende de bedrijfsvoering zijn door ons zelf berekend.

Programma 1 - Sociaal

Naam indicator	Begroting 2024		Ultimo 2024		Mutatie in %
	Waarde	Periode	Waarde	Periode	
Onderwijs					
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (%)	1,4	2021	2,2	2023	57%
Absoluut verzuim (per 1.000 leerlingen)	1,9	2022	3,6	2023	89%
Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)	22	2022	27	2023	23%
Sport					
Niet sporters (%)	52,7	2020	47,4	2022	-10%
Lichte ondersteuning					
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inw 18jr eo)	401,7	2021	324,2	2024	-19%
Kinderen in uitkeringsgezin (%)	6	2020	6	2023	0%
Banen (per 1.000 inw 15-64jr)	668,4	2022	899,4	2023	35%
Netto arbeidsparticipatie (%)	72,2	2022	72,6	2023	1%
Werkloze jongeren (%)	2	2021	2	2023	0%
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inw 15-64jr)	410,2	2022	410,2	2022	0%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inw)	760	2022	760	2024	0%
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	13	2022	11,2	2024	-14%
Specialistische ondersteuning					
Jongeren met jeugdreclassering (%)	0,3	2022	0,3	2024	0%
Jongeren met jeugdbescherming (%)	1,6	2022	1,1	2024	-31%
Jongeren met een delict voor de rechter (%)	1	2021	1	2023	0%

Programma 2 - Ruimte

Naam indicator	Begroting 2024		Ultimo 2024		Mutatie in %
	Waarde	Periode	Waarde	Periode	
<u>Wonen</u>					
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	4,1	2022	2,4	2023	-41%
Demografische druk (som <20 of >65, tov 20-65-jarigen)	82,8	2023	83,0	2024	0%
<u>Werken</u>					
Func tiemenging (%)	51	2022	53,7	2023	5%
Vestigingen (van bedrijven) (per 1.000 inw 15-64jr)	190,7	2022	217,3	2023	14%
Hernieuwbare elektriciteit (%)	206,6	33,2	369,6	2022	79%
<u>Leefomgeving</u>					
Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	208	2021	193	2023	-7%

Programma 3 - Bestuur

Naam indicator	Begroting 2024		Ultimo 2024		Mutatie in %
	Waarde	Periode	Waarde	Periode	
<u>Veiligheid</u>					
Verwijzingen Halt (per 1.000 inw. 12-17 jr)	7	2022	6	2023	-14%
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inw.)	1,8	2022	2,2	2023	22%
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inw.)	3,8	2022	3,2	2023	-16%
Diefstal uit woning (aantal per 1.000 inw.)	0,8	2022	1,5	2023	88%
Vernielingen en beschadigingen (aantal per 1.000 inw.)	5,6	2022	5,8	2023	4%

Paragraaf 1 - Lokale heffingen

Naam indicator	Begroting 2024		Ultimo 2024		Mutatie in %
	Waarde	Periode	Waarde	Periode	
Gemiddelde WOZ waarde (dzt euro)	288	2023	300	2024	4%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (euro)	767	2022	826	2024	8%
Gemeentelijke woonlasten meerpers. huishouden (euro)	811	2022	873	2024	8%

Paragraaf 5 - Bedrijfsvoering

Naam indicator	Begroting 2024		Ultimo 2024		Mutatie in %
	Waarde	Periode	Waarde	Periode	
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	10,71	2024	11,17	2024	4,3%
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	10,41	2024	10,95	2024	5,2%
Apparaatskosten (euro per inwoner)	1.093	2024	1.199	2024	9,7%
Externe inhuur (% t.o.v. totale loonsom en inhuur)*	5,1	2024	16,74	2024	228%
Overheadkosten (% van de totale lasten)	13,1	2024	11,33	2024	-13,5%

* Percentage externe inhuur is in werkelijkheid hoger dan begroot. Dit komt omdat vacatureruimte (tijdelijk) is ingevuld door externe inhuur. Een betere vergelijking is de waarde uit de jaarrekening 2023 (waarde van 18,67). Er is derhalve sprake van een daling van 1,93, oftewel 10,34%. De inhuur blijft hoger dan begroot. Dit is grotendeels te verklaren door schaarste op de arbeidsmarkt (vacatures zijn lastiger in te vullen, waardoor externe inhuur vaker een tijdelijke oplossing is) en ziektevervanging.

5.2. Bijlage B: Overzicht investeringskredieten groter dan € 100.000

In deze bijlage geven we een overzicht van de investeringskredieten die groter zijn dan € 100.000.

Omschrijving	Cumulatief t/m 2023	Investerings 2024	Cumulatief t/m 2024	Totaal krediet	Restant
Realisatie hoofdvesting buitendienst	1.586.767	520.790	2.107.557	29.095.001	26.987.444
Vervangen installaties, glasvezel, netwerk -IP2020	382.838	25.486	408.324	408.173	-151
Vervangen HCI (basisinfrastructuur) (IP 2019&2021)	73.529	96.092	169.621	171.000	1.379
Vervangen telefooncentrale (IP2021)	116.833		116.833	350.000	233.167
Vervangen installaties, glasvezel,netwerk (IP2022)		715.933	715.933	710.000	-5.933
Vervangen HCI (basisinfrastructuur) (IP2022)		214.803	214.803	215.000	197
Vervangen ICT infrastructuur (IP2022)		352.962	352.962	350.000	-2.962
Vervangen installaties, galsvezel,netwerk (IP2023)		126.058	126.058	125.000	-1.058
Vervangen HCI - basisinfrastructuur (IP2023)		897.600	897.600	1.620.000	722.400
Vervangen werkplekken (IP2023)	291.314	62.076	353.390	368.406	15.016
Vervangen ICT infrastructuur (IP2023)	173.790	732.226	906.016	900.000	-6.016
Bedrijfswagens 2023 - piket buitendienst		101.680	101.680	124.000	22.320
Vervangen installaties - glasvezel & netwerk (2024		126.058	126.058	125.000	-1.058
Vervanging HCI - basisinfrastructuur (IP2024)				100.000	100.000
Vervangen werkplekken IP2024		187.150	187.150	300.000	112.850
Sneek - aanpassen milieustraat Wetterskipsdyk	64.311	1.274.693	1.339.004	1.500.000	160.996
Koudum - nieuwe brenglocatie				1.900.000	1.900.000
Sneek - Flexaterrein		8.940	8.940	2.680.000	2.671.060
Voertuig VT-134-B (IP 2024)				117.000	117.000
Ontsluiting De Hemmen III	795.738	675.504	1.471.242	2.440.000	968.758
Bijdrage reconstructie kruispunt Marnezijl, Bolsward	206.742	7.842	214.584	2.468.900	2.254.316
Rondweg Warns	2.328.996	54.376	2.383.372	2.603.000	219.628
Openbare verlichting (masten)	180.071	27.755	207.826	500.000	292.174
Fietsvoorzieningen	400.000		400.000	450.000	50.000
Herinrichten Ds. L. Touwenlaan, Makkum	625.446	21.674	647.120	633.000	-14.120
Bolsward, herinrichten Arrivaterrein Snekerstraat	4.722	8.259	12.981	150.000	137.019
Bruggen - Diverse bruggen (Stav.Makk.Hicht.Oosth.)	1.006.504	770.393	1.776.897	1.760.000	-16.897
Wegen - Weg de Finne IJsbrechtum	249.999	1.652	251.651	250.000	-1.651
Wegen - Weg Noorderlaan Wons	47.507	302.493	350.000	350.000	0
Bedrijfswagens 6 stuks 2022 - verkeer en vervoer		62.999	62.999	260.000	197.001
Kleine elektrische veegmachine 2022				255.000	255.000
Onbewaakte spoorwegovergangen Boazum & Hindeloopen	980.212	-68.837	911.375	911.000	-375
Wegen - N7 Sneek afrit 22 - tijdelijke maatregel	343.154	53.499	396.653	375.000	-21.653
Openbare verlichting - armaturen kredieten 2021-22	256.233	643.767	900.000	900.000	0
Openbare verlichting - masten 2021-2022				200.000	200.000
Bolsward Exmorraweg	35.739	376.822	412.561	590.500	177.939
Weg Arum / parkeerterrein bij kerk	337.012	35.660	372.672	500.000	127.328
Weg Julianastraat IJlst		18.717	18.717	300.000	281.283
Weg centrumgebied Wons	3.120	386.880	390.000	390.000	0
Weg Dijksterbuursterlaan Kimsward	223.074	269.291	492.365	550.000	57.635
Betonwegen divers	325.520	69.501	395.021	400.000	4.979
Sneek - autoluw maken binnenstad	136.538	144.695	281.233	300.000	18.767
Aanpak onveilige verkeerssituaties				1.676.618	1.676.618
Openbare verlichting -armaturen krediet 2023		135.513	135.513	450.000	314.487
Nijland, fietverbinding	18.753	631.707	650.460	750.000	99.540
Tjerkwerd-Bolsward - fietsroute	72.347	77.700	150.047	1.100.000	949.953
Sneek-Joure - fietsroute		891.520	891.520	1.250.000	358.480
Vervanging - revisie winterdienstmateriaal IP 2023		534.338	534.338	772.000	237.662
Arum: weg doorgaand (fase 2)		4.005	4.005	300.000	295.995
Sneek: weg Tinga (fase 1)		2.492	2.492	300.000	297.508
Betonwegen divers 2024		137.622	137.622	400.000	262.378
Exmorra: weg Dorpsstraat (fase 2)		262.065	262.065	300.000	37.935
IJlst: weg Julianastraat (fase 2)				300.000	300.000

Omschrijving	Cumulatief t/m 2023	Investerings 2024	Cumulatief t/m 2024	Totaal krediet	Restant
Openbare verlichting - armaturen krediet 2024				450.000	450.000
Aankoop en aanleg parkeerterrein Julianastraat				125.000	125.000
Bolsward: Transferpunt (Oordje)		103.672	103.672	286.727	183.055
Vervangen steigers havenkom, Workum	2.602	600.745	603.347	700.000	96.653
Vervangen kade havenkom, Workum	331.705	29.615	361.320	400.000	38.680
Kades Bolsward - Kades omgeving Grote Kampen Bols	30.500	12.972	43.472	300.000	256.528
Damwand Heeg - Damwand eiland Gouden Boayem Heeg	256.951	4.895	261.846	300.000	38.154
Beschoeiing - Beschoeiing Van Panhuysweg Parrega	149.244	35.873	185.117	500.000	314.883
Kade Doniaweg Burgwerd	27.395	413.295	440.690	600.000	159.310
Sneek: steiger Houkesloot (fase 1)		3.400	3.400	1.000.000	996.600
Heeg: kade Gouden Bodem		190.344	190.344	300.000	109.656
Bolsward: kade Dijkakkers		85.974	85.974	1.100.000	1.014.026
Makkum - vervanging stuk kademuur		438.635	438.635	550.000	111.365
Sneek Stationsgebied Sneek	1.661.135	49.272	1.710.407	1.483.212	-227.195
BBS Arum - nieuwbouw	4.465.603	203.953	4.669.556	4.319.012	-350.544
Renovatie St. Maartensschool Bolsward (OHP2022)		34.921	34.921	649.902	614.981
Renovatie It Harspit Oppenhuizen (OHP 2022)				450.061	450.061
Vervangende nieuwbouw J. Postschool Sneek (OHP2022)				325.180	325.180
Herstel constr fout brede school Duinterp (OHP 2023)	329.050	140.254	469.304	895.000	425.696
Woudsend, vervangende nieuwbouw scholen (OHP2024)				2.742.386	2.742.386
Wommels, CBS it Fünemint (OHP 2024)		4.664	4.664	327.257	322.593
Boazum, OBS Bütensprong (OHP 2024)				818.685	818.685
Renovatie sportvelden 2022	179.521	39.470	218.991	210.000	-8.991
Renovatie binnensportaccommodaties 2023	98.726	40.504	139.230	149.000	9.770
Renovatie sportvelden 2023	92.164	17.180	109.344	231.000	121.656
Vervanging kunstgrasveld Arum (bovenlaag)		93.435	93.435	200.000	106.565
Vervanging kunstgrasveld Makkum (bovenlaag)		343.313	343.313	399.000	55.687
Renovatie binnensportaccommodaties 2024		149.601	149.601	149.000	-601
Renovatie sportvelden 2024		6.381	6.381	231.000	224.619
HCW Bolsward	10.680.460		10.680.460	11.269.110	588.650
Workum - nieuwbouw Klameare	87.345	361.147	448.492	6.175.802	5.727.310
HCW Bolsward: binnenklimaat + toegangspoortjes		83.661	83.661	136.000	52.339
Luchtbehandelingsinstallatie bibliotheek, Sneek	321.836	96.220	418.056	400.000	-18.056
Sneek, Eeltjebasweg 7/7A		1.503.338	1.503.338	1.700.000	196.662
Aanpassing recreatiegebied rondom De Hemmen III	1.500		1.500	456.000	454.500
Rollermover en spearhead 2022	40.977	71.601	112.578	135.000	22.422
Bedrijfswagens 2023 - groen		101.680	101.680	225.000	123.320
Werktuigdrager (IP 2024)				150.000	150.000
Veegmachine 21-BNH-9 (IP 2024)				300.000	300.000
VS-789-H + VS-790-H + VT-721K + VT-722-K (IP 2024)				200.000	200.000
Verduurzaming ontmoetingsplaatsen - IP 2023	212.500		212.500	212.000	-500
Verduurzaming ontmoetingsplaatsen IP 2024		415.907	415.907	471.677	55.770
Voertuigen afvalinzameling		442.277	442.277	450.000	7.723
Inzamelvoertuigen 4 stuks 2022	860.069	13.329	873.398	1.200.000	326.602
Wintermaterieel 10 stuks 2022		470.849	470.849	480.000	9.151
Huisvuilwagen 2023 (22-BGK-1)		256.750	256.750	250.000	-6.750
2 grote vrachtwagens 2023 (afvalinzameling)		190.309	190.309	450.000	259.691
1 Electrische zijlader 2023 (afvalinzameling)	26.144		26.144	240.000	213.856
Bestelbus en 3 bestelauto's team THO (2020)	85.937		85.937	111.000	25.063
Verkabelen hoogspanningskabel Sneek - Noord	34.767		34.767	150.000	115.233
Verduurzamen gem.vastgoed + beheerplan gebouwen		494.202	494.202	1.200.000	705.798
Bolsward de Marne 61 - aankoop locatie (grond)		1.250.000	1.250.000	1.250.000	0
Bolsward de Marne 61 - aankoop locatie (gebouw)		402.063	402.063	400.000	-2.063
Koudum, aankoop restant gebouwdeel Ambulancedienst				142.350	142.350

5.3. Bijlage C: Overzicht incidentele kredieten groter dan € 100.000

In deze bijlage geven we een overzicht van de incidentele kredieten die groter zijn dan € 100.000.

Omschrijvingen	Investerings t/m 2023	Investerings 2024	Investerings cumulatief	Totaal krediet	Restant krediet
Bijdrage Streekwerk	213.425	-	213.425	223.179	9.754
Gezond in de stad	293.696	20.025	313.721	430.000	116.279
Herontwikkeling Stationsgebied Sneek fase 1	136.003	-	136.003	252.000	115.997
Haalbaarheid aquaduct Bolsward	45.670	-	45.670	120.000	74.330
Lichtplan Bolsward	121.271	46.651	167.922	170.499	2.577
Herinrichting binnenstad Bolsward - herstelwerk	242.305	35.663	277.968	365.000	87.032
Onderz. Haalbh. Doorvaart onder spoor Sneek-L'ward	-	111.587	111.587	442.000	330.413
OBS Pipegaal, Workum - tijdelijke huisvesting	100.966	-	100.966	451.000	350.034
Huisvestingsvoorzieningen 2016 BBO	13.768	-	13.768	151.598	137.830
Overdracht stedelijk water	2.595.322	811.652	3.406.974	3.915.374	508.400
Friese IJsselmeerkust (cofinanciering)	44.888	21.458	66.346	125.000	58.654
Dorpenbudget	161.644	-	161.644	214.395	52.751
Beleefcentrum Afsluitdijk	103.344	-	103.344	108.946	5.602
Europa-strategie	119.455	-47.222	72.233	150.001	77.768
Vrijwilligers - reguliere activiteiten	321.310	16.770	338.080	338.000	-80
Berging Lancaster IJsselmeer	921.850	5.777	927.627	1.714.001	786.374
Frictiekosten Rolpeal	754.567	-	754.567	754.567	-
Extra stimulans culturele sector en dorpshuizen na corona	752.218	2.800	755.018	755.051	33
Ontwikkeling van 7 toeristische Overstappunten	6.444	-	6.444	108.000	101.556
Haalbaarheidsonderzoek Modelspoor museum	-	-	-	138.224	138.224
Bijdrage Hidde Nijlandstichting	225.000	403.140	628.140	628.140	-
Herstel en upgrading Kazematten	2.204	13.193	15.397	220.510	205.113
Onderhoud molen de Rat	157.338	28.797	186.135	190.000	3.865
Projecten versterking Friese IJsselmeerkust	376.601	376.601	753.202	776.873	23.671
Stimuleren biodiversiteit, vergroeningsacties en insectennetwerk	102.364	48.979	151.343	236.426	85.083
Invoeringskosten omgevingswet - Wkb	332.219	1.327.488	1.659.707	2.698.000	85.083
Wet inburgering	273.823	27.047	300.870	578.999	278.129
Ut de Mienskip	565.133	139.922	705.055	700.000	-5.055
Bijzondere bijstand tijdens en na corona	180.463	-	180.463	292.000	111.537
Aanpassing eenmalige energietoelage 2022	275.275	290.325	565.600	1.385.000	819.400
Subsidieregeling energiecompensatie	364.745	727.387	1.092.132	1.364.745	272.613
Energiearmoede isolatie en witgoed vervanging	929.672	694.648	1.624.320	3.370.418	1.746.098
Integrale aanpak vergunninghouders (jaarrekening 2019)	20.005	20.437	40.442	144.636	104.194
Wet inburgering	15.611	275.802	291.413	737.000	445.587
Súdwest Werkt	968.187	77.077	1.045.264	3.882.009	2.836.745
Beleid herstel arbeidsmarkt	356.469	206.013	562.482	564.887	2.405
Gemeentelijk schuldenbeleid	60.100	77.569	137.669	1.337.000	1.199.331
Wachttijden specialistische zorg	-	50.683	50.683	1.279.000	1.228.317
Bolsward - bodemsanering terrein buitendienst	28.035	251.251	279.286	1.800.000	1.520.714
Ontwikkelagenda; duurzame ontwikkeling	377.801	64.244	442.045	508.904	66.859
Duurzaam - gebouwde omgeving	1.053.697	6.340	1.060.037	1.376.055	316.018
Duurzaam - elektriciteit	86.758	72.873	159.631	270.000	110.369
Duurzaam - circulaire economie	50.533	7.875	58.408	170.848	112.440
Duurzaam - crossovers	378.375	67.794	446.169	514.026	67.857
Programma Aardgasvrije Wijken	1.596.680	880.895	2.477.575	3.970.860	1.493.285
CDOKE-middelen	1.262.785	1.517.918	2.780.703	3.579.258	798.555

Omschrijvingen	Investerings- t/m 2023	Investerings- 2024	Investerings- cumulatief	Totaal krediet	Restant krediet
Elektriciteitsaansluiting Liander Bolsward	-	-	-	300.000	300.000
Dienstverlening dichtbij	-	-	-	1.200.446	1.200.446
Dienstverlening dichtbij: Sociale raadsleden	-	98.000	98.000	103.320	5.320
Dienstverlening dichtbij: SWF Tichtby	-	273.537	273.537	301.234	27.697
Sneek - AZC onderwijshuisvesting	111.276	-	111.276	111.276	-
Startnotitie Nationaal Programma Onderwijs (NPO)	1.434.354	430.690	1.865.044	1.938.153	73.109
Ambitiedocument Sneek en Bolsward	59.245	31.988	91.233	100.000	8.767
Woudsend toekomstvisie	2.661	157	2.818	100.000	97.182
Afhandeling TOZO	-	-	-	135.344	135.344
Afhandeling Toeslagenaffaire	-	-	-	113.537	113.537
Wmo - Ontwikkelingen	-	-	-	433.360	433.360
Lokale aanpak isolatie (NIP)	-	75.216	75.216	4.378.385	4.303.169
Tegemoetkoming Sociaal Werkbedrijven	-	-	-	548.000	548.000
Wmo - woonvoorziening	-	-	-	1.000.000	1.000.000
Leader	-	59.782	59.782	250.000	190.218
Boscompensatie Workum	-	3.633	3.633	125.001	121.368
Archieven op orde	-	-	-	138.501	138.501
Opvang Oekraïners algemeen	-	-	-	2.843.000	2.843.000